

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ МИХАЙЛА МАКСИМОВИЧА

**АНОТОВАНИЙ ПОКАЖЧИК ДИСЕРТАЦІЙ,
ЗАХИЩЕНИХ В ЧЕРКАСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

(2004–2020)

Анотований бібліографічний покажчик

*До 100-річчя Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Черкаси
2021

**УДК 016 : [001.891-047.275 : 378(477.46) ЧНУ] ”2004/2020”
А 69**

Науковий редактор:

директор наукової бібліотеки, кандидат історичних наук, доцент *Г. М. Голиш*.

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
С. В. Корновенко;

доктор історичних наук, професор, проректор з гуманітарно-виховних питань Черкаського державного технологічного університету *В. М. Лазуренко*.

Укладач

завідувач інформаційно-бібліографічного відділу *Н. В. Демченко*.

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 4 від 17 лютого 2021 р.)

Анотований покажчик дисертацій, захищених в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького (2004–2020) : анот. бібліогр. покажч. : до 100-річчя Черкаського нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького / Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; Наук. б-ка імені М. Максимовича ; уклад. Н. В. Демченко ; наук. ред. Г. М. Голиш. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2021. – 376 с.

Анотований бібліографічний покажчик інформує про дисертації, захищені у спеціалізованих вчених радах Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького в період з 2004 по 2020 роки.

Бібліографічні описи дисертацій, на здобуття вчених ступенів кандидата та доктора наук за різними спеціальностями, та авторефератів дисертацій згруповані згідно шифрів спеціальностей та за абеткою прізвищ авторів.

Видання адресовано науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і магістрантам, а також всім, хто цікавиться науковим життям сучасних університетів.

ВІД УКЛАДАЧА

Анотований бібліографічний покажчик подає перелік дисертацій, захищених в спеціалізованих вчених радах Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького за період від 2004 до 2020 року включно.

Маємо зазначити, що в 2010 р. побачив світ Анотований покажчик дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді К 73.053.01 Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (2004–2009 рр.), укладачами якого стали доценти О. З. Силка та Л. І. Синявська. Однак контент названого видання містив інформацію лише про дисертації захищені в єдиній, на той час, в університеті спеціалізованій вченій раді (К 73.053.01).

Матеріали, що зібрані в покажчику, переважно звірені *de visu* та розміщені згідно шифрів спеціальностей; в межах спеціальностей – за абеткою прізвищ дисертантів, розділено докторські та кандидатські дисертації. Записи мають наскрізну нумерацію. Для зручності пошуку пропонується кілька допоміжних покажчиків: іменний покажчик дисертантів, наукових керівників, редакторів та консультантів; покажчик назв дисертацій; покажчик установ та навчальних закладів.

В бібліографічному описі дисертацій вказано навчальний заклад, де була виконана робота, а в описі авторефератів дисертацій вказано лише ЗВО, де захищається пошукач. Додатково автореферат доповнено анотацією українською мовою, що була укладена пошукачем.

Інформація подана мовою оригіналу та відповідно до національного стандарту «ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Скорочення подані згідно ДСТУ 3582: 2013 «Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень в українській мові» та ГОСТ 7.0.12.-2011 «Библиографическая запись. Сокращения слов и словосочетаний на русском языке. Общие требования и правила».

При відборі матеріалу було використано фонди наукової бібліотеки імені М. Максимовича Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та електронні фонди Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, Національного репозитарію академічних текстів, сайт Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького cdu.edu.ua та матеріали Вікіпедії.

Розділ з відомостями про голів, заступників, вчених секретарів та членів спеціалізованих вчених рад поданий на основі матеріалів самих рад.

Світлини голів спеціалізованих вчених рад взяті із публічних джерел інформації: сайтів scholar.google.com.ua та citations.cdu.edu.ua.

Запропоноване видання з об'єктивних причин не позбавлене окремих лакун. Будемо вдячні за критичні зауваження та ділові пропозиції. Покажчик адресовано науковцям та суб'єктам системи вищої освіти.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

автореф. – автореферат
АТФ – аденозинтрифосфат, або аденозинтрифосфорна кислота
акад. – академія
АХ – ацетилхолін
Б. м. – без міста
бібліогр. – бібліографія
біол. – біологічних
ВСР – варіабельність серцевого ритму
ВНШ – Вища нормальна школа
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ВТНЗ – вищий технічний навчальний заклад
ВПК – військово-промисловий комітет
ГАМК – γ -аміномасляна кислота
ГМ – гладенькі м'язи
ГМК – гладеньком'язові клітини
гос. – державний
гуманіт. – гуманітарний
гуманіт.-пед. – гуманітарно-педагогічна
держ. – державний
ДСНС України – Державна служба України з надзвичайних ситуацій
дис. – дисертація
дис. – диссертация
ДЮСШ – Дитячо-юнацька спортивна школа
ДНД – добровільні народні дружини
д-ра – доктора
екон. – економічний
ЕЕГ – електроенцефалографія
ЄС – Європейський Союз
ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад
ЗУНР – Західноукраїнська Народна Республіка
ЗС України – Збройні Сили України
ім. – імені
ін.-т – інститут
інж.-пед. – інженерно-педагогічна
ІК-компетентність – інформаційно-комунікаційна компетентність
ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології
іст. – історичний
канд. – кандидат
КНР – Китайська Народна Республіка
КДБ – Комітет державної безпеки
КОМП – компетентісно орієнтована методична підготовка
КГ – комп'ютерна графіка
КОНМА – комп'ютерно орієнтоване навчання математичного аналізу
КТ – комунікативна толерантність
КП(б)У – комуністична партія більшовиків України
конс. – консультант
КСЗІ – корпоративні системи захисту інформації
МСШ – математика старшої школи
МТС – машино-тракторний стан

мед. – медичний
МСДНМ – методичну систему дистанційного навчання математики
м-во – міністерство
МВС – Міністерство внутрішніх справ
м. – місто
МДКВРІ – мультимедійний дистанційний курс з високим рівнем інтерактивності
нм – нанометр
НАТО – Організація Північноатлантичного договору
НТШ – Наукове товариство імені Т. Шевченка
наук. – науковий
наук.-практ. – науково-практичний
науч. – научный
нац. – національний
НАН України – Національна академія наук України
НАПН України – Національна академія педагогічних наук України
НЕП – нова економічна політика
ОМЦ – оваріо-менструальний цикл
пед. – педагогічний
Південноукр. – Південноукраїнський
ПРМ – позаурочна робота з математики
ПЕВ – «Полтавські Епархіальні Ведомости»
ПГУ – Правління гетьманського уряду
ПМК – програмно-методичний комплекс
ПВЯ – професійно важливі якості
ПСНМ – професійно спрямованого навчання математики
ПТНЗ – професійно-технічний навчальний заклад
ред. – редактор
РТС – ремонтно-технічні станції
р. – рік
рр. – роки
РПЦ – Російська православна церква
РСФРР – Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка
рук. – керівник
СРС – самостійна робота студентів
СКМ – системи комп'ютерної математики
с. – сторінка
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
США – Сполучені Штати Америки
ст. – століття
стоматолог. – стоматологічний
Східноєвроп. – Східноєвропейський
табл. – таблиці
техн. – технический
технол. – технологічний
ТС – товариські суди
торг.-екон. – торговельно-економічний
УНР – Українська Народна Республіка
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка
укр. – український
ун-т – університет

фіз. – фізичного
філолог. – філологічний
ФРНП – функціональна рухливість нервових процесів
ЦКНМ – Центральна комісія національних меншин
Центральноукр. – Центральноукраїнський
ЧСС – частота серцевих скорочень
ЧССР – Чехословацька Соціалістична Республіка
ICAO – Міжнародна організація цивільної авіації
SMART-технологія – Технологія Самоконтролю, Аналізу й Звітування

ДИСЕРТАЦІЇ, ЗАХИЩЕНІ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАДАХ УНІВЕРСИТЕТУ

03.00.13 «Фізіологія людини і тварин»

Кандидатські дисертації

1. **Апончук Л. С.** Вплив тютюнопаління на функціональний стан жіночого організму : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 11.05.2018 / Л. С. Апончук ; наук. керівник Т. Я. Шевчук ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Л. Українки, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Луцьк, 2018. – 152 с.

Апончук Л. С. Вплив тютюнопаління на функціональний стан жіночого організму : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / Л. С. Апончук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

На основі аналізу показників зовнішнього дихання в стані спокою і після вихарювання чергової сигарети було відмічено слабку бронхіальну провідність та еластичність легень, а також бронхіальну обструкцію середніх і дрібних бронхів у молодих жінок, які мають більший стаж паління. Реактивні зміни гемодинаміки при палінні полягали у активації симпатичного тону. В контрольній групі та групі зі стажем паління більше 3 років реакції опору периферичних судин були вельми варіативними з наявністю значної кількості парадоксальних змін. У жінок-курців встановлено прискорений мозковий кровоток у стані спокою, а у контрольній групі – після випалювання цигарки. Після вихарювання чергової цигарки спостерігається різке зменшення кількості значимих значень коефіцієнтів кореляції між рівнем розумової працездатності та мозкового кровообігу. Отже, тривале зниження фізичної та розумової працездатності, погіршення функціональних резервів кардіореспіраторної системи є прогностично негативним для стану здоров'я жінок. Реактивне збільшення мозкового кровообігу та розумової працездатності сприяє формуванню поведінки курця.

2. **Завгородня В. А.** Індивідуальні особливості функціонування гемодинаміки при гіпокапнії дихання у чоловіків : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 18.09.2020 / В. А. Завгородня ; наук. керівник С. О. Коваленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 174 с.

Завгородня В. А. Індивідуальні особливості функціонування гемодинаміки при гіпокапнії дихання у чоловіків : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / В. А. Завгородня ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена дослідженню актуальної проблеми фізіології – індивідуальним особливостям змін центральної та церебральної гемодинаміки, варіабельності серцевого ритму при гіпокапнії гіпервентиляції. У дисертаційній

роботі доведено, що дихання з частотою 30 циклів за хвилину упродовж 10 хвилин приводить до суттєвого зниження рівня карбон (IV) оксиду в альвеолярному повітрі у середньому з $40,12 \pm 0,361$ мм рт. ст. до $18,59 \pm 0,542$ мм рт. ст. з відсутністю повного відновлення упродовж 40 хвилин. Реактивність $PetCO_2$ при впливі та у період відновлення мала широкий розкид індивідуальних проявів. Останні обумовлені фоновим рівнем даного показника, який є індивідуально-типологічною характеристикою організму людини.

Під час 10-хвилинної гіпервентиляції з частотою 30 циклів за хвилину спостерігається зменшення тривалості R-R інтервалів та загального периферичного опору судин, збільшення серцевого індексу. У період відновлення значущим було тільки подовження тривалості R-R інтервалів максимально на 20-й хвилині. Доведено, що ваготоніки, нормотоніки, а також чоловіки із середнім вихідним рівнем $PetCO_2$ відзначаються ефективнішими змінами гемодинаміки під дією гіпокапнії, так як у цих осіб серцевий викид зростає в меншій мірі за рахунок прискорення частоти серцевих скорочень на фоні сталого рівня ударного індексу поряд із меншим значенням індексу напруження міокарду. Встановлено, що вищий фоновий рівень $PetCO_2$ серед обстежених мають ваготоніки. Реактивність гемодинаміки залежала від вихідного рівня напруження карбон (IV) оксиду в альвеолярному повітрі: у чоловіків із середнім та високим його рівнем реактивність вища, ніж у представників групи з низьким фоновим $PetCO_2$.

При гіпервентиляції показники часового аналізу та потужності спектру тривалості R-R інтервалів вірогідно знижуються. Через 40 хвилин відновлення спостерігали вищі їх значення у порівнянні з фоном. У чоловіків із високим та середнім вихідним рівнем $PetCO_2$ як у стані спокою, так і при гіпокапнії відмічені вищі значення варіативності серцевого ритму порівняно з особами із низьким його рівнем. Досліджено, що ваготоніки характеризуються найбільшою варіативністю реакцій під час гіпокапнії та найменшим напруженням регуляторних систем.

Під впливом гіпокапнії дихання спостерігали збільшення тону артеріальних судин та зменшення кровонаповнення басейну сонної артерії головного мозку. Ці реакції мали суттєві міжіндивідуальні відмінності. Особи з високим вихідним рівнем $PetCO_2$, а також нормотоніки та ваготоніки під час гіпокапнії мають вищий рівень кровонаповнення та нижчий тонус церебральних судин.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми та розкриває нові можливості для її вивчення. Перспективи подальшого дослідження впливу гіпокапнії на стан серцево-судинної системи вбачаються у з'ясуванні генетичних механізмів отриманих закономірностей.

- 3. Кожемяко Т. В.** Нейрофізіологічні та вегетативні механізми переробки інформації у підлітків з різними індивідуально-типологічними властивостями нервової системи : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 29.03.2018 / Т. В. Кожемяко ; наук. керівник В. С. Лизогуб ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 177 с.

Кожемяко Т. В. Нейрофізіологічні та вегетативні механізми переробки інформації у підлітків з різними індивідуально-типологічними властивостями нервової системи : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / Т. В. Кожемяко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дисертації встановлені зв'язки характеристик індивідуально-типологічних властивостей центральної нервової системи, ЕЕГ-активності мозку та регуляторних реакцій серцево-судинної системи на експериментальне навантаження по переробці інформації. Виявлено, що під час переробки інформації потужність основних ритмів ЕЕГ, коефіцієнт активації мозку та автономних механізмів регуляції серцевого ритму знаходиться у залежності від ФРНП. Доказом цього є те, що особи з високими характеристиками ФРНП виконували тестове завдання по переробці інформації з меншою кількістю помилок, більш високою потужністю основних ритмів ЕЕГ і рівнем активації головного мозку та спектральних характеристик автономної регуляції серцевого ритму, ніж обстежувані з низьким рівнем досліджуваної типологічної властивості.

- 4. Коровіна Л. Д.** Функціональний стан автономної нервової системи та церебральної гемодинаміки студентів при дії екзогенних чинників : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 17.11.2017 / Л. Д. Коровіна ; наук. керівник Т. М. Запорожець ; Укр. мед. стоматолог. акад., Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 219 с.

Коровіна Л. Д. Функціональний стан автономної нервової системи та церебральної гемодинаміки студентів при дії екзогенних чинників : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / Л. Д. Коровіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 19 с.

Анотація

Дисертація присвячена вивченню зв'язків функціонального стану автономної нервової системи та церебральної гемодинаміки з мікросоціальними, аліментарними та поведінковими чинниками у студентів-медиків молодших курсів.

Виявлено, що значна добова тривалість роботи з комп'ютером сприяла зростанню вихідного вегетативного тону, а збільшення стажу занять з комп'ютером сприяло зниженню вихідного вегетативного тону та зростанню вегетативної реактивності. Показано зростання імовірності розвитку синдрому вегетативної дисфункції у студентів зі значною добовою тривалістю роботи з комп'ютером та зменшення його імовірності з ростом стажу роботи з комп'ютером.

Показаний негативний вплив низьких рівнів вживання алкоголю на показники церебральної гемодинаміки. Виявлено множинні кореляції рівня кровопостачання головного мозку з масою тіла й показниками способу життя (фізична активність, харчовий раціон, стаж уживання алкоголю) та визначено, що різноманітне харчування покращувало гемодинамічні показники. Виявлені негативні ефекти вживання алкоголю та куріння на стан автономної нервової системи, гемодинаміки та психоемоційний стан у молодих осіб з низьким рівнем споживання алкоголю.

- 5. Міщенко В. С.** Індивідуальні особливості психофізіологічного стану спортсменів за умови тренувальних навантажень : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 30.03.2018 / В. С. Міщенко ; наук. керівник Г. В. Коробейніков ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2017. – 248 с.

Міщенко В. С. Індивідуальні особливості психофізіологічного стану спортсменів за умови тренувальних навантажень : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / В. С. Міщенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота має фундаментальне і практичне значення, оскільки розширює теоретичне уявлення про індивідуальні особливості формування психофізіологічного стану за умови тренувальних навантажень у спортсменів високої кваліфікації.

Виявлено, що факторна структура психофізіологічного стану спортсменів пов'язана з циклом тренувальних навантажень під час тренувального макроциклу; різні періоди тренувального макроциклу характеризуються різними якісними та кількісними характеристиками факторної структури у кожній групі спортсменів високої кваліфікації. Встановлено відмінності в механізмах вегетативної регуляції серцевого ритму у спортсменів із різним рівнем рухливості нервових процесів. Проведене дослідження дозволило розробити нові кількісні критерії, які оцінюють утворення та прояв психофізіологічного стану в динаміці тренувальних навантажень у спортсменів з різним рівнем функціональної рухливості нервових процесів на основі факторної структури. Було запропоновано та апробовано шляхи корекції тренувального процесу для спортсменів високої кваліфікації з урахуванням кількісних критеріїв за факторною структурою психофізіологічного стану.

Крім того, доповнено та розширено уявлення про адапційні процеси психофізіологічних функцій та вегетативної регуляції ритму серця у спортсменів високої кваліфікації з різним рівнем рухливості нервових процесів на різних етапах тренувального макроциклу і дані про формування психофізіологічного стану спортсменів в умовах тренувальних навантажень.

6. Міщенко І. В. Розвиток втоми скелетних м'язів за дії наночастинок C₆₀ фулеренів : дис. ...канд. біол. наук : захищена 18.09.2020 / І. В. Міщенко ; наук. керівник Ю. І. Прилуцький ; Східноєвропейський нац. ун-т ім. Л. Українки, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 150 с.

Міщенко І. В. Розвиток втоми скелетних м'язів за дії наночастинок C₆₀ фулеренів : автореф. дис. ...канд. біол. наук : 03.00.13 / І. В. Міщенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 24 с.

Анотація

Одним із ключових факторів виникнення втоми скелетних м'язів є накопичення активних форм кисню (АФК) та інших метаболітів, що утворюються внаслідок їх активного скорочення. На сьогодні для зменшення проявів м'язової втоми часто використовуються екзогенні антиоксиданти. Метою роботи було дослідити розвиток втоми скелетного м'яза щура за дії водорозчинних наночастинок C₆₀ фулеренів. Для її досягнення використано електрофізіологічні та біохімічні методи, поведінкові тести на моделі експериментального геміпаркінсонізму і методи математичної статистики. Експериментальна робота складалася з трьох основних серій: I – дослідження на тваринах, яким вводили водний колоїдний розчин C₆₀ фулерену (C₆₀ВРФ) у дозі 0,15 мг/кг під час розвитку втоми скелетних м'язів; II – дослідження на тваринах,

яким за годину до електричної стимуляції, що викликала втоми, вводили С60ВРФ, або N-ацетилцистеїн (NAS); або в-аланін (доза 0,15 мг/кг); III – дослідження на неанестезованих тваринах (модель експериментального геміпаркінсонізму), яким попередньо, за годину до хімічної стимуляції, що викликала інтенсивні циркуляторні рухи і, як наслідок, призводили до м'язової втоми, вводили С60ВРФ або NAS (доза 0,15 мг/кг).

Щоб викликати м'язову втоми триголового м'яза литки (т. т. *gastrocnemius – soleus*) щура, застосували 3 і 5 серій високочастотної електричної стимуляції тривалістю 30 хв, розділених інтервалами відпочинку по 15 хв. Втомою вважали зниження рівня зусилля, яке розвивалося м'язом, на 50 % і більше від початкових значень.

За допомогою електрофізіологічного методу виявлено, що під час розвитку втоми скелетних м'язів, спричиненої електричною стимуляцією, відбувалося зниження рівня м'язового зусилля в експериментальних щурів. Проте після застосування внутрішньом'язової ін'єкції С60ВРФ у цих тварин відбувалося часткове відновлення сили скорочення м'яза з її подальшим утриманням на певному рівні впродовж тривалого часу.

Після електрофізіологічних експериментів проводили дослідження найбільш інформативних маркерів втоми. Зокрема, оцінено кількість продуктів метаболізму м'язів (молочної кислоти, LA), маркерів окисного стресу (тіобарбітурореактивної речовини, TBARS; перекису водню, H₂O₂), а також рівень активності таких ендогенних антиоксидантів, як відновлений глутадіон (GSH), каталаза (CAT), глутатіонпероксидаза (GPx) та супероксиддисмутаза (SOD) у тканині втомленого м'яза. Встановлено, що електрична м'язова стимуляція призводила до збільшення продуктів обміну (LA) у функціонуючому м'язі та інтенсифікації окислювальних процесів, а саме значного збільшення АФК та перекисного окиснення ліпідів, що відбулося одночасно зі збільшенням активності ендогенних антиоксидантів CAT і GSH. Аналіз змін метаболічних процесів, що супроводжують м'язову втоми, засвідчив збільшення маркерів окисного стресу H₂O₂ і TBARS щодо активних м'язів. Після внутрішньом'язового введення С60ВРФ концентрація TBARS та рівень H₂O₂ достовірно знижувалися.

Застосування моделі тварин з експериментальним геміпаркінсонізмом дозволило виявити у поведінкових тестах вплив С60ВРФ на динаміку їхньої рухової активності за умов розвитку м'язової втоми. Встановлено позитивний ефект С60 фулеренів на розвиток втоми у геміпаркінсонічних щурів, що й засвідчує відносно стала швидкість їх циркуляторних рухів впродовж усього експерименту на тлі значного зменшення кількості обертів у тварин контрольної групи. Це підтверджує значну антиоксидантну дію С60ВРФ на рівні цілісного організму.

Проведено порівняльний аналіз впливу С60ВРФ залежно від способу його введення в організм (системного або перорального). В електрофізіологічних та біохімічних експериментах досліджено ефективність антиоксидантних властивостей С60 фулерену за розвитку м'язової втоми порівняно з дією відомих антиоксидантів, зокрема NAS та β-аланіну. Показано, що у тварин, які перорально вживали С60ВРФ і яким системно вводили NAS або β-аланін, відбувалося незначне зниження сили м'язового скорочення з подальшим тривалим утриманням її рівня, тоді як у контролі простежено постійне зниження рівня сили скорочення м'яза, кількість АФК і концентрації TBARS, H₂O₂ і LA за втоми також були достовірно нижчими ($p < 0,05$) порівняно зі щурами контрольної групи. Рівні концентрацій ендогенних антиоксидантів (GSH і GPx) та активність ферментів (CAT і SOD) у тварин цих груп також були достовірно нижчими щодо контрольної групи.

Отримані експериментальні дані засвідчують, що водорозчинні наночастинки C60 фулеренів можуть бути випробувані у клінічних дослідженнях і як ефективні терапевтичні наноагенти увійти до складу нових фармпрепаратів, які застосовують у спортивній медицині для швидкого відновлення спортсменів після тривалих навантажень, а також лікування патологічної втоми, що призводить до виникнення хронічного болю.

7. Науменко А. М. Збудження-гальмування гладеньких м'язів та ГАМК-ергічна регуляція гемодинаміки щурів за дії наноструктурованого діоксиду титану : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 01.11.2019 / А. М. Науменко ; наук. керівник Т. Л. Давидовська ; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 179 с.

Науменко А. М. Збудження-гальмування гладеньких м'язів та ГАМК-ергічна регуляція гемодинаміки щурів за дії наноструктурованого діоксиду титану : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / А. М. Науменко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 24 с.

Анотація

Дисертація присвячена дослідженню молекулярних та клітинних механізмів дії наноструктурованого діоксиду титану на збудження гладеньких м'язів (ГМ) та ГАМК-ергічну регуляцію гемодинаміки щурів. Проведений методом атомно-емісійної спектроскопії елементний аналіз вісцеральних гладеньких м'язів, органів щурів, навантажених інтрагастрально суспензією діоксиду титану (21 ± 5) нм показав, що найбільша акумуляція Ti відбувається в ГМ шлунку, саесит. Це супроводжується змінами механокінетичних параметрів, індексів MU та AU спонтанних скорочень, напрямом та величиною яких визначається особливостями механізмів їх пейсмеркерної активності та тривалістю навантаження наноматеріалом. В результаті експериментальних досліджень встановлено також, що за умов *in vivo* TiO₂ (21 ± 5) нм модулює холінергічне та викликане K⁺-індукованою деполяризацією мембрани гладеньком'язових клітин (ГМК) збудження ГМ шлунку, саесит, значно підсилюючи нормовану максимальну швидкість енергозалежної складової гіперкалієвої та викликаного ацетилхоліном (АХ) контрактири. За цих же умов значним порушенням кінетики формування як тонічного, так і фазного компонентів скорочення ГМ біометрію, викликаного окситоцином, супроводжувалась дія TiO₂ (21 ± 5) нм. Блокатори АТФ – залежної провідності плазматичної мембрани та мембрани мітохондрій ГМК біометрію до іонів K⁺ глібенкламід та 5-гідроксидеканоат (*in vitro*) не усували гальмуючий вплив суспензії наноматеріалу на механізми формування тонічної складової скорочення ГМ, викликаного цим гормоном. Встановлено, що за кумулятивної дії суспензій діоксиду титану (21 ± 5) нм, (4 – 8) нм та (1 – 3) *in vitro* змінюється структура, кінетика циклів спонтанних скорочень, гіперкалієвої, ацетилхолінової контрактур гладеньких м'язів шлунку, за величиною та напрямком залежних від розміру наноматеріалу. Проведений молекулярний докінг наночастинки TiO₂ з M2 мускариновим рецептором показав відсутність спільних з АХ сайтів з'ясування, проте існує можливість утворення зв'язків з певними амінокислотами сайту зв'язування його алостеричного модулятора LY2119620, що буде впливати на спорідненість цього рецептора до ортопедичних лігандів, блокуючи їх вхід у ортопедичний сайт. Щодо мускаринового холінорецептора M3 типу, то тут

можуть мати місце конкурентні відносини за місця зв'язування діоксиду титану та ацетилхоліну в межах сайту. Встановлено також, що діоксин титану (21 ± 5) нм усуває трансформоване нікотином M2 рецептор-залежне обмеження надходження Ca^{2+} до ГМК саесит під час холінергічного збудження та пригнічує викликане нікотином на фоні дії гістаміну скорочення гладеньких м'язів саесит та шлунку. Проведені дослідження показали, що мікроін'єкції агоніста ГАМКв рецепторів баклофену у медулярні кардіоваскулярні ядра нормотензивних щурів супроводжувались розвитком гіпо- та гіпертензивних реакцій. В роботі сконструйовано структуру повнорозмірного рецептора ГАМКв та показано, що стабілізація комплексу баклофен-рецептор відбувається за рахунок електростатичних та катіон- π -електрон взаємодій; утримання такого комплексу впродовж молекулярної динаміки становить не менше 100 нс. Встановлено також, що мікроін'єкції суспензій наноструктурованого TiO_2 в медулярні ядра довгастого мозку призводять до змін артеріального тиску у щурів, величина та напрямок яких залежали від концентрації та сайту його введення. Проведений молекулярний докінг показав чотири потенційно можливі сайти зв'язування TiO_2 з екстрацелюлярною частиною субоддиниці ГАМКв1а рецептора ГАМКв, два з яких співпадають з сайтом зв'язування баклофену з цим рецептором за локацією та амінокислотним складом.

8. Орлик Н. А. Динаміка функціональних можливостей дівчат 17–22 років у різні фази оваріально-менструального циклу : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 26.09.2019 / Н. А. Орлик ; наук. керівник А. І. Босенко ; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Одеса, 2019. – 221 с.

Орлик Н. А. Динаміка функціональних можливостей дівчат 17–22 років у різні фази оваріально-менструального циклу : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / Н. А. Орлик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

Дисертаційне дослідження присвячене вивченню особливостей динаміки функціональних можливостей дівчат 17–22 років з різним рівнем рухової активності за фазами оваріально-менструального циклу під впливом фізичного навантаження зі зміною потужності за замкнутим циклом. Проведене комплексне дослідження адаптивних механізмів виявило, що оптимум функціональних можливостей, за середньо груповими даними, характерний для дівчат з високою руховою активністю в менструальну і перед менструальну та для їх одноліток, які вели малорухливий спосіб життя, – в перед- і пост менструальну фази ОМЦ. Виявлено що 46,7–50,0 відсотків обстежених, незалежно від рівня рухової активності, спроможні проявити максимум функціональних можливостей у інші фази оваріально-менструального циклу.

Вивчено кількісні і якісні характеристики кореляційних зв'язків між даними фізичної працездатності і функціональним станом серцево-судинної і центральної нервової систем у кожен фази менструального циклу. Побудовано функціональні профілі дівчат з різним рівнем рухової активності впродовж оваріально-менструального циклу. Розроблено лінійне регресійне рівняння залежності рівня фізичної працездатності від функціонального стану у відносному спокої.

9. Романюк А. П. Особливості нейрофізіологічних та вегетативних процесів у осіб, які займаються фізичними вправами різного характеру : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 30.03.2018 / А. П. Романюк ; наук. керівник Т. Я. Шевчук ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Л. Українки, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Луцьк, 2017. – 191 с.

Романюк А. П. Особливості нейрофізіологічних та вегетативних процесів у осіб, які займаються фізичними вправами різного характеру : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / А. П. Романюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дисертації розкрито особливості нейрофізіологічних і вегетативних процесів в осіб, які займаються фізичними вправами різного характеру, як необхідного етапу на шляху до розробки критеріїв комплексної оцінки перспективності спортсмена в обраному виді спорту (футбол чи спринт). У футболістів встановлено залучення механізмів мимовільної уваги, у спринтерів – довільної уваги під час сприйняття й обробки важливої інформації в корі головного мозку. Неспортсмени характеризувалися нижчими активаційними процесами, порівняно зі спортсменами, під час сприйняття та обробки значимого об'єкта. У футболістів у стані спокою виявлено переважаючий симпатичний тип вегетативної регуляції серця. У спринтерів встановлено домінування парасимпатичної ланки вегетативної регуляції ритму серця. Розроблено критерії комплексної оцінки перспективності спортсмена в обраному виді спорту.

10.Топчій М. С. Функціональні механізми адаптації юнаків різного віку до навчальних навантажень : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 11.05.2018 / М. С. Топчій ; наук. керівник А. І. Босенко ; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 191 с.

Топчій М. С. Функціональні механізми адаптації юнаків різного віку до навчальних навантажень : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / М. С. Топчій ; наук. керівник А. І. Босенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 191 с.

Анотація

Дисертаційна робота присвячена вивченню функціональних механізмів адаптації юнаків різного віку до навчальних навантажень протягом усього періоду навчання у закладі вищої освіти. Встановлено найбільш адекватну мобілізацію функціональних механізмів адаптації юнаків до навчальних фізичних навантажень відмічається у 19 та 21 років. Виявлено переважання нормотонічного типу регуляції серцевого ритму юнаків у 17, 18, 20 років, ваготонічного в 19 і 21 рік. Відмічено, що функціонування серцево-судинної системи за даними ЧСС, у юнаків 21 року протікало при менших значеннях пульсу в процесі усього навантаження, більш виражена напруга спостерігалася у 17 і 20 років. В стані спокою у юнаків різного віку зареєстровано три рівні загального функціонального стану мозку, які відповідали межам норми. Фізичне навантаження за замкнутим циклом викликало конвергентні його зміни, у зв'язку з чим визначено два основних типи динаміки функціонального стану центральної нервової системи: високий фоновий рівень характеризувався зниженням, низький – підвищенням критеріїв загального функціонального стану мозку у післяробочий період. Кореляційний аналіз

внутрішньо- та міжсистемних взаємодій виявив наявність тісних взаємозв'язків між показниками фізичної працездатності, функціональним станом серцево-судинної й центральної нервової систем та відмічено їх посилення протягом періоду навчання. Визначено структуру та провідні фактори функціональних механізмів адаптації юнаків різного віку протягом періоду навчання, серед яких з найбільшим внеском виокремленні фізична працездатність, рівень напруження організму і ефективність регуляції системи кровообігу. З віком від 17 до 21 років зменшувалися загальна кількість факторів та кількість залучених змінних, вплив рівня функціональної активності центральної нервової системи. Розроблено орієнтовні оціночні таблиці та блок-схему комплексної оцінки функціональних можливостей юнаків 17–21 років.

11. Третяк Т. О. Біоелектрична активність мозку та варіабельність серцевого ритму за продуктивної когнітивної діяльності : дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 : захищена 26.09.2019 / Т. О. Третяк ; наук. керівник О. В. Севериновська ; Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Дніпро, 2019. – 256 с.

Третяк Т. О. Біоелектрична активність мозку та варіабельність серцевого ритму за продуктивної когнітивної діяльності : автореф. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.13 / Т. О. Третяк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено вивченню нейрофізіологічних механізмів та особливостей вегетативного забезпечення продуктивної когнітивної діяльності різних типів.

Доведено, що існує фоновий оптимальний рівень активації мозку індивіда, який залежить від психофізіологічних властивостей і при якому можливі високі показники розумової продуктивності.

Вперше комплексно досліджено функціональні кортико-вісцеральні механізми когнітивної діяльності різних типів з урахуванням функціонального стану та психофізіологічних особливостей обстежуваних.

Уперше встановлено структури когерентних зв'язків потенціалів в основних ЕЕГ діапазонах при продуктивному інтуїтивному мисленні.

На основі аналізу оцінки функціонального стану регуляторних систем організму визначено тип регуляції серцевого ритму при різній продуктивності наочно-образного, інтуїтивного та вербально-логічного мислення.

Виявлені зв'язки між когерентністю потенціалів ЕЕГ та показниками варіабельності серцевого ритму, асоційовані з досягненням високого результату при різних видах когнітивної діяльності.

Кореляційний аналіз виявив, що продуктивна розумова діяльність різних типів обумовлена специфічною інтеграцією кортико-вісцеральних процесів: продуктивне інтуїтивне та наочно-образне мислення пов'язані з активацією автономної регуляції ВСР та когерентністю в еволюційно старіших дельта- та дельта-тета-системах мозку; а продуктивність вербально-судинної системи та з синхронізацією у нових альфа- та бета-осциляторних системах мозку.

Результати роботи впроваджено в навчальний процес у спеціальні курси «Психофізіологія з основами етології» та «Фізіологія мислення та мови», «Фізіологія поведінки». Отримано патент на винахід № 116702 «Спосіб визначення ступеня прояву мислення людини».

07.00.01 «Історія України»

Докторські дисертації

12.Ковальова Н. А. Селянська революція в Наддніпрянській Україні (1902–1922 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.07.2020 / Н. А. Ковальова ; наук. консультант С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 560 с.

Ковальова Н. А. Селянська революція в Наддніпрянській Україні (1902–1922 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / Н. А. Ковальова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 40 с.

Анотація

У дисертації на основі аналізу комплексу архівних та опублікованих джерел відтворено соціально-політичну боротьбу селянства Наддніпрянської України перших десятиріч ХХ ст. За допомогою конфліктологічного аналізу досліджено селянську революцію 1902–1922 рр.: причини, рушійні сили, періодизація та наслідки селянської боротьби.

Визначено два етапи відкритої соціальної боротьби: 1902–1907 рр. та 1917–1922 рр. Охарактеризовано ставлення до селянської революції депутатів І–ІІ Державної думи, політичних партій та організацій початку ХХ ст., зокрема Об'єднаного дворянства, СРН, конституційних демократів, ПСР, РСДРП, визначено позицію українських діячів цих партій.

Встановлено, що господарські відносини селян із поміщиками, за винятком кінця 1917 – початку 1918 рр., розвивалися на ґрунті врегулювання умов оренди. Аналіз відносин селянства з державою, зокрема радянською владою (1920–1922 рр.), засвідчив, що конфлікт між сільською громадою і державою сформувався на ґрунті вилучення продовольства. Селянська політика РКП(б)–КП(б)У своєю метою мала здійснення продовольчої роботи. Висвітлено наслідки другого етапу селянської революції.

13.Лук'яненко О. В. Повсякдення педагогічних вишів Радянської України кінця 1920-х – початок 1950-х років: історико-культурологічний вимір : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.09.2019 / О. В. Лук'яненко ; наук. консультант П. В. Киридон ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Полтава, 2019. – 630 с.

Лук'яненко О. В. Повсякдення педагогічних вишів Радянської України кінця 1920-х – початок 1950-х років: історико-культурологічний : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / О. В. Лук'яненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

Дослідження присвячено аналізу щодення колективів вищої педагогічної школи України наприкінці 1920-х – початку 1950-х рр. У дисертації зацентровано увагу на системних складових структури повсякдення студентів та співробітників освітянських вишів УСРР / УРСР. Автором проаналізовано

внутрішню структуру колективів вищої педагогічної школи. У науковому дослідженні запропоновано аналіз особливостей повсякдення вишів, студентів та професорсько-викладацького складу з урахуванням матеріального, морального, релігійного факторів. Розвідка ілюструє формування простору повсякденного життя педагогічних колективів на трьох рівнях: мережі вишів відповідно до адміністративно-територіальних змін у країні; внутрішньої структури педагогічних вишів як території життєдіяльності освітян; матеріального вияву робочого простору педагогічних вишів республіки. Автором увагу приділено узагальненню інформації про житлові умови студентів та викладачів. Частина роботи стосується питання інтелектуального простору педагогічного колективу, що включає аналіз якості навчальної та наукової роботи, практики та кореляції гуманітарної аури вишів з урахуванням вимог політехнізації. У дисертації подано опис структурування робочого часу у вищій педагогічній школі. У праці розкрито різні типи дозвілля (розважальне, інтерактивне, освітнє, культурне, творче, релігійне, рекреацію, лікувальне дозвілля, туризм). У науковому дослідженні виявлено способи задоволення базових потреб освітян (харчування, гроші, одяг). Значну увагу приділено опису особливостей життя освітян в екстремальних умовах (Голодомору, війни, окупації та на примусових роботах у Третньому Рейхові).

14.Подобєд О. А. Культурне життя та повсякдення переміщених осіб і біженців з України у Західній Німеччині (друга половина 1940-х рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.11.2018 / О. А. Подобєд ; наук. консультант В. М. Даниленко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 549 с.

Подобєд О. А. Культурне життя та повсякдення переміщених осіб і біженців з України у Західній Німеччині (друга половина 1940-х рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / О. А. Подобєд ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню культурного життя та повсякдення переміщених осіб і біженців з України у Західній Німеччині у другій половині 1940-х рр. Визначено причини міграції українців у роки Другої світової війни, проаналізовано соціальний склад мігрантів, вплив економічної кризи у Західній Німеччині на життя українців, соціально-психологічні настрої та розкрито процес адаптації до життя. Досліджено функціонування української системи освіти. Проаналізовано мовні процеси, розвиток українського музичного, театрального й образотворчого мистецтва, скульптури й архітектури, церковно-релігійного життя, формування культурної пам'яті, спортивного життя українських переміщених осіб і біженців. Розглянуто рівень та якість харчування, стан здоров'я та медичного обслуговування. Вивчено особливості функціонування української родини, відзначання свят та проведення дозвілля у післявоєнній Західній Німеччині.

15.Силка О. З. Становлення і діяльність громадських організацій в українському селі наприкінці XIX – на початку XX ст. (на матеріалах Лівобережжя) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.05.2018 /

О. З. Силка ; наук. консультант А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 604 с.

Силка О. З. Становлення і діяльність громадських організацій в українському селі наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. (на матеріалах Лівобережжя) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / О. З. Силка ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

У дисертації вперше комплексно досліджено становлення та діяльність громадських організацій, які функціонували в українському селі Лівобережжя України наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. Об'єктом наукової уваги стали добровільні статутні об'єднання, члени яких реалізовували свої інтереси у напрямках агропросвітницької пропаганди, протипожежної безпеки, благоустрою територій, філантропії, патронату, просвіти, популяризуванні тверезого способу життя та інших. На основі критичного аналізу історичних джерел, здобутків історіографії та новітніх методологічних підходів з'ясовано, визначено та проаналізовано спектр сільських громадських організацій, розкрито організаційні засади, зміст, форми, методи та результати їхньої діяльності.

Виокремлено та охарактеризовано основні типологічні моделі та класифікаційні схеми громадських організацій, з'ясовано у них місце сільського статутного сегменту. Обгрунтовано роль і місце сільських громадських організацій у загальній системі громадських об'єднань України у досліджуваній період. Розкрито особливості державного законодавчого забезпечення та регламентування регулювання діяльності сільських громадських організацій. Досліджено роль окремих осіб у налагодженні організаційної, популяризаторської, просвітницької, благодійної діяльності зазначених організацій.

На підставі результатів дослідження автор прийшов до основного висновку: становлення та діяльність громадських організацій українського села Лівобережжя України наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. визначалося якісними змінами, що відбулися в селянському середовищі, світоглядних орієнтирах селянства та вагомими результатами діяльності. Сільські громадські організації України є невід'ємним складником загальної мережі громадських товариств, відповідно самостійним і важливим фактором соціально-економічних та культурних змін.

16. Федоренко Я. А. Суспільно-політичні та соціально-економічні перетворення в сільському господарстві України доби незалежності : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.06.2016 / Я. А. Федоренко ; наук. консультант А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 458 с.

Федоренко Я. А. Суспільно-політичні та соціально-економічні перетворення в сільському господарстві України доби незалежності : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / Я. А. Федоренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 40 с.

Анотація

У дисертації на основі різнопланових історичних та історіографічних джерел досліджено суспільно-політичні та соціально-економічні перетворення в сільському господарстві України доби незалежності. Автором простежено трансформацію системи агровиробництва у 1991–2014 рр. Зокрема, з'ясовано

загальні засади реформування аграрного сектора економіки, охарактеризовано розвиток орендних відносин, висвітлено реструктуризацію колгоспно-радгоспної системи.

Дослідником проаналізовано створення та розвиток нових організаційних форм підприємництва, вивчено потенційні ресурси особистих підсобних господарств, з'ясовано політичні, економічні, соціальні, психологічні та правові засади функціонування фермерських господарств у сучасній Україні. Об'єктивно оцінено і критично проаналізовано технологічні переваги та соціальні загрози діяльності агрохолдингів для сільської місцевості України.

Охарактеризовано співвідношення «прибутковість – безпека в сільському господарстві»; проаналізовано екологічні аспекти господарювання на землі, показано стратегічні перспективи ведення органічного господарювання у відновлення екобезпеки сільської місцевості; вивчено екологічну ситуацію в українському селі. Зокрема, висвітлено сучасний демографічний стан та міграційні процеси в сільській місцевості, функціонування культурно-побутової інфраструктури в селах України, проаналізовано зміни в зайнятості та рівні добробуту селянських родин, висвітлено стан та особливості розвитку культурно-побутової інфраструктури сучасного села.

За результатами наукового дослідження зроблено узагальнення та висновки соціально-політичних та соціально-економічних перетворень в сільському господарстві України доби незалежності.

17. Шандра І. О. Представницькі організації буржуазії українських губерній (1861–1919 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.11.2016 / І. О. Шандра ; наук. консультант Н. Р. Темірова ; Донецький нац. ун-т (Вінниця). – Вінниця, 2016. – 490 с.

Шандра І. О. Представницькі організації буржуазії українських губерній (1861–1919 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / І. О. Шандра ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 40 с.

Анотація

У дисертації на основі аналізу широкого кола архівних і опублікованих джерел досліджено історію формування й становлення системи представницьких організацій буржуазії українських губерній протягом другої половини XIX – початку XX ст. У роботі проведено ґрунтовний історіографічний і джерелознавчий аналіз, сформовано методологічну базу, що створило підвалини для всебічного й комплексного розгляду явища «представницьких організацій буржуазії».

Дослідником проаналізовано передумови виникнення представницьких організацій підприємців, різні види їхньої класифікації, правові умови утворення й діяльності. Автором виділено характерні риси, особливості й значення в соціально-економічних процесах пореформеної доби організацій офіційного представництва інтересів капіталу (комітети торгівлі й мануфактур, біржові комітети) та приватних об'єднань підприємців (промислові, торгові й транспортні союзи, сільськогосподарські товариства, об'єднання фінансистів, з'їзди кооператорів, установи сприяння економічному розвитку). У дисертації відстежено представництво підприємницьких інтересів різного масштабу діяльності: місцевого, регіонального, загальноімперського. Окремо розглянуто діяльність представницьких організацій підприємців у період військово-політичних подій 1914–1919 років: заходи підприємницьких корпорацій в умовах Першої

світової війни, взаємодія з Тимчасовим урядом і українськими урядами часів Національно-демократичної революції, викривально-негативне ставлення до більшовицької влади.

За результатами наукового дослідження автором запропоновано: визначення поняття «представницькі організації буржуазії», їхню класифікацію, виділено чотири рівні представництва (офіційні органи, галузеві корпорації, міжгалузеві об'єднання, проект територіальних торгово-промислових палат).

Кандидатські дисертації

18.Абразумова О. М. Громадсько-політична активність українського селянства в період непу : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.06.2013 / О. М. Абразумова ; наук. керівник Г. Т. Капустян ; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – [Б. м.], 2013. – 231 с.

Абразумова О. М. Громадсько-політична активність українського селянства в період непу : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Абразумова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню та аналізу громадсько-політичної активності українського селянства в добу непу. На основі критичного аналізу історичних джерел та здобутків історіографії, застосування нових методологічних підходів з'ясовано передумови, різноманіття маловідомих раніше форм та проявів, а також результатів громадсько-політичної активності українського селянства в період непу. Дисертація ґрунтується на залученні опублікованих та неопублікованих матеріалів. Документальна база дослідження є достатньо широкою та репрезентативною.

У дослідженні проаналізовано соціально-економічні та соціально-політичні витоки та особливості проявів громадського життя українського села. Досліджено, що суперечливість впливу нової економічної політики на соціально-економічне та суспільно-політичне життя українського селянства зумовила активізацію його громадської ініціативи. Показано ступінь інтеграції українського селянства в радянську громадсько-політичну структуру та наростання тенденцій до його самоорганізації. У роботі вивчено природу, причини, характер, завдання, інтенсивність одного із найбільш поширених проявів громадської активності українського селянства середини 1920-х років – руху за створення незалежних селянських спілок. Зроблено висновок про те, що опозиційні настрої населення коливалися від збройних методів опору владі на початку та наприкінці 1920-х років до демократичних спроб співпраці шляхом обговорення комплексу соціальних проблем та утворення незалежних громадських селянських організацій.

19.Берестовий А. І. Податкова політика російського царату в українському селі у другій половині XIX – на початку XX ст.: історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.05.2011 / А. І. Берестовий ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 205 с.

Берестовий А. І. Податкова політика російського царату в українському селі у другій половині XIX – на початку XX ст.: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. І. Берестовий ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У роботі на основі аналізу історичних джерел та здобутків історіографії, з урахуванням новітньої методології комплексно досліджено податкову політику російського царату в українському селі як складову частину внутрішньої економічної політики уряду Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX ст. Зокрема, охарактеризовано податкові платежі, грошові та натуральні повинності українського селянства, досліджено рівень податкового тягаря, з'ясовано основні причини накопичення недосплат із селянських платежів. Досліджено основні напрямки реформування податкової системи в Російській імперії та їхню реалізацію в українських губерніях. Проаналізовано еволюцію соціально-політичної думки в Російській імперії стосовно системи оподаткування. Вивчено процес утворення та діяльність податкових органів в українських губерніях Російської імперії.

20. Биченко С. М. Внесок сільськогосподарської кооперації у зміцнення добробуту селянства України (1921–1929 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.01.2010 / С. М. Биченко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 255 с.

Биченко С. М. Внесок сільськогосподарської кооперації у зміцнення добробуту селянства України (1921–1929 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. М. Биченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню діяльності сільськогосподарської кооперації України по підвищенню товарності селянських господарств у роки нової економічної політики. На основі виявлення, узагальнення і критичного аналізу історичних джерел, здобутків історіографії з'ясовано характер, сутність і форми діяльності сільськогосподарської кооперації України з інтенсифікації сільського господарства та підвищення прибутковості селянських господарств шляхом прискореного розвитку широкої мережі підприємств з переробки всіх видів сільськогосподарської продукції.

У дисертації розкрито органічну еволюцію спрямованості системи спеціальної сільськогосподарської сировини до організації її максимально ефективного використання. Автором висвітлено роль кооперативної громадськості, її економічний внесок і вплив на розвиток найбільш ефективних видів кооперативного підприємства. У роботі охарактеризовано особливості господарсько-економічної діяльності всіх основних систем спеціалізованої сільськогосподарської кооперації з переробки продуктів сільського господарства.

Дисертантом розкрито соціально-економічний ефект від діяльності кооперативних переробних підприємств, їхнє значення для підвищення прибутковості селянських господарств. Здобувачем на підставі опрацювання широкого кола історичних джерел доведено важливе значення піднесення кооперативно-підприємницької активності селянських господарств для

поліпшення продовольчого постачання міст і промислових центрів. Виявлено, що активна діяльність мережі кооперативних переробних підприємств суттєво сприяла налагодженню фінансово-грошового обігу в аграрному секторі національної економіки.

21. Білик О. А. Фіскальна політика радянської влади в українському селі в 20–30-ті рр. ХХ ст.: історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.02.2013 / О. А. Білик ; наук. керівник В. М. Лазуренко ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2012. – 212 с. : табл.

Білик О. А. Фіскальна політика радянської влади в українському селі в 20–30-ті рр. ХХ ст.: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. А. Білик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У роботі на основі аналізу опублікованих та неопублікованих документів і матеріалів, здобутків історіографії здійснено комплексне дослідження фіскальної політики радянської влади в українському селі в 20–30 рр. ХХ ст.

Автор, залучаючи сучасну методологію наукового історичного пошуку, проаналізував соціально-економічні зміни, що відбулися в українському селі внаслідок здійснення радянської фіскальної політики.

Виокремлюючи особливості виконання селянами різних видів податків, самооподаткування, натурподатку, штрафів та інших фінансових платежів, запроваджених в адміністративно-примусовому порядку, у дисертації доведено, що фіскальна політика радянської влади в українському селі носила дискреційний характер. Особливістю виконання селянами (колгоспниками, одноосібниками) та колективними господарствами фіскальних зобов'язань перед державою було те, що фіскальна політика радянської влади в українському селі була одним із засобів становлення радгоспно-колгоспної системи. У роботі з'ясовано, що урядові заходи з «удосконалення» фіскального, зокрема, податкового законодавства спрямовувалися насамперед на винищення інституту приватної власності на селі, економічно міцних селян-одноосібників. Автором розкрито, що фіскальна, зокрема, податкова політика, здійснювана радянською владою протягом 20-х – 30-х рр. ХХ ст., стала причиною хлібозаготівельної кризи 1927 р., голодомору 1932–1933 рр., була інструментом репресій під час суцільної колективізації. Науково обґрунтовано, що діяльність фіскальних, насамперед податкових органів на селі носила неприхований репресивний характер стосовно українського селянства.

22. Боковня В. М. Лібералізація правоохоронних органів та системи судочинства УРСР (1953–1964 рр.): історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.03.2012 / В. М. Боковня ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 248 с. – Бібліогр.: с. 216–248.

Боковня В. М. Лібералізація правоохоронних органів та системи судочинства УРСР (1953–1964 рр.): історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. М. Боковня ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Робота присвячена дослідженню лібералізації правоохоронних органів та системи судочинства УРСР 1953–1964 рр., основою якої була десталінізація державного управління СРСР, союзною республікою якого була й Україна. На підставі здобутків історіографії, аналізу широкого джерельного матеріалу, частину якого уперше введено до наукового обігу, вивчено зміни в суспільно-політичному житті УРСР та їх вплив на лібералізацію структур, які були покликані забезпечувати законність та правопорядок у республіці. Проаналізовано проблеми, які стояли перед судом, прокуратурою, органами юстиції, МВС, КДБ, пенітенціарною системою.

На підставі залучених матеріалів обґрунтовано твердження, що правоохоронні органи та система судочинства, незважаючи на проведені реформістські дії, залишалися основною силою виконання партійних установок.

23.Брославський В. Л. Аграрна політика російського царату на Правобережній Україні у 1793–1861: зміни у землеволодінні і землекористуванні : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.12.2007 / В. Л. Брославський ; наук. керівник М. В. Бармак ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2007. – 223 с.

Брославський В. Л. Аграрна політика російського царату на Правобережній Україні у 1793–1861 рр.: зміни у землеволодінні і землекористуванні : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. Л. Брославський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

У дисертації на підставі вивчення джерел і літератури проаналізовано аграрну політику російського царату на Правобережній Україні в 1793–1861 рр. Відзначено, що після приєднання краю царський уряд ужив заходів щодо збільшення в регіоні російського землеволодіння. З цією метою значні земельні площі були передані наближеним до царського двору російським чиновникам. Основними шляхами зменшення шляхетського землеволодіння в краї у вказаний період були секвестр, конфіскація та викуп землі казною.

Аграрна політика щодо католицької, уніатської та православної церков на Правобережжі полягала у зменшенні католицького, ліквідації уніатського та збільшенні православного землеволодіння і землекористування.

Політика російського уряду щодо селянського землекористування на Правобережній Україні в окреслений період мала, як правило протекціоністський характер. Царат намагався використати становище селян у боротьбі проти польських поміщиків. З цією метою в 1848 р. у краї проводилась інверсна реформа. Однак вона не принесла значного полегшення селянам й не обумовила суттєвих змін у селянському землекористуванні.

24.Буравченко Р. В. Історичні умови становлення та розвиток цукрової промисловості в Україні (XIX – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.06.2006 / Р. В. Буравченко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2005. – 200 с.

Буравченко Р. В. Історичні умови становлення та розвиток цукрової промисловості в Україні (XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд.

іст. наук : 07.00.01 / Р. В. Буравченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню напрямів, закономірностей і претензій історичного розвитку цукрової галузі України в XIX – на початку XX ст. На основі всебічного аналізу широкого кола опублікованих статистичних та архівних матеріалів, наукових публікацій встановлено основні стадії формування і розвитку цукрової галузі початкового періоду, який припадає на 1902 р. і завершується в 1917 р. У хронологічному порядку проаналізовано розвиток цукрової галузі та технічних вдосконалень у ній у світовому контексті в період з початку XIX – до початку XX століття, на основі чого виявлено основні закономірності та тенденції прогресу цього процесу. Визначено основні етапи історії цукрової промисловості в Україні як головного центру цукроваріння все імперського значення.

25. Бутенко А. П. Еволюція поглядів М. Міхновського на українську державність та шляхи їх практичної реалізації : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.04.2006 / А. П. Бутенко ; наук. керівник Л. І. Іванова ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2005. – 219 с.

Бутенко А. П. Еволюція поглядів М. Міхновського на українську державність та шляхи їх практичної реалізації : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. П. Бутенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню еволюції поглядів М. Міхновського на українську державність та його діяльності по їхній практичній реалізації. Опрацьовані автором матеріали стосуються 1892–1924 рр. – від початку активної громадсько-політичної діяльності Миколи Міхновського і до його смерті. У роботі з'ясовано місце М. Міхновського у суспільно-політичному житті Наддніпрянської України, основні віхи еволюції його поглядів та діяльності. Проаналізовано його теоретичний доробок, ставлення до основних суспільно-політичних проблем. Розкрито чинники, фактори, які впливали на формування М. Міхновським нової політичної ідеології. Визначено характер та рівень впливу його багаторічної діяльності на суспільно-політичне життя Наддніпрянської України. Розкрито значення діяльності М. Міхновського, створених та очолюваних ним громадських організацій, партій, періодичних видань, в історії українського політичного руху та української суспільно-політичної думки.

26. Василевич Ю. В. Культурно-просвітницька, релігійна та громадська діяльність Гавриїла Розанова (1781–1858) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.09.2007 / Ю. В. Василевич ; наук. керівник П. М. Тригуб ; Миколаївський держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2007. – 205 с.

Василевич Ю. В. Культурно-просвітницька, релігійна та громадська діяльність Гавриїла Розанова (1781–1858) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. В. Василевич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Миколаїв, 2007. – 20 с.

Анотація

У дисертації розкрито основні сторінки життя та діяльності архієпископа Катеринославського, Херсонського, Таврійського Гавриїла Розанова, його особистісні якості типового представника тогочасної духовної еліти.

Комплексне вивчення та аналіз історичної спадщини архієпископа дозволили визначити ряд факторів, що впливали на становлення його як історика. Встановлено, що цікавість до історичного пізнання виникла задовго до прибуття Гавриїла на Південь України, де загальна атмосфера культурного росту сприяла реалізації його дослідницьких планів. Характеризуючи історичні праці Г. Розанова, автор визначає їхні недоліки і переваги, доводить їхню історико-археографічну цінність.

Дисертант звертає увагу на досягнення Гавриїла на теренах церковного будівництва та організації внутрішнього управління єпархії, участь його у боротьбі з сектантами та розкольниками.

З'ясовано особливості духовної освіти та релігійного виховання, що посідали чільне місце в діяльності архієпископа, котрий започаткував виникнення паламарських шкіл і був ініціатором створення в регіоні першого жіночого навчального закладу.

27.Верховцева І. Г. Діяльність земств Правобережної України : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.06.2004 / І. Г. Верховцева ; наук. керівник А. К. Тичина ; Черкаський нац. ун-т імені Б. Хмельницького. – Ізмаїл, 2004. – 240 с.

Верховцева І. Г. Діяльність земств Правобережної України (1911–1920 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. Г. Верховцева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню діяльності земств Правобережної України у 1911–1920 рр. Визначено політичні та організаційно-правові засади діяльності земського самоврядування на українському Правобережжі, основні напрямки, форми, методи та ефективність господарської й культурно-просвітницької діяльності земських установ краю.

28.Галатир В. В. Формування та функціонування місцевих органів державної влади в Правобережній Україні у період Гетьманату П. Скоропадського : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.02.2014 / В. В. Галатир ; наук. керівник В. С. Лозовий ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2013. – 250 с.

Галатир В. В. Формування та функціонування місцевих органів державної влади в Правобережній Україні у період Гетьманату П. Скоропадського : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Галатир ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено формування та функціонування місцевих органів державної влади в Правобережній Україні у період Гетьманату П. Скоропадського. Розкрито передумови та становлення губернських владних структур, формування й функціонування повітових адміністрацій, волосних і

сільських органів влади. З'ясовано матеріальне забезпечення службовців місцевих адміністрацій. Реконструйовано відносини між старостами та органами самоврядування в регіоні. Відтворено вплив німецького та австро-угорського командування на функціонування місцевих органів влади. Показано заходи старост у сільському господарстві, забезпеченні населення продовольством, у припиненні спекуляції та стабілізації суспільно-політичного становища на Правобережжжі.

29. Галич Н. В. Розвиток поштової справи в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.11.2012 / Н. В. Галич ; наук. керівник В. М. Мельниченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 210 с.

Галич Н. В. Розвиток поштової справи в Україні у ХІХ – на початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. В. Галич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню розвитку поштової справи на українських землях, що входили до складу Російської імперії протягом ХІХ – початку ХХ ст. Робота ґрунтується на широкому колі опублікованих та архівних джерел, які дали змогу об'єктивно розкрити формування державного поштового зв'язку на території України, проаналізувати основні аспекти становлення недержавної (вільної та земської) пошти.

У дисертації досліджено основні аспекти формування поштової галузі загалом, охарактеризовано законодавчі акти, що регламентували її роботу, показано ключові напрями технічної модернізації служби зв'язку, проаналізовано розширення номенклатури послуг, що надавалися поштовими установами України протягом ХІХ – початку ХХ ст. Як складову частину організації роботи поштового зв'язку, у дисертації розкрито основні підходи до кадрового забезпечення галузі та проаналізовано ключові аспекти діяльності поштової цензури.

Доведено, що протягом окресленого періоду вітчизняна поштова галузь використовувала у своїй роботі передовий зарубіжний досвід, розвивалася в контексті світового поштового зв'язку.

30. Гальченко С. І. Міське населення центральних областей України в умовах нормованого постачання (1943–1947 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.09.2007 / С. І. Гальченко ; наук. керівник О. Є. Лисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 215 с.

Гальченко С. І. Міське населення центральних областей України в умовах нормованого постачання (1943–1947 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. І. Гальченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено малодослідженій, актуальній науковій проблемі. Із залученням широкого кола переважно архівних джерел здійснено спробу комплексного аналізу умов, у яких перебував пересічний міський житель у післявоєнний період, його матеріальне забезпечення, стратегії виживання.

Висвітлено державну політику у сфері постачання, реконструйовано механізм, на який покладалося її втілення в життя. Усебічно охарактеризовано дії влади, яка прагнула в надзвичайно складній ситуації хоча б мінімально забезпечити громадян продуктами харчування і предметами першої необхідності.

З'ясовано особливості функціонування карткової системи на завершальному етапі війни та в перші повоєнні роки. Проаналізовано суб'єктивні чинники, які впливали на матеріальне становище міського населення в центральноукраїнському регіоні, окреслено джерела забезпечення громадян харчовими продуктами і предметами першої необхідності. Охарактеризовано критерії диференціації нормованого постачання для окремих категорій жителів міських населених пунктів. Визначено місце закордонних надходжень, спрямованих на мінімізацію негативних соціальних наслідків війни та окупації. Зроблено висновок про те, що центральноукраїнські області стали донорами загальносоюзного продуктового фонду, що ускладнило вирішення продовольчої проблеми і подолання товарного дефіциту.

31. Герасименко О. В. Селянський рух на Лівобережній Україні (1900 – лютий 1917 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 27.02.2008 / О. В. Герасименко ; наук. керівник В. М. Шевченко ; Чернігівський держ. ін-т економіки і управління. – Чернігів, 2008. – 285 с.

Герасименко О. В. Селянський рух на Лівобережній Україні (1900 – лютий 1917 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Герасименко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню селянського руху на Лівобережній Україні та відтворенню його цілісної картини у 1900 – лютому 1917 рр. Розробка теми ґрунтується на опублікованих і архівних джерелах із використанням спеціальної та загальноісторичної літератури. Визначено основні соціально-економічні та суспільно-політичні передумови, які безпосередньо вплинули на еволюцію та характер селянського руху на Лівобережжі у зазначений період. Проаналізовано його характер, зміст, форми, напрямки та особливості. Вивчено діяльність політичних партій та організацій серед селянства Лівобережної України на початку ХХ ст.

32. Герасимов Т. Ю. Соціально-побутова історія подільських міст доби Гетьманату П. Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.04.2013 / Т. Ю. Герасимов ; наук. керівник І. М. Романюк ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2013. – 220 с.

Герасимов Т. Ю. Соціально-побутова історія подільських міст доби Гетьманату П. Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. Ю. Герасимов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено соціально-побутову історію подільських міст доби Гетьманату Скоропадського. На основі аналізу залученої до дисертації джерельної бази, критичного осмислення здобутків попередників, сучасних

методологічних засад розкрито особливості побуту і повсякденного життя подільських городян. Вивчено пов'язану з цим діяльність у соціальній сфері урядів Української Держави та органів міського самоврядування. Проаналізовано становище міської інфраструктури та основні критерії добробуту міщан Поділля. Розглянуто спектр житлових проблем, міського комунального господарства та місцевої медицини. Досліджено вплив продовольчої й фінансової політики гетьманських урядів на добробут населення міст Поділля. Висвітлено характерні риси сфери дозвілля міських мешканців регіону. Приділено увагу безробіттю як соціальному явищу та боротьбі з ним подільських бірж праці.

33. Гичка О. І. Медичне обслуговування сільського населення України в 1945–1964 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.10.2014 / О. І. Гичка ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 207 с.

Гичка О. І. Медичне обслуговування сільського населення України в 1945–1964 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. І. Гичка ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню медичного обслуговування сільського населення України у 1945–1964 рр. На основі аналізу широкого кола джерел проаналізовано медико-санітарні наслідки для УРСР Другої світової та Великої Вітчизняної воєн і окупації та основні заходи з їх подолання. Визначено розміри збитків і шкоди, заподіяних системі медичних закладів, здоров'ю та умовам проживання населення. Досліджено відновлення мережі закладів охорони здоров'я та організації медичного обслуговування населення у післявоєнний періоді відбудови, заходи щодо покращення санітарно-гігієнічного стану населених пунктів. Проаналізовано умови функціонування та роботу закладів охорони здоров'я з надання медичної допомоги населенню. Розкрито причини, хід та результативність ряду реформ та реорганізацій, які проводилися в системі охорони здоров'я в другій половині 1940-х – 1950-х рр. Досліджено характерні особливості кадрового забезпечення системи охорони здоров'я. Розглянуто роботу органів охорони здоров'я у справі охорони здоров'я матері та дитини.

34. Гінда В. В. Освіта в роки німецької окупації у генеральному окрузі «Житомир» 1941–1944 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.10.2007 / В. В. Гінда ; наук. керівник О. Є. Лисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 223 с.

Гінда В. В. Освіта в роки німецької окупації у генеральному окрузі «Житомир» 1941–1944 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Гінда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню освітніх процесів на території генерального округу «Житомир» в 1941–1944 рр. (Житомирська і північна частина Вінницької областей). На основі широкої документальної бази у роботі досліджено особливості освіти в період німецької окупації, проаналізовано заходи окупантів у сфері освіти, а також українських патріотичних сил та радянських підпільників у регіоні, висвітлена робота шкіл, середньо-професійних та вищих

навчальних закладів. З'ясовано причини та обставини відкриття освітніх закладів, проблеми, що виникали в процесі роботи шкіл, розглянуто освіту «фольксдойче». Розкрито вплив освітніх громадських організацій на виховний процес, їхнє намагання спрямувати виховання молоді в національно-патріотичному дусі.

35.Гладченко Т. Б. Польське студентство в культурному і суспільно-політичному житті Правобережної України (1793–1833 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.01.2011 / Т. Б. Гладченко ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 235 с.

Гладченко Т. Б. Польське студентство в культурному і суспільно-політичному житті Правобережної України (1793–1833 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. Б. Гладченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню участі польського студентства у культурному і суспільно-політичному житті Правобережної України у кінці XVIII – першій третині XIX ст. Зокрема, розглянуто широкий спектр патріотично-культурної діяльності польської молоді.

На основі всебічного аналізу архівних матеріалів й наукових публікацій проаналізовано особливості реформування системи освіти на Правобережній Україні, місце і роль Кременецького ліцею та Віленського університету у навчанні, вихованні та формуванні національної свідомості етнічних поляків – вихідців з Правобережжя, напрямки, форми і методи участі студентів у культурному та громадсько-політичному житті регіону.

У дисертації обґрунтовано висновок про активну громадянську патріотичну позицію польської учнівської та студентської молоді, вихідців з Правобережної України, у всіх сферах громадянського життя. Доведено, що основою формування таких патріотичних поглядів стали насамперед традиція польського національного руху та реформована система освіти.

36.Голиш Г. М. Становище неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни (1941–1945 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 18.06.2004 / Г. М. Голиш ; наук. керівник О. Є. Лисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2004. – 229 с.

Голиш Г. М. Становище неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни (1941–1945 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Г. М. Голиш ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено аналізу становища неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни. Вперше у вітчизняній науці на широкому колі джерел зроблено спробу комплексного дослідження умов життя неповнолітніх громадян України, як соціально найвразливішої частини воєнного покоління. Всебічно проаналізовано сукупність чинників, які визначили становище неповнолітнього населення за екстремальних умов війни. Визначено основні вектори політики радянської влади та заходи нацистської окупаційної

адміністрації щодо неповнолітніх українців. Досліджено мотиви та конкретні форми участі неповнолітніх громадян в антинацистському русі Опору та радянських патріотичних рухах цивільного населення, показано внесок юних українців у перемогу над ворогом.

З'ясовано соціальні, демографічні, медико-санітарні та психологічні наслідки війни для неповнолітніх громадян України. Зроблено висновок про їх суттєвий вплив на подальше життя і ментальність неповнолітніх громадян.

37.Голиш Л. Г. Функціонування спеціальних дитячих установ УРСР у 1943–1950 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.03.2007 / Л. Г. Голиш ; наук. керівник О. Є. Лисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 233 с.

Голиш Л. Г. Функціонування спеціальних дитячих установ УРСР у 1943–1950 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. Г. Голиш ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено малодослідженій, актуальній науковій проблемі. На широкому колі переважно архівних джерел зроблено спробу комплексного аналізу особливостей функціонування спеціальних дитячих установ УРСР воєнного та повоєнного періодів. Вперше у вітчизняній історичній науці проведено типологізацію цих установ за їх функціональним призначенням, особовим складом вихованців та специфікою діяльності. Досліджено суспільні умови, нормативно-правову базу та організаційне забезпечення роботи установ для дітей з особливим соціальним статусом та потребами.

Узагальнено статистичні дані з розгортання мережі спецдитустанов, динаміки їх контингенту. Усебічно охарактеризовано умови утримання вихованців, з'ясовано об'єктивні труднощі функціонування установ для особливих категорій неповнолітніх громадян. Розкрито роль спеціальних дитячих установ у соціальній реабілітації дітей та підлітків, що постраждали внаслідок війни.

38.Гончаренко О. М. Голокост на території Київщини: загальні тенденції та регіональні особливості (1941–1944 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.12.2005 / О. М. Гончаренко ; наук. керівник О. Є. Лисенко ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 270 с.

Гончаренко О. М. Голокост на території Київщини: загальні тенденції та регіональні особливості (1941–1944 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Гончаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 20 с.

Анотація

На основі широкої документальної бази у дисертації досліджено особливості реалізації складових частин політики Голокосту на території Київщини протягом усього періоду її окупації (1941–1944 рр.). Показано політико-ідеологічну обумовленість, основні етапи та результати репресивних заходів окупантів. Сформульовано висновок, що в політиці Голокосту на Київщині виявились тенденції загального порядку, характерні для України в цілому, а також регіональні особливості, наявність яких була спричинена переважно факторами технічного, суб'єктивного, адміністративного та військово-тактичного рівнів.

Виявлено особливості правового становища єврейського населення у краї. Вивчено участь єврейського населення регіону у спротиві нацистському терору, у радянському підпільному та партизанському русі. З'ясовано мотивацію, що спонукала окремі категорії місцевого населення до участі в порятунку, дотриманні нейтралітету та участі у переслідуванні євреїв. Доведено відсутність безпосереднього взаємозв'язку між виявами побутового антисемітизму та участю окремих представників місцевого населення у виявленні та переслідуванні євреїв.

За результатами наукового дослідження зроблено узагальнення і висновки щодо регіональних особливостей, складових частин, а також суспільно-політичних, соціально-економічних, демографічних та морально-етичних наслідків Голокосту в Україні та Київщині.

39. Горбань А. В. Український самостійницький рух як форма громадянського протистояння і боротьби проти тоталітаризму (вересень 1939–1940-і роки) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.01.2010 / А. В. Горбань ; наук. керівник М. Ю. Виговський ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 237 с.

Горбань А. В. Український самостійницький рух як форма громадського протистояння і боротьби проти тоталітаризму (1939–1940-і рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. В. Горбань ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації вивчено складний і суперечливий феномен – український самостійницький рух у період Другої світової війни як форма громадянського протистояння і боротьби проти тоталітаризму. На базі широкого кола джерел, історичної літератури з'ясовано причини громадянського конфлікту, охарактеризовано усіх його учасників. У контексті сучасних методологічних підходів розкрито основні детермінуючі чинники суспільних антагонізмів відповідно до двох етапів, які окреслювалися змінами воєнно-стратегічної ініціативи на фронті. Виявлено, що громадянський характер конфлікту простежувався у широкому спектрі сфер, включаючи соціально-економічну, політичну, геополітичну, етнічну. Показано, що Українська повстанська армія діяла як мілітарна структура, використовуючи форми і засоби, властиві регулярній армії, підрозділам спецпризначення. Тактика збройної боротьби українських самостійницьких сил розглядається як ситуативна, але важлива у протиборстві з нацистськими загарбниками. Розглянуто причини і наслідки міжнаціонального польсько-українського конфлікту, зміни політико-ідеологічних стратегій ОУН-УПА. Підтверджено, що динамічний розвиток українського самостійницького руху був закономірним, об'єктивним процесом.

40. Горбатюк О. С. Електрифікація сільського господарства УРСР в 1953–1964 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.03.2013 / О. С. Горбатюк ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2012. – 228 с.

Горбатюк О. С. Електрифікація сільського господарства УРСР в 1953–1964 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. С. Горбатюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню сутності, характеру та особливостей електрифікації аграрного сектора народного господарства та соціально-побутової інфраструктури сільської місцевості Української РСР у 1953–1965 рр. У роботі розкрито об'єктивні і суб'єктивні чинники, сукупність яких зумовлювала низький рівень електрифікації післявоєнного українського села.

Здійснено комплексне дослідження процесу електрифікації сільського господарства УРСР та його наслідків. Особливу увагу автором у дисертації приділено розкриттю таких питань: електропостачання сільського господарства у повоєнне десятиріччя; зміни в політиці енергозабезпечення села у першій половині 1950-х років; прискорення електрифікації сільського господарства УРСР у першій половині 1960-х років. Досліджено зміни характеру електрифікації сільської місцевості: створення спеціалізованих електромонтажних організацій, оснащення їх сучасними машинами і механізмами, поступове впровадження залізобетонних опор і комплектних трансформаторних підстанцій, що дозволило різко прискорити розвиток електромереж. Okремо досліджено питання, пов'язані з поліпшенням соціально-побутових і культурних умов життя сільських жителів унаслідок електрифікації населених пунктів.

- 41.Гриб О. І.** Громадсько-просвітницька діяльність та історична спадщина Олександра Барвінського : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.01.2008 / О. І. Гриб ; наук. керівник О. А. Полянський ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2007. – 210 с.
- Гриб О. І.** Громадсько-просвітницька діяльність та історична спадщина Олександра Барвінського : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. І. Гриб ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню громадсько-просвітницької діяльності Олександра Барвінського від часу формування його громадянської позиції і до початку політичної кар'єри та аналізу його історіографічної концепції на основі історичних праць. Опрацьовані автором матеріали стосуються 1847–1926 рр. – від народження Олександра Барвінського і до його смерті. У роботі з'ясовано роль Олександра Барвінського у національно-культурному відродженні західноукраїнських земель у 40-х рр. XIX – першій чверті XX століття, основні віхи його громадсько-просвітницької діяльності на Тернопільщині. Проаналізовано вплив ідей провідних істориків Наддніпрянщини на становлення історичних поглядів Олександра Барвінського, виокремлено його історіографічну концепцію.

- 42.Гузенко Ю. І.** Становлення і діяльність громадських благодійних об'єднань на півдні України в другій половині XIX – на початку XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 09.04.2004 / Ю. І. Гузенко ; наук. керівник В. М. Огаренко ; Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2004. – 240 с.
- Гузенко Ю. І.** Становлення і діяльність громадських благодійних об'єднань на Півдні України в другій половині XIX – на початку XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії) : автореф. дис. ... канд. іст. наук :

07.00.01 / Ю. І. Гузенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; Донецький нац. ун-т. – Черкаси, 2004. – 18 с.

Анотація

У дисертації аналізується діяльність громадських благодійних товариств на Півдні України в другій половині XIX – на початку XX ст. Розкривається процес створення законодавства в галузі філантропії. На широкій джерельній базі досліджуються причини виникнення благодійних товариств, методи їх роботи, форми надання допомоги бідним верствам населення, проводиться порівняльний аналіз їх структур, способів залучення до своїх фондів коштів, профілактичні заходи щодо запобігання поширенню жебрацтва.

Висвітлюються негативні чинники, що стримували філантропічну діяльність громадських благодійних спілок. Дослідник дійшов висновку, що протягом другої половини XIX – початку XX ст. на Півдні України існувала доволі розвинена мережа громадських філантропічних товариств, яка значною мірою брала на себе допомогу незахищеним верстам тодішнього суспільства.

43.Десятніков І. В. Наймана праця у сільському господарстві України в кінці XIX – на початку XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.11.2004 / І. В. Десятніков ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2004. – 250 с.

Десятніков І. В. Наймана праця у сільському господарстві України в кінці XIX – на початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. В. Десятніков ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню найманої праці в сільському господарстві України в кінці XIX – на початку XX століття.

На основі всебічного аналізу широкого кола статистичних, архівних матеріалів наукових публікацій у дослідженні зроблено спробу комплексного вивчення передумов поширення використання найманої праці, структури і чисельності сільськогосподарського наймитства та його соціально-економічного становища, з'ясування регіональних особливостей. Зроблено висновок про закономірність існуючих умов найму-продажу робочої сили у сільському господарстві України в кінці XIX – на початку XX століття з огляду на тогочасний розвиток галузі, ситуацію на ринку праці.

44.Десятніков О. В. Еволюція трудових відносин на селі в добу непу : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 15.04.2005 / О. В. Десятніков ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 242 с.

Десятніков О. В. Еволюція трудових відносин на селі в добу непу : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Десятніков ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню трудових відносин у сільському господарстві України доби непу (1921–1928 рр.).

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, статистичних джерел, наукових публікацій у дослідженні зроблено спробу

комплексного вивчення чинників формування і розвитку трудових відносин, чисельності й структури наймитства у сільському господарстві, умов праці й побуту найманих робітників, їх взаємовідносини з наймачами. Зроблено висновок про закономірність існуючого рівня трудових відносин на селі у добу непу з огляду на тогочасний стан розвитку галузі, ситуацію на ринку праці.

45. Дешевенко Л. П. Збройна боротьба проти соціального гніту на півночі Гетьманщини в XVIII столітті : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 16.12.2009 / Л. П. Дешевенко ; наук. керівник О. І. Гуржій ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2009. – 180 с.

Дешевенко Л. П. Збройна боротьба проти соціального гніту на Півночі Гетьманщини в XVIII столітті : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. П. Дешевенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У роботі на основі вивчення та критичного аналізу архівних матеріалів, опублікованих джерел і спеціальної літератури здійснено комплексне дослідження сутності й перебігу збройної боротьби, як однієї з форм соціального протесту, на території Стародубського та Чернігівського полків – двох найбільших полків Гетьманщини в XVIII ст. Зокрема, визначено соціально-економічні чинники всіх повстань, які сталися в межах регіону в той період, показано роль загальноісторичного та особистого фактору в процесі їхнього розгортання. Вперше в історіографії відображено масштабність і головні закономірності переселенського руху в контексті формування повстанських загонів, висвітлено ідеологічні уявлення, соціальні прагнення та методи боротьби учасників, простежено особливості протистояння народних групувань можновладцям на різних етапах розвитку. Зроблено підрахунки чисельності повстанців, збройних виступів і населених пунктів, де найбільш ефективно проявився протест посполитих і рядового козацтва проти посилення гніту і їх поступового закріпачення.

46. Дулгерова О. М. Культурно-освітня діяльність сільськогосподарської кооперації України в добу непу : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена : 29.06.2006 / О. М. Дулгерова ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 202 с.

Дулгерова О. М. Культурно-освітня діяльність сільськогосподарської кооперації України у добу непу : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Дулгерова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню культурно-освітньої діяльності сільськогосподарської кооперації України у період непу (1921–1929 рр.).

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, статистичних джерел і наукових публікацій у дослідженні зроблено спробу комплексного вивчення становища сільського господарства України в період нової економічної політики, різнопланової роботи сільськогосподарської кооперації з підвищення продуктивності селянського рослинництва і тваринництва, її діяльності в галузі видавництва і популяризації спеціалізованої сільськогосподарської

преси і літератури, поширення на селі мережі книгозбірень, освітньої роботи. Зроблено висновок про те, що широко поставленою культурно-освітньою роботою сільськогосподарська кооперація зробила значний внесок у соціальний розвиток українського села 20-х рр. ХХ ст. Підтримка осередків культури на селі мала непересічне значення для розвитку інтелектуального потенціалу села мала непересічне значення для розвитку інтелектуального потенціалу села і країни в цілому.

47.Дутчак Г. О. Державна політика в Україні у галузі театрального мистецтва (1917–2000 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.10.2004 / Г. О. Дутчак ; наук. керівник І. І. Дробот ; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. – Київ, 2004. – 263 с.

Дутчак Г. О. Державна політика в Україні у галузі театрального мистецтва (1917–2000 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Г. О. Дутчак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню державної політики у галузі театрального мистецтва 1917–2000 рр. Україні. Послідовно проаналізовано державну політику українських урядів у галузі театрального мистецтва у часи визвольних змагань (1917–1920-ті рр.), – політику радянської влади у галузі театрального мистецтва у 1919 – кінець 1980-х рр., з'ясовано особливості державної політики в галузі театрального мистецтва в роки державної незалежності України, охарактеризовано законодавчу базу та нові тенденції в розвитку театральної справи в сучасній Україні.

48.Єлесін П. В. Сільське духовенство як середовище формування української інтелігенції (друга половина ХІХ ст. – початок ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 27.04.2016 / П. В. Єлесін ; наук. керівник Г. Т. Капустян ; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – Кременчук, 2016. – 220 с.

Єлесін П. В. Сільське духовенство як середовище формування української інтелігенції (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / П. В. Єлесін ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі комплексного аналізу залучених до роботи різнопланових історичних джерел і здобутків попередників, застосування нових теоретико-методологічних підходів досліджено інтелігентні ініціативи кращих представників православного сільського духовенства України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Середовище парафіяльного кліру вивчено як соціальну сферу, в якій зароджувалися кадри національної інтелігенції модерної доби. Задля встановлення факторів, що були визначальними для духовних осіб при обранні ними інтелігентного напрямку в суспільній роботі, автором проаналізовано специфіку професійної соціалізації вихідців духовних родин на селі, розглянуто ключові особливості соціальних контактів носіїв духовного сану з іншими верствами, окреслено широкий спектр поза богослужбових функцій парафіяльного священства.

У спектрі практичних проявів інтелектуальної активності визначено та охарактеризовано основні напрями соціально-корисної роботи громадянсько-свідомих та професійно відповідальних представників православного духовенства, зокрема, такі як медичний, антиалкогольний, громадський, аграрний, освітній, бібліотечний, краєзнавчий.

У контексті вивчення соціокультурної активності парафіяльного кліру другої половини XIX – початку XX ст. спеціальну увагу приділено аналізу громадянської позиції православного духовенства на різних етапах модерної доби, благодійних та просвітницьких ініціатив духовних осіб.

49. Журавльов С. А. Рід Грушевських у культурно-освітньому і громадському житті України (друга половина XIX – перша третина XX століття) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.12.2015 / С. А. Журавльов ; наук. керівник В. В. Тельвак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 287 с.

Журавльов С. А. Рід Грушевських у культурно-освітньому і громадському житті України (друга половина XIX – перша третина XX століття) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. А. Журавльов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено діяльність представників четвертого, п'ятого та шостого поколінь роду Грушевських у багатьох сферах громадсько-політичного, культурного та наукового життя українських земель в другій половині XIX – першій половині XX ст. Представлено історію роду Грушевських як цілісний соціокультурний феномен, що вивчено на засадах міждисциплінарності. Уперше здійснено спробу цілісної реконструкції та комплексного аналізу різнопланової діяльності представників роду Грушевських у добу Визвольних змагань. Відтворено внесок Грушевських в український культурний ренесанс 1920-х – початку 1930-х рр. Розширено відомості про репресії стосовно представників роду Грушевських протягом 1930-х рр. Визначено місце та роль Грушевських в історії українського національного відродження.

50. Замуруйцев О. В. Німецькі колонії Півдня України у другій половині XIX – на початку XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.03.2009 / О. В. Замуруйцев ; наук. керівник В. М. Курило ; Київський нац. лінгв. ун-т. – Київ, 2008. – 220 с.

Замуруйцев О. В. Німецькі колонії півдня України у другій половині XIX – на початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Замуруйцев ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертація є комплексним дослідженням соціально-економічного і духовного розвитку німецьких колоній на Півдні України в другій половині XIX – на початку XX ст. На основі опрацьованої літератури, опублікованих і неопублікованих джерел розглянуто особливості внутрішнього життя німецького етносу. Досліджено передумови німецької земельної експансії та особливості розвитку німецького землеволодіння у пореформений період, вивчено стан і виявлено основні напрями розвитку колоністського сільського господарства і

промисловості, а також схарактеризовано окремі аспекти духовного життя німецькомовного населення цього регіону.

51. Захарченко М. В. Особливості соціокультурного життя українського села у 1920–1929 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.03.2012 / М. В. Захарченко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 226 с.

Захарченко М. В. Особливості соціокультурного життя українського села у 1920–1929 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. В. Захарченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню та аналізу соціокультурного життя українського села у 1920-х роках. Дисертація ґрунтується на залученні опублікованих та неопублікованих документів і матеріалів. Документальна база дослідження є достатньо широкою та репрезентативною.

У дослідженні проаналізовано соціально-побутову інфраструктуру українського села. З'ясовано, що важливих змін зазнали житлово-побутові умови. Встановлено, що поряд із зміннами у побутовій сфері, було вдосконалено систему медичного обслуговування. Простежено, що політика непу та залучення селян до колективних форм господарювання зумовили розвиток закладів торгівлі, які поділялися на три основні групи: приватні, кооперативні та державні.

Вивчено електрифікацію українського села. Вона здійснювалася на основі загальнодержавного плану розвитку народного господарства Союзу. Досліджено радіофікацію, яка відбулася пришвидшеними темпами. Проаналізовано кінофікацію українського села, котра державою розумілася як «найбільш важливий засіб освіти і виховання народу».

Розкрито особливості системи виховання радянського народу. У роботі, зокрема, зазначено, що освіту було поділено на дві складові: дошкільне та шкільне виховання. Упродовж 1920–1929 рр. у СРСР/УСРР було вибудовано систему обов'язкового навчання. Наркомос, здійснюючи законотворчу функцію, не контролював виконання завдань на місцях, а тому всі нововведення у сфері освіти були лише формальністю.

Зроблено висновок про те, що широко поставленою культурно-освітньою роботою було зроблено значний внесок у соціальний розвиток українського села 20-х рр. ХХ ст. Культурне збагачення селян, їхнє політичне виховання здійснювалося за допомогою культурно-освітніх закладів, які включали: сільбуду, хати-читальні, народні будинки, бібліотеки, клуби тощо.

Підтримка осередків культури на селі мала непересічне значення для розвитку інтелектуального потенціалу села і країни в цілому.

52. Івангородський К. В. Етносоціальні процеси в південних староствах Київського воєводства (друга половина XVI – перша половина XVII ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 12.03.2004 / К. В. Івангородський ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 232 с.

Івангородський К. В. Етнонаціональні процеси в південних староствах Київського воєводства (друга половина XVI – перша

половина XVII ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / К. В. Івангородський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі етносоціального розвитку південних староств Київського воєводства в другій половині XVI – першій половині XVII ст. У дослідженні вперше у вітчизняній історіографії зроблено спробу комплексного вивчення динаміки та спрямованості етносоціальних процесів на регіональному рівні. На основі всебічного аналізу різноманітних фактичних матеріалів, залучення широкого кола джерел послідовно розглядається дія регіональної специфіки основних факторів і чинників етносоціогенезу, зокрема, геополітичного становища регіону, особливості його соціально-економічного, етнодемографічного та етнорелігійного розвитку. На підставі ідейно та теоретично незаангажованих засад, принципів і методів наукового дослідження аналізуються специфіка формування етносоціальної структури південної Київщини, польсько-українські етносоціальні конфлікти кінця XVI – першої половини XVII ст., основні етносоціальні трансформації української спільноти в межах етносоціальної, історичної та етнополітичної свідомостей, консолідаційних процесів, формування етнімії, мови, етнічні території.

Зроблено висновок про те, що етносоціальні процеси в південних староствах Київського воєводства у період, що досліджується, мали важливе значення для еволюції українського етносоціального організму на етапі становлення ранньомодерної нації.

53.Іващенко В. А. Податкова політика національних урядів в українському селі періоду революції (1917–1920 рр.): історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.02.2011 / В. А. Іващенко ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 227 с.

Іващенко В. А. Податкова політика національних урядів в українському селі періоду революції (1917–1920 рр.): історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. А. Іващенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У роботі на основі аналізу архівних документів, періодичної преси, опублікованих джерел та здобутків історіографії здійснено комплексне дослідження податкової політики національних урядів в українському селі як складової частини внутрішньоекономічної політики держави. Зокрема, охарактеризовано податкову політику Центральної Ради на різних етапах її політичної діяльності, досліджено механізм нарахування та стягнення податків. Розкрито податкову політику в українському селі Директорії УНР, виокремлено в її податковій політиці два умовні етапи та розкрито процес натуралізації податків в українському селі. Важливе місце у дисертації відведено аналізу податкової політики в українському селі гетьмана П. Скоропадського. Окреслено структуру, особливості законодавчої бази податкової політики. Дисертантом вивчено процес нарахування та стягнення податків в українському селі. З'ясовано ставлення населення до податкових ініціатив влади. У дисертації охарактеризовано податковий апарат Центральної Ради, Директорії УНР, Української Держави та розкрито основні напрямки його діяльності.

54.Ілляшенко Ю. Ю. Становище дітей в Україні в період розбудови громадянського суспільства: історичний аспект (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.03.2010 / Ю. Ю. Ілляшенко ; наук. керівник Т. Д. Чубіна ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2009. – 215 с.

Ілляшенко Ю. Ю. Становище дітей в Україні в період розбудови громадянського суспільства: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. Ю. Ілляшенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації розкрито особливості впровадження державної політики стосовно дітей, зокрема, в соціальній, моральній, навчально-виховній, культурній сферах.

Особливу увагу зосереджено на проблемах соціально-правової захищеності дітей в Україні періоду розбудови громадянського суспільства (90-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.), зокрема, дотримання прав таких найбільш уразливих соціальних категорій: дітей-сиріт, дітей, що залишилися без батьківського піклування, дітей з функціональними обмеженнями, бездоглядних та безпритульних дітей.

Розкрито проблеми діяльності дитячих громадських організацій України. Акцентовано увагу на основних формах та методах, які використовуються ними під час роботи з дітьми. Охарактеризовано основні напрями діяльності дитячих об'єднань.

Зроблено висновки про важливу роль і домінуюче місце дітей в українському суспільстві.

55.Ісакова І. А. Співпраця УСРР та РСФРР у здійсненні українізації на Кубані (1923–1933 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.04.2014 / І. А. Ісакова ; наук. керівник В. С. Прокопчук ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2014. – 259 с.

Ісакова І. А. Співпраця УСРР та РСФРР у здійсненні українізації на Кубані (1923–1933 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. А. Ісакова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню співпраці УСРР та РСФРР у здійсненні політики українізації на Кубані (1923–1933 рр.). У роботі на основі опрацювання широкого кола джерел, більшість яких введено до наукового обігу вперше, вивчено співпрацю УСРР та РСФРР у здійсненні українізації на Кубані. Доведено, що на розгортання українізації на Кубані значно вплинула реалізація політики коренізації в УСРР. Аргументовано, що українці Кубані були активними учасниками реалізації політики українізації у регіоні. Ініціаторами розвитку національно-культурного життя були творча інтелігенція, молодь. Розкрито, що основними труднощами у реалізації політики українізації на Кубані було невизнання місцевими органами радянської влади регіону українців за національну меншину, дискусії навколо статусу української мови, неврегульованість кордонів між УСРР та РСФРР. З'ясовано, що основними офіцерами співпраці державних

та громадських установ УСРР та РСФРР у реалізації політики українізації на Кубані були культурно-освітня та наукова, видавнича та літературна. В дисертації обґрунтовано, що основними причинами згорання політики українізації на Кубані були хлібозаготівлі, насильницька колективізація та політичні репресії. Підготовлено хронологічну таблицю основних подій українізації Кубані досліджуваного періоду, що дозволить подолати прогалину, допущену в опублікованих регіональних довідниках з історії краю.

56.Касян А. І. Волосне управління на Правобережній Україні (1861–1917 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.02.2018 / А. І. Касян ; наук. керівник Ю. І. Присяжнюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 248 с.

Касян А. І. Волосне управління на Правобережній Україні (1861–1917 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. І. Касян ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Досліджено запровадження системи волосного управління на Правобережній Україні, склад і діяльність представницьких та виконавчих органів волостей регіону, а також специфіку їхнього функціонування в пореформенний період. Проаналізовано й узагальнено діяльність волосного суду, який був становим судовим органом. Йому підпорядкованими були лише місцеві селяни. Докладно висвітлено статус і повноваження волосних посадовців. Основний акцент зосереджено на двох ключових службовцях волості: волосному старшині та волосному писарю. Окрему увагу в дисертації приділено впливу в межах правобережних українських губерній польського чинника.

У дисертації охарактеризовано й доведено непересічну роль волосного писаря в структурі волосного правління та соціальному життєпросторі правобережного пореформенного села. Розглянуто взаємодію волосного правління з вищими в ієрархії державної влади органами. Предметно досліджено роль волосних посадовців (волосних правлінь) у вирішенні нагальних і довгострокових соціальних проблем на волосному рівні.

Автором обґрунтовано й з'ясовано низку антропологічних аспектів проблематики дослідження, зокрема й той, що нормативно-правова база волосного управління на Правобережжі лише умовно відображала реалії повсякдення. У дисертації запропоновано й обґрунтовано гіпотезу: формування волості як ключової ланки ініційованого знизу селянського самоврядування фактично не відбулося, вона стала найнижчою ланкою бюрократичної системи місцевого управління.

57.Киданюк А. В. Соціально-економічні та культурні процеси у західноукраїнському селі упродовж 1944–1950 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.03.2012 / А. В. Киданюк ; наук. керівник П. С. Коріненко ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 221 с.

Киданюк А. В. Соціально-економічні та культурні процеси у західноукраїнському селі упродовж 1944–1950 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. В. Киданюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі комплексного і об'єктивного підходу всебічно і системно висвітлено основні соціально-економічні та культурні процеси у селі Дрогобицької, Львівської, Станіславської, Тернопільської областей у 1944–1950 рр. На підставі ґрунтовного опрацювання широкого кола архівних джерел, опублікованих документів і матеріалів, періодики, здобутків вітчизняної та зарубіжної історіографії проаналізовано особливості та закономірності процесу колективізації сільського господарства західноукраїнського регіону. Розкрито роль, функції та основні напрямки роботи МТС у контексті колективізації села. Досліджено основні соціальні зміни у житті селян та з'ясовано причини та основні форми селянського опору колективізації та радянізації краю. Розкрито загальні тенденції та специфіку відновлення й розвитку мережі освітніх закладів, висвітлено зміст, напрямки, методи, форми роботи сільських культурноосвітніх установ. Визначено можливості застосування досвіду соціально-економічних та культурних процесів у сучасній Україні.

58.Клименко В. В. Промислова кооперація в УРСР у повоєнний період (1944–1960 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.05.2011 / В. В. Клименко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технологічний ун-т. – Черкаси, 2010. – 203 с.

Клименко В. В. Промислова кооперація в УРСР у повоєнний період (1944–1960 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Клименко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню малодослідженої сучасною українською історіографією теми, яка стосується відтворення та функціонування, розвитку мережі промислової кооперації на території Української РСР. Автором обґрунтовано доведено, що у складних господарсько-економічних умовах відбудовного періоду влада, не афішуючи це, пішла на доволі значні поступки для кустарно-промислової кооперації, фактично значно розширивши умови для розвитку приватної виробничої ініціативи. Водночас державна політика у сфері відновлення роботи промкооперації була однією зі складових ланцюга мобілізаційних акцій, за допомогою яких сталінське керівництво прагнуло наново інтегрувати радянське суспільство, повною мірою відновити соціалістичні інститути, що похитнулися внаслідок війни.

Встановлено що Й. Сталін та його оточення сприймали артільників як «капіталістичний елемент», що проникав у радянську економіку. Це доволі швидко стало причиною суперечливості та непослідовності партійно-державної політики стосовно промкооперації. Наприкінці 1940-х років було знову взято чіткий курс на посилення адміністративно-командних методів керівництва.

Дисертантом з'ясовано, що на початок 1950-х рр. кооперативна промисловість, попри всі складнощі, стала потужною системою, відчутно розвинула свої можливості щодо виробництва товарів широкого вжитку і побутового обслуговування населення, суттєво вирішувала також проблему зайнятості населення.

Однак М. Хрущова і його оточення вже не цікавили проблеми функціонування системи, яка працювала на задоволення потреб населення. Курс на її остаточну ліквідацію вже був визначений безповоротно. Адже в надрах апарату

ЦК КПРС на той час активно опрацьовувалася нова партійна програма, яка невдовзі (1961 р.) мала проголосити курс на прискорену побудову комунізму.

59.Коваленко Я. Ю. Підготовка наукових кадрів в Україні у 90-х роках ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 27.10.2010 / Я. Ю. Коваленко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. техн. ун-т. – Черкаси, 2010. – 224 с.

Коваленко Я. Ю. Підготовка наукових кадрів в Україні у 90-х роках ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Я. Ю. Коваленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню становлення системи відтворення кадрового потенціалу науки в Україні у 90-х роках ХХ ст. За допомогою історико-порівняльного методу визначено рівень відповідності науково-технічного потенціалу України потребам часу. Проаналізовано нормативно-правову базу, на якій сформувалася і функціонувала національна система підготовки і атестації наукових кадрів та її дієвість на практиці. Досліджено фактори та організаційно-економічні умови, в яких здійснювалася підготовка науковців. Визначено позитивні і негативні тенденції та їх вплив на подальший розвиток науки в Україні. На основі отриманих результатів розкрито значення науки і її кадрової складової в розвитку держави, розроблено рекомендації щодо удосконалення існуючої практики підготовки і атестації наукових кадрів.

60.Коваленко-Чукіна І. Г. Зелений рух в Україні: становлення, формування, особливості функціонування : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.11.2009 / І. Г. Коваленко-Чукіна ; наук. керівник Т. Д. Чубіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 241 с.

Коваленко-Чукіна І. Г. Зелений рух в Україні: становлення, формування, особливості функціонування : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. Г. Коваленко-Чукіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено історію, становлення та функціонування Зеленого руху в Україні, політичну діяльність Зелених, а також місце і роль Партії Зелених України у сучасному сіспільно-політичному житті України. Висвітлено витоки та передісторію Зеленого руху в світі та його вплив на створення та політизацію цього руху в Україні.

Досліджено взаємодію Партії Зелених України з іншими європейськими організаціями Зелених та їхній вплив на розв'язання екологічних проблем. Визначено роль Партії Зелених України у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

61.Ковальчук Т. В. Реформаційні явища в життя Російської православної церкви в Україні у 1905–1917 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.06.2010 / Т. В. Ковальчук ; наук. керівник І. Я. Дзира ; Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2010. – 220 с.

Ковальчук Т. В. Реформаційні явища в житті російської православної церкви в Україні у 1905–1917 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. В. Ковальчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено реформаційні явища в житті Російської православної церкви в Україні у 1905–1917 рр. Так, проаналізовано адміністративно-територіальну структуру церковного управління та спроби її еволюції/трансформації в Україні на початку ХХ ст. відповідно національних соборноправних (колегіальних) традицій.

Автором спростовано усталену в радянській історіографії оцінку церкви як цілком реакційної організації. Виявлено форми і характер діяльності громадських організацій за участю духовенства. З'ясовано, що громадський рух духовенства 1905–1917 рр. виявив потужні засоби культурного впливу духовенства і вилився у підвищення культурно-освітнього рівня населення шляхом відкриття шкіл, читалень, народних будинків, проголошення лекцій та читань просвітницького характеру, розширення економічного розвитку господарств через створення сільськогосподарських кооперативів, церковнопарафіяльних братств і попечительств. Вони сприяли розвитку мирянської активності пастви, зближенню її з церковною структурою та піднесенню морального авторитету пастиря в громаді. Одним із проявів вияву громадської позиції духовенства став рух за відміну смертної кари та амністію політв'язнів, що охопив певні ліберально налаштовані кола духовенства.

Доведено, зокрема, участь духовенства у національно-церковному відродженні України, визначено особливості і масштаб його націотворчої діяльності. Автор робить висновок, що ознаками пробудження національної свідомості пастирів зазначеного періоду стали спроби впровадження української мови у навчальну практику, поява осередків руху за українізацію богослужінь та факт видання українського перекладу Євангелія у 1911 р.

62. Козацька Т. Ю. Формування системи державних повинностей сільського населення Української СРР (1928–1933 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.04.2006 / Т. Ю. Козацька ; наук. керівник В. І. Марочко ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 216 с.

Козацька Т. Ю. Формування системи державних повинностей сільського населення Української СРР (1928–1933 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. Ю. Козацька ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертація висвітлює малодосліджену в історіографії проблему становлення і функціонування системи державних повинностей сільського населення УСРР у 1928–1933 роки. Виявлено та проаналізовано науково-історичну літературу, архівні джерела, статистику, періодичні видання, збірники документів, на підставі яких доведено історичний факт існування в українському селі системи натурально-продуктових та грошових повинностей селян. У роботі розкрито становлення адміністративно-примусової системи державних повинностей, виконання селянськими та колективними господарствами хлібозаготівельних завдань держави, накладання натурального штрафу і так

званого «твердого завдання» у вигляді продуктової повинності, особливості оподаткування сільського населення та самообкладання платників сільськогосподарського податку, функціонування фінансово-господарського механізму державних позик індустріалізації та грошових штрафів. Зазначено, що формування системи державних повинностей відбулося шляхом застосування державно-партійними органами влади адміністративно-судових, політично-правових та карально-репресивних заходів, спрямованих на виконання хлібозаготівельних завдань, фінансових зобов'язань сільського населення.

63.Компанієнко О. В. Освіта працюючої молоді як соціокультурне явище доби «відлиги» : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 30.06.2015 / О. В. Компанієнко ; наук. керівник Г. Т. Капустян ; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – Кременчук, 2015. – 203 с.

Компанієнко О. В. Освіта працюючої молоді як соціокультурне явище доби «відлиги» : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Компанієнко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено аналізу діяльності мережі освіти працюючої молоді в добу «відлиги». Під час опрацювання теми автором вивчено і залучено до дисертації широке коло історіографічних та історичних джерел. У роботі розкрито новий етап у діяльності шкіл працюючої молоді в кінці 1950-х – 1960-х рр. Чисельне зростання цих закладів освіти зумовлене кількома чинниками. Зокрема, прискоренням науково-технічного прогресу, який продемонстрував загальну недостатність рівня освіти осіб, зайнятих на виробництві, та бажанням залучити до нього колгоспників, які почали працювати після закінчення 8-го класу.

У роботі охарактеризовано державну політику у сфері освіти працюючої молоді. З'ясовано вплив Закону «Про зв'язок школи із життям...». Цим законом система освіти для молоді, зайнятої на виробництві, проголошувалася джерелом отримання загальної середньої освіти. Основна маса молоді шкільного віку після закінчення неповної середньої освіти мала йти працювати на виробництво.

Зроблено висновок, що незважаючи на труднощі та недоречності у функціонуванні вечірніх шкіл (складність поєднання навчання з роботою на виробництві, проблеми охоплення навчанням молоді, яка не мала відповідної освіти, труднощі організації навчання з підвищення виробничої кваліфікації учнів та ін.), їхня робота мала позитивні результати. Мільйони молодих працівників пройшли через вечірні школи, що дозволило їм підвищити свій освітній та культурний рівень. Це позитивно вплинуло на рівень виробничої сфери професійної підготовки спеціалістів, насамперед у високотехнічних напрямках виробництва, що сприяло значному підвищенню їх ефективності.

64.Костик Є. П. Створення та діяльність кооперативних видавництв в УСРР 1922–1930 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.03.2006 / Є. П. Костик ; наук. керівник В. І. Марочко ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 241 с.

Костик Є. П. Створення та діяльність кооперативних видавництв в УСРР 1922–1939 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Є. П. Костик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано історіографію та джерельну базу історії створення та діяльності кооперативних видавництв в УСРР 1922–1930 рр., висвітлено особливості формування центральної мережі кооперативних видавництв, проведено порівняльну характеристику між кооперативно-видавничою формою господарювання та приватною, акціонерною, державною, розкрито соціально-професійний склад засновників та членів видавничих кооперативів. Особливий акцент у роботі зроблено на дослідженні взаємовідносин кооперативних видавництв та органів державної влади. На основі вивченої літератури з'ясовано функціонування кооперативно-видавничої інфраструктури, вказано основні методи та засоби, які впроваджували кооперативні видавництва для забезпечення внутрішнього ринку книжкової продукції, а також розкрито вплив кооперативних видавництв на культурно-освітнє життя суспільства. Накреслено перспективи подальшого наукового поступу у цій галузі.

65. Котик Ю. В. Становлення та діяльність податкових органів УСРР у період непу (1921–1928 рр.): історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.02.2015 / Ю. В. Котик ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 226 с.

Котик Ю. В. Становлення та діяльність податкових органів в УСРР у період непу (1921–1928 рр.): історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. В. Котик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню історії податкових органів УСРР у період непу (1921–1928 рр.) На основі аналізу широкого кола архівних документів, статистичних матеріалів та здобутків історіографії простежено формування податкових органів у складі Наркомпроду та Наркомфіну УСРР. У дисертації висвітлено вплив партійних та державних органів на функціонування податкового апарату, їх допомога продподатковим органам у стягненні натуральних податків, виокремлено етапи становлення органів прямого оподаткування, особливості діяльності органів непрямого оподаткування. Проаналізовано формування структури податкових органів. Відображено кількісні та якісні зміни податкового апарату у досліджуваній період.

З'ясовано як радянською владою вирішувалася проблема кадрового забезпечення податкових органів УСРР. Розкрито, що це відбувалося шляхом активного залучення старих спеців у перші роки непу та поступової підготовки радянських спеціалістів. Закцентовано увагу на політиці «більшовизації», податкового апарату та особливостях професійної підготовки службовців. Простежено організацію широкомасштабних податкових курсів. Дисертантом досліджено українізацію податкових органів як форми політики коренізації, розкрито умови побуту та праці службовців податкового апарату, заходи влади щодо їх поліпшення. У роботі охарактеризовано правопорушення працівників податкових органів, з'ясовано заходи радянської влади щодо їх усунення.

66.Крічкер О. Ю. Життя єврейського населення провінційних містечок Правобережної України в першій третині ХХ століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 18.02.2013 / О. Ю. Крічкер ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 241 с.

Крічкер О. Ю. Життя єврейського населення провінційних містечок Правобережної України в першій третині ХХ століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. Ю. Крічкер ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно досліджено етносоціальне, економічне та національно-культурне життя єврейського населення провінційних містечок Правобережної України в першій третині минулого століття.

Автор, проаналізувавши широку джерельну базу, розкрив особливості соціально-економічного життя євреїв краю у дореволюційний період та його трансформацію з приходом радянської влади, проаналізовано роль правобережних містечок як центрів збереження традиційної єврейської культури та національної освіти.

У роботі досліджено динаміку етнонаціональних процесів у містечках Правобережної України на початку і досліджено динаміку етнонаціональних процесів у містечках Правобережної України на початку ХХ ст. та з'ясовано, що саме етнічний компонент, зумовлений зовнішніми та внутрішніми чинниками, відіграв вирішальну роль у їх становленні та розвитку. Доведено, що містечковим торговцям до революційних потрясінь належали провідні позиції у торгівельній сфері. Вони виконували важливу роль посередників між містом та селом. Сформульовано висновок про те, що, беручи до уваги гегемонію єврейських підприємців у торгівлі та посередницьких операціях, промисловому та ремісничому виробництві, царська влада з єврейського населення містечок робила винуватців злиденного становища українського селянства, штучно загострюючи в такий спосіб міжнаціональну ворожнечу. Обгрунтовано, що на початку ХХ ст. містечка залишалися осередками збереження духовно-релігійного життя єврейського населення.

У дисертації показано особливості життя єврейських містечкових громад у часи формування української державності новітнього періоду, розкрито позитивні зміни у суспільному та економічному житті містечкових євреїв за часів УНР. У роботі досліджено тему погромів, що вплинули на всі суспільно-політичні та соціально-економічні процеси у єврейських містечках. Проаналізовано процес організації і діяльність загонів єврейської самооборони, причини їх ліквідації радянською владою.

Узагальнено зміни, що сталися у соціальній стратифікації містечкового єврейства на початку 1920-х рр., та визначено основні у кількісному відношенні соціальні групи єврейського населення у містечках Правобережжя. Вивчено залучення єврейства регіону до землеробства. Розкрито зміст радянської політики 1930-х рр. зі знищення самотності єврейського населення провінційних містечок Правобережжя.

67.Кузьмінець Н. П. Діяльність місцевих органів радянської влади Подільської губернії у 1920–1925 роках : дис. ... канд. іст. наук :

07.00.01 : захищена 26.12.2007 / Н. П. Кузьмінець ; наук. керівник Ю. А. Зінько ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2007. – 217 с.

Кузьмінець Н. П. Діяльність місцевих органів радянської влади Подільської губернії у 1920–1925 роках : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. П. Кузьмінець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено характеристиці діяльності місцевих органів радянської влади Подільської губернії у 1920–1925 роках.

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, історіографії, статистичних джерел та наукових публікацій у роботі зроблено спробу комплексного вивчення різних напрямів діяльності місцевих органів радянської влади на Поділлі. Проаналізовано господарську діяльність місцевих рад у відновленні сільського господарства, промисловості, у податковій політиці й налагодженні торгівлі. У дисертації охарактеризовано культурно-освітню і соціальну діяльність рад. Зроблено висновок про жорстку підпорядкованість місцевої влади центру і підконтрольність партії, що призвело до пріоритетів державного керівництва над інтересами регіону та його населення.

68.Кукса Н. Г. Культурно-освітній розвиток українського селянства в період українізації : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 18.11.2009 / Н. Г. Кукса ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2005. – 205 с.

Кукса Н. Г. Культурно-освітній розвиток українського селянства в період українізації : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. Г. Кукса ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню культурно-освітнього розвитку українського селянства в період українізації.

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, статистичних джерел, наукових публікацій у дослідженні зроблено спробу комплексного вивчення сутності та обумовленості політики українізації, її впливу на громадсько-суспільне та освітньо-культурне життя населення УСРР, проаналізовано діяльність культурно-освітніх закладів на селі, форми і методи їхньої роботи, розкрито процес ліквідації неписьменності серед селян, розвиток загальноосвітніх шкіл у сільській місцевості. Зроблено висновок про те, що в період українізації культурно-освітній розвиток українського селянства значно підвищився і став якісно відрізнятися від дореволюційного.

69.Кулікова Т. О. Ліквідація МТС: спроба лібералізації соціально-економічних відносин в українському селі : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.02.2018 / Т. О. Кулікова ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 212 с.

Кулікова Т. О. Ліквідація МТС: спроба лібералізації соціально-економічних відносин в українському селі : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. О. Кулікова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню змін у системі матеріально-технічного забезпечення та ремонтно-технічного обслуговування сільського господарства України у другій половині 1950-х – першій половині 1960-х рр. На основі аналізу широкого кола джерел проаналізовано зміни в матеріально-технічному забезпеченні сільського господарства УРСР у першій половині 1950-х рр. Розкрито теоретичну та практичну розробку ідеї передачі сільськогосподарської техніки у власність колективних господарств. Визначено причини та передумови передачі сільськогосподарської техніки колгоспам і радгоспам та реорганізації МТС. Досліджено особливості реалізації згаданої реформи та проаналізовано її основні наслідки для сільського господарства країни. Розглянуті особливості функціонування РТС. Розкрито причини створення на початку 1960-х рр. Всеукраїнської мережі об'єднань «Укрсільгосптехніка». Висвітлено структуру, основні функції створених об'єднань «Сільгосптехніка» та їх роль у покращенні матеріально-технічного забезпечення сільського господарства. Проаналізовано прорахунки та недоліки в роботі закладів, які входили до мережі «Укрсільгосптехніка», зокрема тих, що перебували у системі забезпечення сільського господарства необхідною технікою та запасними частинами до неї.

70. Курінна Т. М. Розвиток благодійності на Середньому Подніпров'ї : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 18.06.2004 / Т. М. Курінна ; наук. керівник О. П. Реєнт ; Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2004. – 167 с.

Курінна Т. М. Розвиток благодійності на Середньому Подніпров'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. М. Курінна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 18 с.

Анотація

Дисертація присвячена комплексному дослідженню процесу формування, розвитку й удосконалення благодійності православних монастирів, родин графів Бобринських, князів Воронцових, графів Балашових та підприємців Яхненків-Симиренків на Середньому Подніпров'ї (кінець XVIII – початок XX ст.). З'ясовано етапи переходу від індивідуального меценатства до громадської і церковної благодійності, чинники, що справили вирішальний вплив на формування свідомості та ментальності нації через благодійність. Проаналізувавши велику кількість джерел, визначено родовід відомих благодійників краю й їх соціальну динаміку, а також громадську і культурно-інтелектуальну діяльність. З'ясовано традиції, що сприяють накопиченню і трансляції культурних надбань нації поколіннями таких родин, а самі вони показані як ланки національно-культурної тяглості в умовах бездержавності України. Розкриті загальні та специфічні принципи і тенденції розвитку благодійності та її впливу на поліпшення соціально-економічного і культурно-освітнього життя Подніпров'я, Поросся та Потясмення.

71. Кучеренко Г. В. Освіта працюючої молоді та підлітків в УРСР (1943–1950 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.05.2011 / Г. В. Кучеренко ; наук. керівник В. М. Мельниченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 207 с.

Кучеренко Г. В. Освіта працюючої молоді та підлітків в УРСР (1943–1950 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Г. В. Кучеренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню організації освіти працюючої молоді та підлітків в УРСР (1943–1950 рр.). Робота ґрунтується на широкому колі опублікованих та архівних джерел. У дисертації показано наслідки війни для України, охарактеризовано державну політику у сфері освіти працюючої молоді та підлітків, висвітлено заходи з організації вечірніх шкіл робітничої та сільської молоді, а також заочних шкіл, зміцнення їхнього кадрового складу та навчально-матеріальної бази, забезпечення умов для здобуття молодими громадянами загальної середньої освіти без відриву від виробництва. Як складову організації освіти молоді та підлітків, у дисертації проаналізовано заходи з ліквідації неписьменності і малописьменності в західних областях України.

Зміст освіти у вечірніх школах для робітничої та сільської молоді, як і в інших навчальних закладах, піддавався жорсткій регламентації і підпорядковувався вимогам тогочасної ідеології. Водночас при всіх недоліках об'єктивного і суб'єктивного характеру, створення і розвиток мережі шкіл для працюючої молоді та підлітків, налагодження навчального процесу в них слід віднести до незаперечних досягнень післявоєнної освіти.

72. Кучерявенко І. Ф. Ізмаїльсько-Бессарабська старообрядницька єпархія як історико-культурний та конфесійний феномен (1857–1946 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.03.2008 / І. Ф. Кучерявенко ; наук. керівник О. П. Реєнт ; Ізмаїльський держ. гуманіт. ун-т. – Ізмаїл, 2007. – 251 с.

Кучерявенко І. Ф. Ізмаїльсько-Бессарабська старообрядницька єпархія як історико-культурний та конфесійний феномен : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. Ф. Кучерявенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно вивчено становлення, розвиток та ліквідацію Ізмаїльсько-Бессарабської старообрядницької єпархії, яка існувала на території Південної Бессарабії у 1857–1946 рр.

Проаналізовано здобутки історіографії з вивчення старообрядництва протягом першої половини XIX – початку XXI ст.

Висвітлено освітню, богословську та місіонерську діяльність старообрядницького духовенства Ізмаїльсько-Бессарабської старообрядницької єпархії. Визначено особливості духовної та матеріальної культури старообрядницької єпархії.

73. Лавріненко Н. П. Соціально-економічне становище та культурно-освітня діяльність православних монастирів Півдня Київської єпархії (1793–1917 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.03.2008 /

Н. П. Лавріненко ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 240 с.

Лавріненко Н. П. Соціально-економічне становище та культурно-освітня діяльність православних монастирів півдня Київської єпархії (1793–1917 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. П. Лавріненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню соціально-економічного становища та культурно-освітньої діяльності православних монастирів та чернецтва півдня Київської єпархії у кінці XVIII – на поч. XX ст. З'ясовано кількісні та якісні характеристики чернецтва, зображено шляхи поповнення та скорочення його чисельності. Чернецтво проаналізовано як окрема соціальна верства. Досліджено географію поширення осередків чернецтва, параметри, умови монастирського побуту, правове становище чернецтва та монастирів. Встановлено, що обителі Південної Київщини населяли вихідці з нижчих соціальних верств, переважно українського походження. Висновки підкріплюються статистичними даними.

У дисертації розкрито виховно-виправні функції монастирів. На прикладах окремих монастирів розкрито умови, що призводили до виправлення в монастирях.

Також у дисертації розкрито питання участі православного чернецтва в освітніх процесах. Показано активне становлення та розвиток освітніх закладів при монастирях регіону. Приділено увагу економічним основам існування православних монастирів регіону, розкрито джерела їхнього фінансування. Відображено частки прибутків з різних джерел.

74.Лапшин С. А. Правління гетьманського уряду в Україні (1734–1750 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.10.2009 / С. А. Лапшин ; наук. керівник О. К. Струкевич ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2009. – 215 с.

Лапшин С. А. Правління гетьманського уряду в Україні в 1734–1750 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. А. Лапшин ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі аналізу історичних джерел, здобутків історіографії вивчено створення та функціонування Правління гетьманського уряду у 1734–1750 рр. Зокрема, проаналізувавши політику Російської імперії стосовно гетьманщини в 30–40-х рр. XVIII ст., об'єктивні та суб'єктивні передумови політичних змін в Україні у середині 30-х рр. XVIII ст., комплексно охарактеризовано політичну ситуацію в Україні, проаналізовано політичні та соціально-економічні заходи ПГУ, визначено напрями та заходи ПГУ, спрямовані на інкорпорацію Гетьманщини до складу Російської імперії.

75.Лега А. Ю. Участь Збройних Сил України у міжнародних миротворчих операціях (1992–2006 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.12.2009 / А. Ю. Лега ; наук. керівник О. І. Гуржій ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2009. – 192 с.

Лега А. Ю. Участь Збройних Сил України у міжнародних миротворчих операціях (1992–2006 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. Ю. Лега ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

На основі аналізу опублікованих документів та статистичних матеріалів у дисертації досліджено застосування Збройних Сил України у міжнародних миротворчих операціях (1992–2006 рр.).

Основну увагу приділено об'єктивним історичним передумовам залучення українських миротворців у процес врегулювання збройних конфліктів, визначенню основних тенденцій й закономірностей розвитку форм і способів дій військ при проведенні миротворчих операцій. Узагальнюється досвід застосування українських військових формувань щодо підтримання міжнародного миру і безпеки. Пропонуються конкретні рекомендації стосовно удосконалення питань застосування підрозділів Збройних Сил України в операціях з підтримання миру.

76.Литвиненко О. Є. Агрономи УСРР 1920-х рр.: соціально-професійний портрет : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.01.2016 / О. Є. Литвиненко ; наук. керівник І. А. Фареній ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 211 с.

Литвиненко О. Є. Агрономи УСРР 1920-х рр.: соціально-професійний портрет : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. Є. Литвиненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню соціального статусу та професійної діяльності агрономів. На основі критичного аналізу історичних джерел, здобутків історіографії та новітніх методологічних підходів з'ясовано їхній вплив на культурно-господарське життя УСРР у 1920-х рр.

Розкрито схему й процес підготовки агрономів УСРР, визначено особливості змісту аграрної освіти, з'ясовано форми та методи освітньої діяльності аграрних навчальних закладів. Відображено питання агрономічного обслуговування в УСРР, стан агрономічної мережі, її організаційні форми та кадрове забезпечення, динаміку його кількісного й якісного складу. Висвітлено розвиток громадського руху агрономів УСРР та форми їхньої соціально-фахової консолідації.

Розглянуто питання матеріально-технічного забезпечення діяльності агрономічних працівників. Висвітлено виконання службових обов'язків агрономами, їхній професійний рівень. Показано форми безпосереднього зв'язку агрономів із об'єктами агрокультурного впливу – селянством, кооперацією тощо.

Висвітлено проблеми матеріальної забезпеченості агрономічних працівників, наведено дані щодо рівня їхніх доходів та характеру видатків. Проаналізовано динаміку заробітної плати впродовж 1920-х рр. Розкрито питання житлового забезпечення та побтові умови життя агрономічних працівників.

77.Лишко С. В. Формування і розвиток полків Слобідської України в другій половині XVII–XVIII ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 :

захищена 18.03.2010 / С. В. Лишко ; наук. керівник О. І. Гуржій ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2010. – 187 с.

Лишко С. В. Формування і розвиток полків Слобідської України в другій половині XVII–XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. В. Лишко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено висвітленню історії формування та еволюції військових і адміністративних одиниць Слобідської України – полків протягом XVII–XVIII ст. Уперше у сучасній українській історіографії відображено соціально-економічні й політичні чинники їх військової реорганізації та принципи бойового застосування у тогочасних війнах і збройних конфліктах, де брала участь Росія і Україна. Показано систему та засади управління, комплектування й постачання військових підрозділів. Особливу увагу приділено вивченню підготовки кадрів і навчанню особового складу. Виявлено характерні риси практичного застосування козацьких полків Слобідської України. Відображено їхній кількісний і етнічний склад.

78. Лісовська О. В. Розвиток матеріально-технічної бази українського села в 60–80-ті роки ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 18.12.2009 / О. В. Лісовська ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 215 с.

Лісовська О. В. Розвиток матеріально-технічної бази українського села в 60–80-ті роки ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Лісовська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню стану матеріально-технічної бази українського села в 1960–1980-ті роки.

На основі всебічного аналізу широкого кола статистичних, архівних матеріалів, наукових публікацій у дослідженні комплексно вивчено спроби модернізації матеріально-технічного забезпечення села в Українській РСР, їх основні етапи та напрямки реалізації в сільському господарстві. З'ясовано сутність аграрної політики держави у сфері матеріально-технічного постачання, об'єктивно проаналізовано всі сторони політики партії в аграрному секторі: як позитивні так і негативні. Особливу увагу у дисертації приділено розкриттю таких питань: уповільнення темпів розвитку сільськогосподарського виробництва, спроби модернізації матеріально-технічної бази аграрного сектору та причини їх провалу, загострення соціально-побутових проблем села. Показано динаміку змін в основних засобах виробництва та технічному оснащенні протягом означеного хронологічного періоду. Розкрито вплив хімізації, меліорації та електрифікації на подолання кризи сільського господарства в 60–80-ті роки ХХ ст. Підкреслено, що, незважаючи на збільшення капітальних вкладень для модернізації матеріально-технічної бази, аграрний сектор не отримував адекватної віддачі.

Зроблено висновок про те, що не було теоретичного осмислення матеріально-технічного постачання. Значну частину коштів, спрямованих у село для підвищення родючості земель, механізації виробництва, витрачали на будівництво розкішних об'єктів. Через централізований розподіл матеріально-технічних засобів попит на них не відповідав рівню раціональних потреб господарств. Гострота проблеми матеріально-технічної бази села в культурній

сфері, необхідність прийняття термінових рішень для кардинальних змін стану справ вимагали нових підходів для соціально-культурного будівництва на селі, але пошук цих підходів здійснювався в рамках командно-адміністративної системи і не був позбавлений технократичного мислення.

79. Лоха В. А. Еволюція соціальної структури та майновий стан населення Переяслава (1648–1785 рр.) : дис. ... канд. іст наук : 07.00.01 : захищена 19.12.2009 / В. А. Лоха ; наук. керівник О. І. Гуржій ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2007. – 229 с.

Лоха В. А. Еволюція соціальної структури та майновий стан населення Переяслава (1648–1785 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. А. Лоха ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

У дисертації висвітлено еволюцію соціальної структури та майновий стан населення Переяслава (1648–1785 рр.). На основі ґрунтовного аналізу широкого кола архівних і опублікованих матеріалів, а також спеціальної літератури здійснено спробу комплексного дослідження державної політики стосовно населення Переяслава, розкрито і проаналізовано її суть і вплив на еволюцію соціальної структури та майновий стан городян; з'ясовано зміну основних прав і привілеїв місцевого міщанства на фоні суспільних процесів усієї Гетьманщини; запропоновано авторську періодизацію основних етапів адміністративних реформувальних тощо. Обґрунтовано концепцію взаємовідносин магістрату сотенної та полкової канцелярії, гарнізонної канцелярії з центральними органами влади та з'ясовано причини втрати Переяславом маґдебурзького права. Реконструйовано соціальну структуру та комплекс господарств, маєтностей і характер зайнятості населення, що впливало на формування майнового стану. Вивчено походження, кількісний та етнічний склад городян.

80. Лук'яненко О. В. Повсякдення колективів педагогічних ВНЗ Української РСР часів десталінізації (1953–1964 роки) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 22.05.2013 / О. В. Лук'яненко ; наук. керівник П. В. Киридон ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – 320 с.

Лук'яненко О. В. Повсякдення колективів педагогічних ВНЗ Української РСР часів десталінізації (1953–1964 роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Лук'яненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі аналізу широкого кола джерел та наукової літератури комплексно вивчено повсякдення колективів вищої педагогічної школи УРСР у 1953–1964 роках. Розкрито зміни матеріально-технічної бази ВНЗ, еволюцію умов побуту студентів та викладачів. Проаналізовано ставки та купівельну спроможність освітян. Охарактеризовано мотиви повсякденної релігійної та девіантної поведінки освітян. Визначено основні характеристики дозвілля. Досліджено ставлення педагогічних колективів до реформ у галузі освіти та їхню участь у політехнізації навчання. З'ясовано місце студентів та

викладачів у процесі «аграризації» суспільства. Охарактеризовано мовну ситуацію у вищій педагогічній школі доби «відлиги». Подано аналіз боротьби освітян з місцевими «культами особи». Досліджено зміни в оцінці постатей Й. Сталіна, Л. Берії, Г. Жукова, Г. Маленкова, В. Молотова та Л. Кагановича.

81.Магась-Демидас Ю. І. Кооперативний рух Правобережної України у 1860-ті – 1914 роки : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 09.04.2008 / Ю. І. Магась-Демидас ; наук. керівник О. М. Федьков ; Кам'янець-Подільський держ. ун-т. – Кам'янець-Подільський, 2008. – 267 с.

МагасьДемидас Ю. І. Кооперативний рух Правобережної України у 1860-ті – 1914 роки : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. І. Магась-Демидас ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно досліджено кооперативний рух на території Київської, Подільської та Волинської губерній у 1860-х – 1914 рр. На основі всебічного аналізу широкого кола архівних джерел та наукової літератури з'ясовано соціально-економічні та організаційно-юридичні передумови розвитку кооперації, досліджено етносоціальний та персональний склад товариств, практичну діяльність кооперативів та їх об'єднань. Розкрито політику органів державної влади і земств, ставлення до кооперації політичних партій. Зроблено висновок, що кооперація відіграла помітну роль в економічному й громадському житті Правобережжя, сприяла покращенню матеріального становища населення й підвищенню його культурного рівня.

82.Мазур І. В. Губернські міста України: соціально-економічний, суспільно-політичний та етнодемографічний аспекти (перша половина 1920-х років) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.01.2013 / І. В. Мазур ; наук. керівник П. С. Григорчук ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Черкаси, 2012. – 255 с.

Мазур І. В. Губернські міста України: соціально-економічний, суспільно-політичний та етнодемографічний аспекти (перша половина 1920-х років) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. В. Мазур ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному вивченню основних аспектів розвитку українських міст губернського значення в останній період існування цієї форми адміністративно-територіального поділу та на етапі становлення радянської адміністративно-командної системи першої половини 1920-х рр. На основі широкого кола архівних документів, статистичних матеріалів та здобутків історіографії простежено зміни чисельності губернських міст, їх адміністративного та правового статусу. У дисертації запропоновано класифікацію і типологію губернських міст за принципами та ознаками структури зайнятості населення (в промисловості, торгівлі, державній службі) та джерелами його існування.

Закцентовано увагу на динаміці загальної чисельності населення губернських міст України, їх соціальній та національній структурах, вивчено

характер і специфіку господарського розвитку та пов'язаних із цим особливостей зайнятості, а також особливості громадського побуту міста. Охарактеризовано законодавчу базу губернських міських рад та розкрито основні напрями їх діяльності у системі організації оптимально сприятливих умов для розвитку міського господарства. Виявлено особливості функціонування окремих складових міського господарства України: житлового фонду, міського електротранспорту, системи комунальних та побутових послуг.

83.Мазур О. О. Продовольча програма 1982 року в Україні: плани та реалії : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 31.05.2006 / О. О. Мазур ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 243 с.

Мазур О. О. Продовольча програма 1982 року в Україні: плани та реалії : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Мазур ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню всіх аспектів реалізації Продовольчої програми 1982 року в Україні.

На основі всебічного аналізу широкого кола статистичних, архівних матеріалів, наукових публікацій у дослідженні зроблено спробу комплексного вивчення передумов запровадження Продовольчої програми 1982 року в Україні, її основних завдань та напрямків їх реалізації в сільському господарстві, причин неефективності дій по її реалізації. Зроблено висновок про те, що головними причинами незадовільних результатів виконання завдань Продовольчої програми були відсутність особистої зацікавленості трудівників села у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції, те, що пошук виходу із кризи аграрного сектора відбувався при збереженні адміністративно-командних методів управління, і збереження глибоких диспропорцій у галузевій структурі АПК та внутрішньогалузевій структурі землеробства, тваринництва та кормовиробництва.

84.Марцінишин Ю. Д. Становлення світоглядної концепції С. Подолинського в контексті модернізаційних процесів кінця ХІХ століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.10.2015 / Ю. Д. Марцінишин ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 211 с.

Марцінишин Ю. Д. Становлення світоглядної концепції С. Подолинського в контексті модернізаційних процесів кінця ХІХ століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. Д. Марцінишин ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню та аналізу світоглядної концепції С. А. Подолинського в контексті українського національного відродження та модернізаційних процесів кінця ХІХ століття. На основі критичного аналізу історичних джерел та здобутків історіографії, застосування нових методологічних підходів з'ясовано теоретично-методологічний внесок С. А. Подолинського у становлення сучасних глобальних теорій енергетичного розвитку цивілізації.

У дослідженні проаналізовано формування багатогранної особистості С. А. Подолинського, досліджено коло його наукових інтересів, розкрито вплив громадсько-політичних обставин на перебіг життєвого шляху мислителя. На основі першоджерел детально розглянуто оригінальну космогенно-енергетичну концепцію українського вченого, розкрито сутність основних категорій, понять та процесів: розподіл енергії, праця людини, їх взаємодія та інші. Також висвітлено відображення новаторських ідей Подолинського в науковій думці ХХ–ХХІ століття, досліджено спадкоємність поглядів Сергія Андрійовича у роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників та розкрито вплив енергетичної концепції на формування модерних теорій та напрямків сталого розвитку суспільства. Автором з'ясовано фундаментальний характер сформульованих С. А. Подолинським положень щодо забезпечення сталого розвитку суспільства, які у сучасних умовах зберігають свою гостроту та актуальність.

85.Махиня О. М. Залучення громадськості до боротьби із правопорушеннями у добу «відлиги» (1958–1964 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.02.2011 / О. М. Махиня ; наук. керівник Г. Т. Капустян ; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – Кременчук, 2010. – 227 с.

Махиня О. М. Залучення громадськості до боротьби із правопорушеннями у добу «відлиги» (1958–1964 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Махиня ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню участі громадськості у протидії правопорушенням у добу «відлиги». На основі всебічного аналізу чисельних історичних джерел та здобутків історіографії зроблено спробу комплексного висвітлення чинників, які впливали на ефективність чи неефективність діяльності добровільних народних дружин та товариських судів.

На відміну від чисельних починань радянської доби, створення добровільних народних дружин було ініціативою самої громадськості. Тривалий період функціонування ДНД та ТС був позначений як піднесенням, так і занепадом. Довготривалість та масовість існування ДНД, наявність у їхньому складі чисельного корпусу активно налаштованих на протидію правопорушенням громадян свідчить про неперехідну цінність цього позитивного вітчизняного досвіду.

86.Машталір А. І. Постать Т. Шевченка в контексті національного відродження у Наддніпрянській Україні (1917–1920 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 27.11.2013 / А. І. Машталір ; наук. керівник В. С. Лозовий ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – [Б. м.], 2013. – 281 с.

Машталір А. І. Постать Т. Шевченка в контексті національного відродження у Наддніпрянській Україні (1917–1920 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. І. Машталір ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше комплексно висвітлено постать Т. Шевченка в контексті національного відродження у Наддніпрянській Україні (1917–1920 рр.). Розглянуто використання імені та творчості Кобзаря у громадсько-політичних заходах, діяльності навчальних закладів та просвітніх товариств, спрямоване на піднесення національної свідомості українського народу в добу УЦ. Проаналізовано ситуацію навколо упорядкування могили, спроби будівництва пам'ятників Т. Шевченкові, а також видання масовими тиражами його творчості та намагання повернути на Батьківщину роботи Т. Шевченка в добу Гетьманату. За хронологією вивчено заходи, спрямовані на відзначення роковин поета у 1919–1920 рр., проведені громадськістю та владними структурами Подільської губернії та за її межами. З'ясовано ставлення українського народу, передусім інтелігенції, до постаті Кобзаря у добу Директорії УНР.

87. Медалієва О. З. Роль університетських історичних наукових товариств України в українському національному відродженні (остання третина XIX ст. – 1917 р.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 13.05.2005 / О. З. Медалієва ; наук. керівник О. Г. Перехрест ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 253 с.

Медалієва О. З. Роль університетських історичних наукових товариств України в українському національному відродженні (остання третина XIX ст. – 1917 р.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. З. Медалієва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню ролі університетських історичних наукових товариств, що існували на території України в останній третині XIX ст. – 1917 р. в українському національному відродженні.

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів й наукових публікацій зроблено спробу комплексного вивчення історії системи університетських історичних наукових товариств. Проаналізовано організацію та особливості її функціонування, наукову, просвітницько-громадську та видавничу роботи. На підставі результатів дослідження автор прийшов до основного висновку: роль університетських історичних наукових товариств в українському національному відродженні останньої третини XIX ст. – 1917 р. визначається їх функціонуванням у системі наукових товариств історичного напрямку та вагомими результатами їх діяльності.

88. Мельниченко О. В. Музейна справа та пам'яткоохоронна робота на Черкащині в другій половині XX – початку XXI ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 06.06.2007 / О. В. Мельниченко ; наук. керівник В. О. Горбик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2007. – 225 с.

Мельниченко О. В. Музейна справа та пам'яткоохоронна робота на Черкащині в другій половині XX – початку XXI ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Мельниченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена маловивченій і актуальній науковій проблемі. В ній на основі опрацювання широкого кола джерел, більшість яких вводиться до наукового обігу вперше, всебічно досліджується музейна справа та пам'яткоохоронна робота в одному з регіонів держави – Черкащині в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. у різноманітних формах і проявах як складової частини культурного і духовного життя України.

Аналізуються найважливіші тенденції та специфіка розвитку музейництва і охорони історико-культурної спадщини на Черкащині, з'ясовуються напрямки, форми, методи та конкретні практичні результати у цій сфері, розкривається участь у її становленні та розвитку органів державної влади, громадських об'єднань, інтелігенції та краєзнавчого активу, узагальнюється набутий досвід.

Висловлюються практичні рекомендації щодо використання позитивного досвіду організації музейної справи та пам'яткоохоронної роботи в сучасних умовах.

89. Мельничук Т. А. Зміни у соціальному складі сільського населення України (1989–2001 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.10.2006 / Т. А. Мельничук ; наук. керівник П. С. Григорчук ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2006. – 212 с.

Мельничук Т. А. Зміни у соціальному складі сільського населення України : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. А. Мельничук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

В дисертації комплексно проаналізовано зміни у соціальному складі сільського населення України в останній міжпереписний період 1989–2001 рр.

На основі всебічного аналізу широкого кола статистичних і архівних матеріалів, наукових публікацій в дисертації досліджено динаміку природного та механічного руху сільського населення України, визначено причини цих змін, узагальнено динаміку співвідношення селянства за статтю та віком, показано вплив міграційних процесів на соціально-професійну структуру селянства. Розкрито вплив Чорнобильської катастрофи на зміни у соціальній структурі селянства України. Визначено зміни у соціально-освітній та етнічній структурі населення аграрного сектора впродовж 1989–2001 рр.

90. Михайлюк Ю. М. Державне управління та громадське самоврядування на Південній Київщині в 60-х рр. ХІV – 60-х рр. ХVІ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 30.05.2006 / Ю. М. Михайлюк ; наук. керівник В. В. Ластовський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 272 с.

Михайлюк Ю. М. Державне управління та громадське самоврядування на південній Київщині в 60-х рр. ХІV – 60-х рр. ХVІ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. М. Михайлюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню структури та характеру діяльності повітової адміністрації та системи самоврядування територіальних громад у період 60-рр. ХІV – 60-х р. ХVІ ст.

На основі ґрунтовного аналізу широкого кола архівних та опублікованих матеріалів, а також наукової літератури здійснено спробу комплексного дослідження військової, дипломатичної, судово-адміністративної та господарсько-фіскальної сфер діяльності органів державного управління на Південній Київщині. Також проаналізовано систему сільського та міського громадського самоврядування у регіоні із урахуванням впливу на неї органів державної влади.

На підставі результатів дослідження автор прийшов до висновку: окрім виконання офіційних функцій і обов'язків, місцева влада неодноразово вдавалася до самостійної діяльності й перевищення своїх повноважень, що в сукупності надавало Південній Київщині квазіавтономності; громадське самоврядування у регіоні продовжувало активно діяти і відстоювати інтереси своїх громад, але при цьому зазнавало суттєвого тиску і обмеження своїх прав з боку державної влади.

91.Міняйло С. А. Податкова політика радянської влади в українському селі в умовах формування та утвердження радгоспно-колгоспної системи (1930–1939 рр.): історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.01.2008 / С. А. Міняйло ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 232 с.

Міняйло С. А. Податкова політика радянської влади в українському селі в умовах формування та утвердження радгоспно-колгоспної системи (1930–1939 рр.): історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. А. Міняйло ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено висвітленню недостатньо вивченої актуальної теми, що стосується податкової політики радянської влади в українському селі в період формування та утвердження радгоспно-колгоспної системи (1930–1939 рр.). У роботі розкрито причини проведення податкової реформи 1930–1932 рр. в Радянському Союзі та механізм її запровадження в УСРР (УРСР), встановлено політико-правовий механізм запровадження обов'язкового виконання податкових стягнень, проаналізовано специфіку податкового тиску на селянство в умовах голодомору 1932–1933 рр. Визначено причини повернення до дворів нової системи оподаткування: натуральної і грошової, – а також відстежено етапи становлення податкового апарату. На підставі всебічного аналізу різноманітних фактичних матеріалів, залучення нових архівних джерел переосмислено сутність та напрям заходів радянської влади в податковій сфері на селі. Зроблено висновок про те, що податкова політика радянської влади в українському селі в умовах формування та утвердження радгоспно-колгоспної системи мала відверто класовий, репресивний характер.

92.Москалюк М. М. Розвиток харчової промисловості на Правобережній Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.03.2011 / М. М. Москалюк ; наук. керівник А. А. Криськов ; Тернопільський держ. техн. ун-т ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2005. – 219 с.

Москалюк М. М. Розвиток харчової промисловості на Правобережній Україні : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. М. Москалюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню історії харчової промисловості на Правобережній Україні в другій половині XIX – на початку XX ст. Висвітлено розвиток харчової промисловості на Правобережній Україні в другій половині XIX – на початку XX ст., процес капіталізації харчової промисловості, проаналізовано динаміку розвитку. Вивчено роль і місце харчової промисловості в економіці регіону, в цілому країни, досліджено розвиток сировинної бази промисловості, окреслено матеріально-технічні бази підприємств харчової промисловості, розкрито процес формування кадрів та умови їх праці. Проаналізовано основні чинники, які впливали на ринок харчової промисловості та особливості його розвитку.

93. Мотуз В. К. Зміни в ментальності українського селянства в період утвердження тоталітаризму (20–30-ті рр. XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.09.2013 / В. К. Мотуз ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 232 с.

Мотуз В. К. Зміни в ментальності українського селянства в період утвердження тоталітаризму (20–30-ті рр. XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. К. Мотуз ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі виявлення та критичного аналізу документальних матеріалів центральних та обласних архівів України, здобутків історіографії, а також застосування нових концептуально-методологічних підходів досліджено комплекс заходів радянської влади в 1920-х – 1930-х рр., спрямований на злам традиційного та формування нового світогляду українського селянина.

У дослідженні проаналізовано суспільно-політичні перетворення та їх відображення в ментальності селянства, з'ясовано економічні передумови трансформації світогляду селян, визначено зусилля радянської влади, спрямовані на створення нової обрядовості. У роботі встановлено, що радянська жіноцтва та молоді в 1920-х – 1930-х рр. була необхідною передумовою утвердження тоталітаризму в традиційному українському соціумі. Визначено зміст основних культурно-просвітницьких перетворень в українському селі та їх вплив на зміну ментальності селянства. Доведено, що культурно-освітній процес в українському селі, а також використання засобів масової інформації носили агітаційно-пропагандистський характер, спрямований на формування внутрішнього сприйняття українським селянством тоталітаризму.

94. Нагорний В. В. Конфесійна політика Російської імперії щодо православних сектантів українських губерній в XIX столітті : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 22.04.2013 / В. В. Нагорний ; наук. керівник П. В. Киридон ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – 292 с.

Нагорний В. В. Конфесійна політика Російської імперії щодо православних сектантів українських губерній в ХІХ столітті : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Нагорний ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі широкого кола джерел досліджено віросповідну політику російського самодержавства відносно прихильників православного сектантства та її реалізацію в українських губерніях. Проаналізовано поділ православних сект у законодавчих актах та історіографії, насамперед у роботах сучасників, що був основою для вибору урядового курсу відносно раціоналістичних і містичних сектантських релігійних громад. Охарактеризовано конфесійну політику щодо запобігання поширенню православних сект на українських землях: нагляд за діяльністю православних сектантів, інститут кримінальної відповідальності й практику розгляду судових справ за участю сектантів.

95. Нечипоренко З. В. Регіональні особливості політики коренізації (українізації) в УСРР : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.06.2006 / З. В. Нечипоренко ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 233 с.

Нечипоренко З. В. Регіональні особливості політики коренізації (українізації) в УСРР : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / З. В. Нечипоренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному вивченню регіональних особливостей політики коренізації (українізації) в УСРР. У ній на основі вивчення нових джерел та літератури проаналізовано партійно-директивні принципи національної політики більшовиків, розкрито основні положення українізації, запропоновано нове етнополітичне районування регіонів УСРР. Зокрема, у складі УСРР окресленого хронологічного періоду виділено наступні чотири етнополітичні регіони: Києво-Волинсько-Подільський (колишні Київська, Волинська і Подільська губернії Російської імперії), Полтавсько-Чернігівський (колишні Полтавська і Чернігівська губернії, а також Сумський округ Харківської губернії), Донецько-Криворізький (колишні Катеринославська, Донецька і Харківська губернії без Сумського округу) і Південно-Західний (колишня Одеська губернія). У роботі вивчено регіональні особливості в інтерпретації партійно-радянським керівництвом сутності українізації та її реалізації, досліджено участь національних меншин у політиці коренізації в УСРР, їхнє ставлення до неї, з'ясовано вплив регіональних особливостей українізації на загальнореспубліканський рівень її запровадження.

96. Ніколаєва Т. М. Внесок підприємців в освітньо-культурний розвиток України (остання третина ХІХ – початок ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.12.2005 / Т. М. Ніколаєва ; наук. керівник О. П. Реєнт ; Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2005. – 224 с.

Ніколаєва Т. М. Внесок підприємців в освітньо-культурний розвиток України (остання третина ХІХ – початок ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд.

іст. наук : 07.00.07 / Т. М. Ніколаєва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню діяльності підприємців та їхніх представницьких об'єднань на українських землях в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. у сфері освіти й культури. Розглянуто умови, в яких відбувалося формування підприємницького прошарку, чинники, які сприяли його активній участі в громадській діяльності, насамперед благодійності. Проаналізовано організаційні й фінансові заходи промисловців і купців, їхній внесок у розширення мережі початкових, середніх загальноосвітніх навчальних закладів, ремісничих, технічних і комерційних училищ. Висвітлено роль підприємців України у розвитку міської інфраструктури, передусім фінансово-комерційного і соціального спрямування. Розглянуто меценатську діяльність і колекціонування творів мистецтва окремими підприємцями, показано їхній вагомий внесок у культурну й духовну спадщину України.

97. Новак А. В. Образ Галичини у поглядах наддніпрянських українофілів 1860–1880-х рр. як складова української національної ідеї : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.03.2015 / А. В. Новак ; наук. керівник Ю. П. Присяжнюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 258 с.

Новак А. В. Образ Галичини у поглядах наддніпрянських українофілів 1860–1880-х рр. як складова української національної ідеї : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. В. Новак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню образу Галичини у поглядах наддніпрянських українофілів 1860–1880-х рр. як складової української національної ідеї. У роботі визначено комплекс чинників, які вплинули на формування історичних уявлень та світоглядних позицій наддніпрянських українофілів щодо місця Галичини в українському національному поступі. З'ясовано, що суттєвий вплив на формування сприйняття Галичини мав досвід спілкування інтелігенції «обох» Україн. Досліджено основні етапи активізації взаємодії наддніпрянців і галичан, зумовлені формуванням національної ідеї, національної самоідентичності, а згодом – національної соборності. Обґрунтовано, що правові обмеження, гоніння російської влади проти українських інтелектуалів зумовили «п'ємонтизацію» образу Галичини у поглядах наддніпрянських українолюбців. Виокремлено та комплексно вивчено погляди, враження кола наддніпрянських інтелектуалів, що безпосередньо мали досвід спілкування з галичанами, бували у Львові, неодноразово особисто брали участь у неофіційних зборах галицької інтелігенції, були залучені до створення та розвитку місцевих видань, а також літературних гуртків і наукових товариств. Визначено місце Галичини у концепції української нації та національності П. Куліша. З'ясовано роль Галицької України у творенні національної самоідентичності з позиції федералізму М. Драгоманова. Охарактеризовано Галичину як складову ідеї національної соборності О. Кониського. Доведено важливе місце й активну роль П. Куліша, М. Драгоманова та О. Кониського в каталізації взаємодії з Галицьким краєм, акумуляції навколо себе наддніпрянських та галицьких молодих інтелектуалів у процесі творення української модерної нації у 1860-х, 1870-х та 1880-х рр. відповідно.

98.Новікова О. М. Сільські жінки Радянської України 1930-х років: соціальний портрет : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.09.2014 / О. М. Новікова ; наук. керівник І. А. Фареній ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 215 с.

Новікова О. М. Сільські жінки Радянської України 1930-х років: соціальний портрет : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Новікова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню соціального статусу життя і праці сільських жінок Радянської України у 30-х роках ХХ століття. Робота ґрунтується на широкому колі опублікованих і неопублікованих документів і матеріалів, значну частину з яких введено до наукового обігу вперше.

У дослідженні проаналізовано концептуальні засади політики радянської влади щодо сільських жінок. Вивчено законодавчі та нормативні акти, прийняті в Радянській Україні протягом досліджуваного періоду їх втілення в життя. Відображено кількісні та якісні показники жіночого трудового ресурсу сільської місцевості, охарактеризовано форми і методи його залучення до колгоспного виробництва. Розкрито особливості використання та матеріального забезпечення жіночої праці в колгоспах. Висвітлено залучення колгоспниць до освітньо-професійних та громадсько-політичних програм, їх очікувані й реальні наслідки. Встановлено, що поряд із модернізацією світогляду жінок та селянського соціуму щодо освіти та громадської активності жінок, відчутними залишалися патріархальні погляди на роль і місце жінки в родині та суспільстві.

Досліджено внесок сільського жіноцтва у збереження традиційної обрядовості й духовності в умовах владних спроб запровадження комуністичних цінностей. Висвітлено неоднорідність розподілу і виконання сімейних ролей і обов'язків у жіночому середовищі, простежено різницю в сприйнятті радянської дійсності різними поколіннями, рівнем освіти, характером професійної зайнятості, громадським навантаженням, ідеологічним впливом епохи.

Розкрито державну політику у галузі охорони материнства і дитинства на селі, охарактеризовано її реалії.

99.Носань Н. С. Грошова реформа 1922–1924 рр. в УСРР: історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.06.2009 / Н. С. Носань ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 211 с.

Носань Н. С. Грошова реформа 1922–1924 рр. в УСРР: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. С. Носань ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню грошової реформи 1922–1924 рр.

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, статистичних джерел у дослідженні зроблено спробу комплексного вивчення причин грошової реформи, етапів її проведення, подолання пореформеної розмінної кризи та результатів реформування фінансової системи УСРР. Зроблено висновки про те, що стабілізація радянської фінансової системи була закономірним етапом

розвитку економіки УСРР й необхідною умовою подальших соціалістичних перетворень.

- 100. Олійник В. М.** Розвиток селянського самоврядування в 1921–1929 роках : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.09.2005 / В. М. Олійник ; наук. керівник О. М. Мовчан ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2005. – 205 с.

Олійник В. М. Розвиток селянського самоврядування в 1921–1929 роках : автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. М. Олійник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 21 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню організацій самоврядування на селі у період НЕПу.

На основі всебічного аналізу джерел та історіографії у дисертації зроблено спробу комплексного вивчення зародження і розвитку діяльності різнопланових селянських самоврядних організацій доби НЕПу: універсальних, кредитних, спеціальних сільськогосподарських кооперативних товариств, машинно-тракторних гуртків, товариств взаємодопомоги, земельних громад. Розкрито основні тенденції і процеси, що визначали формування та дієвість селянського самоврядування. Зроблено висновок про ефективність демократичних принципів роботи самоврядних селянських організацій, ефективність обраних ними шляхів розв'язання складних соціально-економічних проблем.

- 101. Оніщенко С. Б.** Залізниця та залізничники України в другій половині ХХ ст.: соціоісторичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.05.2019 / С. Б. Оніщенко ; наук. керівник Г. М. Голиш ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 285 с.

Оніщенко С. Б. Залізниця та залізничники України в другій половині ХХ ст.: соціоісторичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. Б. Оніщенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У дисертації із залученням новітніх наукових розробок, широкої джерельної бази і сучасної методології відтворено розвиток залізничної транспортної мережі України у радянську повоєнну добу у всіх його аспектах та оцінено можливості використання позитивних результатів цього досвіду.

У роботі значну увагу зосереджено на вивченні відбудови залізничного транспорту в перше повоєнне десятиліття. Проаналізовано модернізацію залізничної інфраструктури. Виявлено причини і сутність труднощів технічної реконструкції залізничної галузі. Розкрито підготовку та професійну реалізацію кадрів залізничного транспорту. Досліджено матеріально-побутове становище залізничників. З'ясовано основні прорахунки з боку партійно-державного керівництва у роботі з трудовими ресурсами залізничної галузі.

Автором представлено нові відомості про кадровий потенціал робітників залізничного комплексу і стан соціальної сфери (умови праці, житлове забезпечення залізничників, їх матеріальний рівень життя та якість соціального обслуговування) у другій половині ХХ ст. У роботі проаналізовано співвідношення

між темпами матеріально-технічної реконструкції галузі, змінами у підготовці кадрів залізничного транспорту, а також розвитком соціальної інфраструктури з матеріально-побутового забезпечення залізничників.

102. Орищенко Р. М. Релігійність українського селянства Наддніпрянщини (1861–1933 рр.): історичний вимір : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.04.2019 / Р. М. Орищенко ; наук. кер. Ю. П. Присяжнюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 250 с.

Орищенко Р. М. Релігійність українського селянства Наддніпрянщини (1861–1933 рр.): історичний вимір : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Р. М. Орищенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

Зміни в ставленні держави, суспільства до релігійно-церковної сфери спонукають проаналізувати релігійність як історичну форму свідомості. Крім цього, актуальність теми дисертації зумовлена потребою переосмислення ролі більшовицького режиму в історії України ХХ ст.

Історія релігійності українського селянства Наддніпрянщини другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. уперше є предметом спеціального дослідження, самотійною й цілісною науковою проблемою.

Автором простежено сутність цього загалом традиційного явища, тенденції його трансформації з урахуванням історичних, соціальних, психологічних та політичних чинників. В умовах, коли еволюція релігійності позначалася низькою динамікою, достатньо високим рівнем синкретизму, останній виявився найбільшим її руйнівником на етапі формування тоталітаризму.

Доведено, що релігійні уявлення, погляди, переконання, манери українських селян Наддніпрянщини змінювалися передусім в екстримальних обставинах, тоді як у «мирних» умовах вони мали тенденцію до збереження й навіть повернення до свого початкового стану. Розширено розуміння умов, у яких опинилося селянство Наддніпрянщини під час боротьби радянської держави із церквою, а також поглиблено знання про діяльність влади, спрямовану на знищення будь-яких виявів вільнодумства, передусім релігійного.

103. Палилюцько О. М. Діяльність Громадсько-господарських товариств з поширення сільськогосподарських знань в Галичині (1919–1939 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.10.2011 / О. М. Палилюцько ; наук. керівник О. С. Каденюк ; Подільський держ. аграрно-техн. ун-т. – Кам'янець-Подільський, 2011. – 217 с.

Палилюцько О. М. Діяльність Громадсько-господарських товариств з поширення сільськогосподарських знань в Галичині (1919–1939 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Палилюцько ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

На основі аналізу архівних документів, матеріалів періодичних видань, досягнень історіографії досліджено діяльність громадсько-господарських товариств з поширення сільськогосподарських знань серед селянства Галичини.

Діяльність громадсько-господарських організацій проходила через гуртки сільськогосподарських товариств «Сільський господар», «Просвіта», «Рідна школа», «Маслосоюз». Вона відповідала запитам приватногосподарських інтересів населення, сприяла запровадженню новітніх методів у господарюванні. Підставою для такої роботи товариств була господарська самостійність селянства.

Формувалася певна система громадської агрономічної діяльності: проведення масових сільськогосподарських заходів, групове обслуговування та індивідуальний вплив. Масові заходи знайомили селян із досягненнями аграрної науки, заохочували їх до участі у справі покращення власних господарств.

104. Паскаленко В. Є. *Заможне селянство в сільськогосподарській кооперації України (1921–1929 рр.): соціально-економічний аспект* : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.02.2006 / В. Є. Паскаленко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2005. – 237 с.

Паскаленко В. Є. *Заможне селянство в сільськогосподарській кооперації України (1921–1929 рр.): соціально-економічний аспект* : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. Є. Паскаленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню ролі заможного селянства України у розбудові та господарсько-економічній діяльності сільськогосподарської кооперації 1920–1929 рр. Вивчено економічну політику більшовиків по відношенню до заможного селянства УСРР, динаміку членства заможного селянства у складі сільськогосподарської кооперації, систематизовано та узагальнено характерні особливості участі заможного селянства в універсальних, спеціалізованих, кредитних товариствах сільськогосподарської кооперації.

105. Пачос Ю. В. *Українсько-польське співробітництво в галузі культури (перше десятиліття ХХІ століття)* : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.12.2014 / Ю. В. Пачос ; наук. керівник І. М. Романюк ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2014. – 247 с.

Пачос Ю. В. *Українсько-польське співробітництво в галузі культури (перше десятиліття ХХІ століття)* : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. В. Пачос ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню українсько-польського культурного співробітництва першого десятиліття ХХІ століття.

Здійснено комплексне дослідження напрямів та форм двосторонньої співпраці України та Польщі в сфері культури в окреслений період. Виокремлено п'ять періодів становлення та розвитку новітніх українсько-польських культурних відносин, визначено їх загальні та правові засади.

Звернено увагу на те, що постійний діалог на найвищому державному рівні, співпраця в культурі, освіті, науці, діяльність Українсько-польської комісії експертів з питань удосконалення змісту шкільних підручників з історії та

географії відіграли ваєливе значення у формуванні новітньої українсько-польської історичної пам'яті, подоланні взаємних українсько-польських стереотипів та формуванні нових поглядів на спільні сторінки історії.

Підкреслено важливість освітньої та наукової співпраці в контексті включення України та Польщі до європейського науково-освітнього простору. Обґрунтовано значення Року Польщі в Україні, Року України в Польщі, спільної підготовки та проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу «Євро – 2012» для розширення та зміцнення українсько-польських культурних зв'язків.

106. Попова Н. О. Участь інтелігенції у реалізації українського національного проекту в 50–70-х рр. ХІХ століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.01.2007 / Н. О. Попова ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 215 с.

Попова Н. О. Участь інтелігенції у реалізації українського проекту в 50–70-х рр. ХІХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. О. Попова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше комплексно досліджено участь інтелігенції у реалізації українського національного проекту в 50–70-х рр. ХІХ ст. Розкрито головні завдання, цілі та методи націотворчої діяльності інтелігенції. Зокрема, простежено погляди українофілів на федералізм та самостійність як кінцеву мету реалізації українського національного проекту.

Досліджено основні теоретичні аспекти формування національної самосвідомості української спільноти. Висвітлено участь інтелігенції у формуванні національної мови, релігії, культу народного героя, історії та міфології як основних компонентів національної ідентичності.

Доведено, що культурницька діяльність української інтелігенції в третій чверті ХІХ ст. мала політичну спрямованість.

107. Прилипко Р. Д. Соціальний захист робітників і службовців УСРР у 20-х рр. ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.12.2013 / Р. Д. Прилипко ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 242 с.

Прилипко Р. Д. Соціальний захист робітників і службовців в УСРР у 20-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Р. Д. Прилипко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному вивченню соціального захисту робітників та службовців УСРР у 20-х рр. ХХ ст. На основі широкого кола архівних документів, статистичних матеріалів та здобутків історіографії висвітлено систему заходів радянської держави, спрямованих на соціальне забезпечення робітників і службовців у разі настання основних соціальних ризиків: безробіття, хвороби, часткової чи повної втрати працездатності.

Відображено кількісні та якісні показники ринку праці УСРР у досліджуваній період, охарактеризовано форми та методи боротьби із

безробіттям. Висвітлено умови й порядок надання грошової допомоги безробітним, їх участь у громадських роботах та колективах безробітних, забезпечення за рахунок коштів місцевих бюджетів натуральними допомогамі. Розкрито державну політику УСРР у галузі охорони здоров'я робітників та службовців, визначено місце робітничої медицини в загальній системі охорони здоров'я, проаналізовано стан забезпечення працюючих медичною та санаторно-профілактичною допомогою. Виявлено особливості забезпечення непрацевдатних верств населення соціальними допомогамі та пенсіями у разі часткової чи повної втрати працевдатності. Простежено взаємодію Наркоматів праці та соціального забезпечення із обслуговування інвалідів Першої світової та громадянської воєн, персональних пенсіонерів, з'ясовано процедуру надання послуг та соціальних допомог користувачам пенсій.

108. П'ята Л. Л. Приватизація в Україні: історичний аспект (кінець 1980-х – 2000-і роки) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 22.06.2011 / Л. Л. П'ята ; наук. керівник С. С. Падалка ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Черкаси, 2011. – 220 с.

П'ята Л. Л. Приватизація в Україні: історичний аспект (кінець 1980-х – 2000-і роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. Л. П'ята ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню глибинних змін в економіці України, зумовлених приватизаційним процесом. На основі всебічного аналізу чисельних історичних джерел, здобутків історіографії висвітлено комплекс суспільно-політичних і соціально-економічних перетворень. Розкрито інституційні особливості стартових умов приватизації. В окремих підрозділах з'ясовано проблеми змін у промисловості, аграрних засобах виробництва і матеріальних основах соціально-комунального господарства, що мали місце на рубежі 1980-х – 1990-х років. Обґрунтовано діяльність державних органів приватизації у процесах, пов'язаних із зміною форм власності, визначено результативність регламентуючого законодавства.

В роботі запропоновано авторське бачення таких проблем, як успіхи і прорахунки соціально-економічного реформування України. З'ясовано головну функцію приватизації як основної рушійної сили в проведенні економічних реформ. Вперше в українській історіографії відтворено способи нагромадження приватного капіталу в Україні та механізми формування соціальної верстви власників, а також проаналізовано зміни у соціально-психологічному ставленні громадян до здійснюваних перетворень.

109. Радченко О. М. «Інтурист» в Українській РСР: структура, кадри, основні напрями діяльності (60–80-ті рр. ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 22.06.2011 / О. М. Радченко ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 266 с.

Радченко О. М. «Інтурист» в Українській РСР: структура, кадри, основні напрями діяльності : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Радченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено структуру, кадри, основні напрями діяльності «Інтуриста» в Українській РСР у 1960–1980-ті рр.

На основі ґрунтовного аналізу широкого кола архівних і опублікованих джерел, а також наукової літератури комплексно вивчено діяльність провідної організації з іноземного туризму в УРСР «Інтурист». У роботі визначено загальносоюзну та республіканську законодавчу й нормативно-правову базу розвитку міжнародного туризму. Окреслено організаційні та правові засади функціонування, міжнародні зв'язки республіканського «Інтуриста».

З'ясовано діяльність «Інтуриста» в розбудові готельної бази та підприємств громадського харчування, організації транспортних перевезень, круїзного туризму, зосереджено увагу на кадровій політиці та фінансово-економічному забезпеченні. Проаналізовано основні напрями діяльності, зокрема, рекламну, участь в організації виїзного туризму, маршрути та програми перебування для іноземних туристів, агітаційно-пропагандистську роботу з туристами різних країн, в тому числі з іноземцями українського походження.

- 110. Раку Ю. Г.** Експортна діяльність самоврядних селянських організацій УСРР в роки непу : історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 15.09.2010 / Ю. Г. Раку ; наук. керівник В. М. Мельниченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 201 с.

Раку Ю. Г. Експортна діяльність самоврядних селянських організацій УСРР в роки непу: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. Г. Раку ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено недостатньо висвітленій в історичній літературі науковій темі, що стосується експортної діяльності самоврядних селянських організацій УСРР в роки непу.

На основі аналізу історичних джерел, частина з яких вводиться до наукового обігу вперше, висвітлено різнобічну роботу самоврядних селянських організацій з налагодження та здійснення заготівлі продукції сільського господарства, розкрито шляхи поліпшення якості українських продуктів та забезпечення раціонального експорту. В роботі показано масштаби та характер експортних операцій, особливості їх здійснення, заходи щодо удосконалення переробки сировини, збереження та транспортування готової продукції.

Зроблено висновок, що експортна діяльність мала позитивний вплив не тільки на економіку держави, а й на соціально-економічне становище селян, оскільки вони, виробляючи продукцію на експорт, прагнули поліпшувати її якість та отримували на закордонному ринку вищі прибутки, ніж на внутрішньому.

- 111. Рибак І. В.** Політика радянської влади щодо Російської православної церкви в Криму (1917–1941 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.06.2008 / І. В. Рибак ; наук. керівник О. П. Реєнт ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2008. – 212 с.

Рибак І. В. Політика радянської влади щодо російської православної церкви в Криму (1917–1941 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук :

07.00.01 / І. В. Рибак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено висвітленню актуальної теми, що має наукове, суспільно-політичне та практичне значення. У сучасній українській історіографії це одна зі спроб у таких хронологічних межах системного вивчення політики радянської влади щодо Російської православної церкви в Криму. Автор на основі аналізу історіографічної спадщини, залучення та критичного осмислення архівних та опублікованих джерел розкрила еволюцію політики радянської влади щодо Російської православної церкви в Криму в 1917–1941 рр. від адміністративних до репресивно-каральних методів її здійснення. У роботі комплексно вивчено заходи державних органів радянської влади в Криму, спрямовані на ліквідацію Російської православної церкви.

112. Рискаль М. О. Радіоелектроніка в Українській РСР (1950–1990 рр.): соціокультурний вимір : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.05.2017 / М. О. Рискаль ; наук. керівник Н. І. Земзюліна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 228 с.

Рискаль М. О. Радіоелектроніка в Українській РСР (1950–1990 рр.): соціокультурний вимір : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. О. Рискаль ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено становлення та розвиток радіоелектроніки в Українській РСР у 1950–1990 рр. у контексті задоволення соціально-культурних та побутових потреб населення.

На підставі аналізу широкого кола історичних джерел встановлено різноплановість та різноманітність впливу діяльності підприємств галузі на соціально-культурну сферу життя країни, визначено специфіку цього впливу на різних етапах. На прикладі діяльності окремих підприємств охарактеризовано досягнення та проблеми, пов'язані із задоволенням потреб населення. У дисертації розкрито особливості умов праці на радіоелектронних підприємствах Української РСР. Зазначено основні проблеми щодо добору кадрів робітників та інженерно-технічних працівників, стимулювання праці на підприємствах галузі в досліджуваній період. Висвітлено організаційні проблеми та соціокультурні складності періоду становлення галузі, звернено увагу на гальмівну роль ідеологічного фактору в організації праці на виробництвах.

Охарактеризовано побутову продукцію підприємств радіоелектронної галузі. Певну увагу приділено аналізу споживчих якостей радіоелектронних побутових пристроїв. Спеціально з'ясовано значення підприємств радіоелектроніки для розбудови та функціонування соціальної інфраструктури населених пунктів республіки, охарактеризовано основні напрями соціальної активності колективів підприємств.

Висвітлено роль підприємств галузі у розвитку системи професійної освіти. Встановлено, що радіоелектронна промисловість активно сприяла створенню мережі навчально-освітніх закладів галузі.

113. Романенко І. С. Українське питання в роботі археологічних з'їздів (1869–1911 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена

03.07.2011 / І. С. Романенко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 223 с.

Романенко І. С. Українське питання в роботі археологічних з'їздів (1869–1911 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. С. Романенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню ролі археологічних з'їздів в українському національному відродженні другої половини XIX – на початку XX ст. Зокрема, досліджено широкий спектр українознавчої проблематики, яка є складовою українського питання в Російській імперії в XIX – на початку XX ст.

На основі всебічного аналізу архівних матеріалів й наукових публікацій висвітлено приклади діапазону (від позитивного до негативного) ставлення до українського питання під час роботи археологічних з'їздів, які безпосередньо та опосередковано сприяли науковому, культурному та політичному напрямкам вітчизняного ренесансу.

В дисертації обґрунтовано висновок про дійсний внесок археологічних з'їздів у розвиток національної історичної науки та у становлення українського політичного руху.

114. Романець Л. М. Вчителі загальноосвітніх шкіл УРСР післявоєнного періоду (1945 – друга половина 1950-х років): соціальний статус та повсякдення життя : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.06.2010 / Л. М. Романець ; наук. керівник Ю. А. Зінько ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2010. – 246 с.

Романець Л. М. Вчителі загальноосвітніх шкіл УРСР післявоєнного періоду (1945 – друга половина 1950-х років): соціальний статус повсякденного життя : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. М. Романець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню соціального статусу та повсякденного життя вчителів загальноосвітніх шкіл УРСР післявоєнного періоду (1945 – друга половина 1950-х рр.). Робота ґрунтується на широкому колі опублікованих та архівних джерел. У дисертації розкрито вплив і наслідки Великої Вітчизняної та Другої світової воєн на зміни в складі вчительства, кадрове та матеріально-технічне забезпечення загальноосвітніх шкіл в умовах повоєнної розрухи та залишкового принципу фінансування освіти. У роботі розглянуто соціально-економічні аспекти повсякденності шкільного вчительства, умови праці та якість життя, їхній вплив на соціальний статус та соціальне забезпечення педагогів.

Дисертанткою простежено вплив ідеології на морально-психологічний стан шкільного вчительства, форми та методи партійно-державного тиску, репресивну політику щодо працівників освіти, антирелігійне виховання вчителів загальноосвітніх шкіл.

115. Ромащенко В. В. Українські збройні сили як державотворчий чинник у національно-визвольних змаганнях 1917–1921 рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 18.10.2011 / В. В. Ромащенко ; наук. керівник Г. Т. Капустян ; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – Кременчук, 2011. – 223 с.

Ромащенко В. В. Українські збройні сили як державотворчий чинник у національно-визвольних змаганнях 1917–1921 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Ромащенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню місця і ролі Українських збройних сил в період національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. висвітлено ставлення до військової проблеми урядів Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського, Директорії УНР та ЗУНР. Проаналізовано вплив військового чинника на їх державотворчу діяльність.

У роботі визначено стан наукової розробки та схарактеризовано джерельну базу з теми, введено до наукового обігу нові архівні документи, що дало змогу розширити знання про тему дослідження.

116. Рубан В. В. Настрої та поведінка селянства Поділля наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.08.2018 / В. В. Рубан ; наук. керівник Ю. С. Степанчук ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Черкаси, 2018. – 260 с.

Рубан В. В. Настрої та поведінка селянства Поділля наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Рубан ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню настроїв та поведінки селян Поділля наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. На основі аналізу широкого кола архівних документів, спогадів, статистичних матеріалів та наявної історіографії простежено регіональні особливості соціально-економічного розвитку Поділля, їх вплив на настрої сільського населення регіону. Доведено, що втілення політики форсування суцільної колективізації призвело до масових знущань над селянами місцевих активістів, партійно-радянських працівників і спричинило неприйняття більшовицького варіанту колективного господарювання. Водночас такі заходи сформували у селян як протестні, так і конформістські форми поведінки. З'ясовано, що застосовуючи інструменти державного терору, комуністичне керівництво суттєво змінило етнографічну карту регіону, створило атмосферу упокорення і страху перед радянською владою.

У дисертації подано класифікацію, висвітлено типологію настроїв та поведінки населення Поділля за формами їх прояву: від пасивного споглядання за розвитком ситуації до радикальних форм протесту – озброєного повстання. Проаналізовано типовий перебіг селянських повстань, еволюцію політичних, соціально-економічних вимог селян. Розкрито одну із головних ролей жінки практично у всіх формах протесту. Вивчено широкий спектр практик виживання під час Голодомору 1932–1933 рр.: від продажу господарства і втечі у місто до

насиленницького розбору колгоспного майна та вимушених крадіжок. Однак вони не вберегли від голодної смерті сотні тисяч подільських селян.

- 117. Руденко Ю. М.** Діяльність установ пошти і телеграфу на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.08.2018 / Ю. М. Руденко ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 243 с.

Руденко Ю. М. Діяльність установ пошти і телеграфу на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. М. Руденко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

З огляду на провідну роль поштового зв'язку у розвитку економіки та інтеграційних процесах, тема дисертації є актуальною. Здійснено ґрунтовний і об'єктивний аналіз історії виникнення, розвитку і функціонування поштових установ на Правобережжі. Автором опрацьовано і введено до наукового обігу широке коло архівних джерел, раніше невідомих дослідникам.

Вперше зосереджено увагу на визначенні роботи жінок у поштовій сфері, проаналізовано організацію охорони поштових установ. У дослідженні визначено порядок оплати телефонних послуг, правила облаштування пунктів телефонного зв'язку, порядок користування телефоном. Деталізовано тенденції відкриття та функціонування пасажирських трактів. Охарактеризовано пасажирський транспорт, порівняно умови перевезення приватними і державними транспортними засобами. Внесено доповнення і деталізовано порядок встановлення телеграфного сполучення. У праці конкретизовано умови відкриття телеграфних станцій. Деталізовано діяльність цензури, правила відкриття поштово-телеграфних ощадних кас, порядок прийому вкладів, стимулювання праці чиновників поштово-телеграфних ощадних кас преміюванням. Розширено інформацію щодо методів стимулювання працівників сфери зв'язку, рівня життя та доходів поштових працівників. Розкрито способи та особливості доставки кореспонденції. Визначено роль Правобережної України як транзитного посередника у міжнародному поштовому сполученні.

- 118. Савенко Т. С.** Наукове товариство імені Т. Шевченка в Західній Україні у міжвоєнний період: організаційні засади, наукова і видавнича діяльність : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 30.03.2016 / Т. С. Савенко ; наук. керівник І. С. Зуляк ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2016. – 283 с.

Савенко Т. С. Наукове товариство імені Т. Шевченка в Західній Україні у міжвоєнний період: організаційні засади, наукова і видавнича діяльність : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. С. Савенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню діяльності НТШ у Західній Україні у міжвоєнний період. На основі критичного аналізу історичних джерел, здобутків історіографії та новітніх методологічних підходів з'ясовано

роль і місце Товариства в українському науково-культурному житті Західної України у міжвоєнний період.

У роботі проаналізовано організаційні засади Товариства, розкрито зміст, форми та методи функціонування інституції. З'ясовано основні напрями фінансової підтримки НТШ, об'єктивні та суб'єктивні труднощі в діяльності Товариства міжвоєнної доби.

Розкрито динаміку та особливості відзначення ювілеїв, пам'ятних дат. Висвітлено внесок Товариства у міжвоєнний науковий процес, охарактеризовано взаємини НТШ із різноманітними науковими, культосвітніми організаціями і товариствами в Західній Україні та за кордоном у міжвоєнний період.

Досліджено роль окремих осіб у налагодженні освітньої, наукової роботи Товариства. Обґрунтовано роль і місце української наукової еліти НТШ у видавничій і науковій діяльності у західній Україні у досліджуваний період. Розкрито особливості боротьби НТШ за заснування Українського таємного університету у Львові.

119. Савчинський В. Е. Цензурна політика російського самодержавства в «українському питанні» (друга половина XIX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 06.07.2011 / В. Е. Савчинський ; наук. керівник І. А. Коляда ; Ін-т історії України НАН України. – Київ, 2011. – 262 с.

Савчинський В. Е. Цензурна політика російського самодержавства в «українському питанні» (друга половина XIX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. Е. Савчинський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

На основі аналізу архівних матеріалів, опублікованих джерел та наукової літератури у дисертації комплексно досліджено цензурну політику російського самодержавства в «українському питанні» протягом другої половини XIX ст., специфіку її втілення цензурними органами українських губерній.

У роботі з'ясовано сутність «українського питання», його місце у суспільно-політичному та соціокультурному житті Російської імперії протягом другої половини XIX ст., охарактеризовано процес перманентного реформування цензурного законодавства та устрою відповідних органів з огляду на тогочасні суспільно-політичні трансформації.

Під час розгляду та аналізу цензурної політики в «українському питанні» виділено її періоди та підперіоди, охарактеризовано їх особливості, доведено поступове посилення антиукраїнських цензурних норм, констатовано вдосконалення механізмів втілення цієї політики відповідними цензурними органами в українських губерніях. Лише недосконалість цензурного законодавства, яку так і не вдалося виправити, бюрократизований апарат цензури, жертвна культурницька і видавнича діяльність представників національно свідомої української інтелігенції, не дали змоги цензурним органам стримати розвиток «українського питання», вилучити його з інформаційного поля Російської імперії.

120. Самойленко Т. І. Український кінематограф 1920-х – 1930-х років (суспільно-політичний аспект) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.09.2014 / Т. І. Самойленко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 207 с.

Самойленко Т. І. Український кінематограф 1920-х – 1930-х років : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. І. Самойленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі виявлення та критичного аналізу історичних джерел, здобутків історіографії, а також застосування нових концептуально-методологічних підходів проаналізовано суспільно-політичні аспекти розвитку українського радянського кінематографу 1920-х – 1930-х років.

У роботі обґрунтовано тезу про те, що український радянський кінематограф 1920-х – 1930-х років був елементом формування тоталітарного суспільства. Автором простежено шляхи тенденційності кіномистецтва 1920-х – 1930-х років. У роботі досліджено роль партійних органів у становленні кіно, з'ясовано причини залежності кіномистецтва довоєнного періоду від радянської влади. Дисертанткою вивчено методи ідеологічної пропаганди, які застосовувалися в радянському кіновиробництві як ефективному психологічному впливі на свідомість глядачів. Автор простежила занепад кіно як «вільного мистецтва» і його трансформацію на елемент культури тоталітарного суспільства. Не менше уваги у дисертації приділено розвитку технічного забезпечення кіно як форми державного регулювання кінопромисловістю. У дослідженні розкрито історичні причини внутрішньої конфліктності українського радянського кіномистецтва на прикладі творчості О. Довженка, І. Кавалерідзе, Л. Курбаса. Представлено порівняльний аналіз українського радянського кіномистецтва у 1920-х – 1930-х роках.

121. Сербалюк Ю. В. Соціальна опіка в Правобережній Україні (1860-ті – 1914 рр.) : історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 30.10.2013 / Ю. В. Сербалюк ; наук. керівник О. П. Реєнт ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – [Б. м.], 2013. – 289 с.

Сербалюк Ю. В. Соціальна опіка в Правобережній Україні (1860-ті–1914 рр.): історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. В. Сербалюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню історії соціальної опіки в губерніях Правобережної України в 1860-х – 1914 рр. У роботі визначено коло об'єктів соціальної опіки в регіоні, здійснено класифікацію суб'єктів соціальної підтримки населення, проаналізовано нормативно-правову базу суспільної опіки та благодійності, досліджено організаційні засади діяльності благодійних товариств, їх структуру, джерела надходження коштів. З'ясовано основні форми, методи, масштаби соціальної підтримки населення з боку державних органів, установ державно-громадського характеру, благодійних товариств, релігійно-громадських об'єднань. Проаналізовано особливості їх діяльності у кожній губернії Правобережної України.

122. Симчишин О. С. Діяльність бундівських організацій у Правобережній Україні на початку ХХ століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.10.2007 / О. С. Симчишин ; наук. керівник О. М.

Федьков ; Кам'янець-Подільський держ. ун-т. – Кам'янець-Подільський, 2007. – 223 с.

Симчишин О. С. Діяльність бундівських організацій у Правобережній Україні на початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. С. Симчишин ; ЧНУ ім. Б. Хмельницького ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню історії бундівських організацій на Правобережній Україні на початку ХХ ст. У роботі вперше на основі залучення архівних джерел, опублікованих документів, періодичних видань, проаналізовано причини та передумови зародження бундівського руху у Правобережній Україні. Досліджено становлення регіональних організацій Бунду в краї наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., з'ясовано становлення осередків Союзу впродовж 1900–1904 рр., висвітлено їхню боротьбу спільно з іншими опозиційними угрупованнями проти існуючої влади. Значну увагу в дисертації приділено аналізу методів практичної роботи Бунду в регіоні, розкрито участь цієї партії у громадсько-політичних процесах краю в умовах Першої російської революції 1905–1907 рр.

123. Сколуб М. В. Особливості українського національного відродження в середині ХІХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.02.2010 / М. В. Сколуб ; наук. керівник А. К. Тичина ; Ізмаїльський держ. гуманіт. ун-т. – Ізмаїл, 2010. – 197 с.

Сколуб М. В. Особливості українського національного відродження в середині ХІХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. В. Сколуб ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше комплексно досліджено політизацію українського національного відродження в середині ХІХ ст. Розкрито головні чинники, які призвели до політизації українського національного життя. Зокрема, простежено етнотериторіальні зміни, соціально-економічне життя та політичний режим в українських землях під владою Російської імперії.

Досліджено основні теоретичні аспекти формування національної самосвідомості української спільноти: слов'янофільство, вплив філософських та політичних ідей Західної та Центральної Європи, російської ліберальної та радикальної думки на визвольний рух і внутрішні умови політизації українського національного відродження.

Доведено, що боротьба з кріпацтвом була головною перешкодою для розвитку українського національного відродження. Перехід до легальної культурно-просвітницької роботи української інтелігенції та посилення наступу царизму на освітньо-культурний рух на початку 60-х рр. ХІХ ст. був завершальним етапом політизації українського національного відродження в середині ХІХ ст.

124. Скрипник Л. В. Полтавська битва 1709 р.: причини, хід та історичне значення для України : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 03.07.2009 / Л. В. Скрипник ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 197 с.

Скрипник Л. В. Полтавська битва 1709 р.: причини, хід та історичне значення для України : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. В. Скрипник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню Полтавської битви 1709 р., її передумов та наслідків для України.

Вивчено історичні умови російсько-шведського протистояння та становище України напередодні битви, проаналізовано стратегічні плани Карла XII, І. Мазепи та Петра I. З'ясовано їхні сильні та слабкі сторони. Розкрито перебіг та характер воєнних дій 1709 р., досліджено хід Полтавської битви та її результати. Особливу увагу приділено визначенню характерних рис тактики ворогуючих сторін, чисельності та розташуванню військ, з'ясуванню факторів, які зумовили результат битви.

Проаналізовано суспільно-політичні та соціально-економічні наслідки битви для Гетьманщини. Визначено, що виступ гетьмана І. Мазепи децю відклав у часі заплановані заходи Петра I з обмеження української автономії.

125. Скрипник О. М. «Велика хімія» в УРСР (1958–1988 рр.): соціоісторичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.01.2013 / О. М. Скрипник ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 225 с.

Скрипник О. М. «Велика хімія» в УРСР (1958–1988 рр.): соціоісторичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Скрипник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню реалізації курсу на розбудову «великої хімії» в Українській РСР у 1958-1988-х роках.

Здійснено комплексне дослідження хімізації народного господарства УРСР та її наслідків. Об'єктивно проаналізовано урядову політику у цій сфері. Виявлено як позитивні, так і негативні моменти. Особливу увагу у дисертації приділено розкриттю таких питань: специфіка хімічного виробництва УРСР, спроби модернізації хімічної індустрії та розбудови виробничих потужностей «великої хімії», особливості застосування мінеральних добрив та іншої хімічної продукції в сільському господарстві Української РСР. Показано динаміку змін в основних засобах виробництва протягом означеного хронологічного періоду. Розкрито вплив хімізації на подолання кризи сільського господарства в 60–80-ті роки ХХ ст.

Зроблено висновок про те, що проголошений радянським керівництвом курс на всебічну хімізацію народного господарства мав неоднозначні наслідки. Розвиток хімічної промисловості в Україні призвів до інтенсивного зростання її питомої ваги в масштабі всієї країни. В кілька разів збільшилася кількість новобудов хімічної промисловості на території України. Водночас яскраво проявилися негативні риси екстенсивного розвитку. Дедалі напруженою стала ситуація із забрудненням довкілля хімічними підприємствами. В сільському господарстві не було налагоджено належне агрохімічне обслуговування, що призводило до зниження ефективності добрив. Фактично грандіозна кампанія з «широкої» хімізації сільського господарства не давала бажаного ефекту.

126. Слесаренко О. О. Створення та діяльність Центральної комісії національних меншин в Україні (1924–1934 роки) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 29.11.2017 / О. О. Слесаренко ; наук. керівник С. С. Падалка ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2017. – 235 с.

Слесаренко О. О. Створення та діяльність Центральної комісії національних меншин в Україні (1924–1934 роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Слесаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню функціонування Центральної комісії національних меншин протягом 1924–1934 рр. Проаналізовано історіографічний доробок дослідників життєдіяльності національних меншин міжвоєнної доби на предмет виявлення ролі спеціальних державних структур у реалізації етнополітики більшовиків. Виокремлено основні групи джерел. З'ясовано їхню достовірність і репрезентативність. З'ясовано концептуальні засади та історичні обставини створення інституцій, спеціалізованих на роботі серед етнічних меншин. Досліджено організаційну структуру, механізми та основні напрями діяльності національних підрозділів КП(б)У, Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР на початку 1920-х рр., які у майбутньому визначили засади діяльності ЦКНМ. Визначено мотиви створення ЦКНМ, особливості функціонування комісії та її місцевих органів. Висвітлено участь ЦКНМ у реалізації суспільних, адміністративних, соціально-економічних та культурних трансформацій здійснюваних більшовицьким режимом упродовж 1924–1934 рр.

127. Смірнов М. А. Адміністративний, господарський та етноконфесійний розвиток містечка Браїлів у XVI – початку XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.03.2014 / М. А. Смірнов ; наук. керівник І. М. Романюк ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2014. – 203 с.

Смірнов М. А. Адміністративний, господарський та етноконфесійний розвиток містечка Браїлів у XVI – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. А. Смірнов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації розглянуто вплив соціально-політичних явищ на формування мікросоціумів Браїлова протягом досліджуваного періоду. З'ясовано особливості розвитку містечка в період володіння ним різними власниками. Охарактеризовано внесок місцевого самоврядування у благоустрій Браїлова. Узагальнено закономірності формування та розвитку торговельного та промислового комплексів. На основі опрацьованих джерел визначено характер адміністративного управління Браїловом у різні історичні епохи. Проаналізовано діяльність освітніх та благодійних закладів містечка та їх вплив на місцеве населення. Встановлено роль та місце сакральної архітектури у збереженні етноконфесійних особливостей громад містечка.

128. Сосюра Л. Г. Науково-педагогічна й громадська діяльність М. Драгоманова у Києві (1859–1875 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01: захищена 22.07.2020 / Л. Г. Сосюра ; наук. керівник В. М. Даниленко ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2019. – 210 с.

Сосюра Л. Г. Науково-педагогічна та громадська діяльність М. Драгоманова у Києві (1859–1875 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. Г. Сосюра ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню науково-педагогічної та громадської діяльності М. Драгоманова у київський період життя. У дисертації визначено головні вектори дослідницької, вчительсько-викладацької та суспільної праці українського вченого. Автором з'ясовано чинники, що впливали на формування світогляду М. Драгоманова. Відтворено цілісну картину участі М. Драгоманова в науковому, педагогічному та громадському житті Києва та України упродовж 1859–1875 рр.

У праці розкрито особливості формування світогляду М. Драгоманова у дитинстві та юності. Зазначено, що М. Драгоманов народився в одній з інтелігентних родин Гадяча, члени якої не були байдужими до важливих для суспільства подій. М. Драгоманова з дитячих років цікавили книги та періодичні видання, які передплачував його батько. Навчання М. Драгоманова у Гадяцькому повітовому училищі та Полтавській гімназії визначило вектор його майбутньої наукової діяльності. Надзвичайна відданість окремих викладачів цих навчальних закладів освітній справі сприяла тому, що М. Драгоманов захопився вивченням історії.

Розглянуто наукову діяльність М. Драгоманова у сфері історичних досліджень. Із перебуванням в університеті пов'язаний захист М. Драгомановим дисертаційних праць, що були присвячені античній історії. Наукові інтереси М. Драгоманова поширювалися також на методологію дослідження історії та вивчення історії стародавніх народів, що жили поза межами греко-римського світу.

Дисертантом проаналізовано вчительську та викладацьку діяльність М. Драгоманова у недільних школах для дітей незнатного походження, які стали функціонувати в Києві у 1859 р. Зазначено, що, оскільки недільні школи проіснували недовго, М. Драгоманов продовжив викладацьку діяльність в Тимчасовій педагогічній школі для підготовки сільських учителів.

Охарактеризовано погляди М. Драгоманова на освітню політику російського царизму, досліджено внесок ученого у розвиток української педагогіки. Вивчено участь М. Драгоманова у діяльності Київської Громади та Південно-Західному відділі Російського географічного товариства. Підкреслено, що лібералізація політичного життя на початку 60-х рр. XIX ст. сприяла поштовху українського національного руху, який, унаслідок виникнення Громад, що розпочали займатися популяризацією української мови і культури, набув організованих форм.

129. Спіркіна О. О. Культурно-мистецьке життя Черкащини 1991–2001 років у контексті національного відродження : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.12.2013 / О. О. Спіркіна ; наук. керівник

Т. Д. Чубіна ; Держ. служба України з надзвичайних ситуацій, Акад. пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. – [Б. м.], 2013. – 343 с.

Спіркіна О. О. Культурно-мистецьке життя Черкащини 1991–2001 років у контексті національного відродження : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Спіркіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню культурно-мистецького життя Черкаського регіону першого десятиріччя державної незалежності України в контексті національного відродження. На основі аналізу опрацьованої літератури та різнопланової джерельної бази, ґрунтуючись на новітніх принципах і методах пізнання, досліджено особливості й тенденції культурного життя області, проаналізовано стан і характерні риси мистецького, літературного, театрального та музичного життя регіону в умовах становлення молодої держави, доведено важливу роль аматорства у формуванні національного відродження краю.

У роботі розкрито, що культурно-мистецьке життя Черкаської області відображало загальні події 1991–2001 рр., характерні для всієї України, але мало й певні регіональні особливості.

130. Стадник О. О. Подільське село в роки НЕПу. Соціально-економічний та громадсько-політичний розвиток (1921–1928 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.01.2007 / О. О. Стадник ; наук. керівник Ю. А. Зінько ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2007. – 251 с.

Стадник О. О. Подільське село в роки НЕПу. Соціально-економічний та громадсько-політичний розвиток (1921–1928 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Стадник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено соціально-економічному та громадянсько-політичному розвитку подільського села в роки нової економічної політики.

На основі всебічного аналізу широкого кода архівних матеріалів, історіографії, статистичних джерел та наукових публікацій у роботі зроблено спробу з'ясувати сутність політики більшовиків у період НЕПу, особливості її впровадження у подільському селі. Проаналізовано причини занепаду сільського господарства регіону на початку 20-х рр. ХХ ст., обставини переходу до нової економічної політики, досліджено її вплив на розвиток сільського господарства Поділля, розкрито особливості громадсько-політичних процесів у подільському селі, політику ідеологічної радянзації краю, причини, умови, зміст, етапи селянського повстанського руху проти радянської влади на Поділлі, соціальний склад його учасників і тактику боротьби. Зроблено висновок про неоднозначність підсумків НЕПу для подільського села.

131. Стащенко С. І. Протипожежна діяльність земств Лівобережної України : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 09.04.2004 / С. І. Стащенко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2004. – 182 с.

Сташенко С. І. Протипожежна діяльність земств Лівобережної України : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. І. Сташенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

Анотація

У дисертації зроблена одна з перших спроб комплексного наукового дослідження протипожежної діяльності земств Лівобережної України. Здійснено аналіз впливу пожежної безпеки на економічний добробут населення краю, досліджено законодавчу базу протипожежної роботи земських установ, вивчена взаємодія пожежних підрозділів із земськими установами та вплив їхньої діяльності на покращання стану пожежної безпеки.

Уперше у вітчизняній історіографії проаналізовано внесок земських страхових установ у розвиток страхування від пожеж і допомоги погорільцям. Зроблено висновки про роль земств у формуванні протипожежної охорони селянства Лівобережної України впродовж другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

132. Стевенс Н. Г. Військове співробітництво України з НАТО в 90-х роках ХХ – на початку ХХІ ст. (історико-аналітичний аспект) : дис. канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.12.2008 / Н. Г. Стевенс ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 190 с.

Стевенс Н. Г. Військове співробітництво України з НАТО в 90-х роках ХХ – на початку ХХІ ст. (історико-аналітичний аспект) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. Г. Стевенс ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню обставин, які викликали необхідність уточнення ролі та місця, завдань Збройних Сил України у загальній системі оборони держави, приведення їх потреб у сувору відповідність до внутрішніх економічних можливостей. У зв'язку з цим виникла необхідність розробки чіткої теорії та практики подальшого планування розвитку Збройних Сил України. Це зумовило напрацювання нових за змістом підходів при вирішенні кардинальних завдань військового будівництва.

Нині НАТО залишається одним із найбільш могутніх та до певної міри послідовним у своїх діях воєнно-політичним блоком. Зважаючи на те, що територія НАТО впритул наблизилися до кордонів України внаслідок розширення Альянсу на Схід, логічно передбачити, що його стратегія буде істотно впливати на формування пріоритетів зовнішньої політики нашої держави.

Зростання ролі співробітництва Збройних Сил України з НАТО зумовлене становленням і безпрецедентним поширенням між країнами євроатлантичного регіону відносин партнерства й довіри у воєнній сфері, поступовим формуванням нової системи міжнародної та європейської безпеки. Активна участь України та її Збройних сил у цих процесах значно підвищила авторитет Української держави на міжнародній арені, забезпечила визнання її як впливового чинника і суб'єкта в новостворюваних системах безпеки.

У дисертації визначено стан наукової розробки та схарактеризовано джерела з історії співробітництва ЗС України з НАТО у 1991–2004 рр.; введено до наукового обігу значну кількість документів, насамперед архівних, що посилює аргументаційну базу при переосмисленні суттєвих аспектів проблеми в цілому (наприклад, ставлення до неї різних політичних діячів, політичних

партій, широких кіл громадськості тощо); запропоновано періодизацію співробітництва в контексті історії Збройних Сил України і НАТО.

В роботі вперше висвітлені конкретні схеми співробітництва Збройних Сил України з Альянсом.

- 133. Степанов М. Ю.** Етноконфесійні уявлення та генезис патріотичних ідей у православній думці України кінця XVI – початку XVII століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.01.2015 / М. Ю. Степанов ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 231 с.

Степанов М. Ю. Етноконфесійні уявлення та генезис патріотичних ідей в православній думці України XVI – початку XVII століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. Ю. Степанов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У роботі на основі опрацювання широкого кола джерел досліджено етноконфесійні уявлення та проаналізовано генезис патріотичних ідей у православній думці України кінця XVI – початку XVII ст.

У цей період на руських землях Речі Посполитої формувалася ідея органічної єдності православ'я руського народу, яка переросла в суспільній думці в ідеологію ранньомодерної етноконфесійної спільноти – «православного народу руського». У шляхетському середовищі православна руська ідентифікація співіснувала з «польсько-шляхетською». Таким чином, дві ранньомодерні спільноти перетиналися між собою, й у руського рицарства було, по суті, дві батьківщини – Русь і Річ Посполита.

Традиційно патронами, «захисниками» Русі вважали представників князівської аристократії. З вигасанням та покатоличенням князівських родів православна суспільна думка переклала цю функцію на питомо руську «рицарську» верству – козаків.

Мобілізація руської ранньомодерної спільноти відбувалася на засадах відстоювання її інтересів, порушених польською владою. Засоби боротьби за ці інтереси в уявленні суспільної думки були досить поміркованими, але служили збільшенню згуртованості руського народу, кристалізації відчуття його самодостатності.

- 134. Степанчук Ю. С.** Діяльність громадських і політичних об'єднань УСРР у контексті соціальної політики більшовицького режиму в 1920-х – на початку 30-х рр. XX ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.12.2009 / Ю. С. Степанчук ; наук. керівник П. С. Григорчук ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Черкаси, 2006. – 220 с.

Степанчук Ю. С. Діяльність громадських і політичних об'єднань УСРР у контексті соціальної політики більшовицького режиму в 1920-х – на початку 30-х рр. XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. С. Степанчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню діяльності громадських і політичних об'єднань в УСРР як інструменту у реалізації соціальної політики партії більшовиків у 1920-х – на початку 30-х років ХХ ст. В ній на основі вивчення нових джерел та літератури проаналізовано роль громадських і політичних організацій у суспільних перетвореннях, зокрема у запровадженні радянською владою контролю та ідеологічного тиску на соціальну структуру населення УСРР. Розкрито особливості більшовицької соціальної політики та висвітлено взаємодію системи компартійних органів і громадських організацій. З'ясовано процес становлення та розвитку громадських і політичних об'єднань УСРР, простежено причини виникнення, трансформацію й завдання, що поклалися на громадські об'єднання партією влади на різних етапах періоду, що вивчається. Показано вплив громадських і політичних організацій на здійснення політики індустріалізації та колективізації сільського господарства. Розкрито роль окремих організацій у переслідуванні ідеологічно «чужих» груп населення УСРР. Вказано, що поряд із цим, окремі об'єднання сприяли вирішенню проблеми подолання дитячої безпритульності, ліквідації неписьменності, розширювали мережу початкових та середніх шкіл, покращували санітарні умови і здоров'я громадян.

Зроблено висновок про те, що існування всеохоплюючих громадських і політичних організацій забезпечувало більшовицькому режиму надійний контроль над усім населенням УСРР.

135. Стрижак Є. М. Кадрове забезпечення середньої та вищої школи УСРР: історичний досвід 1920–1930-х років : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 09.04.2008 / Є. М. Стрижак ; наук. керівник В. М. Лазуренко ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2007. – 200 с.

Стрижак Є. М. Кадрове забезпечення середньої та вищої школи УСРР: історичний досвід 1920 –1930-х років : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Є. М. Стрижак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено висвітленню недостатньо вивченої у сучасній українській історіографії актуальної наукової теми, що стосується історії кадрового забезпечення середньої та вищої школи Радянської України у 1920–1930-х рр. У роботі на основі опрацювання широкого кола джерел, досягнень історіографії системно проаналізовано причини виникнення кадрового дефіциту в загальноосвітній та вищій школі УСРР 1920-1930-х рр. і розкрито заходи радянської влади стосовно забезпечення науково-педагогічними й учительськими кадрами вищої та середньої школи республіки. У роботі зібрано, систематизовано і проаналізовано джерельний матеріал щодо спрямування й масштабів репресій та тоталітарного режиму проти учительського корпусу й науково-педагогічної інтелігенції УСРР. Зроблено висновок про те, що у Радянській Україні впродовж окресленого періоду було репресовано понад 20 тис. учителів, викладачів.

136. Суденко О. В. Соціальна реадaptaція демобілізованих воїнів Радянської Армії у 1943–1950 рр. (на матеріалах України) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.02.2014 / О. В. Суденко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2013. – 251 с.

Суденко О. В. Соціальна реадaptaція демобілізованих воїнів Радянської Армії у 1943–1950 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Суденко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню соціальної реадaptaції демобілізованих воїнів Радянської армії у 1943–1950 рр. на території України. На основі широкого кола залучених до написання роботи джерел, здобутків попередників визначено основні чинники та фактори, які впливали на складний процес соціальної реадaptaції фронтовиків у контексті спричинених Великою Вітчизняною війною 1941–1945 рр. наслідків у соціальній сфері республіки. Досліджено основні напрями матеріально-побутової допомоги колишнім воїнам з боку радянських та партійних органів влади, громадських організацій, пересічних громадян. З'ясовано значення політики працевлаштування демобілізованих воїнів Радянської армії у процесі їх соціальної реадaptaції, а також у відбудовчих процесах УРСР. Охарактеризовано масово-політичну роботу з фронтовиками, зокрема офіцерами Радянської Армії. Визначено негативні фактори об'єктивного та суб'єктивного характеру, які ускладнювали соціальну реадaptaцію демобілізованих воїнів та були причинами проявів девіантної поведінки у суспільстві. Доведено що, незважаючи на окреслені негативні явища та процеси, які мали місце у повоєнному середовищі, до початку 1950-х років щодо подолання наслідків війни у соціальній сфері республіки, а також у справі надання допомоги населенню, зокрема фронтовикам, було досягнуто позитивних результатів.

137. Сушко Н. В. Історичні місця та розвиток туризму на Черкащині (90-ті роки ХХ століття – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.03.2010 / Н. В. Сушко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2009. – 204 с.

Сушко Н. В. Історичні місця та розвиток туризму на Черкащині (90-ті роки ХХ століття – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Н. В. Сушко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено комплексному вирішенню актуальної наукової проблеми, дослідження якої відповідає сучасним потребам Черкащини – її історичні місця та розвиток туризму у 90-х роках ХХ ст. – на початку ХХІ ст. На основі вивчення праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, архівних документів, статистичних матеріалів, електронних інформаційних ресурсів проведено всебічний аналіз туристичної діяльності. Розглянуто правову базу у галузі туризму і діяльність законодавчих та виконавчих органів влади.

Важливе місце у дисертації відведено аналізу стану туристичної діяльності в Черкаській області, зокрема роботі організацій, підприємств, станцій та музеїв. Окреслено структуру, особливості та проблеми функціонування туристичних маршрутів. Дисертанткою простежено процес формування вітчизняного та міжнародного туризму і визначено їх основні завдання. Розкрито загальні та специфічні принципи формування національної і патріотичної свідомості підростаючого покоління.

138. Тараненко С. П. Протипожежна діяльність органів місцевого управління в Південній Україні в другій половині XIX – початку XX ст.: історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 04.07.2007 / С. П. Тараненко ; наук. керівник В. І. Кравченко ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2007. – 200 с.

Тараненко С. П. Протипожежна діяльність органів місцевого управління в південній Україні в другій половині XIX – початку XX ст.: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. П. Тараненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню розвитку протипожежної діяльності органів місцевого управління на Півдні України в другій половині XIX – початку XX ст. У роботі вперше комплексно проаналізовано місце і роль сільських та міських органів влади в процесі формування протипожежного захисту населених пунктів Півдня України і визначено рівень законодавчого забезпечення протипожежної діяльності органів місцевого самоврядування.

На основі значної кількості архівних джерел простежено ступінь розвитку пожежної справи в містах та селах регіону, його залежність від економічних факторів та рівня культури селян і міщан, висвітлено динаміку формування пожежної охорони краю. Всебічно досліджено напрями діяльності волосних правлінь, земств та органів міського самоврядування в галузі пожежної справи, що дало можливість об'єктивно відобразити значення держави та вагомість органів місцевого управління у формуванні пожежної безпеки населення Південної України.

139. Терещенко В. Д. Роль іпотечних банків у проведенні столипінської аграрної реформи в Україні (1906–1916 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.01.2006 / В. Д. Терещенко ; наук. керівник П. С. Коріненко ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 211 с.

Терещенко В. Д. Роль іпотечних банків у проведенні столипінської аграрної реформи в Україні (1906–1916 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. Д. Терещенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню впливу іпотечного кредиту на зміни у сільському господарстві України в роки столипінської аграрної реформи (1906–1916 рр.).

Вивчено ліквідаційну діяльність, посередницьких та кредитних операцій Селянського поземельного банку, її роль у становленні та розвитку селянського господарства у 1906–1916 рр. З'ясовано соціальний склад клієнтів банку, висвітлено участь Селянського банку в організації переселенського руху українського селянства. Розкрито особливості державного та недержавного іпотечного кредитування сільського господарства в Російській імперії на початку XX століття; проаналізовано співпрацю іпотечних банків із установами дрібного сільськогосподарського кредиту, землевпорядними комісіями, земствами у справі кредитування сільського господарства.

140. Терещенко Т. В. Соціально-побутова сфера села центральних областей України в період відбудови (1943–1950 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 06.06.2007 / Т. В. Терещенко ; наук. керівник О. Г. Перехрест ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 249 с.

Терещенко Т. В. Соціально-побутова сфера села центральних областей України в період відбудови (1943–1950 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. В. Терещенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню питань відновлення й розвитку соціально-побутової сфери в сільській місцевості центральних областей України у 1943–1950 рр. З'ясовано зміст та особливості реалізації соціальної політики радянської влади на селі на різних етапах відбудови. Проаналізовано основні заходи радянської влади з відбудови та забезпечення діяльності житлово-побутової, медико-санітарної, культурно-освітньої мережі на селі.

На підставі результатів дослідження автор дійшла основного висновку, що головними причинами низького рівня розвитку соціально-побутової сфери села центральних областей України в 1943–1950 рр. були не лише наслідки війни та окупації, а й існування адміністративно-командної системи, яка, формуючи державний бюджет, перерозподіляла кошти передовсім на користь важкої промисловості та військових програм, нехтуючи соціальними потребами селян, поліпшенням добробуту народу.

До наукового обігу вперше введено значну кількість матеріалів центральних та регіональних архівосховищ України з історії соціального розвитку радянського села в роки відбудови.

141. Тихоненко Ю. М. Шевченківський національний заповідник у м. Каневі (1925–2005 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.03.2012 / Ю. М. Тихоненко ; ред. М. І. Бушин ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2011. – 221 с.

Тихоненко Ю. М. Шевченківський національний заповідник у м. Каневі (1925–2005 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. М. Тихоненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню становлення Шевченківського національного заповідника у м. Каневі (1925–2005). Робота ґрунтується на широкому колі опублікованих, архівних джерел. У дисертації проаналізовано історичні передумови, які передували створенню цього об'єкта культурно-історичної спадщини, його вплив на духовну культуру українського народу.

Особливу увагу зосереджено на висвітленні основних етапів розбудови та місця Шевченківського національного заповідника в суспільно-політичному, культурному житті українського народу. Вперше було досліджено характер зв'язків української діаспори з Шевченківським національним заповідником, з'ясовано його роль і місце у свідомості переселенців із України.

У дисертації доведено, що Шевченківський національний заповідник сприяв зміцненню національної свідомості українців.

142. Тітіка О. О. Відбудова і функціонування місцевої промисловості України в 1943–1950 рр.: історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 24.12.2014 / О. О. Тітіка ; наук. керівник О. Є. Лисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 247 с.

Тітіка О. О. Відбудова і функціонування місцевої промисловості України в 1943–1950 рр.: історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Тітіка ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі широкої і глибокої джерельної бази, насамперед нових документальних масивів, більшість яких вперше введено до наукового обігу, проаналізовано процес відбудови та функціонування місцевої промисловості України в 1943–1950 рр.

З'ясовано збитки, завдані місцевій промисловості війною та окупацією, соціально-економічні й організаційні засади відновлюваних робіт у галузі, їх хід та результати, охарактеризовано джерела фінансового, матеріально-технічного й кадрового забезпечення відроджуваних підприємств і нароцування потенціалу галузі.

Вивчено особливості функціонування місцевої промисловості в умовах війни та в післявоєнні роки, напрями виробничої діяльності її підприємств із забезпечення потреб економіки й соціальної сфери республіки, життєзабезпечення населення, фактори, що зумовили не лише позитивні результати, а й негативно позначилися на процесі відбудови та роботи галузі. Проаналізовано трудову діяльність, умови праці та побуту працівників місцевого промислу.

143. Тканко Т. В. Діяльність військово-промислових комітетів українських губерній Російської імперії в роки Першої світової війни : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 03.07.2009 / Т. В. Тканко ; наук. керівник О. І. Овчаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 240 с.

Тканко Т. В. Діяльність військово-промислових комітетів українських губерній Російської імперії в роки першої світової війни : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. В. Тканко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено висвітленню історії військово-промислових комітетів (ВПК) українських губерній Російської імперії в роки Першої світової війни.

Комплексне вивчення наукової літератури, історичних джерел уможливило визначення низки причин і передумов утворення українських ВПК. У роботі проаналізовано їхні програмні документи, схарактеризовано організаційно-правовий статус, компетенцію, структуру, соціальний склад, джерела фінансування, розглянуто основні напрями та форми діяльності. Особливу увагу приділено співробітництву ВПК із місцевими інженерно-технічними силами,

розкрито особливості взаємодії українських комітетів із військово-промисловою групою С. Ванкова, досліджено становище ВПК у роки революції та громадянської війни.

На основі результатів дослідження автор дійшла висновку про важливу роль ВПК українських губерній Російської імперії у мобілізації промисловості для потреб фронту в роки Першої світової війни.

144. Ткаченко І. В. Охорона здоров'я в Україні в роки нової економічної політики: соціально-історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.05.2009 / І. В. Ткаченко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 231 с.

Ткаченко І. В. Охорона здоров'я в Україні в роки нової економічної політики: соціально-історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / І. В. Ткаченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню стану та еволюції системи охорони здоров'я в УСРР у роки нової економічної політики у контексті новітньої соціальної історії України.

На основі новітніх підходів в аналізі історичних джерел, частина з яких уперше вводяться до наукового обігу, дисертанткою зроблено спробу комплексного вивчення змін у системі охорони здоров'я населення в Україні у роки нової економічної політики. В роботі охарактеризовано житлово-побутові та санітарні умови життя робітників і селян, висвітлено основні форми і методи боротьби органів радянської влади з епідеміями хвороб. У дисертації розкрито становлення мережі охорони здоров'я, становище із забезпеченням медичних установ спеціалістами, рівень їхньої фахової підготовки, основні заходи у боротьбі з соціальними та професійними хворобами, з охорони материнства і дитинства у республіці.

145. Туренко В. В. Задуми та наслідки адміністративно-господарських реформ другої половини 50-х – першої половини 60-х рр. ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 26.06.2006 / В. В. Туренко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 223 с.

Туренко В. В. Задуми та наслідки адміністративно-господарських реформ другої половини 50-х – першої половини 60-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / В. В. Туренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню адміністративно-господарських реформ другої половини 50-х – першої половини 60-х рр. ХХ ст. в УСРР.

У дисертації на основі аналізу відомих, але переосмислених з позицій сучасної методології матеріалів та введення в науковий обіг значного масиву нових документів, істотно доповнено знання про історичні передумови та основні напрями адміністративно-господарських реформ в УСРР у 1953–1964 рр. Грунтуючись на сучасній методології науково-історичного пошуку дисертанткою

співставлено варіанти реформаційних проектів, запропонованих представниками владної верхівки у період активної боротьби за владу у 1953 р.

На основі комплексного аналізу вітчизняної та зарубіжної історіографії, архівних джерел, статистичних матеріалів автором з'ясовано, що домінуючим мотивом реформ стало прагнення постсталінського керівництва СРСР забезпечити стабільність влади, уникнути можливого соціального вибуху в країні. Державно-партійні лідери, втягуючись у смугу реформ під тиском об'єктивних обставин, постійно переймалися тим, щоб ці зміни не перейшли за допустиму межу. Реформатори вірили, що в результаті їх дій зміцняться соціалістичні інститути, країна подолає відсталість, а люди позбудуться зубожіння.

У роботі розкрито, що ініційована вищим партійним керівництвом кампанія з оптимізації апарату управління передбачала посилення впливу партії на сам апарат. Досвід її проведення довів, що будь-який захід з реформування, який проводиться імпульсивно, приречений на майже нульовий результат. Механічне скорочення управлінського апарату лише провокувало негативні явища: зрощення партійного апарату з апаратом місцевих рад, зловживання владними повноваженнями, порушення фінансової дисципліни, наростання бюрократичних тенденцій.

- 146. Федоренко С. А.** Освітня діяльність духовенства Полтавської єпархії (XIX – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.06.2008 / С. А. Федоренко ; наук. керівник О. І. Уткін ; Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – 278 с.
Федоренко С. А. Освітня діяльність духовенства Полтавської єпархії (XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. А. Федоренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі комплексного аналізу джерел досліджено освітню діяльність православного духовенства Полтавської єпархії XIX – початку XX ст. Розкрито політику імперського уряду в галузі духовної та початкової народної освіти; охарактеризовано умови виникнення та основні періоди розвитку навчальних закладів у Полтавській єпархії: духовних (семінарії та духовних училищ) і початкових шкіл (церковнопарафіяльних та шкіл грамоти). Крім того, проаналізовано матеріальне забезпечення навчальних закладів, учнівський контингент та викладацький склад, організація навчально-виховного процесу. У дисертації з'ясовано внесок місцевого духовенства, монастирів, церковнопарафіяльних попечительств, церковних братств, меценатів у справу освіти на території єпархії.

- 147. Федоренко Я. А.** Зміни в культурно-духовному житті українського селянства в період хрущовської «відлиги» : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 20.05.2009 / Я. А. Федоренко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 226 с.

Федоренко Я. А. Зміни в культурно-духовному житті українського селянства в період хрущовської «відлиги» : автореф. дис. ... канд. іст.

наук : 07.00.01 / Я. А. Федоренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі аналізу різнопланових історичних та історіографічних джерел досліджено особливості культурно-духовного життя українського села у період хрущовської «відлиги».

У роботі проаналізовано основні форми і методи діяльності культурно-просвітницьких закладів у сільській місцевості протягом 1953–1964 рр., вивчено принципи роботи сільських бібліотек, становлення кіномережі на селі в зазначений період. Виявлено позитивні та негативні сторони розвитку сільської освіти у середині 1950-х – на початку 1960-х років.

Автор дослідила зміни, які відбулися у соціально-побутовій сфері українського села. Зокрема, розкрито налагодження системи ремонтних майстерень, будівництво сільського житла, покращення благоустрою селян.

З'ясовано особливості церковно-релігійного життя українського села в період «відлиги», висвітлено роль державного фактора у формуванні нових традицій, звичаїв та свят на селі.

Дисертантка виявила вплив хрущовської «відлиги» на формування талановитих особистостей, вихідців із українського села.

За результатами наукового дослідження зроблено узагальнення та висновки стосовно кардинальності змін у культурно-духовному житті українського селянства, які відбулися в період хрущовської «відлиги».

148. Фрей Л. В. *Заможні верстви українського села в умовах колективізації* : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 25.05.2011 / Л. В. Фрей ; наук. керівник В. М. Лазуренко ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2011. – 193 с.

Фрей Л. В. *Заможні верстви українського села в умовах колективізації* : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. В. Фрей ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню маловідомої у сучасній українській історіографії теми, яка стосується політики радянської влади по відношенню до заможного селянства України за умов суцільної колективізації. На основі виявлення, узагальнення, критичного аналізу, заснованого на новітніх методологічних засадах, історичних джерел, здобутків історіографії з'ясовано всю сукупність засобів, задіяних радянською владою з метою соціально-економічного знищення заможного українського селянства, яке виступало потужною перепорою планам партійно-радянського керівництва країни щодо підкорення життєдіяльності селянства інтересам держави.

Автором обґрунтовано доведено, що суди в окреслений у дисертації хронологічний період виконували суто репресивні функції переслідування селянства. Умовно у репресивній діяльності судів дисертанткою виокремлено два етапи: 1927–1929 рр. та 1930–1934 рр. Характерною ознакою 1927–1929 рр. було те, що судові переслідування спрямовувалися проти заможних верств села під приводом невиконання планів хлібоздачі, несплати сільгосподатків. Упродовж 1930–1934 рр. суб'єктом судових репресій стають не лише заможні одноосібники, а і середняки та навіть колгоспники. Проведення судових засідань по справах,

порушених проти заможних селян у 1930–1934 рр., відбувалося виключно на виїзних сесіях, матеріали яких широко друкувалися у масових періодичних виданнях.

Встановлено, що в окреслений у дисертації хронологічний період мало місце безпрецедентне в історії юстиції новітнього часу явище, коли суди та прокуратура брали безпосередню участь у контролі за ходом ведення сільськогосподарських робіт у колгоспах.

Комплексно охарактеризовано механізм «розкуркулення» селянських господарств. Автором встановлено, що найбільше від репресій радянської влади постраждали заможні селяни.

Доведено, що державні заходи, пов'язані із соціально-економічним та суспільно-політичним знищенням заможного українського селянства та супутні їм самопливні процеси, призвели до вилучення з села найбільш дієздатного, підприємливого та працелюбного населення.

149. Фрондзей Я. Р. Жіночий рух в Україні (90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 22.02.2012 / Я. Р. Фрондзей ; наук. керівник А. І. Лисенко ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2011. – 193 с.

Фрондзей Я. Р. Жіночий рух в Україні (90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Я. Р. Фрондзей ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

На основі всебічного аналізу широкого кола історичних джерел, статистичних даних, наукових публікацій комплексно досліджено становлення та розвиток жіночого руху в Україні в 90-ті рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Автором визначено вплив загальнодемократичних процесів в Україні в 90-ті рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. на активізацію участі жіноцтва в громадсько-політичному житті країни, досліджено фактори, що впливали на цей процес. Дисертанткою визначено і систематизовано, враховуючи стан наукової розробки теми, сучасні методи і принципи науково-історичного дослідження, понятійно-категоріальну основу дослідження, що конкретизується в таких поняттях як «жіночий рух», «жіноче питання», «періодизація жіночого руху», «державна політика щодо жінок», «жіноча преса». На основі узагальнення функціонування жіночих організацій в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. запропоновано авторську класифікацію жіночих організацій в Україні, охарактеризовано напрямки, форми та методи громадсько-політичної діяльності жінок, проаналізовано їхню активність у громадських організаціях.

Розкрито механізм взаємовідносин жіночих організацій з іншими неурядовими організаціями, які здатні зрозуміти та оцінити всю важливість гендерних проблем в Україні. У дисертації проаналізовано взаємодію жіночих громадських організацій з органами державної влади у забезпеченні ефективної реалізації гендерної політики в Україні на сучасному етапі державотворення. Вивчено зміст видань для жінок, часописів для широкої аудиторії, преси громадських жіночих організацій тощо. Виокремлено основні тенденції щодо створення образу жінки на сторінках преси.

150. Харсун О. В. Міста Центральної України під владою Речі Посполитої у ХVІІІ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена

22.01.2014 / О. В. Харсун ; наук. керівник А. Ю. Чабан ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 213 с.

Харсун О. В. Міста Центральної України під владою Речі Посполитої у XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Харсун ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню історії українських міст і містечок півдня Київського та сходу Брацлавського воєводства, що входили до складу Речі Посполитої у XVIII ст. Робота ґрунтується на широкому колі архівних та опублікованих джерел, що дало змогу розкрити особливості життя міст і містечок краю у політичній, соціально-економічній та духовній сферах життя. У дисертації досліджено політичне життя міст і містечок українського порубіжжя, визначено систему управління на місцях та впровадження магдебурзького права, висвітлено передумови та розгортання гайдамацького руху, участь у ньому міщан краю. У роботі показано соціально-економічне становище міст, розкрито відмінні риси розвитку ремесел та промислів регіону, специфіку налагодження внутрішнього та зовнішнього ринків товарів та висвітлено демографічну ситуацію в містах і містечках краю. Вивчено питання духовного життя та окреслено освітню діяльність, яку здійснювали духовні організації та світські особи у межах міст українського порубіжжя.

151. Цьомра Т. С. Сільська інтелігенція УСРР та її вплив на розвиток культури та продуктивних сил українського села в добу непу : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 04.07.2007 / Т. С. Цьомра ; наук. керівник С. С. Падалка ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 213 с.

Цьомра Т. С. Сільська інтелігенція УСРР та її вплив на розвиток культури та продуктивних сил українського села в добу непу : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. С. Цьомра ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню діяльності сільської інтелігенції Української СРР в 1921–1929 рр. Базуючись на відомій історичній літературі й джерелах, авторка розкрила роль сільської інтелігенції доби непу в розвитку продуктивних сил та культури тогочасного українського села. В контексті розробленої методології дослідження й відповідно до структури роботи, у ній розглянуто вплив інститутів радянської влади на діяльність сільської інтелігенції, її суспільно-політичні настрої, місце в соціальній структурі українського села доби непу, особливості матеріального забезпечення й економічних основ буття в зазначений період, а також культосвітню й виробничу її діяльність. У результаті дослідження пропонується основний висновок: багатотисячна сільська інтелігенція Української СРР в добу нової економічної політики (1921–1929 рр.), незважаючи на своє складне суспільне і матеріальне становище, зробила вагомий внесок у відбудову, реконструкцію і модернізацію культурно-освітньої та господарської інфраструктури українського села.

152. Чмільова С. В. Діяльність закладів культури в українському селі в 90-х роках XX ст. – на початку XXI ст. (за матеріалами Черкаської

області) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 27.11.2013 / С. В. Чмільова ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 237 с.

Чмільова С. В. Діяльність закладів культури в українському селі в 90-х роках ХХ ст. – на початку ХХІ ст. (за матеріалами Черкаської області) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. В. Чмільова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню особливостей роботи закладів культури в українському селі в 90-х роках ХХ ст. – на початку ХХІ ст. за матеріалами Черкаської області. У ній на основі опрацювання широкого кола джерел, більшість яких введено до наукового обігу вперше, досліджено розвиток інфраструктури культурної сфери села, нормативно-правові засади, що регламентують функціонування закладів культури, основні організаційні та тематичні напрями їхньої діяльності.

Обгрунтовано положення про те, що незважаючи на те, що сільські заклади культури діють у складних соціально-економічних умовах, спираючись на ентузіазм громадськості, своєю роботою вони сприяють збереженню основ народної культури і національних традицій. Розроблено практичні рекомендації щодо використання позитивного досвіду роботи сільських закладів культури в сучасних умовах.

153. Шамрай О. Г. Культурно-освітня сфера та духовне життя українського села в 1943–1950 рр. (за матеріалами центральних областей УРСР) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 21.01.2009 / О. Г. Шамрай ; наук. керівник В. М. Мельниченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 217 с.

Шамрай О. Г. Культурно-освітня сфера та духовне життя українського села в 1943–1950 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. Г. Шамрай ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню особливостей культурно-освітньої сфери та духовного життя українського села в 1943–1950 рр. за матеріалами центральних областей УРСР з'ясовано, що відновлення мережі культурно-освітньої сфери в сільській місцевості у повоєнний час відбувалося в складних суспільно-політичних та економічних умовах. На основі аналізу архівних документів, матеріалів преси та спогадів очевидців усебічно охарактеризовано зміст і форми культурно-освітньої роботи на селі.

Зроблено висновок, що робота сільських установ культури, як і все духовне життя українського села, перебувала під неослабним контролем партійних і радянських органів, які встановлювали жорсткі рамки художньо-творчої діяльності клубів, бібліотек та засобів масової інформації, підпорядковуючи її офіційній ідеології. Та навіть в таких умовах сільські культурно-освітні установи, опираючись на громадськість, своєю роботою сприяли збереженню основ народної культури і національних традицій.

154. Шахрай Т. О. Господарська, громадсько-політична та культурна діяльність дворян і поміщиків Волині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 19.12.2009 / Т. О. Шахрай ; наук. керівник П. М. Чернега ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 244 с.

Шахрай Т. О. Господарська, громадсько-політична та культурна діяльність дворян і поміщиків Волині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Т. О. Шахрай ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено маловивченій темі господарської, громадсько-політичної та культурної діяльності дворян і поміщиків Волині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. У роботі вперше в українській історіографії, шляхом введення до наукового обігу значного комплексу нових архівних джерел, створено цілісний соціально-економічний портрет дворянсько-поміщицької верстви Волині. Заповнено фактологічні прогалини щодо політичного статусу дворян і поміщиків краю та визначено їх місце і роль в системі російського абсолютизму. Вивчено й розкрито напрями, форми, зміст і специфіку їх суспільно-політичної діяльності та участі у громадському житті. Розкрито характерні риси й особливості, а також наслідки благодійної та меценатської діяльності поміщиків і представників дворянства.

155. Шмалюх А. А. «Колишні люди» в соціально-класовій структурі українського радянського суспільства 1920-х – 1930-х рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.07.2020 / А. А. Шмалюх ; наук. керівник З. В. Священко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Умань, 2020. – 249 с.

Шмалюх А. А. «Колишні люди» в соціально-класовій структурі українського радянського суспільства 1920-х – 1930-х рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / А. А. Шмалюх ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

У дисертаційній праці на основі аналізу широкої джерельної бази та з урахуванням історіографічної спадщини здійснено комплексне, всебічне дослідження дискримінаційної політики радянської влади щодо привілейованих верств дореволюційного українського суспільства в 1920-х – 1930-х рр.

У дисертації досліджено політико-правову основу дискримінаційної політики радянської влади щодо колишніх привілейованих верств українського суспільства на різних етапах її застосування. Реконструйовано комплекс соціальних відносин досліджуваного періоду та з'ясовано становище «колишніх» у взаємозв'язку з іншими соціальними групами.

Охарактеризовано змістовий аспект поняття «колишні люди», розкрито його зміст в офіційних і неофіційних дискурсах. Акцентовано увагу на тому, що на рівні буденного розуміння, мовою влади і для самих представників «соціально чужих» поняття «колишні люди» мало свою специфіку. Досліджено причини лояльного і компромісного ставлення радянських партійно-державних органів до окремих категорій «колишніх людей» у період нової економічної політики.

висвітлено дискримінацію радянською владою дітей «колишніх» та специфіку їх соціальної інтеграції.

З'ясовано, що дискримінація «колишніх людей» за ознакою соціального походження мала системний характер, була чітко продуманою, структурованою і цілеспрямованою, здійснювалася на основі радянського законодавства з метою зміцнення більшовицького режиму та створення атмосфери загального страху в суспільстві.

- 156. Яремчук С. С.** Православна церква на Буковині у 1944–1991 рр. (державно-церковні взаємини) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 28.02.2006 / С. С. Яремчук ; наук. керівник А. П. Коцур ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 235 с.

Яремчук С. С. Православна церква на Буковині у 1944–1991 рр. (державно-церковні взаємини) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / С. С. Яремчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено історію православної церкви на Буковині у 1944–1991 рр. Основну увагу зосереджено на державно-церковних стосунках, які визначально впливали на церковний розвиток. Простежено зміни як церковного, так і світського характеру, які відбулися у статусі буковинської православної церкви після входження Чернівецької області до складу Української РСР і Радянського Союзу. Зроблено порівняльний аналіз організаційної структури та кількісних показників буковинської православної церкви до і після приходу радянської влади, з'ясовано чинники, які визначали тогочасний статус церковної організації регіону. Вивчено цілеспрямовану антицерковну політику державної влади в зазначений період. З'ясовано роль уповноваженого Ради в справах РПЦ (релігії) при Чернівецькому облвиконкомі в питанні державної політики щодо релігії і церкви. Охарактеризовано позицію духовенства та мирян щодо політики влади стосовно церкви та розкрито роль церковних дисидентів. Висвітлено зміни, які відбулися в державно-церковних взаєминах у кінці 1980-х рр. Доведено причинно-наслідковий зв'язок між рецидивами негативного ставлення влади щодо релігії та церкви у радянський час і тими явищами релігійного життя України, які вийшли назовні після нормалізації державно-церковних стосунків.

- 157. Ярославська Л. П.** Інтенсифікація сільського господарства Правобережної України в кінці ХІХ – на початку ХХ століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 23.02.2012 / Л. П. Ярославська ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2011. – 213 с.

Ярославська Л. П. Інтенсифікація сільського господарства Правобережної України в кінці ХІХ – на початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Л. П. Ярославська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню інтенсифікації сільського господарства Правобережної України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.

На основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, статистичних даних, історіографії досліджено стан розвитку рільництва та тваринництва, функціонування поміщицьких і селянських господарств. Зроблено висновок щодо побудови сільськогосподарського виробництва Правобережжя в кінці XIX – на початку XX ст. на ринкових засадах.

158. Яшан О. О. Морально-психологічний стан населення України в умовах окупації (1941–1944 рр.) (на матеріалах центральних областей України) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 : захищена 17.02.2010 / О. О. Яшан ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2009. – 257 с.

Яшан О. О. Морально-психологічний стан населення України в умовах окупації (1941–1944 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. О. Яшан ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Автор дослідила морально-психологічний стан цивільного населення центральних областей України в умовах окупації 1940–1944 рр. Визначено роль та місце психологічної війни у завойовницькій стратегії керівників ІІІ Рейху. Розкрито агітаційно-пропагандистську діяльність органів німецької окупаційної влади серед населення регіону в 1941–1944 рр. З'ясовано ступінь ефективності агітаційно-пропагандистських зусиль німецької окупаційної влади. Зосереджено увагу довікола повсякденного життя населення. Проаналізовано настрої та особливості зміни свідомості населення окупованих територій у ході війни, ставлення населення Центральної України до окупаційної влади.

Доведено, що морально-психологічний стан населення центральних областей України не відзначався стабільністю і змінювався протягом окупації залежно від конкретних чинників.

07.00.02 «Всесвітня історія»

Докторські дисертації

159. Боєчко В. Ф. Становлення Польської державності (1914–1921 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 : захищена 28.10.2016 / В. Ф. Боєчко ; наук. консультант С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 465 с.

Боєчко В. Ф. Становлення Польської державності (1914–1921 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 / В. Ф. Боєчко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 40 с.

Анотація

У дисертації на основі здобутків історіографії, широкого джерельного матеріалу, частину якого вперше введено до наукового обігу, та сучасної методології вивчено суспільно-політичні процеси, пов'язані зі становленням польської державності у 1914–1921 рр. З'ясовано, що зміст «польського питання» у польському суспільно-політичному просторі напередодні Першої світової війни

полягав у формуванні суспільно-політичної думки щодо свободи і суверенності кожного народу, його права на національну державність. У кінцевому результаті це зумовило викристалізацію у політичній національній еліті чіткої спільної мети – становлення незалежної Польської держави. Розкрито, що сутність австро-німецького та антантівського проектів Польської держави зводилася до заспокоєння та тримання під контролем польського національного руху. Пропоновані органи влади як Регентська, так і Державна Рада не мали реальних повноважень. Проте навіть ці обмежені поступки в «польському питанні» національна еліта використала для консолідації поляків, нарощення політичного й військового потенціалів і продовжила боротьбу за здобуття власної державності. Суперництво європейських країн за «прихильність» поляків вплинуло на те, що національна політична еліта змогла обрати таку позицію, що дозволила їй зреалізувати власне бачення майбутнього своєї країни. З'ясовано, що першочерговими завданнями Польської держави стали: проведення демократичних виборів до Законодавчого сейму, відбудова господарства та пристосування його до умов мирного життя. Доведено, що Конституція Польщі 1921 р. стала визначальною подією у становленні Другої Речіпосполитої. Вона засвідчила державотворчу зрілість не лише польської політичної еліти, а й нації загалом. Автором обгрунтовано, що Березнева Конституція оформила інститути парламентської демократії, завершила формування Польської Республіки та створила умови для стабілізації внутрішньополітичного життя. Розкрито дипломатичні та силові маневри польської політичної еліти щодо вирішення територіального питання. Доведено, що на завершальному етапі Першої світової війни основними центрами вирішення польського питання стали, з одного боку, власне країна, її народ і політичні діячі, які захищали право своєї країни на самовизначення, а з іншого – держави Антанти. Домагання опанувати як найбільші території та більшу кількість населення призвели до ігнорування польськими політиками інтересів інших національностей. Силове встановлення більшої частини території Польської Республіки зумовило те, що одним із джерел внутрішньої дестабілізації у країні стало національне питання.

160. Верховцева І. Г. Селянське самоврядування в Російській імперії (друга половина XIX – початок XX ст.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 : захищена 24.04.2019 / І. Г. Верховцева ; наук. консультант С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 701 с.

Верховцева І. Г. Селянське самоврядування в Російській імперії (друга половина XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 / І. Г. Верховцева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У дисертації досліджено масштабне оновлення селянського самоврядування в імперії Романових епохою Великих реформ, проаналізовано і етапізовано діяльність цього інституту, визначено ключові проблеми, охарактеризовано основні регіональні моделі. Резюмовано, що внаслідок поширення в 1861–1871 рр. самоврядування тимчасовозобов'язаних селян на інші категорії сільського населення було реалізовано Велику реформу 1861–1871 рр. і сформовано стан сільських обивателів, однією з характеристик якого було самоврядування в його місцевих громадах. Автором з'ясовано, що, оновлюючи селянське самоврядування,

реформатори спиралися на західноєвропейські та місцеві традиційні відповідні моделі. Вони надали перевагу колективістським і корпоративним принципам організації селянського самоврядування. Акцентовано на прагненні імперського істеблішменту використати селянське самоврядування в окраїнних регіонах з метою їх соціальної реорганізації і забезпечення цілісності «єдиної та неділимої». Висвітлено становлення та еволюцію самоврядних селянських установ, їх фіскальну, господарську, соціальну та культурно-освітню, судову, опозиційну діяльність, становище селянських функціонерів.

Особливу увагу приділено ролі селянського самоврядування в революціонізації імперії Романових на початку ХХ ст. У дисертації розкрито, що у 1902–1907 рр. в імперії Романових відбулася політизація і революціонізація самоврядування селян. У 1905 р. селянське самоврядування склало організаційну основу селянських республік.

161. Лазурко Л. М. Польська історична періодика у Східній Галичині ХІХ – початку ХХ ст.: типологія, ідеологія, проблематика : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 : захищена 25.11.2020 / Л. М. Лазурко ; наук. консультанти: В. В. Масненко, В. В. Тельвак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 477 с.

Лазурко Л. М. Польська історична періодика у Східній Галичині ХІХ – початку ХХ ст.: типологія, ідеологія, проблематика : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Л. М. Лазурко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 40 с.

Анотація

Проаналізовано стан дослідження проблеми, сформовано репрезентативну джерельну базу, опрацьовано методiku та концептуальну стратегію дослідження. Здійснено пресознавчий аналіз криптоісторичних часописів Східної Галичини (визначено мету створення, цілі та завдання видань, їхній характер та дослідницьку спрямованість, цільову аудиторію та рецепцію). З'ясовано особливості функціонування на теренах Східної Галичини спеціалізованої наукової історичної преси. Досліджено становлення та основні напрями діяльності фахової історичної періодики універсального спрямування.

Виконано історіографічний аналіз змісту матеріалів універсального наукового часопису «Kwartalnik Historyczny», в яких відобразилась інтелектуальна атмосфера епохи. Доведено, що матеріали видання дають уявлення про загальний стан польської історичної науки кінця ХІХ – початку ХХ ст. на матеріалах східногалицьких польських історичних наукових часописів ХІХ – початку ХХ ст. простежено еволюцію образу України та українців від найдавніших часів до ХІХ ст. Показано своєрідність репрезентації здобутків української історичної науки на сторінках польських історичних часописів Східної Галичини.

Доведено, що польська наукова періодика Східної Галичини посідала вагоме місце в історіографічному русі ХІХ – початку ХХ ст. Рухаючись від малотиражних регіональних часописів першої половини ХІХ ст. до масштабних проєктів початку ХХ ст., автори цих видань, поширювали свої ідеї далеко за межі краю. Вони запроваджували нові стандарти історіописання, ініціювали наукові дискусії, інформували про власні дослідницькі здобутки, знайомили з новинками історичної науки, порушували недосліджені теми. Це зробило східногалицьке часописання історіографічним феноменом, що відігравав ключову роль у становленні не тільки місцевого фахового осередку, а й усієї польської історичної науки ХІХ – початку ХХ ст.

162. Ткаченко В. М. Писанкарство в Україні: історіографічний дискурс кінця ХІХ – початку ХХІ століття : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 : захищена 22.07.2020 / В. М. Ткаченко ; наук. консультант І. О. Демуз ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 494 с.

Ткаченко В. М. Писанкарство в Україні: історіографічний дискурс кінця ХІХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / В. М. Ткаченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню історіографії писанкарства кінця ХІХ – початку ХХІ ст. З'ясовано теоретико-методологічні засади й ступінь наукової розробки проблеми, запропоновано класифікацію джерельної бази та схарактеризовано її інформаційні можливості. Проаналізовано процес накопичення й систематизації відомостей про виготовлення та використання великоднього яйця – писанки.

На основі архівних джерел та публікацій автором розглянуто діяльність наукових інституцій, що займалися вивченням писанкарства в досліджуваний період. Розкрито їх джерелознавчий потенціал.

У роботі з'ясовано внесок представників української та російської археологічної, історичної науки в дослідженнях київських глазурованих керамічних писанок (ХІ–ХІІІ ст.).

Дисертантом встановлено фактологічний рівень, повноту інформації й тематичну репрезентативність історіографічних джерел з регіональних, зарубіжних, мистецтвознавчих та музеєзнавчих досліджень писанкарства. Виокремлено освітній напрям історіографічних студій, пов'язаних з відродженням писанки та показано внесок майстринь-писанкарок у цей процес.

Кандидатські дисертації

163. Бургаз Ю. В. Роль університетів Російської імперії у формуванні радикально-революційних настроїв студентів (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 27.09.2017 / Ю. В. Бургаз ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 235 с.

Бургаз Ю. В. Роль університетів Російської імперії у формуванні радикально-революційних настроїв студентів (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) : автореферат дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Ю. В. Бургаз ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено роль університетів у формуванні радикально-революційних настроїв серед студентства в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. З'ясовано виникнення, поширення і еволюцію революційних ідей серед населення та участь в антиурядовій діяльності представників університетської молоді.

Вивчено вплив політичних та академічних факторів на виникнення радикально-революційних студентських рухів. Визначено, що основні зміни політичного життя країни були зумовлені реформами 60–70 рр. XIX ст., їхнім впливом на свідомість університетської молоді. Доведено, що реформи в освіті стали основною причиною зародження невдоволення серед молоді, оскільки вони привнесли в університети більше свободи та сприяли поширенню ліберально-демократичних ідей, що загрожували існуванню самодержавства.

Аналіз програмних документів засвідчує, що у другій половині XIX – на початку XX ст. студентство як одна з суспільно активних груп обрало активну позицію у політичному житті та розпочало створювати молодіжні осередки партій в академічному середовищі й здійснювати агітацію.

Студенти відіграли важливу роль в антиурядових виступах 60–90-х рр. XIX ст., революції 1905–1907 рр. і Лютневій революції 1917 р. Перша студентська демонстрація відбулася 25 вересня 1861 р. Її причиною було запровадження «Тимчасових правил» в липні 1861 р., котрі посилювали нагляд за студентами з боку урядових організацій, обмежили доступ до університетів різночинців і заборонили студентські зібрання.

Під час революції 1905–1907 рр. і Лютневої революції 1917 р. студенти брали активну участь в антиурядових демонстраціях, розповсюджували заборонену пресу, агітували, організовували зібрання в аудиторіях університетів, до яких залучали робітників та ліберально-демократичну інтелігенцію. Політичні партії, оцінивши революційний потенціал студентства, прагнули залучити на свій бік університетську молодь.

164. Вальчук О. І. Система державного соціального страхування в СРСР (1922–1933) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 27.05.2015 / О. І. Вальчук ; наук. керівник О. А. Мельничук ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2015. – 234 с.

Вальчук О. І. Система державного соціального страхування в СРСР (1922–1933 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / О. І. Вальчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є комплексним науковим дослідженням системи радянського соцстраху у 1922–1933 рр. У дисертації на основі широкого кола різнопланових джерел окреслено економічні, політичні та соціальні умови, в яких формувалася мережа органів соціального страхування, її можливості та перспективи розвитку. Розкрито організаційно-функціональну побудову союзних, республіканських та галузевих органів соціального страхування. Означено особливості територіально-галузевого устрою системи соціального страхування. Відображено ідеологічне підґрунтя радянського інституту соціального страхування. Простежено основні напрями та форми підготовки кадрового складу страхових органів. Охарактеризовано просвітницькі та пропагандистські заходи в галузі соцстраху. Вивчено особливості страхування робітників радянських установ і підприємств за кордоном. Шляхом аналізу бюджетних показників досліджено фінансову складову соціального страхування. Виявлено провідні тенденції у сфері планування союзного та республіканських страхових бюджетів, а також перерозподілу в їхніх межах основних статей прибутків і

видатків. Звернено увагу на взаємовідносини органів соціального страхування та установ, в яких зберігалися страхові кошти. Розкрито механізми формування страхових фондів і визначення страхових тарифів.

- 165. Вовчук Л. А.** Діяльність консулів іноземних держав у чорноморсько-азовських портах Російської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 26.06.2014 / Л. А. Вовчук ; наук. керівник О. В. Шевчук ; Чорноморський держ. ун-т імені П. Могили. – Миколаїв, 2013. – 276 с.

Вовчук Л. А. Діяльність консулів іноземних держав у Чорноморсько-азовських портах Російської імперії : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Л. А. Вовчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі широкого кола джерел вивчено історію діяльності консулів іноземних держав у портових містах чорноморсько-азовського басейна Російської імперії у період їх заснування й активного освоєння краю – в кінці XVIII – на початку XX ст. Автором розкрито основні передумови, фактори та причини відкриття іноземними країнами своїх консульств у цьому регіоні. У дисертації висвітлено місце інституту консульства у системі міжнародного права та правовий статус консула. Дослідницею проаналізовано розвиток законодавства про консульську службу, формування критеріїв комплектації консульських штатів, визначення місця консульської служби у системі органів місцевої влади на матеріалах досліджуваного регіону. На основі опрацювання широкого кола джерел автором проаналізовано еволюцію консульських функцій, співвідношення політичних, економічних та юридичних засад у діяльності консула. Належним чином у роботі висвітлено дипломатичну та позадипломатичну діяльність консулів іноземних держав у чорноморсько-азовському регіону Російської імперії.

- 166. Іржавська А. П.** Політика і практика нацистського фізичного терору проти східних слов'ян у період Другої світової війни : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 19.10.2011 / А. П. Іржавська ; наук. керівник О. Г. Перехрест ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 260 с.

Іржавська А. П. Політика і практика нацистського фізичного терору проти східних слов'ян у період Другої світової війни : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / А. П. Іржавська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У роботі на основі всебічного аналізу широкого кола архівних матеріалів, опублікованих джерел та наукових публікацій вперше зроблено спробу комплексного дослідження політики і практики нацистського фізичного терору проти східних слов'ян періоду Другої світової війни. Доведено, що расова теорія стала теоретичним обґрунтуванням політики нацистського фізичного терору стосовно до східних слов'ян. Встановлено, що антислов'янська спрямованість колонізаційних планів нацистської Німеччини була невід'ємною і важливою частиною загальних експансіоністських намірів завоювання «життєвого простору». З'ясовано процес формування механізму реалізації карально-

репресивної політики проти східнослов'янського населення. Проаналізовано німецький окупаційний режим на захоплених територіях Української РСР, Білоруської РСР та Російської РФСР і визначено основні форми і методи практичної реалізації політики фізичного терору проти східних слов'ян. У дослідженні вперше зроблено спробу підрахувати вірогідну кількість втрат східних слов'ян (мирного населення і військовополонених) внаслідок політики нацистського фізичного терору. Проаналізовано вплив політики нацистського фізичного терору на морально-психологічний стан східних слов'ян.

167. Пасічна Ю. Г. Аграрна політика Тимчасового уряду : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 30.03.2016 / Ю. Г. Пасічна ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 251 с.

Пасічна Ю. Г. Аграрна політика Тимчасового уряду : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Ю. Г. Пасічна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі здобутків попередників, джерельної бази, частину якої вперше введено до наукового обігу, вивчено аграрну політику Тимчасового уряду. Автором з'ясовано, що аграрному питанню належало чільне місце, воно було лейтмотивом внутрішньої політики Тимчасового уряду. Зусилля уряду з його вирішення перебували у безпосередній залежності від суспільно-політичної активності селянства.

Обгрунтовано твердження про те, що на початку ХХ століття відбулися серйозні зміни у розумінні членами Тимчасового уряду сутності аграрного питання та його вирішення. У дисертації розкрито, що коаліції Тимчасового уряду комплексно підходили до вирішення аграрного питання, усвідомлюючи його соціально-економічне та суспільно-політичне значення. У роботі виокремлено основні нюанси аграрної політики кожної коаліції Тимчасового уряду. Автором показано, що аграрне питання в програмних положеннях політичних партій бере свій початок задовго до 1917 р. і з часом воно доповнювалося та уточнювалося (залежно від конкретних історичних обставин). На підставі аналізу залученого до дослідження різнопланового джерельного матеріалу в дисертації обгрунтовано твердження про результативність аграрної політики Тимчасового уряду.

168. Піковська Т. В. Національне питання в програмах політичних партій Першої Чехословацької республіки (1918–1938) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 20.03.2013 / Т. В. Піковська ; наук. керівник Ю. І. Поп ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2012. – 199 с.

Піковська Т. В. Національне питання в програмах політичних партій Першої Чехословацької республіки (1918–1938 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Т. В. Піковська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню національного питання в програмах політичних партій Першої Чехословацької республіки у 1918–1938 рр. У дисертації проаналізовано поліетнічні аспекти політичної системи республіки та

ідеологічно-правові основи національного питання. Визначено політичне значення ідеї «чехословакізму». З'ясовано причини нереалізованості концепції «чехословакізму». Зокрема, відсутність чіткого формулювання концепції чехословацької політичної нації, неврегульованість проблеми автономії Словаччини, скрутне економічне становище. Крім того, словаки мали негативний досвід реалізації ідеї єдиної угорської політичної нації, для втілення якої всі інші нації були віддані мадьяризації. Визначено місце партій у політичній системі республіки. Встановлено, що для партійної системи Першої ЧСР була характерна поліпартійність – тенденція до утворення великої кількості партій. Її причинами є вплив кількох чинників, першим із яких є строкатий етнічний склад населення. Більшість із національностей республіки ще до проголошення її незалежності утворила свій власний партійно-політичний спектр, який був національно ізольований. Встановлено, що чеські й словацькі політичні партії активно впливали на розбудову політичної системи Першої ЧСР. Особливістю політичних програм чеських партій було те, що порівняно із програмами партій національних меншин, вони значно менше уваги приділяли національному питанню, вважаючи його вже вирішеним. В окремих політичних програмах чеських партій взагалі не було пунктів, присвячених національному питанню. Досліджено причини виникнення національного питання в ЧСР, які полягають у складних міжетнічних стосунках, що склалися ще за часів Австро-Угорської імперії. Підкреслено, що німецьке питання було найбільш проблемною складовою національного питання міжвоєнної Чехословаччини. Встановлено основні етапи еволюції національного питання в програмах німецьких політичних партій. Визначено гостро негативну позицію угорських політичних сил відносно чехословацької держави. Проаналізовано особливості національних програм русинських політичних партій. Встановлено причини надзвичайно великої кількості різноманітних партій і рухів на Закарпатті, які полягали в значній релігійній і національній строкатості населення краю. Відзначено, що національне питання в програмах польських політичних партій було яскравим прикладом впливу зовнішньополітичних чинників на діяльність партій національної меншини. Досліджено національні програми єврейських політичних партій, які ґрунтувались на лояльному ставленні до чехословацької влади.

169. Селіванова-Зеркаль І. О. Аграрний розвиток Польщі у 1990-х – 2000-х рр. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 28.09.2016 / І. О. Селіванова-Зеркаль ; наук. керівник С. С. Падалка ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 227 с.

Селіванова-Зеркаль І. О. Аграрний розвиток Польщі у 1990-х – 2000-х рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / І. О. Селіванова-Зеркаль ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації вивчено комплекс змін в аграрному розвитку Польщі впродовж 1990-х – 2000-х років. Досліджено загальну еволюцію політичних підходів органів державної влади, окремих політиків до проблеми аграрного розвитку в умовах посткомунізму та інтеграції до Євросоюзу. У світлі сучасних концептуальних підходів ґрунтовно висвітлено місце і роль регуляторних принципів в організації аграрних перетворень. Розкрито зародження нових економічних відносин на селі та з'ясовано ключові проблеми утвердження інтенсивних форм ведення сільського господарства, розвитку дрібнотоварного виробництва, зайнятості на селі, технічного забезпечення, інноваційних технологій тощо. На основі аналізу

численних політико-правових, соціально-економічних чинників розглянуто процеси, пов'язані з організаційними основами в аграрному розвитку, децентралізацією управління соціально-економічним розвитком села. Вперше у вітчизняній історіографії розглянуто проблеми, що постали перед аграрною сферою Польщі після вступу до ЄС. Зокрема, реконструйовано інституційні складові політики інноваційного сільського розвитку, основи ринкових відносин, що трансформувались у виробниче середовище, проаналізовано зміни в ідентичності, економічній поведінці польських селян, кадровому забезпеченні, добробуті села.

170. Хмель А. О. Дипломатичні відносини франкістської Іспанії з європейськими країнами (1939–1975 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 : захищена 19.06.2013 / А. О. Хмель ; наук. керівник П. М. Тригуб ; Чорноморський держ. ун-т ім. П. Могили. – [Б. м.], 2013. – 238 с.

Хмель А. О. Дипломатичні відносини франкістської Іспанії з європейськими країнами (1939–1975 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / А. О. Хмель ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано дипломатичні відносини франкістської Іспанії з європейськими країнами у 1939–1975 рр.; переглянуто усталені погляди на відносини Іспанії з країнами Європи у воєнний та повоєнний періоди; доведено, що важливим фактором для застосування до Іспанії «міжнародної ізоляції» стала інтервенціоналізація громадянської війни в Іспанії; з'ясовано роль євроцентристської риторики Ф. Франко у налагодженні дипломатичних відносин повоєнного періоду. В результаті проведеного дослідження автором дисертації розроблено періодизацію дипломатичних відносин Іспанії з європейськими країнами та визначено основні характерні риси кожного з етапів. Зроблено висновок, що з огляду на історичне минуле Іспанії, її географічне та геополітичне розташування, відносини Іспанії з Європою мають першочергове й стратегічне значення, що потрібно враховувати при налагодженні дипломатичних відносин. Відновлення більш рівноправних відносин з європейською спільнотою почалося після 1957 р.

07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни»

Докторські дисертації

171. Демуз І. О. Наукові товариства на теренах України другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: історіографія : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 : захищена 30.06.2015 / І. О. Демуз ; наук. консультант В. П. Коцур ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – 582 с.

Демуз І. О. Наукові товариства на теренах України другої половини XIX – початку XX ст.: історіографія : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / І. О. Демуз ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено висвітленню історіографії наукових товариств на теренах України другої половини XIX – початку XX ст. З'ясовано теоретико-методологічні засади і ступінь наукової розробки проблеми, запропоновано класифікацію джерельної бази та охарактеризовано її інформаційні можливості. Визначено роль інтелектуального співтовариства вчених у накопиченні знань про діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, Українського наукового товариства в Києві, товариства гуманітарного, природничого, технічного, медичного та сільськогосподарського спрямування зазначеного періоду. Виокремлено персональний внесок учених дорадянського, радянського і сучасного періодів у вивчення теми. Встановлено фактологічний рівень, якісну повноту історичної інформації і тематичну репрезентативність історіографічних джерел та обґрунтовано перспективи подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

172. Івангородський К. В. Етнічна історія східних слов'ян домонгольської доби у сучасних українській, російській і білоруській історіографіях : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 : захищена 26.09.2019 / К. В. Івангородський ; наук. консультант В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 477 с.

Івангородський К. В. Етнічна історія східних слов'ян домонгольської доби у сучасних українській, російській і білоруській історіографія : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / К. В. Івангородський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано сучасні історіографічні дискурси України, Росії та Білорусії, присвячені етнічній історії спільнот східних слов'ян домонгольської доби. Науковий аналіз цієї проблематики має неабияке значення на тлі її відчутної заідеологізованості та політичної ангажованості, а також із урахуванням відсутності такого історіографічного дослідження (тим більше ґрунтованого на широкому компаративному підході) дотепер. Встановлено, що до сьогодні в усіх названих історіографіях домінують моделі етнічної історії східних слов'ян, сконструйовані ще в радянський час.

Охарактеризовано джерелознавчі підходи у новітніх українській, білоруській і російській історіографіях, а також простежено потенціал відповідної верифікації джерел істориками під час дослідження ними «східнослов'янської» етнічної історії. Окреслені теоретично-методологічні моделі та труднощі їхнього застосування у конкретних етноісторичних реконструкціях щодо східнослов'янських спільнот, пропонованих сучасними дослідниками, переконали у нагальній необхідності кардинального вдосконалення цього сегменту всієї пострадянської гуманітаристики.

173. Куций І. П. «Схід» і «Захід» в українській історіографії (кінець XVIII – початок XX ст.): генеза цивілізаційної ідентичності : дис. ... д-ра

іст. наук : 07.00.06 : захищена 28.04.2017 / І. П. Куций ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 503 с.

Куций І. П. «Схід» і «Захід» в українській історіографії (кінець XVIII – початок XX ст.): генеза цивілізаційної ідентичності : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / І. П. Куций ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 40 с.

Анотація

У дисертації досліджено генезу цивілізаційної ідентичності українських істориків кінця XVIII – початку XX ст. Окреслено стан та перспективи наукового вивчення проблеми цивілізаційної ідентичності в українській історичній думці. Проаналізовано погляди та уявлення вчених про цивілізаційний поділ історичного процесу і цивілізаційну приналежність України. На основі історичних текстів провідних вчених простежено рецепцію образів «своїх» і «чужих» цивілізацій. У роботі окреслено джерела інтелектуальних впливів на цивілізаційну самоідентифікацію українських вчених, реконструйовано їхні уявлення про Схід та Захід, Слов'яницину, Європу та Азію. У дисертації з'ясовано змістонаповнення понять «слов'янськість», «європейськість», «азіатськість». Відстежено динаміку взаємодії слов'янської й європейської цивілізаційних ідентичностей в українській історичній думці. Проаналізовано вплив цивілізаційної самоідентифікації українських істориків на спроби інтерпретації концептуальних та прикладних проблем національної історії.

Слов'янську цивілізаційну ідентичність розглянуто як результат синтезу соціальних та культурних чинників. Дисертантом розкрито різні аспекти рецепції Слов'янського світу як «своєї» цивілізаційної спільноти, одночасно германського Заходу – як «чужої». У роботі проаналізовано передумови утвердження європейської ідентичності, представники якої інтерпретували Західну Європу взірцем цивілізованості та прогресу. Простежено, що політичною передумовою європейської орієнтації стало намагання істориків цивілізаційно відмежуватися від Росії.

174. Степанчук Ю. С. Постать Б. Хмельницького в новітній українській, російській та польській історіографії : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 : захищена 29.03.2019 / Ю. С. Степанчук ; наук. консультант А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 458 с.

Степанчук Ю. С. Постать Б. Хмельницького в новітній українській, російській та польській історіографії : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Ю. С. Степанчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У дисертації проведено комплексне компаративне дослідження опрацьованих у сучасній українській, польській та російській історіографії концепцій життя та діяльності Б. Хмельницького – однієї з ключових постатей ранньомодерної української та східноєвропейської історії. Проаналізовано стан дослідження проблеми, сформовано репрезентативну джерельну базу, опрацьовано методiku та концептуальну стратегію дослідження. Простежено базові підходи, притаманні згаданім історіографіям, зв'язок із попередньою

історіографічною традицією, інтелектуальну конкуренцію та взаємовпливи, з'ясовано зміст образів Богдана Хмельницького, створених наприкінці 80-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. Доведено, що визначальною рисою сучасних інтерпретацій постаті Б. Хмельницького стало зближення базових підходів українських та польських істориків, а також модернізаторського крила російської історіографії, яке полягало в переході більшості польських та незначної частини російських істориків на позиції, що відзеркалювали головну тенденцію сучасної української історіографії: оцінка діяльності гетьмана крізь призму його державотворчої діяльності, визнаної за цілком органічну потребу українського світу.

175. Шологон Л. І. Джерела українського походження з історії національно-культурного руху в Східній Галичині (1848–1914 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 : захищена 29.11.2017 / Л. І. Шологон ; наук. консультант Б. П. Савчук ; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2017. – 515 с.

Шологон Л. І. Джерела українського походження з історії національно-культурного руху в Східній Галичині (1848–1914 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Л. І. Шологон ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 40 с.

Анотація

У дисертації вперше досліджено комплекс джерел українського походження з історії національно-культурного руху в Східній Галичині у 1848–1914 рр. Об'єктом наукової уваги стали матеріали органів влади та навчальних закладів, програмні документи політичних партій та громадських організацій, загальнодержавна статистика в рецепції українських дослідників, звіти про діяльність українських громадських організацій та навчальних закладів, публіцистика та матеріали Громадсько-політичної полеміки, наукові праці другої половини ХІХ – початку ХХ ст., мемуари, щоденники, епістолярні джерела, суспільно-політична преса, видання українських національно-культурних товариств, наукова і науково-популярна періодика.

Окремо розглянуто стан археографічного опрацювання джерел із історії українського національно-культурного руху впродовж досліджуваного періоду, з'ясовано особливості актуалізації документів та метаматеріалів офіційного характеру та джерел особового походження дослідниками кінця ХІХ – початку ХХ ст., міжвоєнного періоду, українськими зарубіжними та радянськими вченими, сучасними науковцями.

Завдяки аналізу програм українських політичних партій, творів лідерів національно-культурного руху розкрито його трансформацію у національно-визвольний наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., що істотно актуалізувало ідею державної незалежності та соборності українських етнічних територій.

Кандидатські дисертації

176. Бондарчук А. О. Журнал «Огонек» як джерело дослідження процесу демонтажу радянського тоталітаризму : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 29.05.2019 / А. О. Бондарчук ; наук. керівник А. Г.

Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 223 с.

Бондарчук А. О. Журнал «Огонек» як джерело дослідження процесу демонтажу радянського тоталітаризму : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / А. О. Бондарчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

На основі структурного та проблемно-тематичного аналізу історичної публіцистики журналу «Огонек» 1986–1991 рр. досліджено інформативні можливості матеріалів тижневика для вивчення процесу демонтажу радянського тоталітаризму. Розкрито шлях перетворення матеріалів тижневика від надмірної заідеологізованості до справжнього зразку демократичної думки. Висвітлено специфіку модернізації тижневика в тогочасних умовах становлення демократії в СРСР. Визначено особливу актуальність, яку набула історична тематика в журналі «Огонек». На сторінках тижневика відкривалась історична правда, яка замовчувалася десятиліттями, публікувалися архівні документи, раніше заборонені рукописи, проводилися інтерв'ю, бесіди з відомими істориками, політологами, економістами, літераторами. Багато уваги приділялося роботі з читачькими листами в рубриці «Слово читача. Пошта Огонька». Розкрито вплив публікацій тижневика на формування нової суспільної свідомості читачів. Історичні оцінки у публікаціях тижневика ставали засобом формування нової історичної пам'яті та нової свідомості громадян.

177. Боримський В. В. Польсько-український союз 1920 р. в українській і польській історіографіях : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 23.12.2015 / В. В. Боримський ; наук. керівник В. В. Масненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 285 с.

Боримський В. В. Польсько-український союз 1920 року в українській і польській історіографіях : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / В. В. Боримський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню історіографії польсько-українського союзу 1920 р. З'ясовано теоретико-методологічні засади дослідження і ступінь наукової розробки теми, запропоновано класифікацію джерельної бази, визначено її інформативні можливості. Визначено головні етапи та напрями дослідження теми в польській та українській історичній науковій літературі, досліджено повноту та достовірність відображення в історіографії основних подій, пов'язаних із польсько-українським союзом 1920 р. Виокремлено персональний внесок наукових шкіл і окремих вчених у дослідження теми, показано негативний вплив ідеологічних і політичних чинників на історіографічний процес. Висвітлено новітні підходи дослідників до розробки польсько-української військово-політичної співпраці у 1920 р. За допомогою історіографічного аналізу виявлено недостатньо вивчені аспекти, сфальсифіковані або спотворені факти, явища та процеси, тенденційні інтерпретації, визначено напрями перспективних дослідницьких пошуків.

178. Владига О. М. Археографічна діяльність Михайла Грушевського (1894–1934 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 26.03.2014 / О. М. Владига ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 221 с.

Владига О. М. Археографічна діяльність Михайла Грушевського (1894–1934 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О. М. Владига ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено внесок М. Грушевського у розвиток української археографії кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. На основі ґрунтовного аналізу широкого кола архівних і опублікованих джерел, а також наукової літератури комплексно вивчено методика, методологію та науково-організаційні принципи, покладені вченим в основу археографічної діяльності. З'ясовано особливості археографічної діяльності історика в 1894–1895 рр. Реконструйовано його різнопланову діяльність на чолі Археологічної комісії НТШ. Вивчено внесок дослідника у видання серії «Жерела до історії України-Руси». Вказано на публікацію вченим документів із минулого козаччини, гайдамацьких рухів, історії духовенства, генеалогії, суспільно-політичної та економічної історії в «Записках НТШ». Проаналізовано розбудову вченим археографічного напрямку роботи УНТ. Досліджено організацію М. Грушевським археографічної діяльності у ВУАН. Узагальнено едиційну працю академіка на сторінках історичної періодики («Україна»), а також в «Історії України-Руси» та «Історії української літератури».

179. Гава П. М. Західноукраїнські землі в складі міжвоєнної Польщі (1919–1939): сучасна польська історіографія : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 28.09.2016 / П. М. Гава ; наук. керівник С. М. Дерев'янка ; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2016. – 242 с

Гава П. М. Західноукраїнські землі в складі міжвоєнної Польщі (1919–1939): сучасна польська історіографія : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / П. М. Гава ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено сучасній польській історіографії історії західноукраїнських земель у складі міжвоєнної Польщі. У роботі відзначено, що сучасна польська історіографія за етнонаціональним характером не є однорідною. Так, зокрема, вагому частку досліджень складають праці істориків українського походження. Визначено повноту наукової розробки порушеної теми, здійснено класифікацію історіографічних джерел і окреслено теоретико-методологічні засади дослідження. Виокремлено основні тематичні напрями, за якими здійснюються наукові дослідження. Встановлено, що вивчення порушеної теми польськими істориками проводиться нерівномірно. Наголошено на тих моментах історії, які є сьогодні найбільш суперечливими. Сформульовані твердження щодо рівня об'єктивності історичних досліджень та піддані верифікації особливо дискусійні. Визначено рівень обґрунтованості аргументів дослідників і упередженості поглядів.

Охарактеризовано історіографію політичних процесів у Східній Галичині, на Волині та Лемківщині, а також діяльність основних українських політичних партій. Відзначено, що найбільш дискусійним моментом польсько-українських взаємин міжвоєнного періоду є діяльність українських націоналістів. У дисертації звернено увагу на упереджені оцінки окремих авторів та простежено перебіг дискусії між істориками щодо українського націоналізму. Виокремлено особливості вивчення релігійного життя українців, розвитку української культури, економічної діяльності та проведення польською владою аграрної колонізації краю.

Узагальнено, що ключовим моментом у вивченні історії західноукраїнських земель у міжвоєнній Польщі є питання етнічного характеру (належності) цього регіону. У польській історіографії домінує позиція про етнічно мішаний характер краю, який потрібно описувати як прикордоння. На підставі історіографічного аналізу виокремлено маловивчені фрагменти, сфальсифіковані факти та окреслено перспективні напрями подальших наукових пошуків.

- 180. Демуз І. О.** Українське питання в Російській імперії на початку ХХ ст. Історіографія : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 29.10.2008 / І. О. Демуз ; наук. керівник В. П. Коцур ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – 237 с.

Демуз І. О. Українське питання в Російській імперії на початку ХХ ст. Історіографія : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / І. О. Демуз ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено комплексний аналіз історіографії з історії українського питання в Російській імперії на початку ХХ ст. Проведено класифікацію історіографічних джерел з теми. Виділено чинники впливу на кількісне та якісне збільшення наукових знань про українсько-російські відносини. Обґрунтовано етапи нагромадження відповідних матеріалів, виявлено характерні особливості досліджень на визначених історіографічних стадіях. Доведено, що дорадянські розвідки з національної тематики початку ХХ століття мали переважно мемуарно-публіцистичний характер, однак саме вони заклали фундамент для подальших наукових студій. Праці радянських учених містили заангажовані, ідеологізовані висновки, спрямовані на обґрунтування керівної ролі пролетаріату в революційній боротьбі на початку ХХ ст. Сучасна історична наука, визначаючи пріоритетною національну проблематику, містить здебільшого об'єктивні та ґрунтовні висновки з названої теми.

- 181. Зозуля Н. М.** Повстанський рух в Середньому Подніпров'ї (1918–1922 рр.) за спогадами старшин армії УНР : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 28.11.2018 / Н. М. Зозуля ; наук. керівник Г. Т. Капустян ; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – Черкаси, 2018. – 218 с.

Зозуля Н. М. Повстанський рух на Середньому Подніпров'ї (1918–1922 рр.) за спогадами старшин армії УНР : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Н. М. Зозуля ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дисертації шляхом комплексного та багатоаспектного аналізу мемуарної спадщини старшин армії УНР, де містяться повідомлення про селянський повстансько-партизанський рух, розкрито колізії у взаємовідносинах між регулярними та іррегулярними збройними формуваннями періоду Української революції.

На основі мемуарних джерел виявлено нові відомості про ідейно-політичний, військовий, господарський, гендерний та конфесійний аспекти селянського повстансько-партизанського руху 1918–1922 рр.; з'ясовано взаємні оцінки регулярних та іррегулярних збройних сил, прослідковано еволюцію їх взаємовідносин; розкрито інформаційний потенціал мемуарів офіцерів і старшин армії УНР, окреслено перспективи їх використання для уточнення і перевірки існуючого та створення нового наукового знання з історії Української національної революції.

182. Івченко О. О. Соціально-економічні перетворення в українському селі 1953–1959 рр.: історіографія проблеми : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 25.02.2015 / О. О. Івченко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 232 с.

Івченко О. О. Соціально-економічні перетворення в українському селі 1953–1959 рр.: історіографія проблеми : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О. О. Івченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація є комплексним історіографічним дослідженням, побудованим на новітніх концептуально-методологічних підходах, в якому представлено історіографічний аналіз історії соціально-економічних змін в українському селі у 1953–1959 рр. На основі вивченого історіографічного матеріалу запропоновано авторську періодизацію теми, яка складається з чотирьох історіографічних періодів: перший – від початку 1950-х рр. до відсторонення М. Хрущова від влади; другий – з другої половини 1960-х – до першої половини 1980-х рр.; третій – з другої половини 1980-х – до початку 1990-х рр.; четвертий почався в 1991 р. і розвивається до теперішнього часу.

У дисертації розкрито погляди зарубіжних і вітчизняних науковців другої половини ХХ – початку ХХІ ст. на історію соціально-економічних перетворень в українському селі у 1953–1959 рр.

У роботі виокремлено малодосліджені аспекти та окреслено перспективні напрями подальшого наукового вивчення теми.

183. Калитвянська В. Л. Науково-історична спадщина В. Данилова : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 26.02.2020 / В. Л. Калитвянська ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 220 с.

Калитвянська В. Л. Науково-історична спадщина В. Данилова : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / В. Л. Калитвянська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно вивчено життя та діяльність В. Данилова – однієї з ключових постатей в історичній науці ХХ – початку ХХІ ст. Проаналізовано стан дослідження теми, сформовано репрезентативну джерельну базу, опрацьовано методуку та концептуальну стратегію дослідження

Простежено основні віхи наукової діяльності В. Данилова. Вивчено основні біографічні етапи життя В. Данилова крізь призму суспільно-політичних процесів тогочасного суспільства. З'ясовано, що значну частину його наукового доробку становили історіографічні студії. Його науковий спадок представляють археографічна, публікаторська, історіографічна діяльність. Розроблено та обгрунтовано авторську хронологію інтелектуальної біографії В. Данилова.

Вивчення інтелектуальної біографії В. Данилова забезпечило можливість розширення уявлення про становлення наукового світогляду вченого, виокремити особливості наукового стилю його мислення. Вивчення біографії В. Данилова, дослідження його наукових концепцій дозволило виокремити місце історика-аграрника у професійному науковому співтоваристві.

Досліджено, що в центрі історичних досліджень вченого перебували дискусійні питання життя селянства. З'ясовано, що особливо вирізняються праці, присвячені проблемам доколгоспного села, його суспільного устрою, колективізації, землекористування тощо.

Автором показано, що аграрна тематика стала для досліджень В. Данилова визначальною від початку його навчання в аспірантурі. На підставі аналізу залученого для дослідження різнопланового джерельного матеріалу обгрунтовано сутність концепцій В. Данилова, представлено його дослідження щодо основних етапів розвитку аграрної історії. Автор показав зв'язки дослідника з зарубіжними вченими та акцентував увагу на вагомості цих досліджень для історії держави, для представлення розуміння сутності соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в державі науковою спільнотою світу.

В. Данилову вдалося розкрити різні проблемні питання історичних процесів у непростій суспільно-політичній ситуації в державі. У праці доведено, що, незважаючи на це, вчений залишався об'єктивним під час досліджень та в своїх висновках щодо тих чи інших проблемних тем.

- 184. Калуцький С. С.** Постать гетьмана Богдана Хмельницького та формування національної аристократії в 40–50-х рр. XVII ст. у науковій творчості В'ячеслава Липинського : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 26.02.2020 / С. С. Калуцький ; наук. керівник В. С. Степанков ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Кам'янець-Подільський, 2019. – 283 с.
- Калуцький С. С.** Постать гетьмана Богдана Хмельницького та формування національної аристократії в 40–50-х рр. XVII ст. у науковій творчості В'ячеслава Липинського : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / С. С. Калуцький ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено науковій творчості талановитого історика, одного із основоположників державницького напрямку української історіографії, ідеолога українського консерватизму В. К. Липинського (1882–1931). У праці на основі аналізу його історичних монографій і статей, публіцистики і листування вивчено внесок ученого у вивчення державотворення в Україні у 1648–1657 рр. У такому

контексті розкрито оцінку істориком постаті Б. Хмельницького. Звернено увагу на спростування ним стереотипів польської, російської та української народницької історіографії з їхніми поглядами на гетьмана як на «бунтаря», «месника», «козацького батька». Розкрито аналіз ученим еволюції його політичних орієнтирів від дотримання положень ягелонського легітизму – визнання законності влади польського короля – до прагнень відновлення окремої Української держави у межах усіх етнічних її земель. З'ясовано розуміння В. Липинським ролі Б. Хмельницького у формуванні основ державної ідеї, усвідомлення ним її спадкоємності від часів Русі IX–XIII ст. і королівства короля Данила. Висвітлено погляди науковця на проблему централізації гетьманом владних повноважень, за рахунок нівелювання значення рішень загальної і старшинської рад. Проаналізовано внесок історика у вивчення ним же ж вперше поставленої проблеми курсу Б. Хмельницького на утвердження спадкового гетьманату, який, на переконання вченого, забезпечив би Українській державі другої половини XVII ст. сталий розвиток, економічний добробут і соціальну стабільність.

У дисертації підкреслено позитивну, на відміну від народницької історіографії, оцінку В. Липинським місця та ролі у революційних подіях 1648–1657 рр. вищих верств козацької України – городового козацтва і покозачених шляхтичів. Висвітлено здобутки вченого у вивченні складного процесу становлення із козацьких старшин та представників покозаченої шляхти «національної аристократії» республіки «Військо Запорізьке». Осмислено його оцидентальний (із пієтетом перед здобутками західної цивілізації) погляд на старшин як фактичних представників європейського рицарства, що посідали аналогічний із західними аристократіями ієрархічний щабель. Окреслено бачення істориком ролі Б. Хмельницького у формуванні політичної еліти Гетьманщини. Зроблено спробу розкрити участь шляхтичів у розбудові та функціонуванні її новостворених державних інститутів. Також проаналізовано розуміння вченим теоретичних аспектів феномену аристократії. З'ясовано його погляди на співвідношення таких понять як «національна аристократія», «політична еліта», «провідна верства», «правляча верства». Звернено увагу на розуміння істориком державотворчої й націєтворчої природи будь-якої «національної аристократії».

У дисертації висвітлено етапи становлення В. Липинського як вченого, запропоновано умовну їх періодизацію. Розкрито вплив на формування його історичних поглядів наукової й культурної течії неоромантизму, модерністського напрямку в історіографії позитивізму. Проаналізовано методологію його робіт і джерельну основу історичних статей і монографій (із помітною тенденцією до використання ним джерел особового надходження – листів, щоденників, подорожніх записок іноземців).

185. Карасевич О. О. Матеріальні та людські ресурси сільського господарства України 1953–1964 рр.: вітчизняний науковий дискурс другої половини XX – початку XXI ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 25.09.2019 / О. О. Карасевич ; наук. керівник З. В. Священко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Умань, 2019. – 275 с.

Карасевич О. О. Матеріальні та людські ресурси сільського господарства України 1953–1964 рр.: вітчизняний науковий дискурс другої половини XX – початку XXI ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О. О. Карасевич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У дисертації на підставі аналізу залучених до праці джерел, здобутків попередників, сучасної методології досліджено вітчизняний науково-історичний дискурс другої половини ХХ – початку ХХІ ст. щодо матеріальних та людських ресурсів сільського господарства України у роки «відлиги».

У дисертації простежено становлення історичних знань із питань матеріально-технічного і кадрового забезпечення українського села 1953–1964 рр., показано зміну дослідницьких пріоритетів у хрущовській і брежнєвській періоди, а також вплив «перебудови» на історіографічну оцінку проблеми. Охарактеризовано стан сучасної вітчизняної історіографії щодо матеріальних і людських ресурсів сільськогосподарського виробництва України 1953–1964 рр.

В новітній історіографії виокремлено щонайменше сім масштабних програм, які реалізував М. Хрущов в аграрному секторі економіки країни, що впливали на матеріальне та кадрове забезпечення українського села. До них належать такі: цілинна; кукурудзяна; освоєння земель чорного пару і травосіяння; різке збільшення в рази тваринницької продукції; укрупнення колгоспів, а потім – перетворення їх у радгоспи (радянські господарства, як структури, передовсім, державні, а вже потім колективні); політика стосовно розвитку особистих присадибних господарств селян; оптимізація управління сільським господарством і його кадровим забезпеченням.

186. Колесник О. В. «Полтавські епархіальні ведомості» як історичне джерело вивчення діяльності Російської Православної церкви (1863–1918 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 18.03.2010 / О. В. Колесник ; наук. керівник А. М. Киридон ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 249 с.

Колесник О. В. «Полтавські Епархіальні Ведомості» як історичне джерело вивчення діяльності Російської Православної Церкви (1863–1918 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О. В. Колесник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше у сучасній українській історіографії проведено комплексний історико-джерелознавчий аналіз періодичного видання «Полтавські Епархіальні Ведомості» (ПЕВ); з'ясовано стан і ступінь дослідження проблеми, вказано на недостатність її розроблення в науковій літературі; обґрунтовано методологію дослідження. Матеріали періодичного видання класифіковано за рівнем офіційності, змістом, ступенем узагальнення, характером викладу матеріалу і хронологічною ознакою; подано загальну характеристику зазначених груп та локалізацію матеріалів. Визначення тематичної спрямованості часопису та класифікація засвідчили його репрезентативність як джерела для вивчення діяльності РПЦ. Актуалізовано інформаційний потенціал часопису ПЕВ щодо вивчення внутрішньоцерковних процесів РПЦ. Це дозволило реконструювати організацію церковного устрою, подати стану характеристику православного духовенства Полтавської єпархії та здійснити регіональний вимір її повсякденної історії. Всебічно досліджено основні форми й напрями проповідницької, місіонерської, освітньої та добродійної діяльності духовенства. Проаналізовано публікації ПЕВ як об'єкт церковно-історичної регіоналістики, досліджено некролог як специфічний різновид матеріалів про життєдіяльність особи,

доведено репрезентативність біографічних матеріалів та виокремлено коло проблем для подальших досліджень.

- 187. Куксенко С. І.** Взаємовідносини РПЦ з органами влади в Українській РСР у 1940–1960-і рр.: історіографія : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 21.06.2017 / С. І. Куксенко ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 237 с.

Куксенко С. І. Взаємовідносини РПЦ з органами влади в Українській РСР у 1940–1960-і рр.: історіографія : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / С. І. Куксенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено особливості вивчення взаємовідносин РПЦ з органами влади в Українській РСР у 1940–1960 рр. Охарактеризовано основні історіографічні періоди дослідження теми, проблемно-тематичні пріоритети, рівень їх наукової розробки. Використано значний масив історіографічних джерел (563 позиції), проведено їх класифікацію. Головну увагу приділено порівняльному аналізу наукових концепцій взаємовідносин Руської православної церкви і влади, розроблених різними історіографічними напрямками і школами в радянській, зарубіжній, церковній, сучасній українській і російській історіографії. Визначено чинники, які впливали на ідейне спрямування та науковий рівень публікацій. Доведено залежність історіографічного процесу від ідеологічного, конфесійного та політичного впливу. Проаналізовано дискусійні твердження дослідників щодо причин та суті змін у відносинах між державою і РПЦ під час Другої світової війни, стосунки Церкви і влади в 1940–1960-і рр., масштаби і результат антирелігійної кампанії на межі 1950–1960-х рр., висвітлення у наукових публікаціях угодовських та нонконформістських настроїв, поява релігійної опозиції. Аргументовано історіографічні етапи накопичення знань і окреслено їх особливості.

- 188. Курзенкова А. О.** Скандинавські руни як історичне джерело : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 27.05.2015 / А. О. Курзенкова ; наук. керівник Н. Р. Темірова ; Донецький нац. ун-т. – Вінниця, 2015. – 275 с.

Курзенкова А. О. Скандинавські руни як історичне джерело : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / А. О. Курзенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно досліджено тему скандинавських рун як історичного джерела: стан її наукової розробки, обсяг і кількісні показники джерельної бази, методи та прийоми роботи з епіграфічним матеріалом, їхні інформативні та інтерпретаційні можливості, а також перспективні напрямки подальших рунологічних досліджень. Складність і своєрідність дослідження – у реалізації зовнішньої та внутрішньої критики епіграфічного джерела, які тісно взаємопов'язані в одну структурну єдність форми та змісту. Розкрито властивості, практичні функції скандинавських рун, зміст термінологічного апарату монументально-меморіальних написів X–XI ст. та етапи опрацювання

їхніх відомостей. Охарактеризовано виокремлення рунічного носія інформації на каменях меморіального типу X–XI ст. та окреслено особливості фіксації ним історичної інформації з північно- і східноєвропейської історії загалом та історії України, зокрема. Реалізовано застосування на практиці методу контент-аналізу для дослідження інформативних можливостей рун. Доведено, що репрезентовані рунами історичні відомості з вивчення питань запровадження християнства, характеристики суспільства, історичної географії Східної Європи та Візантії – унікальні та актуальні, значно доповнюють вітчизняну джерельну базу з історії Русі, помітно актуалізуючи їхнє студіювання в академічних осередках України.

189. Куценко С. Ю. Становлення та розвиток Інтернет-ресурсів музеїв України : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 28.04.2017 / С. Ю. Куценко ; наук. керівник З. В. Священко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Черкаси, 2017. – 249 с.

Куценко С. Ю. Становлення та розвиток Інтернет-ресурсів музеїв України : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / С. Ю. Куценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

Дисертаційну працю присвячено комплексному аналізу особливостей становлення та розвитку Інтернет-ресурсів музеїв України, що є предметом дослідження історичної інформатики. Автором розкрито причини інтеграції вітчизняних музеїв в мережу Інтернет. Зокрема, проаналізовано такі, як: підвищення популярності музею в Україні і в усьому світі, налагодження професійних контактів між музеями, науковими установами, які опікуються питаннями розвитку музейної справи та іншими зацікавленими людьми, додаткові можливості для презентації музейних колекцій, зростання освітньої ролі музею, привернення уваги спонсорів. Визначено місце українських музеїв на світовому інформаційному ринку у глобальній мережі. Розглянуто особливості побудови і функціонування виявлених сайтів, представництв музеїв України у різних соціальних мережах та інших Інтернет-ресурсах. Охарактеризовано специфіку використання комунікаційних можливостей Інтернету в музейній сфері, висвітлено проблему представлення колекції на музейних Інтернет-ресурсах, розкрито перебіг зі створення, підтримки, просування сайтів музеїв. Сформульовано основні вимоги, яким повинні відповідати віртуальні представництва музеїв. Зміст такого Інтернет-ресурсу повинен включати такі структурні елементи: інформацію про роботу музею, історію установи, опис колекції, інформацію про виставкову діяльність, освітні програми, відомості про наукову діяльність тощо. На підставі аналізу інформаційного наповнення Інтернет-ресурсів вітчизняних музейних установ визначено можливість їх використання в історичних дослідженнях.

190. Куценко Ю. Ю. Історіографічні образи М. Драгоманова в українській історичній науці (1860-ті – 2011 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 25.09.2013 / Ю. Ю. Куценко ; наук. керівник В. М. Андрєєв ; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2013. – 269 с.

Куценко Ю. Ю. Історіографічні образи М. Драгоманова в українській історичній науці (1860-ті – 2011 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук :

07.00.06 / Ю. Ю. Куценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено реконструкції історіографічних образів М. Драгоманова, створених в українській історіографії. На основі аналізу історіографії теми, широкого кола джерел, сучасної методології комплексно досліджено образи історика. Встановлено чинники, які впливали та продовжують впливати на формування та функціонування історіографічних традицій вивчення життя й наукової і суспільно-політичної діяльності вченого в українській історичній науці. Висвітлено характерні риси та особливості історіографічних образів М. Драгоманова на різних етапах існування драгоманознавства. Розкрито еволюцію початкових образів науковця. З'ясовано значення реконструкції історіографічних образів М. Драгоманова для майбутнього вивчення творчої спадщини історика.

Окреслено перспективні аспекти розвитку драгоманознавства: подальше розширення проблематики драгоманознавчих досліджень, активізація археологічних пошуків матеріалів, пов'язаних з М. Драгомановим, в іноземних архівах, подолання політичної заангажованості та емоційності, драгоманознавчих розвідок тощо.

191. Лазуренко Ю. М. Розвиток продуктивних сил в українському селі в роки непу: історіографія проблеми : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 30.10.2013 / Ю. М. Лазуренко ; наук. керівник М. І. Бушин ; Черкаський держ. технол. ун-т. – [Б. м.], 2013. – 273 с.

Лазуренко Ю. М. Розвиток продуктивних сил в українському селі в роки непу: історіографія проблеми : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Ю. М. Лазуренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі виявлення та критичного аналізу історіографічної джерельної бази, здобутків історіографії, а також застосування нових концептуально-методологічних підходів досліджено проблемну історіографію розвитку продуктивних сил українського села в роки нової економічної політики. Автором виявлено зміни в історіографічній традиції аграрних студій протягом визначених історіографічних періодів та особливості висвітлення розвитку продуктивних сил в українському селі у роки непу в радянській, сучасній вітчизняній та зарубіжній історіографії. З'ясовано вплив ідеологічних стереотипів, суб'єктивних факторів та політичної кон'юнктури на дослідження розвитку продуктивних сил українського села в 1921–1929 рр. Окремим сюжетом у дисертації розкрито історіографію розвитку продуктивних сил сільського господарства України доби непу в контексті кооперативного будівництва. У роботі виокремлено малодосліджені аспекти розвитку продуктивних сил в українському селі у роки непу та окреслено перспективи подальшого вивчення теми.

192. Маркевич М. І. Дмитро Багалій – дослідник української історіографії : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 26.06.2014 /

М. І. Маркевич ; наук. керівник В. В. Тельвак ; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2013. – 247 с.

Маркевич М. І. Дмитро Багалій – дослідник української історіографії : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / М. І. Маркевич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню історіографічної складової наукового доробку Д. Багалія. Проаналізовано підходи дослідника до визначення теоретичних проблем історії історичної науки: її предмета та завдань, методологічного інструментарію історико-наукових студій, хронологізації вітчизняного історіографічного процесу. Реконструйовано історіографічну концепцію Д. Багалія крізь призму внутрішніх моментів розвитку української історіографії. Визначено характерні ознаки виокремлення науковцем ключових періодів української історичної думки. Висвітлено особливості персоналістики Д. Багалія. Визначено місце вченого у процесі становлення українського історіографічного дискурсу другої половини XIX – першої третини XX ст.

193. Орлов В. М. Нові релігійні течії : історіографія 1960-х років – початку XXI століття : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 29.10.2014 / В. М. Орлов ; наук. керівник Р. А. Сітарчук ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. – 200 с.

Орлов В. М. Нові релігійні течії: історіографія 1960-х років – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / В. М. Орлов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації на основі визначення та критичного аналізу історіографічної джерельної бази, застосування новітніх концептуально-методологічних підходів досліджено історіографію 1960-х рр. – початку XXI ст. нових релігійних течій. Вивчений автором історіографічний матеріал дає змогу окреслити історіографічні періоди з історії нових релігійних течій: радянський, сучасний (пострадянський), зарубіжний. Радянський історіографічний процес нової релігійності складається з двох підперіодів: 1) друга половина 1960-х – перша половина 1980-х рр.; 2) 1985–1991 рр. Сучасна (пострадянська) історіографія історії нових релігійних течій представлена трьома історіографічними школами: українською, російською та білоруською. Новітня українська історіографія нової релігійності складається з двох етапів: 1) 1991–2000 рр.; 2) 2001–2013 рр. Зарубіжне історіописання (1960-ті рр. – початок XXI ст.) з історії нових релігійних течій складається з трьох історіографічних шкіл: американської, азійської та європейської історіографії об'єднань НРТ. У роботі виокремлено малодосліджені аспекти історії нових релігійних течій. Використовуючи надбання професійних істориків 1960-х рр. – початку XXI ст. щодо нової релігійності, окреслено подальші перспективи наукового вивчення обраної тематики.

194. Петрик А. М. Андрій Яковлів: інтелектуальна біографія : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 29.06.2016 / А. М. Петрик ; наук. керівник В. М. Андреев ; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2016. – 233 с.

Петрик А. М. Андрій Яковлів: інтелектуальна біографія : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / А. М. Петрик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено реконструкції інтелектуальної біографії А. Яковліва. Автором у дослідженні інтелектуальної біографії діяча застосовано комплексний підхід. На основі аналізу історіографії теми, широкого кола джерел, наукового доробку вченого визначено напрями його історичних, історико-правознавчих студій. У дисертації виокремлено основні аспекти життєвого та творчого шляху інтелектуала. Розкрито передумови і етапи формування Громадсько-політичного й наукового світогляду А. Яковліва. З'ясовано його роль у розбудові Української держави в добу Визвольних змагань 1917–1921 рр.; у законотворчому процесі України доби Центральної Ради; у формуванні дипломатичного корпусу молодій республіці; у дипломатичній місії в Австро-Угорщині, Бельгії та Нідерландах. Реконструйовано основні сегменти інтелектуальної діяльності А. Яковліва в еміграції (1923–1955 рр.); викладацька та наукова робота в Українському вільному університеті (Прага), Українській господарській академії (Подєбради), Українському науковому інституті (Варшава) та інших закладах, участь в організації наукових з'їздів української еміграції, у розбудові громадських осередків (Український республікансько-демократичний клуб, Український громадський комітет тощо). Проаналізовано весь масив творчої спадщини А. Яковліва: праці археологічного, краєзнавчого характеру, роботи з історії української держави та права, економічні дослідження, публіцистичні статті.

195. Савчук І. І. Журнал «Україна» у розвитку української історіографії першої третини ХХ ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 23.04.2014 / І. І. Савчук ; наук. керівник В. В. Тельвак ; Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2014. – 216 с.

Савчук І. І. Журнал «Україна» у розвитку української історіографії першої третини ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / І. І. Савчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню заснування та функціонування часопису «Україна» (1914–1930 рр.), аналізу його змістового наповнення. У хронологічній послідовності відтворено обставини виникнення, особливості становлення та закономірності функціонування журналу як фахового періодичного органу. Обґрунтовано періодизацію історії часопису, висвітлено провідні концепції і пріоритети його редакційної політики.

Проаналізовано рубрикаційно-змістову структуру журналу, склад редколегії та авторський колектив видання, а також жанрово-видову й дисциплінарно-фахову приналежність публікацій. Досліджено особливості репрезентації на сторінках «України» політичних, соціально-економічних, правових та культурно-освітніх проблем минулого українських земель від давньоруської доби до перших десятиліть ХХ ст. Охарактеризовано значення опублікованих на шпальтах журналу матеріалів для дослідження історії України. З'ясовано внесок часопису у поступ української історіографії першої третини ХХ ст.

196. Серпутько А. Ю. Сучасна українська та російська історіографія причин та наслідків голодомору в УРСР 1932–1933 років : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 18.12.2009 / А. Ю. Серпутько ; наук. керівник В. П. Коцур ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – 211 с.

Серпутько А. Ю. Сучасна українська та російська історіографія причин та наслідків голодомору в УРСР 1932–1933 років : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / А. Ю. Серпутько ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше здійснено комплексний аналіз сучасної української та російської історіографії з проблем голодомору 1932–1933 рр. в УРСР.

На основі міждисциплінарного підходу проаналізовано висвітлення питання голодомору 1932–1933 рр. в УРСР у сучасній українській та російській історичній літературі. Досліджено дискусійні питання, зокрема розуміння російською та українською історіографією причин та наслідків голодомору 1932–1933 рр. Проведено класифікацію історіографічних джерел за темою. Визначено чинники, які впливали на розвиток наукових знань про голодомор 1932–1933 рр. в Україні. Проаналізовано процес формування історично-наукових поглядів на причини та наслідки голодомору 1932–1933 рр. в УРСР, виявлено і вивчено фактори, які впливають на формування сучасної української та російської історичної думки.

Окреслено перспективні аспекти проблеми: ідеологічні суперечності у поглядах українських та російських істориків стосовно причин та наслідків голодомору: вивчення голодомору в контексті національної політики радянської держави тощо.

197. Тараненко О. М. Аграрна політика П. Скоропадського: українська історіографія проблеми : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 21.02.2011 / О. М. Тараненко ; наук. керівник С. В. Корновенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 211 с.

Тараненко О. М. Аграрна політика П. Скоропадського: українська історіографія проблеми : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / О. М. Тараненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше здійснено комплексний аналіз української історіографії аграрної політики П. Скоропадського. З'ясовано стан наукового вивчення теми. Проведено класифікацію історіографічних джерел з теми. Визначено чинники впливу на кількісне та якісне збільшення наукових знань з аграрної політики П. Скоропадського. Обґрунтовано етапи нагромадження відповідних матеріалів, виявлено характерні особливості досліджень на визначених історіографічних стадіях. Застосовуючи сучасні методи дослідження, проаналізовано українську радянську, українську діаспорну та сучасну українську історіографію аграрної політики П. Скоропадського. Прослідковано процес формування історико-наукових поглядів на аграрну політику Гетьманату, виявлено і вивчено фактори, які впливають на формування сучасної української історичної думки.

Окреслено перспективні аспекти теми, обґрунтовано пропозиції щодо їхнього подальшого вивчення.

198. Турчин Т. Р. Джерела до вивчення історії примусової праці та репатріації українців Станіславщини (1941–1953 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 27.09.2017 / Т. Р. Турчин ; наук. керівник С. М. Дерев'янка ; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2017. – 253 с.

Турчин Т. Р. Джерела до вивчення історії примусової праці та репатріації українців Станіславщини (1941–1953 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Т. Р. Турчин ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено формування комплексу джерел до вивчення історії примусової праці українців Станіславщини під час Другої світової війни, визначено ступінь наукової розробки досліджуваної теми радянськими, українськими, діаспорними та зарубіжними вченими. Завдяки методиці джерелознавчої евристики виявлено близько сотні неактуалізованих джерел, здійснено класифікацію джерел, встановлено їхнє походження, авторство, достовірність, ступінь їх збереження, розкрито інформаційні можливості виявлених джерел та проведено нове прочитання уже відомих.

Проаналізовано документи органів німецької окупаційної влади, матеріали української легальної преси періоду окупації території Станіславської області. Розкрито відображення в джерелах організації та специфіки вербувальної кампанії, яка базувалася на використанні різноманітних агітаційно-пропагандистських методів. Визначено високу інформаційну цінність спогадів примусових працівників, що дозволило детальніше проаналізувати особливості умов праці та побуту українців з дистрикту «Галичина» у Німеччині. Досліджено основні відмінності у соціально-правовому статусі галичан та працівників з інших окупованих територій СРСР. На основі аналізу документів радянського походження з'ясовано основні етапи репатріаційної кампанії, організованої СРСР. Особливу увагу зосереджено на поверненні українських примусових робітників до Станіславської області. Розглянуто основні групи документів із фільтраційних справ репатріантів, які містять як узагальнювальну інформацію про особливості використання робочої сили, так і конкретні факти з життя примусових працівників, вивезених до Райху. Обґрунтовано шляхи підвищення рівня інформативної віддачі джерел за темою дослідження.

199. Чумак С. І. Події Другої світової війни в Україні у документах «Русского архива» : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 : захищена 28.01.2015 / С. І. Чумак ; наук. керівник А. Г. Морозов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 220 с.

Чумак С. І. Події Другої світової війни в Україні у документах «Русского архива» : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / С. І. Чумак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено відображенню подій Другої світової війни в Україні у матеріалах збірників документів «Русский архив. Великая Отечественная». З'ясовано стан і ступінь дослідження теми, вказано на недостатність її розроблення в науковій літературі, обґрунтовано принципи і методи дослідження. Серія тематичних збірників «Русский архив. Великая Отечественная» є доробком значної кількості істориків, архівістів та джерелознавців. Вона містить унікальні документи та матеріали з історії Другої світової війни, більшість з яких у цій серії опубліковано вперше. На основі докладної евристики матеріалів тематичної серії збірників документів «Русский архив. Великая Отечественная», а також всебічного вивчення широкого кола наукових публікацій зроблено спробу комплексного аналізу цих джерел щодо характеру, особливостей та класифікації збірників за рівнем репрезентативності даних. З'ясовано відображення механізмів та особливостей воєнно-політичного керівництва, значення матеріалів серії для вивчення подій Другої світової війни в Україні, еволюції стратегії радянського вищого воєнно-політичного командування у керівництві Збройними Силами в умовах війни, розгортання радянського партизанського руху, особливостей ведення бойових дій на завершальному етапі війни за кордоном СРСР. Виявлено коло найбільш проблемних питань, що знайшли відображення у серії збірників «Русский архив. Великая Отечественная». Окреслено основні напрями дослідження історії Другої світової війни, їх забезпечення оприлюдненими у серії збірників документами та матеріалами, які допомагають у вивченні дискусійних питань. Зроблено висновок про багатий інформаційний потенціал збірників.

08.00.01. «Економічна теорія та історія економічної думки»

Докторські дисертації

200. Далевська Н. М. Інституціонально-інтегративні детермінанти розвитку світової господарської системи: концепт міжнародної політичної економії : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.01 : захищена 28.08.2020 / Н. М. Далевська ; наук. консультант Ю. Г. Лисенко ; Донецький нац. техн. ун-т, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 474 с.

Далевська Н. М. Інституціонально-інтегративні детермінанти розвитку світової господарської системи: концепт міжнародної політичної економії : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.01 / Н. М. Далевська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 40 с.

Анотація

У роботі систематизовано концептуальну мережу категорійно-поняттєвих утворень та логічні форми міжнародної політичної економії стосовано соціоінтеграційних тенденцій розвитку світової господарської системи. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади політекономічної концептуалізації дослідження інституціонально-інтегративних детермінант розвитку світової господарської системи.

Схарактеризовано роль аксіоматичних засад у структуруванні світового політико-економічного простору, інституціональні особливості функціонування

глобального управління в контексті становлення комунікативної структури світового політико-економічного простору.

Аргументовано методологічні проблеми формування міжнародної стратегії економічного розвитку світової господарської системи. З'ясовано вплив інституціональної структури глобального управління на нормативно-ціннісні засади розвитку інтеграційних процесів у світовій господарській системі. Запропоновано напрями функційної трансформації легітимних механізмів регуляції соціального розвитку в умовах глобалізації світової економіки.

08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»

Докторські дисертації

201. Пелех О. Б. Структурний аналіз національної економіки і структурна політика в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 : захищена 27.08.2020 / О. Б. Пелех ; наук. консультант У. Я. Садова ; Рівненський держ. гуманітарний ун-т, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 483 с.

Пелех О. Б. Структурний аналіз національної економіки і структурна політика в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / О. Б. Пелех ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 36 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вирішенню актуальної проблеми – вироблення теоретико-методологічного і методичного забезпечення аналізу структурних змін і дисбалансів в національній економіці і вдосконалення на цій основі процесу формування та здійснення структурної політики держави. Запропоновано структурно-темпоральний підхід до аналізу. У рамках підходу вироблено методика дворівневого кількісного аналізу структурних змін: аналіз процесу структурних змін (інтенсивність, швидкість/динаміка, монотонність/сталість); аналіз зміни структури(зміна розміру та форми структури).

Розроблено концептуальну модель дослідження структурних змін у національній економіці України. В основу моделі покладено аналіз елементів відтворювальних, соціальних, галузевих, зовнішньоекономічних та інших систем на геопросторових і часових рівнях. Елементами моделі є схема дослідження, індикативні показники, відповідні матриці структурних змін і система розрахунків. У процесі аналізу кожної структурної матриці застосовується методика дворівневого кількісного структурного аналізу та додаткові показники: ефективності оплати праці, ефективності переказів мігрантів, ефективності оплати праці мігрантів.

Згідно з концептуальною моделлю здійснено аналіз економічного розвитку України, структурний аналіз формування та розподілу ресурсів національної економіки, структурний аналіз ВВП за видами економічної діяльності та секторальною структурою, аналіз структури імпорту/експорту товарів і послуг, аналіз соціально-економічних структурних співвідношень.

Виділено дві групи цілей структурної політики: цілі подолання структурних дисбалансів і цілі перспективного розвитку. Запропоновано узагальнену модель формування та реалізації структурної політики, центральне місце у якій належить структурно-темпоральному аналізу і моніторингу структурних змін. Запропоновано пріоритетні засади структурного регулювання національної економіки в найближчій перспективі.

Кандидатські дисертації

202. Руденко О. А. Формування інвестиційного потенціалу національної економіки : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 : захищена 08.11.2018 / О. А. Руденко ; наук. керівник А. О. Ходжаян ; Черкаський держ. технолог. ун-т. – Черкаси, 2018. – 243 с.

Руденко О. А. Формування інвестиційного потенціалу національної економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / О. А. Руденко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій формування та розвитку інвестиційного потенціалу національної економіки. Обґрунтовано теоретичні засади дослідження сутності, класифікаційних ознак, складових її об'єктів інвестиційного потенціалу національної економіки, який визначено як сукупність ресурсів, та їх можливість бути перетвореними на інвестиції для забезпечення потреб національної економіки, що поглиблює розвиток інвестиційних ринків у напрямку розширення ролі інвестицій у національній економіці під впливом трансформаційних процесів. Завдяки систематизації її узагальнення наукових підходів окресленої проблематики визначено, що ефективно формування та регулювання інвестиційного потенціалу здійснюється за допомогою складників економічного потенціалу національної економіки.

Доповнено теоретичні засади інвестиційного потенціалу національної економіки. Досліджено економічну сутність і місце інвестиційного потенціалу в системі сукупного економічного потенціалу національної економіки. Визначено сучасні тенденції формування інвестиційного потенціалу національної економіки і окремих його складових. Обґрунтовано роль держави у формуванні інвестиційного потенціалу національної економіки на основі зарубіжного досвіду формування та регулювання інвестиційного потенціалу. Розроблено пріоритети розвитку та шляхи стимулювання інвестиційного потенціалу економіки України.

Запропоновано матрицю еластичності потенціалів та впливу на систему управління інвестиційного потенціалу. Сформовано концептуальні засади механізму формування інвестиційного потенціалу та управління інвестиційним потенціалом економіки України, де відображено взаємозв'язок груп потенціалів за функціональною приналежністю («потенціали впливу», «потенціали реагування», «потенціали впливу-реагування»). Розроблено прогностичну модель впливу інвестиційного потенціалу на забезпечення економічного зростання, що надає можливість оцінити інформаційний потенціал та сформулювати комплексні рекомендації щодо використання іміджевого потенціалу як важеля впливу на інвестиційний потенціал національної економіки.

08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»

Докторські дисертації

203. Андрусяк Н. О. Еколого-економічна конкурентоспроможність регіонів в умовах глобалізації: теорія і методологія : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05 : захищена 16.04.2020 / Н. О. Андрусяк ; наук. конс. О. В. Черевко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 500 с.

Андрусяк Н. О. Еколого-економічна конкурентоспроможність регіонів в умовах глобалізації: теорія і методологія : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05 / Н. О. Андрусяк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 34 с.

Анотація

У дисертаційній роботі запропоновано узагальнення відомих теоретичних концепцій і підходів, що дозволило здійснити суттєве доповнення понятійно-категорійного апарату еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів. Запропоновано трактування еколого-економічної конкурентоспроможності як складної, динамічної, інтегрованої системоутворювальної властивості економічної системи, яка враховує екологічні особливості регіону та пов'язана з розвитком ринків, галузей господарювання, активізацією інноваційно-інвестиційних процесів й формуванням еколого-економічних конкурентних переваг у найближчій та віддаленій перспективі.

Удосконалено теоретико-прикладні засади реалізації еколого-економічної політики регіону, які представлені у вигляді системи дій місцевої влади та учасників економічних відносин. У дослідженні розроблено авторську класифікацію та здійснено докладний опис широкого спектру методів оцінки конкурентоспроможності регіонів, зокрема економічної та екологічної складових.

Окреслено механізм функціонування ринку екологічних послуг як системи, що виконує завдання організації раціонального використання природних і суспільних ресурсів для забезпечення еколого-економічної конкурентоспроможності регіону та який забезпечує перехід до екологізації локальної економіки за допомогою координації громадських і економічних інтересів.

Визначено складники механізму управління еколого-економічною конкурентоспроможністю на основі оперативного, тактичного, стратегічного рівнів, що сприяють обґрунтуванню важливості дослідження управління еколого-економічною конкурентоспроможністю через механізм її формування і використання. Запропоновано методичний апарат комплексної діагностики ефективності реалізації еколого-економічних конкурентних переваг регіонів України, який базується на трирівневій структурі інтегрального показника еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів, що дає змогу враховувати еколого-економічні конкурентні переваги кожного окремого регіону.

Кандидатські дисертації

204. Головченко С. І. Управління еколого-економічним розвитком регіону : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 : захищена 17.11.2015 / С. І.

Головченко ; наук. керівник В. О. Шпильова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 227 с.

Головченко С. І. Управління еколого-економічним розвитком регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / С. І. Головченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена науково-теоретичним, методичним і практичним положенням, принципам та підходам до управління еколого-економічним розвитком регіону з метою підвищення ефективності його функціонування та конкурентоспроможності.

В роботі сформовані концептуальні основи розвитку еколого-економічних систем. Узагальнено теоретичні підходи щодо сталого розвитку регіону, поглиблено зміст дефініцій: «регіон» та «еколого-економічний розвиток регіону». Ідентифіковано та систематизовано фактори забезпечення сталого розвитку регіону. Удосконалено методичний підхід до оцінки еколого-економічного стану регіону, що, на відміну від існуючих, передбачає формування системи оціночних показників та визначення на їх основі інтегрального індикатора.

Надано оцінку природно-ресурсного потенціалу регіонів України на основі структуризації його компонентів та виявлення особливостей взаємодії суспільства і природного середовища, проведено дослідження природно-екологічних та соціально-економічних характеристик Черкаського регіону на основі розрахунку приведеного інтегрального показника еколого-економічного розвитку з урахуванням регіональної специфіки та особливостей економічної діяльності.

Розроблено та обгрунтовано концептуальні основи стратегічного управління еколого-економічним розвитком регіону, обгрунтовано науково-методологічний підхід до вибору стратегії еколого-економічного розвитку регіону.

205. Гріднєв М. А. Гармонізація регіональних економічних інтересів учасників кластероутворення : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 : захищена 08.11.2018 / М. А. Гріднєв ; наук. керівник Н. В. Прямухіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 210 с.

Гріднєв М. А. Гармонізація регіональних економічних інтересів учасників кластероутворення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / М. А. Гріднєв ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних, методологічних та практичних засад гармонізації регіональних економічних інтересів учасників кластероутворення.

Розглянуто та узагальнено еволюцію наукових поглядів на генезис формування вихідних категоріальних понять теорії кластеризації.

Досліджено характерні риси кластероутворення в регіонах та визначено галузі, в яких відповідні процеси можуть бути ефективними. Обгрунтовано основи кластеутворення через єдиновекторність та масовість економічних інтересів учасників, визначено їх місце в регіональному розвитку через безпосередній зв'язок із ефективним функціонуванням комплексу основних галузей економіки.

Визначено засади політики кластероутворення в регіонах України, які ґрунтуються на поєднанні економічних інтересів, як інструменту управління, та

індивідуальних інтересів учасників економічної системи з урахуванням синергетичного ефекту від кластероутворення.

Обґрунтовано методичні підходи до дослідження потенціалу кластероутворення. Їх особливістю є інноваційна модель гармонізації регіональних економічних інтересів учасників кластероутворення. Сформовано концептуальні засади політики кластероутворення, що ґрунтуються на визначенні управлінських важелів урядової підтримки, місцевих органів самоврядування та управління, на які покладаються функції утворення інфраструктури, вибору технологій управління, прийняття рішень щодо фінансової підтримки кластероутворення.

- 206. Денисенко В. О.** Вплив трансформації відносин власності на формування середнього класу в регіонах України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 : захищена 26.06.2018 / В. О. Денисенко ; наук. керівник І. І. Кукурудза ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 272 с.

Денисенко В. О. Вплив трансформації відносин власності на формування середнього класу в регіонах України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / В. О. Денисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено системному обґрунтуванню теоретичних засад дослідження середнього класу як основи соціально-економічної стабільності регіону, визначено етапи трансформації відносин власності в Україні, протягом яких формувались умови для розвитку середнього класу в регіонах України. Систематизовано теоретичні погляди дослідників щодо соціально-економічної природи середнього класу, представлено транзитивний вплив трансформації відносин власності на формування середнього класу, визначено напрями впливу держави на процес формування і економічну реалізацію власності середнього класу на регіональному рівні, запропоновано багатокритеріальний принцип, котрий дозволяє виділяти середній клас в соціально-економічній структурі регіону на підставі певної системи критеріїв. Проведено оцінку середнього класу на регіональному рівні за сукупністю критеріїв. Здійснено типізацію регіонів, виявлено головні особливості формування середнього класу в регіонах України, визначено основні проблеми розвитку середнього класу в регіональному розрізі, розроблено інтегральний показник оцінки потенціалу формування та розвитку середнього класу. Сформульовано пропозиції щодо реалізації стратегії удосконалення підприємницького середовища як чинника розвитку середнього класу в регіонах України, запропоновано механізми щодо формування та розвитку середнього класу на місцевому та державному рівнях.

- 207. Калініна Г. Г.** Комплексний розвиток регіону на основі управління його стратегічним потенціалом : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 : захищена 18.04.2019 / Г. Г. Калініна ; наук. кер. Д. В. Солоха ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 268 с.

Калініна Г. Г. Комплексний розвиток регіону на основі управління його стратегічним потенціалом : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Г. Г. Калініна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено вивченню теоретичних, методологічних і практичних засад комплексного розвитку регіону на основі управління його стратегічним потенціалом.

Оцінено параметри комплексного розвитку регіонів України та визначено рівні конкурентоспроможності регіонів України. Схарактеризовано особливості оцінювання стратегічного потенціалу регіону.

Запропоновано підхід до виявлення синергізму складників стратегічного потенціалу регіону, що базований на дослідженні їхніх комбінацій за допомогою методів статистичного та евристичного аналізу.

Сформовано матрицю профілю ситуації комплексного розвитку регіону та обґрунтовано підхід до формування сценаріїв розвитку складників стратегічного потенціалу регіону. Розроблено алгоритм ухвалення управлінського рішення стосовно комплексного розвитку регіону, що ґрунтований на виконанні послідовності дій, визначенні показника сукупного стратегічного потенціалу та аналізі його узгодженості з потребами комплексного розвитку регіону.

208. Панасенко Л. М. Брендінг території: механізм формування та позиціонування : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 : захищена 11.03.2016 / Л. М. Панасенко ; наук. керівник Л. М. Чепурда ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2015. – 281 с.

Панасенко Л. М. Брендінг території: механізм формування та позиціонування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Л. М. Панасенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота присвячена дослідженню теоретико-методичних основ брендінгу території. Розроблено комплексний інструментарій оцінювання результативності бренду території, що ґрунтується на експертному, рейтинговому, аналітичному, математичному методах та методі анкетування.

Запропоновано удосконалення суб'єктно-орієнтований підхід до формування бренду територій, що передбачає формування бренду територій із врахуванням очікувань та сподівань, які мають усі категорії стейкхолдерів стосовно наявності у території результативного бренду. Розширено методичне забезпечення процесу залучення стейкхолдерів до формування бренду території через механізм використання аукціону концепцій.

Удосконалено операційний підхід до позиціонування бренду території у рамках якого до сукупності елементів процесу позиціонування бренду міста додано кілька нових етапів.

Розширено понятійно-категоріальний апарат брендінгу територій, а саме: визначення понять «імідж території», «бренд території», «брендінг території» та «репутація території» та компонентна структура брендінгу території у рамках концепції управління територіальний розвитком. Доопрацьовано теоретичні засади брендінгу територій.

209. Шевчук Я. В. Формування системи енергетичної безпеки регіонів України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 : захищена 10.05.2017 / Я. В. Шевчук ; наук. керівник І. Г. Гончаренко ; Черкаський держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2017. – 277 с.

Шевчук Я. В. Формування системи енергетичної безпеки регіонів України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Я. В. Шевчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У роботі викладено теоретичні узагальнення щодо формування системи енергетичної безпеки регіонів України та науково обґрунтовані практичні пропозиції й концептуальні підходи для підвищення ефективності їх функціонування. Автором розроблені теоретичні засади формування системи енергетичної безпеки регіонів.

Систематизовано уявлення щодо сутності поняття «енергетична безпека», узагальнено наявні наукові підходи та узгоджено їх у єдиній понятійно-категорійній базі дослідження, удосконалено визначення понять «енергетична безпека регіону»; запропоновано систематизацію факторів, що впливають на стан енергетичної безпеки регіону; синтезовано методичні підходи до оцінювання рівня енергетичної безпеки регіону, окреслено їхні переваги й недоліки, запропоновано методичку, сформульовано вимоги до системи показників енергетичної безпеки на регіональному рівні.

Надано параметричну характеристику рівня енергетичної безпеки регіонів України, проведено економічну діагностику формування системи енергетичної безпеки на прикладі Черкаського регіону, розраховано рівень енергетичної безпеки України та її регіонів за запропонованою методикою, виявлено особливості енергоспоживання й потенціал енергозбереження Черкаського регіону.

Розроблено концептуальний підхід до формування системи енергетичної безпеки регіонів України, запропоновано напрями його практичної реалізації.

10.01.01 «Українська література»

Докторські дисертації

210. Варданян М. В. Свій – чужий в українській діаспорній літературі для дітей та юнацтва: національна концептосфера, імагологічні моделі : монографія / М. В. Варданян. – Кривий Ріг : Діонат, 2018. – 406 с. – Монографія подана як дисертація на здобуття наук. ступеня д-ра філолог. наук : 10.01.01 : захищена 28.02.2019 / наук. консультант С. І. Ковпик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького.

Варданян М. В. Свій – чужий в українській діаспорній літературі для дітей та юнацтва національна концептосфера, імамологічні моделі : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / М. В. Варданян ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 39 с.

Анотація

У дисертації вперше системно досліджено українську діаспорну літературу для дітей та юнацтва ХХ століття. Робота присвячена вивченню різножанрового діапазону творів українських письменників, які писали в еміграції для дітей та юнацтва. Розгляд тематичного поля української діаспорної літератури для дітей та юнацтва ХХ ст. здійснено з точки зору категорій Свій – Чужий, що

відкривається в інтерпретаційній моделі дослідження в трьох ракурсах: національному, інокультурному та етичному.

Українознавча проблематика представлена такими темами: патріотичними, історичними, темами колективної пам'яті, війни, Голодомору, що відтворюють сенси відмінного українського досвіду, яким наповнені твори письменників українського зарубіжжя. осмислені теми презентовані через основні концепти: віри, боротьби, волі єдності, рідного краю, роду, нації. Ядром національної концептосфери Свого в літературі для дітей та юнацтва української діаспори визначено концепт «Україна».

Імагологічні моделі в концептосфері дитячої літератури діаспори визначаються через гетеро-образи: Чужий-ворожий та Інший-близький. В аспекті проблематики Чужого здійснено спробу осмислити систему цінностей, що закладена в аналізованій художній літературі, серед яких виокремлено національну самоповагу, терпимість до інших культур, відповідальність перед Іншим.

- 211. Качак Т. Б.** Художньо-естетична парадигма сучасної української прози для дітей та юнацтва : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 : захищена 27.02.2019 / Т. Б. Качак ; наук. консультант Н. В. Мафтин ; Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Івано-Франківськ, 2019. – 504 с.

Качак Т. Б. Художньо-естетична парадигма сучасної української прози для дітей та юнацтва : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / Т. Б. Качак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 39 с.

Анотація

У дисертації вперше комплексно досліджено художньо-естетичну парадигму сучасної української прози для дітей та юнацтва як специфічного феномена. Правомірність осягнення означеної наукової проблеми мотивована багатогранністю об'єкта дослідження – написаних українськими письменниками впродовж останніх десятиліть і адресованих дітям та юнацтву прозових творів. З огляду на предмет, мету і завдання дослідження запропоновано концепцію художньо-естетичної парадигми, методологію і пізнання. Вона базується на літературознавчому аналізі поезики у синтезі з евристичним інструментарієм нарративного, постколоніального, рецептивно-естетичного, гендерного підходів, мультидисциплінарних студій.

Шляхом системного аналізу виявлено загальні тенденції розвитку означеного сегмента літератури. Класифіковано найпоширеніші теми і проблеми; з'ясовано закономірності формування жанрової системи. Осмислено специфіку побудови системи образів та зображення дітей-героїв; запропоновано їх типологію; розкрито особливості репрезентації колективу героїв у шкільній повісті. Окреслено просторову парадигму художньої репрезентації дитинства. Досліджено тенденцію формування дівчачого, хлопчачого і гендерно симетричного дискурсів.

- 212. Пухонська О. Я.** Посттоталітарна пам'ять та її трансформація в сучасній українській літературі : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 : захищена 30.05.2019 / О. Я. Пухонська ; наук. консультант Т. С.

Мейзерська ; Київський ун-т ім. Б. Грінченка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2019. – 476 с.

Пухонська О. Я. Посттоталітарна пам'ять та її трансформація в сучасній українській літературі : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / О. Я. Пухонська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У дисертації досліджено художню рецепцію посттоталітарної пам'яті в українській літературі доби Незалежності. Проаналізовано ключові аспекти меморіастичного дискурсу, що проявляється через оприявлення в художніх текстах засадничих проблем української історії, культури та збірної ідентичності. Ідеться про розуміння радянського тоталітаризму в контексті культурної пам'яті, про травматичний досвід минулого й спровоковану цим досвідом культурну амнезію. Особливістю праці є її міждисциплінарний характер, котрий передбачає залучення теорій психології, історії, соціології, без яких літературознавча рецепція досліджуваної проблеми не можлива. У дослідженні запропоновано ґрунтовний аналіз посттоталітарної свідомості національної культури в її розвитку, що представлений у знакових літературних творах останніх трьох десятиліть. Пам'ять радянського минулого виявилась для українців як уроком, так і стимулом до масштабних суспільно-світоглядних і соціокультурних трансформацій.

Кандидатські дисертації

213. Берберфіш М. В. Неореалізм прози Антона Крушельницького : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 14.03.2013 / М. В. Берберфіш ; наук. керівник Т. С. Пінчук ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2012. – 178 с.

Берберфіш М. В. Неореалізм прози Антона Крушельницького : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / М. В. Берберфіш ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 19 с.

Анотація

У дисертації досліджено неореалізм як стильове явище в художній літературі, зокрема, його місце серед сучасних йому модерністських течій, форманти, ірраціональне підґрунтя.

Усебічно розкрито неореалістичну спрямованість прозових творів А. Крушельницького: виявлено і проаналізовано її загальні ознаки (специфічні документальність, філософічність, психологізм і ліризм, – стильові форманти), а також своєрідність (особливості художньої інтерпретації війни в циклі повістей та романів письменника, представлені в них у різних іпостасях і позначеної ірраціональною домінантою; конструкції у рамках української літератури; еволюцію автора як неореаліста та як митця в цілому). Схарактеризовано жанрову систему прози А. Крушельницького.

214. Бродюк Ю. М. Поетика прози Михайла Томчання : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 02.04.2015 / Ю. М. Бродюк ; наук.

керівник Г. С. Мазоха ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – 215 с.

Бродюк Ю. М. Поетика прози Михайла Томчанія : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Ю. М. Бродюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано генезу та еволюцію творчості митця в контексті закарпатського локусу, літературної традиції, а також культурно-історичної доби. Здійснено комплексний аналіз поетики різножанрової спадщини М. Томчанія. З'ясовано, що малі жанри прози – новели, оповідання, а також повісті – послуговували своєрідним підґрунтям для створення масштабної трилогії «Жменяки» про життя кількох поколінь однієї закарпатської родини.

Зосереджено увагу на модусах ментально-національної ідентичності, на прикладі прози письменника проілюстровано типологію архетипів національної ментальності (Дім – Поле – Храм – Рід).

На основі аналізу романів «Жменяки», «Тихе містечко», «Брати» виокремлено основні концепти художньої антропології митця на тлі реалій закарпатського села від Першої світової війни до середини ХХ ст. У взаємозв'язку часу, місця, певних обставин, у яких діють герої, простежено становлення та розвиток їх характерів.

215. Глушковецька Н. А. Епістолярій Василя Стуса як синтез поетичної, літературно-критичної та перекладацької творчості : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 25.12.2014 / Н. А. Глушковецька ; наук. керівник О. А. Рарицький ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2014. – 238 с.

Глушковецька Н. А. Епістолярій Василя Стуса як синтез поетичної, літературно-критичної та перекладацької творчості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. А. Глушковецька ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно досліджено поетичний, літературно-критичний й перекладознавчий сегменти епістолярію В. Стуса, акцентовано на етико-естетичних, педагогічних та екзистенційних домінантах листування. Розглянуто теоретичні й історико-літературні аспекти вивчення письменницьких кореспонденцій, визначено етапи оприлюднення й літературного осмислення листовної спадщини поета.

Простежено літературознавчі оцінки творчості українських митців давнього й нового часу, письменників-соцреалістів та шістдесятників. Проаналізовано погляди В. Стуса на російський літературний процес періоду «золотої», «срібної» доби та радянського часу. На прикладі опрацювання творчості Й. В. Гете, Р. М. Рільке, І. Буніна, Б. Пастернака, М. Цветаєвої розкрито літературознавчо-перекладознавчий компонент листовного дискурсу письменника.

216. Даценко Я. В. Психопоетика творчості Григора Тютюнника : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 30.05.2019 / Я. В.

Даценко ; наук. керівник С. П. Михида ; Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Кропивницький, 2019. – 214 с.

Даценко Я. В. Психопоетика творчості Григора Тютюнника : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Я. В. Даценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У дисертації розглянуто основні концепції психопоетики. Виявлено джерела становлення особистості Гр. Тютюнника: вплив макро- та мікросередовища. У процесі дослідження застосовано психологоспрямовані дослідження А. Адлера, М. Барнича, В. Гаджиева, Л. Виготського, Й. Гейзинги, Л. Левчук, Ч. Ломброзо, К. Леонгарда, М. Розовського, В. Роменця, З. Фрейда, К.-Г. Юнга та ін.

Досліджено характер та темперамент митця як основних складників психоструктури особистості. Едіпів комплекс, спричинений зрадою матері Гр. Тютюнника батькові визнано домінуючим у психосфері письменника. З'ясовано кореляцію особистостей психоструктури Гр. Тютюнника та художності. Визначено, що попри соціально-економічні фактори, письменник апелює до основ духовності. Осмислено поняття художнє мислення та визначено, що для Гр. Тютюнника характерними є такі його особливості: антиномічність, емоційність та чутливість, наявність інтелектуального таланту, синтетичність, ліричність, драматургічність.

Визначено, що відродження тенденцій неореалізму, започаткованих на початку ХХ ст. В. Винниченком, підхоплені у 20-х роках В. Підмогильним, окрім загальномистецьких тенденцій 60-х років великою мірою зумовлені особливостями психоструктури письменника. Тіснота рамок соцреалізму – це не лише данина тенденціям часу, а навпаки – тенденції часу зумовлено особливостями психоструктури, які формують художній світ письменника.

- 217. Димовська А. К.** Творчість Леся Гомона в контексті українського літературного процесу першої половини ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 25.06.2020 / А. К. Димовська ; наук. керівник Н. К. Коробкова ; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2019. – 218 с.

Димовська А. К. Творчість Леся Гомона в контексті українського літературного процесу першої половини ХХ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / А. К. Димовська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

Дисертація є першим комплексним дослідженням творчості Леся Гомона (Олександра Дмитровича Королевича) в контексті українського літературного процесу першої половини ХХ століття. Це ім'я через низку політико-ідеологічних обставин було надовго вилучено з читацького й наукового поля зору, чим зумовлено історико-літературний та постколоніальний вектори рецепції прози письменника. Систематизовано наявні в українському літературознавстві рецептивно-критичні концепції доробку Леся Гомона. Завдяки залученню архівних матеріалів, реконструйовано життєпис письменника та запропоновано періодизацію його творчого шляху.

Досліджено особливості поетики епічних творів Леся Гомона в актуальних для першої половини ХХ століття фабульному й імітаційно-пролетарському дискурсах. Визначено, що в прозі письменника утілено риси соцреалістичного канону в симбіозі з міфологізацією радянської дійсності, кордоцентризмом як «філософією серця» та елементом української ментальної свідомості, апокаліптичним руйнуванням або перевертанням етико-естетичної систем цінностей як конкретних персонажів, так і людства в цілому, автобіографічності, антропоцентризмом та гуманістичним пафосом. Виявлено й узагальнено на матеріалі творчості Леся Гомона та його сучасників характерні ознаки «радянського інтелігентського мазохізму» як одного з найважливіших чинників самоусвідомлення українського письменства означеного періоду.

Встановлено, що художні пошуки, репрезентовані в прозі Леся Гомона, корелюють з естетико-стильовою практикою А. Головка, Олесь Гончара, В. Гжицького, О. Довженка, Г. Епіка, О. Копиленка, В. Кузьмича, Івана Ле, А. Любченка, І. Микитенка, І. Сенченка, О. Слісаренка, Миколи Хвильового, А. Шияна, Ю. Шовкопляса. Узагальнено ідейно-художні виміри творчості Леся Гомона. Визначено роль і місце прозаїка в літературному процесі першої половини ХХ століття.

218. Зеленська В. М. Проблема національної пам'яті в художньо-образній структурі української прози на історичну тематику (40–50 рр. ХХ ст.) : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 26.11.2015 / В. М. Зеленська ; наук. керівник Г. Д. Клочек ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2015. – 206 с.

Зеленська В. М. Проблема національної пам'яті в художньо-образній структурі української прози на історичну тематику (40–50 рр. ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / В. М. Зеленська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню способів художнього втілення проблеми національної пам'яті в художньо-образній структурі української прози на історичну тематику 40–50 рр. ХХ століття, зокрема у творах «Останній пророк» Л. Мосендза, «Апостоли» В. Домонтовича, «Легенди старокиївські» Наталени Королевої, «Рубікон Хмельницького» та «День гніву» Ю. Косача, «Сіверяни» Д. Міщенка, «Святослав» С. Склярєнка, «Данило Галицький» А. Хиженяка, «Гайдамаки» Ю. Мушкетика.

Визначено роль історичної прози у збереженні, актуалізації й популяризації національної пам'яті, національної самосвідомості нашого народу. Дослідження показало, що материкова і діаспорна література є однаково важливими частинами нашої культури. Незважаючи на певні розбіжності, усі ці твори виконують дуже важливу виховну функцію – вчать любити рідну землю, свій народ, боротися за них, як це робили наші предки, берегти пам'ять про славне минуле й передавати її у спадок прийдешнім поколінням.

Утвердженням думки про давність українського етносу, його звичаїв і традицій, ушляхенням славних сторінок боротьби наших предків за волю та державність, змалюванням образів легендарних національних героїв історичні прозаїки ставлять вітчизняну літературу на рівень краєвих зразків європейської культури, відкривають світові справжню, невигадану Україну.

219. Золотоноша Л. А. Культурософські та екзистенційні мотиви в українській ліриці другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (інтертекстуальні аспекти) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 13.04.2012 / Л. А. Золотоноша ; наук. керівник Л. І. Кавун ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 185 с.

Золотоноша Л. А. Культурософські та екзистенційні мотиви в українській ліриці другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (інтертекстуальні аспекти) : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 / Л. А. Золотоноша ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Проведено комплексне дослідження інтертекстуальної взаємодії провідних архетипно-культуральних та екзистенційних мотивів української лірики другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Виокремлено лірику культуральну та, вужче, культурософську. З'ясовано ментальні й екзистенційні джерела художньої натуро- та культурософії, досліджено поетичні засоби нарощення духовно-мистецького, інтелектуально-емоційного шару завдяки як актуалізації архетипних мотивів, символів, образів, так і оновленню художньої палітри.

Означено динаміку української лірики даного періоду як розгортання єдиного духовно-мистецького тексту. Під цим оглядом проаналізовано поезію шістдесятників (Ліна Костенко, М. Вінграновський, І. Драч, Д. Павличко, В. Коротич, В. Симоненко), постшістдесятників (В. Стус, В. Голобородько), «Нью-Йоркської групи» (Б. Бойчук, Б. Рубчак, Ю. Тарнавський), «Київської школи» (В. Кордун, М. Воробйов, М. Григорів), а також поетів, що стоять певною мірою осібно від літературних течій, угруповань, шкіл (Л. Талалай, М. Шевченко, П. Вольвач).

Аналіз художніх текстів показав, що над усіма екзистенціалістськими моделями, інтертекстуальними комбінаціями архетипів, дискурсів, цитат, мотивів, концептів творчо живий, невтолений автор здобувається та на власний емоційно-мислительний прорив у незвідане.

220. Клименко Т. Є. Архетипна символіка у «Повісті минулих літ» : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 19.12.2012 / Т. Є. Клименко ; наук. керівник П. В. Білоус ; Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2012. – 179 с.

Клименко Т. Є. Архетипна символіка у «Повісті минулих літ» : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Т. Є. Клименко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації розглядається текст літопису «Повість минулих літ». Предметом дослідження є архетипна символіка, використана авторами твору у формуванні образної системи літописного тексту.

Архетипний аналіз «Повісті минулих літ» доводить, що архетипи та похідна від них символіка мають різноманітні джерела свого походження (автохтонна словесна творчість, біблійні джерела, західноєвропейська писемна практика). Архетипна символіка активно функціонувала в середньовічній естетиці, породивши в ранній літературі епохи Київської Русі середньовічний символізм, який вплинув на художню структуру і літературний колорит

літописної прози, зокрема першого літопису – «Повісті минулих літ». Художня самобутність літопису виразно проявляється у застосуванні літописцями в образній системі твору різноманітних топосів (лісу, битви, хреста, книги, храму, молитви, божого суду, міжусобиць), зображення часу і простору, історичних персонажів зі своєю літописною біографією, що постають як певні символи, які сформувалися під впливом розгорнутих у тексті архетипів.

221. Корецька М. В. Художня проза Анатолія Дімарова 40-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: жанрово-стильові особливості : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 28.01.2014 / М. В. Корецька ; наук. керівник В. Т. Поліщук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 200 с.

Корецька М. В. Художня проза Анатолія Дімарова 40-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: жанрово-стильові особливості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / М. В. Корецька ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено обґрунтуванню жанрово-стильових особливостей прози А. Дімарова 40-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст. У роботі з'ясовано жанрово-стильову специфіку прози А. Дімарова в контексті літературознавчої думки. На теоретико-методологічному рівні схарактеризовано співвідношення авторської індивідуальності й жанрово-стильових вимірів творчості.

Проаналізовано генезу та еволюцію жанрово-стильових модифікацій прози А. Дімарова як моделей авторської картини світу. Описано механізми функціонування дискурсу влади в дімаровській жанрово-стильовій проекції (проза кін. 40-х – поч. 50-х ХХ ст.), окреслено індивідуально-особистісний вимір прози кін. 50-х – поч. 60-х ХХ ст., витлумачено особливості функціонування неоромантичної картини світу в прозі серед. 60-х – кін. 80-х рр. ХХ ст., виокремлено риси постмодерного мімесису в прозі митця 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.

222. Краснощок В. В. Літературознавчий дискурс есеїстики Євгена Маланюка : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 24.12.2013 / В. В. Краснощок ; наук. керівник Г. Д. Клочек ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – [Б. м.], 2013. – 205 с.

Краснощок В. В. Літературознавчий дискурс есеїстики Євгена Маланюка : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / В. В. Краснощок ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджена літературознавча спадщина Є. Маланюка, яка є складовою його історико-культурологічних досліджень. Критичність мислення, ерудиція, ґрунтовне знання української історії та мистецького життя забезпечили вироблення і становлення оригінальної концепції розвитку національної культури та літератури зокрема. Її ознаками є цінність, монолітність і системність, що забезпечуються націоцентричним підходом автора до оцінки й характеристики різних форм вияву української ментальності.

Розкрито джерела становлення і саморозвиток творчої індивідуальності митця як літературного критика-есеїста, проаналізовано й

узагальнено основні критичні та естетичні позиції митця. Визначено основні парадигмальні змістові згущення «шевченкіани» Є. Маланюка, простежено за естетичними та націософсько-культурологічними вимірами феноменів «національної емоції» і «національного інтелекту» в літературознавчій парадигмі дослідника.

223. Кривопишина К. С. Жанрово-стильові особливості та проблематика художньої прози Василя Захарченка : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 25.06.2020 / К. С. Кривопишина ; наук. керівник Л. І. Кавун ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 244 с.

Кривопишна К. С. Жанрово-стильові особливості та проблематика художньої прози Василя Захарченка : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / К. С. Кривопишна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

У дисертації уперше досліджено творчість українського письменника Василя Захарченка у жанрово-стильовому та проблемно-тематичному аспектах. З'ясовано обставини формування світоглядних орієнтирів митця у контексті літературного процесу кінця ХХ – початку ХХІ століть, обґрунтовано приналежність творів В. Захарченка до стильової течії неореалізму із майстерним використанням технік імпресіоністичного письма. Об'єктом комплексного літературознавчого аналізу вперше стали понад 150 творів малої прози, повісті «Стежка», «Моцар», «Смерч», романи «Клекіт старого лелеки», «Прибутні люди», «Довгі присмерки», «Ярмарок», «Пий воду з криниці твоєї», «Холодний профіль камеї» та ін.

224. Кулик А. О. Біографізм як творча домінанта прози Валерії Врублевської : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 02.04.2015 / А. О. Кулик ; наук. керівник В. П. Біляцька ; Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2015. – 197 с.

Кулик А. О. Біографізм як творча домінанта прози Валерії Врублевської : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / А. О. Кулик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 18 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано творчий доробок В. Врублевської в контексті біографічної прози II половини ХХ – початку ХХІ ст. Уперше до наукового обігу залучено роман-біографію «Соломія Крушельницька» та біографічний роман «Шарітка з Рунгу», а також п'єсу «Окаянные женщины?» з метою виявлення рис біографізму. У роботі запропоновано цілісний аналіз жанрово-стильових особливостей прози письменниці, виокремлено їхню стильову домінанту – біографізм, обґрунтовано концепцію біографічного героя, з'ясовано особливості інтерпретації та специфіку адаптації головних персонажів у творах В. Врублевської.

У дослідженні визначено такі стильові ознаки прози В. Врублевської: посилена увага до зображення внутрішнього світу персонажа, проекція

історичного минулого на сучасність, сакралізація мистецтва тощо. Домінантною рисою художніх життєписів В. Врублевської є інтерпретація феномена творчої особистості, її сенсу життя в парадигмі «особистість – нація», що є вектором пізнання біографії душі. Новаторство письменниці в художньому осмисленні історичних постатей виявилось передусім у відтворенні розвитку душевного життя особистості, у якому окреслюється її екзистенція, осмислення власного буття у світі.

225. Ласкава Ю. В. Літературно-художня інтерпретація постаті кошового Петра Калнишевського: особливості характеротворення : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 15.03.2013 / Ю. В. Ласкава ; наук. керівник О. О. Стадніченко ; Запорізький нац. ун-т. – Запоріжжя, 2012. – 203 с.

Ласкава Ю. В. Літературно-художня інтерпретація постаті Кошового Петра Калнишевського: особливості характеротворення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Ю. В. Ласкава ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертація є цілісним дослідженням літературно-художньої інтерпретації образу останнього кошового Петра Калнишевського в українській літературі. Розглянуто й проаналізовано специфіку художніх прийомів і засобів характеротворення, особливості трансформації історичної правди в художню, роль і місце творчого домислу та вимислу щодо діяльності останнього кошового Січі.

Широкий спектр жанрових форм (історичний роман, історико-документальна повість, історичне оповідання, нарис, есе, балада, ліро-епічна поема тощо) дозволив суттєво розширити діапазон опису останнього кошового Запорозької Січі, певні риси фольклорних стилізацій. Одним із ключових аспектів відображення історичної постаті П. Калнишевського в літературно-художньому дискурсі є специфіка характеротворення, адже письменники, що в ті чи інші часи зверталися до цієї історичної особи, робили різні акценти на основних її психологічних рисах.

226. Левченко О. О. Неоромантична поетика прози Михайла Коцюбинського : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 28.02.2019 / О. О. Левченко ; наук. керівник С. П. Михида ; Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Кропивницький, 2019. – 204 с.

Левченко О. О. Неоромантична поетика прози Михайла Коцюбинського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / О. О. Левченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У дисертації схарактеризовано модернізм як новий тип художньої свідомості формувався в українській літературі за допомогою різних течій (неоромантизм, символізм, імпресіонізм, неореалізм). З'ясовано, що модернізм принципово висунув на передній план індивідуальність. Осмислено феномен неоромантизму; простежено еволюцію поглядів на поняття неоромантизм,

окреслено його змістове наповнення, виокремлено концептуальні риси. Уточнено й уніфіковано поняттєво-термінологічний апарат із теми.

Окреслено ефект стильового симбіозу в прозі М. Коцюбинського періоду 1900–1913 років, проаналізовано динаміку стилю письменника. Виокремлено неоромантичні складові в доробку М. Коцюбинського, зокрема двосвіття та пошук гармонії і краси, екзотизм та вітаїзм, а також міфологізм.

Досліджено особливості неоромантичного героя, який протистоїть іншим, оскільки має особливу тонку душевну організацію, у нього посилене почуття краси, він намагається «побудувати» досконалий світ.

Установлено, що стиль М. Коцюбинського має синтетичний характер, оскільки поєднує творче опрацювання художніх здобутків реалізму, імпресіонізму та неоромантизму. Виявлено кореляцію неоромантизму з художньою технікою М. Коцюбинського, проаналізовано арсенал мовних засобів – колористичні епітети, метафори із залученням колоративів, колористичні перифрази, колір тла (моря, гір, піску, каменю), одяг персонажів тощо, що сприяє розгортанню ліричного сюжету, увиразнює, підсилює настроєво-емоційну палітру твору.

227. Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 16.12.2010 / О. С. Леоненко ; наук. керівник В. Г. Фоменко ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – 178 с.

Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / О. С. Леоненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 19 с.

Анотація

У дисертації досліджується жанр фентезі в українській прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття, осмислюються його характерні риси та особливості їх трансформації в сучасній літературі. Проаналізовано твори Г. Штоня та Г. Пагутяк, виявлено елементи міфологізму й філософічності як основних засад змісту в літературі фентезі. Значну увагу приділено феномену психологізму як засобу проникнення в духовний світ сучасної особистості.

У роботі з'ясовується специфіка реалізації характеристик західноєвропейського фентезі в художній прозі сучасних українських письменників. Визначено різновиди фентезі (містично-філософське, метафоричне, «героїчне» та готичне) на прикладі творчості Г. Штоня й Г. Пагутяк. Простежено, як прийоми психологізації та міфологізації розширюють зображувальні можливості саме українського фентезі.

228. Ляшов Н. М. Етноментальні парадигми історичних романів 80-х років ХХ ст. про козацтво : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 15.03.2013 / Н. М. Ляшов ; наук. керівник В. Ф. Шевченко ; Запорізький нац. ун-т. – Запоріжжя, 2013. – 223 с.

Ляшов Н. М. Етноментальні парадигми історичних романів 80-х років ХХ ст. про козацтво : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. М. Ляшов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено системний аналіз особливостей етноментальних парадигм історичних романів 80-х років ХХ ст. про козацтво, охарактеризовано основні проблеми розвитку історичного роману, що враховують його специфіку – здатність до модифікації, трансформації, синтезу, конкретизовано етноментальні концепції історичних реалій козаччини у творах П. Загребельного, Р. Іваничука, М. Івасюка, Г. Колісника, В. Кулаковського, Ю. Мушкетика, М. Сиротюка, Р. Чумака та ін., осмислено народознавчі функції, психологічні художні версії історичних осіб.

Означено специфіку моделювання концепту козацтва через інтертекстуальні реалії, художні версії, духовність, народознавчі функції, етнопсихологічна концепція, інтертекстуальний аналіз, синхронні літературні комунікації.

229. Нікітіна Н. П. Діалогічність художньої реальності в малій жіночій прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 15.03.2013 / Н. П. Нікітіна ; наук. керівник Л. Б. Тарнашинська ; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Київ, 2012. – 220 с.

Нікітіна Н. П. Діалогічність художньої реальності в малій жіночій прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. П. Нікітіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню національної специфіки діалогічності художньої реальності в малій жіночій прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття. Об'єктом дослідження є художні тексти, зокрема твори О. Деркачової, Є. Кононенко, З. Кучерявої, Т. Малярчук, Н. Сняданко, Л. Таран, Г. Тарасюк, Л. Тарнашинської, Л. Пономаренко тощо. Уперше представлений системний підхід до питання діалогічності в українській малій прозі порубіжжя століть. Виявлено, що розглянуті твори жіночої прози об'єднані соціовекторністю та соціосемантикою; істотно поглиблено поняття катастрофізму як феномену доби помежів'я національної літератури та постколоніальної дійсності України; досліджено трансформацію традиційних цінностей, а саме: шлюбу, родини, материнства як сакрального, перетвореного на профанне. Висвітлено та доповнено фактичним матеріалом жіночої малої прози положення християнського та екзистенційного (зокрема дитячого) катастрофізму як підвидів історіософського та антропологічного.

230. Нестелєєв М. А. Суїцидальний дискурс в українській прозі 20–30-х рр. ХХ ст. (психоаналітична інтерпретація) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 19.01.2011 / М. А. Нестелєєв ; наук. керівник Н. В. Зборовська ; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Черкаси, 2010. – 215 с.

Нестелєєв М. А. Суїцидальний дискурс в українській прозі 20–30-х рр. ХХ ст. (психоаналітична інтерпретація) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / М. А. Нестелєєв ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджуються художні особливості суїцидальних мотивів у прозі представників «Розстріляного Відродження». Головну увагу приділено аналізу суїцидального дискурсу в літературі, який функціонує на основі процесів семіотизації танатологічних образів (у маргінальних деталях твору) та семантизації смерті (у нав'язливих мотивах тексту).

У літературі 20-30-х років ХХ ст. самогубець є доволі поширеним художнім образом, що пояснюється негативним впливом революційної ідеології й загальним посттравматичним станом митців повоєнного часу. В українській прозі цього періоду під час осмислення конфлікту рустикального й урбаністичного світоглядів суїцид показано як дезадаптований вчинок, наслідок неприйняття ворожого часопростору. Також реактуалізація образів «зайвих людей» у модернізмі супроводжується активізацією суїцидального дискурсу, оскільки самогубство зображується як вирішення проблеми суспільно-ідейної чужості (зайвості). Проблема нової моралі та конфлікт «батьків і дітей» також своєрідно загострюють аналогічну образність у літературі, художнє втілення потягу до смерті в текстах цього періоду виводиться з маргінальних мотивів у центральні. Травматичний досвід війни, виявившись у надломлених долях митців, трансформується у психонастрої страху й порожнечі, притаманних персонажам, які стають суїцидентами внаслідок трагічної провини. Меланхолійні мотиви, що полягають у символізації втрати, виявляються провідною причиною суїцидальної поведінки у прозі модернізму. У творчості М. Хвильового, Г. Епіка та В. Підмогильного суїцидальний дискурс набуває свого найбільшого вираження, і саме психобіографічний аспект дозволяє відчитати особливості автодеструктивної образності їх прози.

231. Онищенко О. І. Поетика мемуарної прози письменників української діаспори другої половини ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 27.02.2019 / О. І. Онищенко ; наук. керівник В. П. Мацько ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 204 с.

Онищенко О. І. Поетика мемуарної прози письменників української діаспори другої половини ХХ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / О. І. Онищенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 19 с.

Анотація

У роботі досліджено складові поетики діаспорної спогадової літератури: концепція світу і героя в контексті опозиції авторського ідеалу абсурдному середовищу; вираження антитетичного через форми трагічного (екзистенціал смерті, внутрішній конфлікт персонажа) поетика літературного портрета І. Франка (А. Франко-Ключко, В. Франко, Степан Баран), засоби сатиричного зображення дійсності (портрет, інтер'єр, деталь, елементи гри (у творах Анатолія Гака, В. Куліша, Д. Гуменної, В. Чапленка); соціопсихологічні домінанти, що є підґрунтям структурної, семантичної і стилістичної специфіки поетикальних складових художності митців. Осягаючи різні аспекти художньої майстерності мемуаристів, об'єктивно оцінено культурний процес в західній діаспорі на соціопсихологічному та естетичному зрізах, що розширить уявлення про особистість того чи іншого автора, образну поетику в заданому алгоритмі, що відкриває непізнані сторінки творчої спадщини українських літераторів, вписуючи її в контекст сучасного літературознавства.

232. Пасько І. В. Поетична творчість Михайла Ореста в контексті модернізму : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 23.10.2014 / І. В. Пасько ; наук. керівник Н. І. Заверталюк ; Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2014. – 205 с.

Пасько І. В. Поетична творчість Михайла Ореста в контексті модернізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / І. В. Пасько ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 18 с.

Анотація

У дисертації досліджено поетичну творчість Михайла Ореста в контексті модернізму. У роботі стверджується, що проблема не знайшла належного висвітлення в літературознавстві, незважаючи на наявність низки ґрунтовних праць, присвячених творчості поета.

Поетія Михайла Ореста розглядається як така, що має ознаки літератури «високого» модернізму. Для розкриття цієї тези творчість поета досліджено в двох аспектах – на рівні оприявленої в ній моделі світу та з погляду інтертекстуальності як ознаки модерністського інтелектуалізму й елітарності спадщини Михайла Ореста.

Визначено темпоральний і просторовий виміри моделі світу в поезії Михайла Ореста, її складові (словоцентричність, опозиція природа – суспільство як передумова катастрофізму світу, риси модернізму в ній) у контексті «високого» модернізму.

Проаналізовано функціональність інтертекстуальних елементів, наявних у творчості Михайла Ореста, зокрема епіграфа й «вічних» образів, відповідних до неокласичної концепції «консервативної модернізації» літератури. На змістовому й формальному рівнях схарактеризовано орієнталізм у творчості Михайла Ореста як ознаку модерністського інтелектуалізму його поезії.

233. Перетятя О. С. Творчість Зірки Мензатюк і українська дитяча література другої половини ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 16.12.2012 / О. С. Перетятя ; наук. керівник Т. С. Пінчук ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2012. – 235 с.

Перетятя О. С. Творчість Зірки Мензатюк і українська дитяча література другої половини ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / О. С. Перетятя ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено творчість Зірки Мензатюк у контексті літературного процесу другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Здійснено спробу з'ясувати специфіку дитячої літератури на марґінесі літературознавчої теорії, визначити основні ознаки цього літературно-мистецького феномену, що визначають його специфіку в межах загального літературного – жанрові особливості (переважно малі прозові форми), тематика, технічне оформлення, відповідність віковим і психофізіологічним особливостям реципієнта.

На прикладі прозових творів З. Мензатюк досліджено авторську концепцію еволюції української дитячої літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Проаналізовано творчий доробок письменниці в синхронічному та

діахронічному зрізі, з урахуванням специфіки дитячої літератури, національної літературної традиції доби постмодернізму, авторської творчої фантазії, текстовості та контекстовості, що мають вплив на форму й зміст сучасних дитячих творів української письменниці. Аналіз доробку З. Мензатюк доводить, що авторська концепція базується на поєднанні в текстовій площині творів ультрасучасного (постмодерні тенденції) та ультратрадиційного (найдавніші форми народної творчості).

У результаті дослідження стверджується можливість проаналізувати творчість З. Мензатюк у ширших семіотичних координатах, що дає перспективи для нових досліджень.

- 234. Плужник О. М.** Проблема етнопсихології в прозі Анатолія Дімарова : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 19.09.2013 / О. М. Плужник ; наук. керівник Т. С. Пінчук ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2013. – 186 с.

Плужник О. М. Проблема етнопсихології в прозі Анатолія Дімарова : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / О. М. Плужник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми етнопсихології в прозовій творчості А. Дімарова.

У роботі здійснено теоретичний розгляд етнопсихологічних понять (особистість, національний характер, менталітет, ментальність, національна свідомість) та їх інтерпретацію в українській літературі. Досліджено художню прозу А. Дімарова, особливості характеротворення, літературно-естетичні погляди письменника.

Різномічно розкрито категорію особистості, своєрідність показу національного характеру у творчості митця. Схарактеризовано етнопсихологічну спрямованість прози А. Дімарова.

- 235. Погосян Н. І.** Семантика образу Тараса Шевченка в українській романістиці 1980–2010-х років : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 03.11.2020 / Н. І. Погосян ; наук. керівник В. Т. Поліщук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 272 с.

Погосян Н. І. Семантика образу Тараса Шевченка в українській романістиці 1980–2010-х років : канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. І. Погосян ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 21 с.

Анотація

У дисертації вперше системно досліджено різносемантичні варіації образу Тараса Шевченка в українській художньо-біографічній романістиці останніх чотирьох десятиліть, простежено еволюцію відповідних тенденцій від ранішої романної шевченкіани, відзначено провідний статус шевченківської тематики в історико-біографічній прозі, основні теоретико-літературні риси якої теж ґрунтовно осмислені з урахуванням найновіших студій. За обраною тематикою та проблематикою проаналізовано понад 20 романів про Т. Шевченка, написаних у 1980–2010-х роках, різногранно осмислено риси образу головного героя в них, відзначено впливи фактору творчої свободи/несвободи письменників романістів на

міру повноти й історичної достовірності образу Т. Шевченка та інших персонажів творів. Уперше детально проаналізовано реалізований у романах дискурс Шевченкового приватно-інтимного життя, відзначено творче (жанрово-видове, стильове, наративне) експериментаторство романістів-біографів, з'ясовано ряд інших проблем історико-біографічної прози.

236. Понасенко А. В. Творчість Богдана Рубчака й естетика Нью-Йоркської групи : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 12.09.2012 / А. В. Понасенко ; наук. керівник О. О. Бровко ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2012. – 203 с.

Понасенко А. В. Творчість Богдана Рубчака й естетика Нью-Йоркської групи : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / А. В. Понасенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У результаті здійснення аналітико-синтетичного дослідження письменницького й літературознавчого доробку Б. Рубчака виявлено й узагальнено особливості творчості митця у світлі естетичних здобутків Нью-Йоркської групи; уточнено роль і місце Нью-Йоркської групи в історії української літератури; охарактеризовано специфіку літературно-критичних поглядів Б. Рубчака; проаналізовано ідейно-естетичні особливості лірики поета; висвітлено інтертекстуальність як чинник поетики Б. Рубчака; окреслено інтермедіальний вимір лірики митця; розкрито проблематику й диференційовано стильові особливості епічних творів Б. Рубчака.

Творчість Б. Рубчака – виразний вплив українського пізнього модернізму, позначений впливом сюрреалізму й екзистенціалізму. Мотив лімінальності чужинця превалює в його ліриці та літературознавчих розвідках і є основним в оповіданнях. Інтелектуалізм, елітарність, інтермедіальні виміри поетики митця орієнтовані на здобутки світової культури.

237. Родигіна В. Ю. Мемуаристика Докії Гуменної: інтерпретація української ідентичності в літературі та культурі : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 16.12.2010 / В. Ю. Родигіна ; наук. керівник О. А. Галич ; Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2010. – 189 с.

Родигіна В. Ю. Мемуаристика Докії Гуменної: інтерпретація української ідентичності в літературі та культурі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / В. Ю. Родигіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 16 с.

Анотація

У дисертації представлено аналіз таких чинників національної ідентичності як мовна ідентичність, фольклорна тотожність, опертя на історію нації, національно-консолідуючий чинник, ототожнення своєї місії з майбутнім нації, усвідомлення себе як частини нації. Дослідження цих чинників в мемуарах Д. Гуменної дозволяє виокремити націєцентричну та літературоцентричну концепції спогадів письменниці. В дисертаційній роботі встановлено жанрові особливості мемуарів Д. Гуменної, проведено аналіз часопросторових особливостей організації мемуарного полотна. Досліджено еволюцію державницьких поглядів мемуариста.

238. Романова Н. В. Творчість Василя Симоненка: смислові і художні домінанти : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 19.09.2013 / Н. В. Романова ; наук. керівник П. В. Білоус ; Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2013. – 180 с.

Романова Н. В. Творчість Василя Симоненка: смислові і художні домінанти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. В. Романова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 19 с.

Анотація

У дисертації здійснено комплексний аналіз поетичної, прозової та публіцистичної спадщини Василя Симоненка. З'ясовано основні риси індивідуального творчого стилю автора, який формувався в умовах потужного психологічного дисонансу «космічної доби» із реальними можливостями самореалізації в світі. Звідси – контрастність творчості В. Симоненка: народнопоетичні образи сусідять із глобальними образами світу; традиційна поетика поєднується з розгорнутими метафорами і складним підтекстом; почуття зосереджені на переживанні життя і смерті, любові й ненависті, грому і тиші. У своїй творчості В. Симоненко постає як митець, котрий прагне зробити суспільство кращим, зміцнити і утвердити дух української нації.

239. Сушкевич Т. О. Особливості композиції романів П. Загребельного про Київську Русь : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 16.12.2012 / Т. О. Сушкевич ; наук. керівник П. В. Білоус ; Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2012. – 190 с.

Сушкевич Т. О. Особливості композиції романів П. Загребельного про Київську Русь : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Т. О. Сушкевич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню особливостей компонування романів про Київську Русь П. Загребельного, які виявляють сюжетно-композиційне новаторство письменника в жанрі українського історичного роману ХХ ст.

Оригінальність композиції романів «Диво», «Первоміст», «Смерть у Києві» та «Євпраксія» обумовлена прийомами компонування (монтажем, зіставленням та протиставленням, нарративними моделями, деталізацією, узагальненням, нагромадженням у зображенні подій, замовчуванням, повторами і варіаціями, часовою організацією текстів) та їх функціями, пов'язана зі змістовим наповненням творів, логікою зображеного й авторським задумом.

На основі специфіки джерел фабульно-сюжетного рівня, типології сюжетів і сюжетних схем та композиційних мотивів у творах «києворуського» циклу обґрунтовується модифікація сюжетних ліній романів як чинник особливостей їх компонування.

240. Тараненко А. В. Проблеми художнього втілення дитячої психології в українській прозі 70–80-х років ХХ століття : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 23.10.2014 / А. В. Тараненко ; наук.

керівник Н. П. Олійник ; Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2014. – 241 с.

Тараненко А. В. Проблеми художнього втілення дитячої психології в українській прозі 70–80-х років ХХ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / А. В. Тараненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Досліджено проблеми художнього втілення дитячої психології в українській прозі 70–80-х років ХХ століття (твори В. Близнеця, М. Вінграновського, О. Гончара, К. Гриба, А. Дімарова, А. Дрофаня, В. Кави, Г. Кияшка, О. Лупія, В. Медвідя, В. Положія, Лариси Письменної, Гр. Тютюнника, Б. Харчука та ін.). Зосереджено увагу на специфіці художнього вираження внутрішнього світу дитини, що по-різному розкривається в аналізованих творах. В одних творах психологічна атмосфера, система зображально-виражальних компонентів є домінуючим ракурсом у зображенні героя, що деякою мірою уможливорює розуміння характеру індивіда, в інших – мени значущим формантом; може бути містким, глибоким письменницьким прийомом, або ж – мінімальним, поверховим і слугувати для елементарного означення внутрішнього простору персонажа.

Концептуальні позиції психології дитини у вітчизняній прозі визначеного двадцятиліття простежуються через осмислення знакових особливостей художнього втілення індивідуально-авторської моделі світу; певної структурованості й систематизації варіативного проблемно-тематичного спектра; виокремлення магістральних типів дитячої натури; психологічного зображувально-виражального інструментарію (прийом сну, різновиди художньої деталі, інтертекстуальні вкраплення, домінування героїв тощо).

241. Чепурняк Т. О. Жанр поезії в прозі в українській літературі ХХ ст. Еволюція. Поетика : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 14.03.2013 / Т. О. Чепурняк ; наук. керівник О. А. Рарицький ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2012. – 202 с.

Чепурняк Т. О. Жанр поезії в прозі в українській літературі ХХ ст. Еволюція. Поетика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Т. О. Чепурняк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена висвітленню основних поетикальних тенденцій та етапів жанрової еволюції поезії в прозі крізь призму творчого набутку українських письменників ХХ ст. У дослідженні з'ясовано генезу, синкретичну природу та формозмістову специфіку поезій у прозі. Здійснений цілісний аналіз цієї жанрової моделі у творчості українських митців дає підстави для виокремлення таких її традиційних ознак, як лінійна організація, суб'єктивізм, монологічний виклад, домінування ліризму, психологізм, фрагментарність, а також пов'язані з новотворчістю авторів оригінальні варіації образної системи.

Виявлено низку чинників, які впливали на утвердження поезії в прозі в українській літературі ХХ ст. і стимулювали її подальший розвиток: це модерністичність, мистецький синкретизм, особливий тип художнього мислення і

творчого підходу. Визначено періоди злету й занепаду жанрової моделі через розгляд оригінальних зразків поезії в прозі як з точки зору тематологічного зрізу, так і поетикального. На конкретних прикладах показано типологічні й диференціальні ознаки поезії у прозі, зауважено палітру зображально-виражальних засобів, зокрема виявлено, що колір не раз ставав кодом емоційно-психічних станів ліричного героя та самого автора.

242. Ющенко Л. О. Проблематика і художні особливості історичної прози Віталія Кулаковського : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : захищена 22.02.2018 / Л. О. Ющенко ; наук. керівник Л. І. Ромащенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 235 с.

Ющенко Л. О. Проблематика і художні особливості історичної прози Віталія Кулаковського : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Л. О. Ющенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертація є першим цілісним дослідженням літературної спадщини В. Кулаковського. У роботі окреслено теоретичні аспекти історичної прози, зокрема ті, що стосуються проблеми жанрової диференціації творів про минуле, генези й типологічних особливостей української історико-пригодницької белетристики. Визначено ключові чинники формування світоглядних позицій, науково-естетичних орієнтирів та історіософських поглядів В. Кулаковського, виявлено й частково схарактеризовано науково-дослідницькі напрями їхньої реалізації (історія, літературна творчість, краєзнавство, літературна критика, педагогіка).

Окреслено жанрово-стильові параметри історичної прози письменника в контексті вітчизняних і європейських традицій (з урахуванням розробленої в ході дослідження жанрової класифікації історичного роману (повісті). Обґрунтовано художньо-смыслову роль пригодницької атрибутики (хронотип дороги, мотиви ув'язнення, викрадення, зілєння, перевдягання, пророкування чи віщування, переслідування, підслуховування, підступу, обману, прийом сну, любовні колізії й трикутники тощо) у сюжетно-композиційній системі історико-пригодницьких творів письменника.

Виокремлено й проаналізовано національні, соціальні й моральні аспекти порушених у романах і повістях В. Кулаковського проблем (народу і влади, особистості і держави, життя і смерті, совісті та обов'язку, любові і ненависті, вірності і зради, добра і зла, творення і руйнації тощо), які сконцентровані навколо однієї – героїчної боротьби українців за свободу і свої права. З'ясовано художню природу образів давньоруських князів, їхніх дружинників, козаків і гайдамаків крізь призму реалізації в них концепту героїчного. З огляду на деякий схематизм у розкритті характерів персонажів, схожість їхньої долі й прогнозованість дій, розроблено матрицю художньої інтерпретації героїчних постатей (їм переважно відведена роль протагоністів) у прозі В. Кулаковського.

243. Яровенко Т. С. Історико-літературні дослідження творчості Володимира Винниченка, Євгена Маланюка та Яра Славутича: всеукраїнський і регіональний дискурс : дис. ... канд. філолог. наук : 10.01.01 : захищена 03.04.2015 / Т. С. Яровенко ; наук. керівник С. П.

Михида ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2015. – 248 с.

Яровенко Т. С. Історико-літературні дослідження творчості Володимира Винниченка, Євгена Маланюка та Яра Славутича: всеукраїнській і регіональний дискурс : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Т. С. Яровенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена створенню систематизованої літературознавчої історіографії досліджень творчого спадку В. Винниченка, Є. Маланюка та Яра Славутича. Увага зосереджується на окресленні стратегічних напрямків рецептивних науково-критичних практик у контексті взаємозв'язків між діаспорними, регіональними осередками й загальнонаціональними тенденціями вивчення життєпису й творчості зазначених майстрів слова. З цією метою аналізуються дослідницькі парадигми винниченкознавства, маланюкознавства й художнього доробку Яра Славутича з урахуванням темпорального, географічного та культурно-історичного факторів. З'ясовуючи місце, роль і значення краєзнавчого літературознавства в системі всеукраїнських досліджень, у роботі встановлюються тематичні, методологічні обшари та суспільно-історичні й територіальні особливості формування конкретно персоналізованих наукових векторів вивчення творчості митців у контексті власне літературознавчої історіографії, що на сьогодні є актуальною проблемою історії вітчизняної літератури.

10.02.01 «Українська мова»

Кандидатські дисертації

244. Білоконенко А. І. Архаїчні граматичні форми іменних частин мови в українській фразеології : дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.01 захищена 27.12.2016 / А. І. Білоконенко ; наук. керівник С. Л. Ковтюх ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кропивницький, 2016. – 324 с.

Білоконенко А. І. Архаїчні граматичні форми іменних частин мови в українській фразеології : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.01 / А. І. Білоконенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Кропивницький, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше в українському мовознавстві комплексно проаналізовано архаїчні словоформи іменних лексико-граматичних класів у складі літературних та діалектних фразеологізмів. Обґрунтовано науково-теоретичні засади вивчення застарілих форм у фразеологічному фонді української мови. Досліджено компонентний склад діалектних фразем як консерваторів архаїчної словозміни та формотворення іменників, займенників та числівників попередніх історичних етапів розвитку української мови.

Унаслідок аналізу української національної ідіоматики з'ясовано граматичні особливості застарілих безприйменникових і прийменникових відмінкових словоформ однини, двоїни та множини іменників і займенників, коротких, повних нестягнених прикметників та займенників, ад'єктивних форм компаратива, окремих числівників першого десятка, деяких складних і складених нумеральних словоформ.

Уточнено зміст понять «граматичний діалектизм» і «граматичний архаїзм». Визначено основні причини використання застарілих словоформ у складі діалектних та літературних стійких сполучень слів. Установлено, що умови збереження граматичної архаїки в структурі фразеологічних одиниць на українському мовному ґрунті залежать від особливостей форми та стійкості складу фразеологізмів, вираженої фіксованим порядком слів і відносною незмінністю компонентів.

245. Бортун К. О. Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному і офіційно-діловому стилях : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 14.02.2019 / К. О. Бортун ; наук. керівник М. О. Вінтонів ; Донецький нац. ун-т ім. В. Стуса, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця, 2018. – 214 с.

Бортун К. О. Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному і офіційно-діловому стилях : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / К. О. Бортун ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно досліджено структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному й офіційно-діловому стилях. Простежено еволюцію поглядів на природу імператива в мовознавстві. Окреслено основні підходи до визначення лінгвістичного статусу імператива в системі граматичних категорій.

Проаналізовано дефініції значення контрольованості як семантичного аспекту імператива, уточнено функційно-семантичну структуру імперативних висловлень публіцистичного стилю, зокрема ядро категорії імператива, приядерні елементи та периферію реалізації категорії імперативності. Описано лексико-семантичні вияви імперативності в публіцистичних текстах, виокремлено фразеологічні одиниці з імперативною семантикою, розглянуто специфіку вираження невербального значення імперативності в текстах публіцистичних жанрів.

Схарактеризовано стильові риси, жанри та підсистеми офіційно-ділового стилю, особливості структури його висловлення з погляду реалізації граматичних засобів вираження категорії імператива, валентностей предиката, установлено значення й специфіку поширювачів у висловленні, взаємозв'язок комунікативного завдання і структурно-семантичної організації речення, елементів комунікативної ситуації. Проаналізовано семантико-прагматичні різновиди спонукальних висловлень офіційно-ділового стилю.

246. Григорук Н. В. Власні назви спортивних команд: структура, походження, функціонування в українській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 16.11.2017 / Н. В. Григорук ; наук. керівник

М. М. Торчинський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2017. – 248 с.

Григорук Н. В. Власні назви спортивних команд: структура, походження, функціонування в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Григорук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У дисертації комплексно проаналізовано командоніми – власні назви команд, які беруть участь у змаганнях з ігрових видів спорту. Обґрунтовано концептуальні засади вивчення власних назв спортивних команд. З'ясовано функціональні ознаки командонімів, а також їх продуктивність і поширеність ; описано їхні структурні, дериваційні та мотиваційні особливості.

Усього досліджено 22 843 командоніми: 15 509 (67,89%) простих, 5 641 (24,7%) складних і 1 693 (7,41%) складені назви. Констатовано, що переважає семантичне словотворення над морфологічним. Серед різновидів лексико-семантичного словотвору домінує власне семантизація; а морфологічний спосіб творення в основному репрезентовано словоскладанням. Перевагу відонімних похідних над відапелятивними та відонімно-відапелятивними конструкціями кваліфіковано як специфічну ознаку командонімів. Серед твірних лексем відонімних дериватів засвідчено насамперед ойконіми, назви виробничо-комерційних об'єктів і ДСТ, а із-поміж відапелятивних – найменування об'єктів неживої природи, професій, числівники тощо. Установлено, що основними мотиваційними типами українських командонімів є асоціативний, зокрема асоціативно-виробничий, асоціативно-навчальний, асоціативно-відомчий, асоціативно-професійний й асоціативно-командний, а також локативний, символічний і комбінований.

247. Дорошенко М. Н. Функційно-семантичні параметри часток у мові української преси початку ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 15.02.2019 / М. Н. Дорошенко ; наук. керівник М. О. Вінтонів ; Київський ун-т ім. Б. Грінченка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2018. – 204 с.

Дорошенко М. Н. Функційно-семантичні параметри часток у мові української преси початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / М. Н. Дорошенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У дисертації описано функційно-семантичні особливості часток. Простежено еволюцію поглядів на частку як об'єкт лінгвістичних досліджень. Встановлено межі частки як частини мови. Порушено питання класифікації часток. Розглянуто прагматичні вияви речень із частками. Визначено статус та особливості публіцистичного дискурсу як об'єкта лінгвістичного аналізу.

З огляду на походження часток критерієм розподілу обрано наявність/відсутність словотворних зв'язків і формальних співвідношень зі словами інших класів. Описано механізми партикуляції дієслів, прислівників, займенників і сполучників. Окрему увагу приділено диференціації часток і вигуків.

Комунікативно-прагматичні функції партикул у публіцистичному дискурсі розглянуто в межах теорії функційно-семантичного поля. Зокрема модальність репрезентовано як функційно-семантичну категорію. Визначено поля об'єктивної

та суб'єктивної модальності. У межах функційно-семантичного поля суб'єктивної модальності виокремлено функційно-семантичні поля позитивних емоцій, негативних емоцій і здивування. Розглянуто особливості реалізації та механізми функціонування часток у різних польових структурах.

248. Жуган Н. А. Лексика ткацтва в середньонаддніпрянських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 03.06.2019 / Н. А. Жуган ; наук. керівник Г. І. Мартинова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 331 с.

Жуган Н. А. Лексика ткацтва в середньонаддніпрянських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. А. Жуган ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

У виконаній дисертації вперше в українському мовознавстві комплексно досліджено лексику ткацтва середньонаддніпрянського діалекту південно-східного наріччя української мови.

Установлено структурування ткацької лексики, виокремлено її тематичні, лексико-семантичні поля, пов'язані з різними етапами цього ремесла, вирізнено власне терміни ткацтва та субституту, що набули спеціалізованої семантики, обгрунтовано термінологічний статус лексем. Уперше описано динамічні процеси в пасивізованій лексиці, установлено зміни в її репертуарі та семантиці.

За результатами картографування ткацької лексики уперше було представлено фрагмент словникового складу середньонаддніпрянського говору в усьому ареалі, визначено особливості просторової поведінки архаїзованої лексики та основні ареологічні тенденції її поширення.

249. Ліщук Т. Д. Вербалізація концепту «зовнішність людини» в художньому мовленні ХХ – початку ХХІ ст. : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 16.11.2017 / Т. Д. Ліщук ; наук. керівник Н. М. Торчинська ; Хмельницький нац. ун-т, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2017. – 229 с.

Ліщук Т. Д. Вербалізація концепту «зовнішність людини» в художньому мовленні ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. Д. Ліщук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2017. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено з'ясуванню способів і засобів вербалізації концепту «зовнішність людини» на матеріалі творчості В. К. Винниченка, М. П. Стельмаха, Ю. І. Андруховича. З'ясовано сутність поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці, проаналізовано різні погляди щодо структури концепту, визначено змістове наповнення поняття «зовнішність людини». Запропоновано універсальну класифікацію концепту «зовнішність людини», здійснено поділ концептів за ступенем інтеграції семантичних структур на базові концепти, підконцепти, мікроконцепти, сегменти та елементи, що підпорядковані вершинному суперконцепту, або мегаконцепту. У структурі концепту «зовнішність людини» виокремлено 6 підконцептів, 28 мікроконцептів, 34 сегменти та 14 елементів.

У процесі дослідження встановлено, що використання портретного опису у творах авторів має різний характер. В. К. Винниченко-модерніст гарною

зовнішністю наділяє людей із негативними рисами характеру й навпаки. У М. П. Стельмаха-соцреаліста внутрішня і зовнішня краса непривабливість головних героїв є прямо пропорційною, а в ідіостилі Ю. І. Андруховича-постмодерніста в репрезентації зовнішності персонажів основний акцент зроблено на одязі та аксесуарах.

Отже, портретна характеристика героя в художньому тексті – це невід'ємний компонент будь-якого твору, бо саме вона допомагає уявити персонажа, виробити ставлення до нього, сприйняти чи засудити його манеру поведінки, висловлення тощо.

250. Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі : дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.01 захищена : 27.12.2016 / Ю. В. Мала ; наук. керівник М. О. Вінтонів ; Донецький нац. ун-т ім. В. Стуса. – Вінниця, 2016. – 229 с.

Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.01 / Ю. В. Мала ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця, 2016. – 19 с.

Анотація

У дисертації описано концептуальні засади політичного дискурсу ЗМК, з'ясовано його природу, значення. Окреслено систему синтаксичних засобів експресивізації політичного дискурсу, обгрунтовано статут поняття «політичний дискурс» у сучасній лінгвістиці. Експресивність схарактеризовано як категорію структурного синтаксису. Визначено механізми соціального впливу в політичному дискурсі.

У роботі систематизовано експресивні синтаксичні конструкції в текстах політичної спрямованості, досліджено їхнє функційне призначення. Зокрема, встановлено, що основною функцією політичного дискурсу є його використання як інструменту політичної влади (боротьби за владу, оволодіння владою, її збереження, стабілізація або перерозподіл).

Представлено співвідношення експресивності і суб'єктивної модальності в політичному дискурсі. Експресивність проаналізовано як загальнономовну категорію, зреалізовану у всіх сферах мови. Виявлено особливості вживання питальних, окличних, а також заперечних речень у політичному дискурсі.

Описано різновиди повторів, схарактеризовано їхнє функційне призначення. З'ясовано, що на всіх рівнях організації політичного тексту повтор окремих елементів або їх поєднань сприяє актуалізації емоцій, є текстотвірним чинником, що концентрує навколо себе інші складання.

251. Мельник О. А. Становлення сучасної ергономії Вінниччини (90-ті роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 07.06.2018 / О. А. Мельник ; наук. керівник Н. М. Павликівська ; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця, 2018. – 355 с.

Мельник О. А. Становлення сучасної ергономії Вінниччини (90-ті роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. А. Мельник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше в українському мовознавстві здійснено різноаспектний аналіз ергонімів Вінниччини 90-тих років ХХ ст. – поч. ХХІ ст. З'ясовано статус ергоніма в системі онімного простору; досліджено становлення ергонімікону Вінниччини в дореволюційний і радянський періоди та особливості ергонімотворення кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.; проаналізовано лексико-семантичну організацію ергонімів у контексті проблем регіональної ономастики, виокремлено банконіми, емпороніми, конфесіоніми, партіоніми, медициноніми, школоніми. Виявлено специфіку номінації ергооб'єктів; окреслено мотиви творення аналізованих ергонімів; визначено тенденції їхнього розвитку, загальні закономірності функціонування ергонімів Вінниччини; простежено взаємозв'язок інтра- та екстралінгвальних чинників у номінації ергооб'єктів регіону; обґрунтовано місце й роль конотованих ергонімів Вінницької області в сучасній українській ергоніміці.

Розглянуто структурний аспект ергонімих дериватів, способи ергонімотворення, онімізацію і трансонімізацію як основні способи творення ергоназв, класифіковано та схарактеризовано особливості сучасних аброергонімів та багатокomпонентних ергоконструкцій.

252. Оскирко О. П. Назви їжі та напоїв у східноpodільських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 03.06.2019 / О. П. Оскирко ; наук. керівник Т. М. Тищенко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Умань, 2018. – 397 с.

Оскирко О. П. Назви їжі та напоїв у східноpodільських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. П. Оскирко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 19 с.

Анотація

Дисертацію присвячено дослідженню лексики харчування в східноpodільських говірках, які є маргінальними говірками podільського говору та безпосередньо контактують із середньонаддніпрянським та степовим говорами південно-східного наріччя.

У дисертації вивчено сучасний стан теоретичних напрацювань у царині означеної лінгвістичної проблеми та змодельовано структурну організацію лексики харчування східноpodільських говірок; проаналізовано склад, структурну організацію й семантику лексем на позначення їжі та напоїв у східноpodільських говірках; визначено способи та засоби номінації в досліджуваній тематичній групі, окреслено номінаційні процеси в східноpodільських говірках; охарактеризовано тенденції просторової поведінки назв їжі та напоїв, здійснено внутрішнє членування досліджуваних говірок; встановлено відношення зафіксованої лексики до відповідних номінативних одиниць інших українських діалектів.

Розширено емпіричну базу української діалектології: у науковий обіг уведено новий діалектний матеріал, укладено «Словник назв їжі та напоїв у східноpodільських говірках», який може стати важливим доробком для створення регіонального словника, та лінгвістичні карти.

253. Панченко Т. С. Нові явища в семантиці та словотворенні лексики в українській пресі початку ХХІ ст. : дис. ... канд. філол. наук :

10.02.01 : захищена 11.04.2018 / Т. С. Панченко ; наук. керівник М. І. Навальна ; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – 259 с.

Панченко Т. С. Нові явища в семантиці та словотворенні лексики в українській пресі початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. С. Панченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено нові явища в семантиці та словотворенні лексики в українській пресі другого десятиліття ХХІ ст. На новому фактичному матеріалі розглянуто функціонування нових слів, у продукуванні яких задіяні іншомовні префікси, префіксоїди, інтернаціональні компоненти, аброморфема та суфікси; досліджено поповнення українського лексикону запозиченнями, зокрема англіцизмами; узагальнено вживання в мові преси okazionalizmів та з'ясовано найбільш продуктивні способи їх творення.

Схарактеризовано джерела поповнення лексикону українських періодичних видань, визначено чинники, які зумовлюють зміни в лексико-семантичній та словотвірній системі української мови початку ХХІ ст., проаналізовано особливості функціонування найуживаніших лексичних одиниць у мові сучасної преси.

Установлено, що функціонально-стильова динаміка лексики продовжує залишатися основною тенденцією розвитку мови на початку ХХІ ст.

254. Плечко А. А. Вірування про небесні світила в середньоподільських говірках: етнолінгвістичний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 02.07.2020 / А. А. Плечко ; наук. керівник : Г. І. Гримашевич ; Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 324 с.

Плечко А. А. Вірування про небесні світила в середньоподільських говірках: етнолінгвістичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. А. Плечко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше в українському мовознавстві комплексно досліджено вірування про небесні світила в середньоподільських говірках в етнолінгвістичному аспекті.

Установлено структурування середньоподільської лексики культурних дискурсів, пов'язаних із віруванням про небесні світила, за тематичними групами; визначено основні лексико-семантичні групи ТГЛ, пов'язаної з уявленнями про небесні світила; окреслено теми й мотиви, що формують культурні тексти середньоподільських вірувань про місяць, сонце, зорі.

Уперше до наукового обігу введено новий автентичний етнолінгвістичний матеріал, що став підґрунтям для встановлення структури досліджуваного культурного явища в складі цілісної системи різнопланових одиниць – вербальних, реалемних, акціональних, локативних, темпоральних, атрибутивних, станових тощо. Схарактеризовано систему конкретних протиставлень, що відображають основну опозицію середньоподільських вірувань; з'ясовано особливості номінації небесних світил щодо інших систем, визначено специфіку функціонування

семантики зафіксованих лексем в обряді та поза ним. Виявлено семантичну особливість середньополіської лексики культурних дискурсів, пов'язаних із небесними світилами, порівняно з віруванням слов'ян; запропоновано реконструкцію фрагменту поліської традиційної картини світу.

255. Сьоміна О. І. Синтаксичні особливості східноpodільських говірок : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 02.07.2020 / О. І. Сьоміна ; наук. керівник Т. М. Тищенко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Умань, 2020. – 315 с.

Сьоміна О. І. Синтаксичні особливості східноpodільських говірок : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. І. Сьоміна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

У виконаній дисертації вперше в українському мовознавстві системно проаналізовано синтаксичний рівень однієї з частин діалектного континууму – східноpodільських говірок; удосконалено методика вивчення діалектного синтаксису, в основу якої покладено текстоцентричний підхід. У роботі обгрунтовано теоретичні й методологічні засади дослідження діалектного синтаксису; схарактеризовано теоретичні досягнення української лінгвістики у вивченні діалектних явищ і діалектного синтаксису зокрема, умотивовано вибір регіону дослідження.

Проаналізовано діалектну специфіку словосполучень у говірках Східного Поділля, схарактеризовано структурно-семантичні особливості керованих безприймникових і приймниково-відмінкових зворотів, описано варіативність та повтори прийменників.

Окреслено діалектну специфіку простого неускладненого речення; з'ясовано особливості вираження головних членів речення; підмета, присудка і недиференційованого головного члена односкладного безособового речення; схарактеризовано способи ускладнення простого речення, визначено структуру складносурядних і складнопідрядних речень.

256. Тереховська Л. М. Естетична актуалізація граматичних категорій іменника в поетичних текстах постмодернізму : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 11.04.2018 / Л. М. Тереховська ; наук. керівник Л. В. Шитик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 248 с.

Тереховська Л. М. Естетична актуалізація граматичних категорій іменника в поетичних текстах постмодернізму : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. М. Тереховська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 19 с.

Анотація

У дисертації вперше комплексно досліджено естетичне функціонування граматичних категорій іменника в поетичному постмодерному дискурсі (на матеріалі поезій Ю. І. Андруховича, В. В. Неборака, О. В. Ірванця та О. С. Забужко). Обгрунтовано науково-теоретичні засади вивчення естетичної актуалізації іменникових граматичних категорій, системно описано виражальні можливості граматичного роду, числа та відмінка іменника з огляду на

використання грамем у складі художніх засобів. Схарактеризовано типові випадки естетичної актуалізації іменникових категорій у поетичному контексті, доведено його вплив на створення okazіональності на морфологічному рівні. Визначено функційно-семантичні й естетичні параметри іменникових грамем у поетичному постмодерному дискурсі, досліджено випадки актуалізації семантики граматичних одиниць у складі асоціативно-образних полів. Виокремлено формальні відхилення від норми в межах категорій роду, числа та відмінка. Систематизовано словотвірні моделі й схарактеризовано способи творення граматичних okazіональних модифікацій, визначено okazіонально продуктивні морфеми. З'ясовано семантико-синтаксичні функції відмінкових грамем у художньому мовленні.

- 257. Юлдашева Л. П.** Структурно-семантичні та прагматичні особливості заголовків художніх творів кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : захищена 07.06.2018. / Л. П. Юлдашева ; наук. керівник Л. В. Шитик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 270 с.

Юлдашева Л. П. Структурно-семантичні та прагматичні особливості заголовків художніх творів кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. П. Юлдашева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертація є першим цілісним дослідженням заголовків художніх творів кінця ХХ – початку ХХІ століття, в аспекті з'ясування їхньої семантичної, структурної й прагматичної специфіки. Осмислено феномен заголовка як імені тексту; уточнено й уніфіковано поняттєво-термінологічний апарат із теми, кваліфіковано заголовки творів сучасної української літератури за семантичними, структурними та прагматичними критеріями, визначено основні лексико-семантичні поля в них та ієрархізовано їхню структуру, окреслено тенденції номінації сучасних творів. Досліджено граматичні моделі, що їх реципієнти сприймають як специфічні для створення літературних заголовків. На підставі сучасної класифікації синтаксичних одиниць української мови виокремлено заголовки-словоформи, заголовки-словосполучення, заголовки-речення.

Проаналізовано перспективно-ретроспективний зв'язок заголовка й тексту, схарактеризовано заголовок як текстовий і метатекстовий компонент. Окреслено специфіку прагматизації заголовкових моделей, проаналізовано реалізацію комунікативних стратегій автора, окреслено засоби формування імпліцитності та експліцитності в заголовках; схарактеризовано їхню мотиваційну типологію. Вирізнено особливості заголовків сучасних творів із погляду гендерної аспектизації та виокремлено відповідні гендерні преференції. З'ясовано особливості створення та механізм сприйняття заголовків.

- 258. Янчишин А. М.** Власні назви промислових товарів: типологія, походження і функціонування : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 : 14.02.2019 / А. М. Янчишин ; наук. кер. М. М. Торчинський ; Хмельницький нац. ун-т, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2019. – 356 с.

Янчишин А. М. Власні назви промислових товарів: типологія, походження і функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А. М. Янчишин ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 2019 с.

Анотація

У дисертації комплексно проаналізовано власні назви промислових товарів. Обґрунтовано науково-теоретичні засади вивчення товаронімів як складника прагматонімної системи, вивчено історію прагматонімічних досліджень, системно описано диференційні ознаки прагматонімів. Товароніми схарактеризовано як штучні оніми, пов'язані з матеріальною сферою людського життя, що номінують окремий товар, тобто об'єкт, призначений для продажу чи обміну: власні назви аудіо- та відеотехніки, транспортних засобів і так званих сервісних машин.

Систематизовано власні назви товарів, з'ясовано продуктивність основних різновидів найменувань машин та апаратів за чотирма періодами, а саме: перший період (кінець ХІХ ст. – 1917 р.), другий період (1917–1945 рр.), третій період (1946–1991 рр.), четвертий період (1991–2019 рр.).

Окреслено структурно-дериваційні й мотиваційно-функціональні особливості машинонімів. За походженням виокремлено 7528 (37,47 %) українськомовних та 12563 (62,53 %) іношомовних номінацій. Вітчизняні номінації схарактеризовано за структурно-дериваційним, семантико-мотиваційним і функціональним критеріями. За будовою виокремлено прості (739; 9,65 %), складні (2687; 35,86 %) і складені (4102; 54,49 %) номінації.

Проаналізовано два способи деривації товаронімів: лексико-семантичний (1801; 63,78 %) і морфологічний (2727; 36,22 %). Перевагу онімів із комбінованою семантикою (6268; 83,26 %) над відапелятивними (825; 10,96 %) та відонімними (424; 97,47 %) конструкціями кваліфіковано як специфічну ознаку товаронімів.

З'ясовано, що основним мотиваційним типом українських найменувань машин та апаратів є товароніми з комбінованою мотивацією (6725; 89,33 %).

13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»

Докторські дисертації

259. Безлюдний О. І. Соціально-педагогічні основи сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльний аналіз : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 : захищена 27.06.2013 / О. І. Безлюдний ; наук. консультант Н. С. Побірченко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2013. – 494 с.

Безлюдний О. І. Соціально-педагогічні основи сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та України: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / О. І. Безлюдний ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації запропоновано історіографію дослідження проблеми сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та Україні, представлено методологічні засади її вивчення. Схарактеризовано історичні традиції розвитку

інституту сім'ї в США й Україні, з'ясовано сутність сім'ї та її основні функції в аналізованих державах, окреслено соціально-демографічні аспекти життєдіяльності сім'ї в американському й українському суспільствах. Витлумачено сутність сімейного виховання в американській та українській родині, виокремлено чинники, які впливають на характер його реалізації в США й Україні. Проаналізовано законодавчу базу США й України щодо підтримки сім'ї та сімейного виховання. Відрефлектовано психолого-педагогічні концепції сімейного виховання, що набули поширення в США та Україні. Описано зміст, методи й засоби сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та Україні, роль батьків і їхній виховний вплив на дитину в американській та українській родині. На основі порівняльного аналізу схарактеризовано особливості виховання дітей у дисфункціональній сім'ї в американському й українському суспільстві, деталізовано сутність прийомної сім'ї і специфіку виховання в ній дітей у кожній із країн. Окреслено провідні напрями соціально-педагогічної роботи з удосконалення допомоги батькам у вихованні дітей у Сполучених Штатах Америки та Україні. Досліджено тенденції, характерні для сімейного виховання в названих державах.

260. Кир'ян Т. І. Теорія і практика розвитку вищої медичної освіти в Україні (XX – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 захищена 27.12.2018 / Т. І. Кир'ян ; наук. консультант Т. М. Десятов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 527 с.

Кир'ян Т. І. Теорія і практика розвитку вищої медичної освіти в Україні (XX – початку XXI) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Т. І. Кир'ян ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

У дослідженні запропоновано цілісний ретроспективний аналіз теоретичних засад і практики розвитку вищої медичної освіти в Україні протягом XX – початку XXI ст. На підставі опрацювання історико-педагогічних джерел вивчено ступінь наукового розроблення проблеми, виокремлено етапи становлення й розвитку вищих медичних навчальних закладів України, систематизовано внесок вітчизняних учених у наукову рефлексію порушеної проблеми.

Науково обгрунтовано етапи еволюційних змін у системі вищої медичної освіти періоду XX – початку XXI ст.: I етап – зародження (відкриття перших освітніх закладів на межі XIX – початку XX ст.); II етап – становлення й розширення мережі вищих і середніх медичних закладів (I половина XX ст.); III етап – удосконалення змісту, організаційних форм, методів і засобів навчання в закладах вищої медичної освіти (II половина XX ст.); IV етап – модернізація вищої медичної освіти на рубежі XX – початку XXI ст.

Узагальнено досвід функціонування вищих медичних навчальних закладів України (медичних факультетів, класичних університетів, медичних університетів, інститутів, академій і коледжів), описано організаційні форми, методи, технології й засоби навчання, схарактеризовано викладацький та студентський склад закладів вищої медичної освіти відповідно до диференційованих етапів їхнього розвитку, окреслено шляхи підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я.

261. Кучай Т. П. Система професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Японії до морально-етичного виховання учнів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.07 : захищена 27.05.2015 / Т. П. Кучай ; наук. керівник Н. Г. Ничкало ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 639 с.

Кучай Т. П. Система професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Японії до морально-етичного виховання учнів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Т. П. Кучай ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

У дисертації досліджено особливості розвитку професійної підготовки вчителів початкових класів до морально-етичного виховання учнів в університетах Японії. На основі вивчення наукових джерел, законодавчих і нормативно-правових документів Японії і України, а також документів міжнародних організацій розкрито основні напрями модернізації освіти Японії на початку XXI століття, схарактеризовано інноваційні підходи до професійного розвитку вчителя початкової школи, присвоєння кваліфікації вчителя, його сертифікації та підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти Японії; висвітлено значення національних традицій у морально-етичному вихованні учнів; виявлено особливості взаємодії сім'ї і школи та естетизації навчального середовища; проаналізовано японську модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до морально-етичного виховання учнів в умовах світових глобалізаційних та інтеграційних процесів; обгрунтовано концептуальні засади модернізації підготовки вчителя початкових класів в Україні з урахуванням прогресивних ідей японського досвіду; виявлено подібні тенденції розвитку освіти в досліджуваних країнах.

262. Махиня Н. В. Тенденції розвитку освіти дорослих у країнах Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 : захищена 17.05.2019 / Н. В. Махиня ; наук. керівник К. М. Гнезділова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 682 с.

Махиня Н. В. Тенденції розвитку освіти дорослих у країнах Європейського Союзу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Н. В. Махиня ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У дисертації здійснено системний аналіз теорії і практики організації освіти дорослих у країнах ЄС у другій половині XX ст. – на початку XXI ст. з урахуванням актуальних соціально-економічних, соціокультурних та педагогічних умов. На основі проведеного аналізу виокремлено тенденції, які зумовлюють функціонування освіти дорослих як окремого й органічного складника системи неперервної освіти. Сформульовані тенденції дали змогу актуалізувати конструктивний європейський досвід та окреслити можливості його імплементації в умовах розбудови вітчизняної системи освіти дорослих.

З'ясовано, що зазначена освітня ланка формується під впливом зовнішніх (об'єктивних: економічні, політичні, соціальні) та внутрішніх (суб'єктивних: самооцінка, саморозвиток, особистісна мотивація) чинників. Доведено, що значним фактором впливу на розвиток освіти дорослих є також зміна парадигми освіти, яка зміщує акценти із суто знанневого підходу на особистісний,

проголошуючи унікальність кожного дорослого учня та необхідність створення умов для його саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації, що має сприяти його професійному формуванню та розширенню його кар'єрних можливостей. Уточнено сутність та зміст базових понять наукового пошуку, а саме: «освіта дорослих», «андрагогіка», «освіта упродовж життя», «тенденція розвитку освіти».

Встановлено, що питання освіти дорослих набуло особливої актуальності в другій половині ХХ століття, чому сприяло формування основоположних андрагогічних принципів та визначення базових понять освіти дорослих. Педагогічні дискусії доводять, що основні погляди європейських та вітчизняних дослідників збігаються, натомість окремі деталізовані підходи до методичних засад функціонування освіти дорослих, цілей та завдань можуть різнитися залежно від потреб та особливостей організації суспільства, у якому вони формуються.

Вивчення законодавчого поля освіти дорослих, простеження генези й обґрунтування історичного поступу навчання дорослих, урахування соціальних, політичних та економічних передумов розвитку освіти дорослих сприяли виокремленню основних періодів розвитку дорослих на теренах Європейського Союзу в другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. та уможливили визначення провідних тенденцій у кожному з періодів. Диференційовано три етапи розвитку освіти дорослих в ЄС у зазначених хронологічних межах.

Виділено та схарактеризовано загальні для Євросоюзу та специфічні національні тенденції в освіті дорослих. З'ясовано, що до спільних тенденцій у галузі належать розвиток неформальних можливостей набуття нових знань, навичок і компетенцій: дистанційні й онлайн-програми підготовки, вироблення навичок на робочому місці, корпоративне та офісне навчання, тьюторство та наставництво в освітньому просторі навчання дорослих. Сучасному періоду у ЄС притаманна також значна гуманізація й соціалізація освіти дорослих.

Актуалізовано конструктивний досвід ЄС щодо організації навчання дорослих та окреслено доцільність і напрями його імплементації в український освітній простір. Апробовано освітні можливості ЄС та чинні в Україні програми, які доводять дієвість окремих практик освіти дорослих в українських реаліях (застосування власного досвіду дорослого учня, змішане навчання, перевернутий клас, менторство, спрямованість на самоосвіту тощо).

Проведене анкетування дорослого населення України презентувало рівень усвідомлення важливості освіти дорослих у нашій країні, умотивованість дорослого населення до навчання, диверсифікацію форм, можливостей та перешкод щодо набуття нових знань у дорослому віці громадянами України. Доведено, що освіта дорослих сьогодні є невід'ємною частиною життя українців, які володіють достатньою інформацією та мають мотивацію для участі в неперервному навчанні.

263. Савченко Н. С. Теорія і практика позашкільної освіти молоді в Польщі (остання чверть ХІХ століття – середина ХХ століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 захищена : 25.06.2013 / Н. С. Савченко ; наук. консультант М. Б. Євтух ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2013. – 530 с.

Савченко Н. С. Теорія і практика позашкільної освіти молоді в Польщі (остання чверть ХІХ століття – середина ХХ століття) : автореф. дис. ...

д-ра пед. наук : 13.00.01 / Н. С. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації засобами історико-педагогічного дослідження теоретично узагальнений і практично осмислений розвиток позашкільної освіти молоді в Польщі в період від останньої чверті XIX ст. до середини XX ст. виокремлено необхідні для суспільства функції, які виконує ця ланка освітньої системи: належна організація проведення молоддю вільного від навчання часу, передання від старшого покоління до молодшого культурних цінностей, традицій і звичаїв, що відображають історію народу, ідеали, устремління, вірування й характер соціальних відносин (соціалізації та самореалізації молоді).

Актуалізовано й окреслено перспективи творчого використання педагогічного досвіду (здобутків теорії і практики позашкільної освіти й виховання) позашкільної освіти в Польщі в останній чверті XIX ст. – середині XX ст. Одним із шляхів розв'язання проблеми належної організації соціалізації й самореалізації молоді в сучасних умовах є участь населення в громадсько-педагогічному русі, створення позашкільних інституцій самореалізації молоді, субкультур них об'єднань молоді, допомога в забезпеченні життєдіяльності таких структур.

- 264. Савченко О. П.** Теорія і практика розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах інтеграційних процесів (кінець XX – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 захищена 21.06.2013 / О. П. Савченко ; наук. консультант А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 500 с.

Савченко О. П. Теорія і практика розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах інтеграційних процесів (кінець XX – початок XXI століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації схарактеризовано теорію і практику розвитку вищої педагогічної освіти України з огляду на її сучасний стан і перспективи розвитку.

Представлено характеристику вищої педагогічної освіти як предмета наукових пошуків і тлумачень; схарактеризовано категорійно-понятійний апарат проблеми дослідження, обґрунтовано методологію становлення й розвитку вищої педагогічної освіти України. Вищу педагогічну освіту схарактеризовано як складову підсистему освітньої галузі з позиції системного й парадигмального підходів. З'ясовано теоретичні засади розвитку вищої педагогічної освіти в означений період.

Проаналізовано тенденції розвитку вищої освіти в контексті Болонської декларації, досліджено сучасні освітні реформи в розвинених країнах Європи, подано практику модернізації педагогічної освіти в різних державах.

Описано зміни характеру педагогічної діяльності як передумови реформування педагогічної освіти, з'ясовано сутність поняття готовності до педагогічної діяльності в контексті ефективності функціонування системи вищої педагогічної освіти; компонентом професійного становлення особистості майбутнього вчителя визнано цілепокладання; обґрунтовано необхідність упровадження особистісно орієнтованої освіти як основи і змісту педагогічної підготовки вчителя в системі вищої педагогічної освіти України.

Схарактеризовано педагогічні умови професійно-особистісного розвитку вчителя в системі вищої педагогічної освіти України, проаналізовано актуальні завдання модернізації професійної підготовки майбутніх учителів у контексті вимог Болонського процесу, серед яких виокремлено модульно-блокове структурування змісту вищої педагогічної освіти й технологізацію змісту та методики професійної підготовки майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти України.

Представлено результати оцінювання якості змісту професійної освіти студентами педагогічних вищих навчальних закладів; доведено необхідність узгодженої реалізації взаємозв'язку освітньої й наукової функцій курсу «Педагогіка» як навчальної дисципліни у ВНЗ, обґрунтовано виважені умови якісної професійної підготовки майбутнього вчителя у ВНЗ, серед яких аргументована необхідність формування конкурентоспроможності майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки й готовності до неперервної педагогічної освіти в контексті ідеї навчання протягом життя.

Кандидатські дисертації

265. Бабенко М. О. Розбудова системи середньої технічної освіти Катеринославщини в кінці XIX – на початку XX ст. : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 27.06.2017 / М. О. Бабенко ; наук. керівник Є. О. Лодатко ; Донецький нац. техн. ун-т. – Покровськ, 2017. – 281 с.

Бабенко М. О. Розбудова системи середньої технічної освіти Катеринославщини в кінці XIX – на початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / М. О. Бабенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено комплексному аналізу організації професійної підготовки фахівців із середньою технічною освітою на Катеринославщині наприкінці XIX – на початку XX ст. З'ясовано історіографію та джерельну базу вивчення обраної проблеми, обґрунтовано сутність середньої технічної освіти та її місце в професійній освітній системі, виявлено й систематизовано передумови, чинники та розроблено періодизацію розбудови системи середньої технічної освіти Катеринославщини в кінці XIX – на початку XX ст. Схарактеризовано теоретичні засади діяльності середніх технічних навчальних закладів Катеринославщини досліджуваного періоду. Узагальнено досвід професійної підготовки фахівців у системі середньої технічної освіти Катеринославщини наприкінці XIX – на початку XX ст. Окреслено перспективи творчого використання досвіду підготовки фахівців у сучасних умовах розбудови професійно-технічної освіти в Україні.

266. Біда А. П. Розвиток системи навчання обдарованих дітей у США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 25.04.2014 / А. П. Біда ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 341 с.

Біда А. П. Розвиток системи навчання обдарованих дітей у США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А. П. Біда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі розвитку системи навчання обдарованих дітей у США. У ній здійснено теоретичний аналіз наукової проблеми: з'ясовано й уточнено сутність базових понять «обдарованість», «творчість». Виявлено й систематизовано основні концептуальні підходи, які сприяють навчанню й розвитку обдарованих учнів у США.

Проаналізовано методичну систему навчання обдарованих школярів у Сполучених Штатах Америки, яка тривалий час перебуває в епіцентрі наукової уваги вчених США. Схарактеризовано основні концептуальні моделі в навчанні обдарованих учнів, що спонукають до розроблення методів активізації та стимулювання творчої діяльності, застосування їх у навчальному процесі. На базі аналізу наукових джерел психолого-педагогічного спрямування вивчено еволюцію концептуальних положень і створено модель системи навчання обдарованих дітей у США. На основі названих теоретичних досліджень розроблено методичну систему навчання обдарованих школярів.

З'ясовано спільне й відмінне у процесі розвитку системи навчання обдарованих учнів у США й Україні. Констатовано значно вищий рівень роботи з обдарованими дітьми у США. Виокремлено і схарактеризовано напрями використання в школах України прогресивних ідей американського досвіду з розвитку системи навчання обдарованих учнів.

Розроблено навчально-методичний комплекс на допомогу вчителю в роботі з обдарованими дітьми з орієнтацією на сучасні вимоги до розвитку системи навчання обдарованих школярів з урахуванням американського досвіду.

267. Борисова М. В. Розвиток освіти дорослих у Канаді : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 05.04.2012 / М. В. Борисова ; наук. керівник Я. М. Бельмаз ; Горлівський держ. пед. ін-т іноземних мов ім. Н. К. Крупської. – Горлівка, 2012. – 251 с.

Борисова М. В. Розвиток освіти дорослих у Канаді : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / М. В. Борисова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації виконано історико-педагогічний аналіз еволюції освіти дорослих у Канаді, починаючи з XVII століття. Обґрунтовано періодизацію її розвитку та виокремлено: підготовчий етап розвитку освіти дорослих (XVII – I половина XIX століття), етап зародження освіти дорослих в умовах промислової революції (II половина XIX століття), інституційний етап становлення освіти дорослих (I половина XX століття), реформістський період (II половина XX – початок XXI століття). Констатовано й досліджено еволюцію концепції освіти дорослих у канадській педагогічній думці. З'ясовано психолого-педагогічні особливості дорослої людини, мотиви та бар'єри її участі в освітньому процесі.

У роботі виокремлено змістові та структурно-організаційні характеристики освіти дорослих у Канаді II половини XX століття – початку XXI століття, проаналізовано структурні особливості основних ланок цієї системи – базової, вищої, професійно-технічної та неформальної.

Узагальнення результатів наукового пошуку дало змогу розробити низку практичних рекомендацій щодо перспективних напрямів удосконалення освіти дорослих України з урахуванням провідних ідей канадського досвіду.

268. Гавриляк І. С. Розвиток ідей фундаменталізації змісту професійної освіти : аксіологічний підхід (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 23.04.2014 / І. С. Гавриляк ; наук. керівник І. С. Дутка ; Львівський наук.-практ. центр профтехосвіти НАПН України. – Львів, 2014. – 275 с.

Гавриляк І. С. Розвиток ідей фундаменталізації змісту професійної освіти: аксіологічний підхід : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / І. С. Гавриляк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено обґрунтуванню ідей фундаменталізації змісту професійної освіти на основі аксіологічного підходу наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. З'ясовано сутнісні характеристики, напрями реформування змісту професійної освіти та диференційовано основні етапи розвитку фундаменталізації змісту професійної освіти в контексті аксіологічного підходу.

Виокремлено науково-педагогічні підходи, актуалізовані в окреслений період: системний, синергетичний, гуманістичний, компетентнісний та інтегративний. Доведено зростання взаємозв'язків фундаментального й аксіологічного складників змісту професійної освіти в процесі їхнього розвитку. Аргументовано концептуальні засади фундаменталізації змісту професійної підготовки на основі аксіологічного підходу.

Умотивовано доцільність уведення терміна аксіфундаментальний зміст професійної освіти. Запропоновано спеціальний курс для викладачів, магістрів, слухачів курсів підвищення кваліфікації та післядипломної освіти – «Дидактика фундаментальної освіти з основами аксіології». Результати дослідження можуть бути використані для впровадження ідей фундаменталізації освіти й посилення ролі аксіологічного складника у вищій школі, з огляду на динамічні зміни та сучасні вимоги до фахівців.

269. Єфімов Д. В. Розбудова системи початкової професійної освіти Донбасу в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 29.06.2018 / Д. В. Єфімов ; наук. керівник Є. О. Лодатко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 273 с.

Єфімов Д. В. Розбудова системи початкової професійної освіти Донбасу в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Д. В. Єфімов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено комплексному аналізу розбудови системи початкової професійної освіти Донбасу в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. На основі джерельної бази схарактеризовано особливості розвитку системи закладів початкової професійної освіти на Сході України в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття та систематизовано їхню мережу. Обґрунтовано вплив земської реформи, економічний, промисловий розвиток, періодизацію системи професійної освіти Донбасу в зазначених хронологічних межах. Схарактеризовано організаційно-педагогічні передумови розвитку та особливості формування змісту початкової професійної освіти. З'ясовано

питання організації кадрового забезпечення й галузевої концентрації закладів освіти, що сприяло розширенню закладів народної освіти та професійній підготовці вчителів на території Донецького регіону. Окреслено перспективи творчого застосування досвіду підготовки фахівців у сучасних умовах розбудови професійно-технічної освіти в Україні.

270. Касьян Т. К. Організація обучения декоративно-прикладному искусству на Екатеринославщине во второй половине XIX – начале XX веков : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 20.09.2016 / Т. К. Касьян ; науч. рук. Е. А. Лодатко ; Черкасский нац. ун-т им. Б. Хмельницкого. – Черкасы, 2016. – 315 с.

Касьян Т. К. Організація навчання декоративно-прикладного мистецтва на Катеринославщині у другій половині XIX – початок XX століття : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Т. К. Касьян ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У роботі проаналізовано історико-педагогічні аспекти розвитку народної освіти, теоретичні й методичні основи організації навчання декоративно-прикладного мистецтва в навчальних закладах Катеринославщини в другій половині XIX – початок XX ст., та особливості застосування продуктивного досвіду в сучасній педагогічній практиці.

Науково обґрунтовано етапи організації навчання декоративно-прикладного мистецтва в різних навчальних закладах Катеринославської губернії: I етап (1864–1870 рр.) – становлення народної освіти, упровадження в навчальні програми уроків ручної праці й рисування з елементами декоративно-прикладного мистецтва; II етап (1871–1900 рр.) – інтенсивний розвиток мережі навчальних закладів із навчання декоративно-прикладного мистецтва; III етап (199–1917 рр.) – подальше розширення мережі навчальних закладів і розвиток професійно орієнтованих установ із підготовки художньо-педагогічних кадрів.

Досліджено форми, методи, види діяльності в процесі навчання декоративно-прикладного мистецтва на Катеринославщині в другій половині XIX – початок XX ст.

271. Коваль С. М. Гендерно орієнтований підхід до навчання та виховання учнів середніх шкіл США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 26.09.2012 / С. М. Коваль ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський держ. технологіч. ун-т. – Черкаси, 2012. – 249 с.

Коваль С. М. Гендерно орієнтований підхід до навчання та виховання учнів середніх шкіл США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С. М. Коваль ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Науково-дослідну роботу присвячено проблемі гендерно орієнтованого підходу до навчання та виховання учнів середніх шкіл США. Проаналізовано зарубіжну й вітчизняну наукову літературу з питання гендера та гендерного підходу в освіті, уточнено зміст базових понять. Аргументовано доцільність упровадження гендерно роздільної освіти та схарактеризовано організацію процесу навчання й виховання в гендерно роздільних школах США. Еспліковано

можливості творчого використання провідних, інноваційних ідей, технологій і практичного досвіду роздільної за статтю освіти учнів у процесі осмислення й вдосконалення системи середньої освіти України. Теоретично обґрунтовано зміст навчального спецкорпусу «*Основи гендерного підходу в системі середньої освіти США*», для реалізації якого створено навчально-методичний комплекс (навчальна програма та посібник для студентів, учителів «*Гендерний підхід у системі середньої освіти США: історія та сучасність*», структурно-організаційна модель навчально-виховного процесу, розроблена та схарактеризована на основі гендерного підходу).

- 272. Лавренчук Ю. М.** Гуманістичні ідеї в педагогічній спадщині М. І. Пирогова та М. О. Корфа: порівняльний аналіз : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 23.06.2015 / Ю. М. Лавренчук ; наук. керівник С. І. Якименко ; Миколаївський нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2015. – 217 с.

Лавренчук Ю. М. Гуманістичні ідеї в педагогічній спадщині М. І. Пирогова та М. О. Корфа: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ю. М. Лавренчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У роботі вперше на підставі порівняльного аналізу досліджено особливості основних етапів життєвого шляху й наукових біографій М. Пирогова та М. Корфа, у компаративному вимірі схарактеризовано соціально-історичні умови, на тлі яких відбувалося формування М. Пирогова та М. Корфа як педагогів, створення й розвиток їхніх гуманістичних концепцій. З'ясовано динаміку розвитку та формування гуманістичних педагогічних концепцій, запропонованих ученими. Проаналізовано специфічні риси гуманістичної спрямованості педагогічних поглядів Миколи Івановича й Миколи Олександровича, досліджено гуманістичний контент їхніх педагогічних праць. Подано класифікацію педагогічних праць М. Пирогова. Обґрунтовано положення щодо спільного й відмінного в педагогічних поглядах обох педагогів, виокремлено етапи формування та розвитку педагогічних гуманістичних концепцій М. Пирогова й М. Корфа. Відрефлектовано вимоги вчених до особистості вчителя. Уточнено систему сформульованих М. Пироговим і М. Корфом гуманістичних ідей стосовно навчання і виховання особистості. Подальшого розвитку та конкретизації набули наукові положення щодо реалізації творчої спадщини педагогів у сучасному освітньому просторі.

- 273. Лугіна О. В.** Розвиток дошкільної освіти в Польщі (середина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 захищена 25.02.2013 / О. В. Лугіна ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 284 с.

Лугіна О. В. Розвиток дошкільної освіти в Польщі (середина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. В. Лугіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Науково-дослідницьку роботу присвячено розв'язанню проблеми розвитку дошкільної освіти в Польщі середини ХХ – початку ХХІ століття. Досліджено

розвиток теорії та практики дошкільної освіти Польщі в єдності цілей, принципів, завдань змісту, організаційних форм і методичних засад її реалізації, з'ясовано особливості розвитку польської дошкільної освіти (пріоритетність дошкільної освіти в польському суспільстві; розроблення й упровадження національних освітніх стандартів дошкільної освіти; зміцнення демократії та гуманності в підходах до розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку; пошук інновацій в організації навчального процесу в дошкільних установах); обґрунтовано концептуальні засади дошкільної освіти Польщі; схарактеризовано специфіку функціонування польської системи дошкільної освіти; виконано порівняльний аналіз дошкільної освіти України та Польщі; вивчено польський досвід з організації дошкільної освіти.

274. Ляховець О. О. Формування в учнів початкової школи загальнолюдських моральних цінностей (кінець ХХ – поч. ХХІ ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 25.03.2014 / О. О. Ляховець ; наук. керівник О. А. Біда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 256 с.

Ляховець О. О. Формування в учнів початкової школи загальнолюдських моральних цінностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. О. Ляховець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено актуальній науковій проблемі – обґрунтуванню сутності формування загальнолюдських моральних цінностей в учнів початкової школи (кінця ХХ – початку ХХІ ст.) і вивченню досвіду роботи видатних педагогів-новаторів та сучасних шкіл. У дисертації уточнено сутність понять «загальнолюдські моральні цінності», «моральне виховання», «моральна свідомість».

Досліджено роль і значення емоційної компоненти у формуванні загальнолюдських моральних цінностей в учнів початкової школи; схарактеризовано систему, розроблено модель формування загальнолюдських моральних цінностей в учнів початкових класів.

З'ясовано зміст, форми, методи та засоби формування загальнолюдських моральних цінностей в учнів початкової школи.

Схарактеризовано підготовлене в ході наукового пошуку методичне забезпечення з формування загальнолюдських моральних цінностей в учнів початкової школи для вчителів і студентів.

275. Теренко О. О. Розвиток вищої жіночої освіти у США (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 15.01.2014 / О. О. Теренко ; наук. керівник О. І. Огієнко ; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2013. – 257 с.

Теренко О. О. Розвиток вищої жіночої освіти у США (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. О. Теренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації виконано цілісний аналіз розвитку вищої жіночої освіти в США з урахуванням суспільно-політичних, соціально-економічних і педагогічних детермінант; обґрунтовано періодизацію та схарактеризовано історичні особливості розвитку вищої жіночої освіти в США відповідно до окреслених хронологічних меж таких періодів: інституційного (1838–1920 рр.), структурного (1921–1944 рр.), реформістського (1945–1970 рр.), адаптаційного (1971–1999 р.), трансформаційного (початок ХХІ століття).

З'ясовано структурні особливості системи вищої жіночої освіти США (динамічність, багаторівневність, поліспрямованість, неперервність); описано змістові (модульність, гендерна збалансованість, диверсифікація, практична спрямованість, гнучкість, міждисциплінарність, полікультурність) та процесуальні (інноваційність, гуманістичність, демократичність, інтерактивність, рефлексивність, варіативність) особливості функціонування вищих жіночих освітніх інструкцій.

Виокремлено провідні тенденції розвитку сучасної вищої жіночої освіти в США (тенденція до реструктуризації, тенденція до вдосконалення) та можливості творчого використання прогресивного американського досвіду в умовах реформування системи вищої освіти України в концептуальному, організаційному, змістово-процесуальному аспектах.

276. Ткаченко Л. М. Розвиток інтелектуально-творчих здібностей обдарованої молоді в університетах США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 05.04.2012 / Л. М. Ткаченко ; наук. керівник О. А. Біда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 285 с.

Ткаченко Л. М. Розвиток інтелектуально-творчих здібностей обдарованої молоді в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Л. М. Ткаченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Науково-дослідницьку роботу присвячено розв'язанню проблеми розвитку інтелектуально-творчих здібностей обдарованої молоді в університетах США. Проаналізовано зарубіжну та вітчизняну літературу з питань обдарованості особистості та з'ясовано сутність базових понять: «особистість», «інтелект», «обдарованість», «здібності», «задатки», «інтелектуально-творчий потенціал», «індивідуалізація навчання», «диференційоване навчання», «самостійна робота». Виокремлено та вивчено основні проблеми, які виникають під час роботи з талановитими студентами. Досліджено особливості виявлення, формування та розвитку інтелектуально-творчих здібностей обдарованої особистості. Окреслено основні напрями та тенденції роботи з обдарованими студентами в університетах США. Схарактеризовано зміст, форми й методи навчально-виховної роботи з талановитою молоддю в університетах Сполучених Штатів Америки та проаналізовано ефективність програм розвитку інтелектуально-творчих здібностей, що набувають особливого значення в умовах глобалізації й міжнародної інтеграції.

Експліковано можливості творчого впровадження провідних, інноваційних ідей, технологій і практичного досвіду науково-дослідницької та психолого-педагогічної діяльності університетів США в процесі переосмислення й удосконалення системи вищої освіти України. Питання розвитку інтелектуально-

творчих здібностей обдарованої молоді України, з огляду на прогресивні ідеї досвіду американської системи вищої освіти, відображено в змісті навчального спецкурсу та в навчально-методичному посібнику «Організація навчання обдарованих студентів до вивчення іноземних мов у ВНЗ США».

277. Шугалій Н. Є. Науково-педагогічна спадщина Ніколая Фредеріка Северіна Грунтіва в контексті розвитку освіти Данії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : захищена 16.04.2015 / Н. Є. Шугалій ; наук. керівник В. М. Благінін ; Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2015. – 205 с.

Шугалій Н. Є. Науково-педагогічна спадщина Ніколая Фредеріка Северіна Грунтіва в контексті розвитку освіти Данії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н. Є. Шугалій ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації з'ясовано стан висвітлення досліджуваної проблеми в науково-педагогічній літературі. Схарактеризовано науково-педагогічну спадщину, просвітницькі ідеї Н. Ф. С. Грунтіва в контексті становлення і розвитку данської системи освіти XVIII–XIX століття.

Обґрунтовано періодизацію життєвого шляху Н. Ф. С. Грунтіва, вплив релігійного вчення, традицій і скандинавської міфології на формування світогляду вченого. Розкрито соціально-економічні передумови розвитку освіти дорослих і створення Вищих народних шкіл у Данії.

Виявлено та систематизовано основні просвітницько-педагогічні ідеї Н. Ф. С. Грунтіва за такими ознаками: ідеї, що стосуються виховання вільної корисної суспільству особистості; ідеї, що стосуються гармонійного розвитку данського суспільства; ідеї, що стосуються роботи саме ВНШ.

Проаналізовано особистий підхід Н. Ф. С. Грунтіва до розвитку данської освіти дорослих. Визначено перспективи творчого використання доробку Н. Ф. С. Грунтіва в сучасних умовах організації освіти дорослих в Україні.

13.00.02 «Теорія та методика навчання (з галузей знань)»

Докторські дисертації

278. Акуленко І. А. Теоретико-методичні засади формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 10.10.2013 / І. А. Акуленко ; наук. консультант Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 483 с.

Акуленко І. А. Теоретико-методичні засади формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / І. А. Акуленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовано теоретико-методичні засади формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи, створено й упроваджено в реальний навчальний процес методичну систему компетентнісно орієнтованої методичної підготовки (КОМП) майбутнього вчителя математики профільної школи. У дослідженні запропоновано концепцію методичної підготовки студентів математичних спеціальностей як майбутніх учителів математики профільної школи, що базована на ідеї формування в них протягом навчання у ВНЗ рівня методичної компетентності, достатнього для якісного навчання математики старшокласників. Механізм цього процесу полягає в забезпеченні прийняття студентами суб'єктивної ціннісної позиції щодо варіативності компонентів методичної системи навчання математики залежно від профілю та рівня навчання, засвоєння ними змісту методичних об'єктів, які відображають особливості процесу навчання математики в старшій профільній школі, у максимізації суб'єктивного досвіду студентів із виконання методичної діяльності з урахуванням її специфіки й видової різноманітності в профільному навчанні, у соціалізації та творчій самореалізації студентів в умовах компетентнісно й особистісно орієнтованого освітнього процесу, а також позааудиторної суспільно вагомої діяльності. Методологічною основою слугує інтеграція традиційних та інноваційних підходів, урахування історичних і сучасних тенденцій розвитку шкільної математичної освіти (у контексті її профілізації), передового вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду. На цій основі створено модель методичної системи КОМП майбутнього вчителя математики профільної школи. Експериментально доведено ефективність теоретичних і методичних засад та розробленої методичної системи, перевірено ефективність її впровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів системи педагогічної освіти.

279. Ачкан В. В. Формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності у процесі вивчення дисциплін методичної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 16.05.2019 / В. В. Ачкан ; наук. консультант В. Г. Бевз ; Бердянський держ. пед. ун-т, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Бердянськ, 2019. – 532 с.

Ачкан В. В. Формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності у процесі вивчення дисциплін методичної : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / В. В. Ачкан ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У дисертації здійснено теоретико-методологічне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності. У роботі науково обґрунтовано і побудовано концепцію формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності у процесі вивчення дисциплін методичної підготовки та розроблено відповідну методичну систему. На основі визначених концептуальних засад побудовано модель формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності у процесі вивчення дисциплін методичної підготовки, яка містить чотири складові.

Цільова складова включає в себе тенденції у підготовці вчителя математики в Україні в контексті інноваційних процесів в освіті, на основі яких виокремлено основні завдання вдосконалення процесу підготовки майбутнього вчителя математики та сформульовано мету побудови моделі. Теоретико-методологічна складова визначає закономірності та принципи формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності, містить провідні ідеї Концепції та відображає компоненти готовності до інноваційної педагогічної діяльності (мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивний, операційно-діяльнісний та оцінювально-рефлексивний).

Змістово-технологічна складова відображає три основні етапи, зміст, методи, форми та засоби навчання, форми діяльності студентів у процесі формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Оцінювально-результативна складова визначає критерії, показники та рівні сформованості кожного із компонентів готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності.

Експериментальне впровадження розробленої методичної системи у навчальний процес підтверджує можливість створення за її допомогою сприятливих умов для формування усіх компонентів готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності.

280. Власенко К. В. Теоретико-методичні засади навчання вищої математики майбутніх інженерів-машинобудівників з використанням інформаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 11.10.2011 / К. В. Власенко ; наук. керівник О. І. Скафа ; Донбаська держ. машинобудівна акад. – Краматорськ, 2011. – 584 с.

Власенко К. В. Теоретико-методичні засади навчання вищої математики майбутніх інженерів-машинобудівників з використанням інформаційних технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / К. В. Власенко ; Черкаський нац. ун-т імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено проблемі інтенсифікації процесу навчання вищої математики майбутніх фахівців інженерно-машинобудівної галузі з використанням інформаційних технологій.

У роботі науково обґрунтовано теоретико-методичні засади навчання вищої математики в інженерних закладах освіти. Виокремлено напрями формування інтенсивної навчальної діяльності майбутніх інженерів у процесі навчання вищої математики, з'ясовано її вплив на розвиток професійно важливих якостей майбутнього інженера. Створено модель, що відображає впровадження методичної системи навчання вищої математики студентів, які обирають інженерну машинобудівну спеціалізацію, сформульовано вимоги й методичні рекомендації до застосування освітнього інформаційного середовища та його складників щодо розвитку компонентів професійно важливих якостей. Наведено приклади застосування інформаційних технологій для інтенсифікації процесу навчання вищої математики й розвитку професійно важливих якостей майбутнього інженера.

Проведене експериментальне впровадження розробленої методичної системи, спрямованої на інтенсифікацію процесу навчання вищої математики у

ВТНЗ, засвідчило зростання рівня сформованості інтенсивної навчальної діяльності студентів, підвищення показників якості математичних знань, умінь і навичок та, отже, розвиток компонентів ПВЯ майбутніх інженерів.

281. Годованюк Т. Л. Система методичної підготовки майбутніх учителів математики : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 04.06.2020 / Т. Л. Годованюк ; наук. конс. В. Г. Бевз ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2020. – 530 с.

Годованюк Т. Л. Система методичної підготовки майбутніх учителів математики : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Т. Л. Годованюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 39 с.

Анотація

У дисертації здійснено теоретико-методологічне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми осучаснення системи методичної підготовки майбутніх учителів математики. Проведено ґрунтовний аналіз термінологічного аспекту проблеми дослідження. Визначено складники системи методичної підготовки майбутніх учителів математики. Запропоновано Концепцію системи методичної підготовки майбутніх учителів математики. На основі визначених концептуальних засад побудовано й науково обґрунтовано модель системи методичної підготовки майбутніх учителів математики, яка містить чотири складники: особистісно-ментальний, теоретико-методологічний, змістово-організаційний, результативно-оцінювальний. Встановлено, що процес методичної підготовки майбутніх учителів математики є наскрізним і проходить у три етапи: підготовчий (I-II курс на першому рівні вищої освіти); фактичний (III-IV курси на першому рівні вищої освіти та I-II курси на другому рівні вищої освіти); праксеологічний (III-IV курси на першому рівні вищої освіти та I-II курси на другому рівні вищої освіти).

282. Голодюк Л. С. Теоретико-методичні основи комплексної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи в навчанні математики : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 18.04.2018 /Л. С. Голодюк ; наук. консультант Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 652 с.

Голодюк Л. С. Теоретико-методичні основи комплексної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи в навчанні математики : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Л. С. Голодюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

У роботі обґрунтовано теоретичні (мета, наукові підходи, дидактичні принципи, передумови, суб'єктивні фактори, умови, компоненти готовності учасників процесу) та методичні (зміст, форми, методи, полізасобовий базис, системи взаємодії учасників процесу, етапи досягнення мети) основи комплексної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи в навчанні математики. Схарактеризовано парадигмальність, діяльнісну морфологію й інформаційний дискурс цього процесу. Сутність поняття «навчально-пізнавальна діяльність» інтерпретовано в контексті системотвірних видів діяльності, визначено й витлумачено поняття, які складають термінологічний каркас його

сміслового поля. До полізасобового базису віднесено: засоби полідіяльнісної основи (перцептивна, проблемно-орієнтована, пошукова, варіативна, діяльність-спостереження, евристична, дослідницька, навчально-дослідницька, проектна, графічна, практична діяльність і діяльність із моделювання); засоби змістової основи (завдання, задача); засоби вибудовування взаємодії з іншими (спілкування, (безпосереднє, оподатковане)). Розкрито суть процесів сенсорно-перцептивного відображення інформації математичного змісту в образах об'єктів пізнання та репродуктивно-творчого використання образів об'єктів пізнання в процесі формування математичних знань, виражених в уявленнях, поняттях, судженнях й умовиводах. Визначено компоненти, критерії, показники, характеристики рівнів готовності вчителя математики та учнів як учасників процесу. Аргументовано доцільність уведення до наукового обігу поняття «екоінтедиференційний підхід». Обґрунтовано й експериментально доведено ефективність моделі комплексної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи в навчанні математики та методичного супроводу як її складника.

283. Євсєєва О. Г. Проектування і організація навчання математики студентів вищих технічних навчальних закладів на засадах діяльнісного підходу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 26.02.2013 / О. Г. Євсєєва ; наук. консультант О. І. Скафа ; Донецький нац. техн. ун-т. – Донецьк, 2013. – 597 с.

Євсєєва О. Г. Проектування і організація навчання математики студентів вищих технічних закладів на засадах діяльнісного підходу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / О. Г. Євсєєва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено проблемі розроблення й упровадження діяльнісно-орієнтованої технології проектування та організації навчання математики студентів ВТНЗ.

У роботі науково обґрунтовано теоретико-методичні основи навчання математики в технічних вищих навчальних закладах на засадах діяльнісного підходу. Виокремлено напрями проектування й організації навчання вищої математики, з'ясовано його вплив на формування професійної компетентності майбутнього інженера. Створено концепцію проектування й організації навчання математики студентів вищих технічних навчальних закладів на засадах діяльнісного підходу, на базі якої розроблено структурно-функціональну модель такого навчання. Спроектовано методичну систему навчання математики студентів ВТНЗ на засадах діяльнісного підходу; сформульовано вимоги й методичні рекомендації до окреслення цілей, змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання математики студентів ВТНЗ на засадах діяльнісного підходу. Запропоновано предметну модель студента технічного університету з математики, розроблено методуку її застосування для проектування й організації навчання.

Проведено експериментальне впровадження розробленої методичної системи, спрямованої на проектування й організацію навчання математики студентів ВТНЗ на засадах діяльнісного підходу. Експериментальне навчання засвідчило зростання в студентів мотивації до навчання математики, якісні зміни у структурі навчальної мотивації, зорієнтовані на домінування професійних мотивів. Зафіксовано підвищення рівня опанування навчальних дій у предметній галузі математики та дій із математичного моделювання у фаховій галузі, рівня

засвоєння математичних предметних знань і, як наслідок, рівня сформованості математичних компетентностей майбутніх інженерів та розвитку інженерного професійного мислення.

284. Кугай Н. В. Формування методологічних знань і вмінь майбутніх учителів математики у процесі навчання дисциплін математичного циклу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 26.12.2019 / Н. В. Кугай ; наук. консультант В. Г. Бевз ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2019. – 588 с.

Кугай Н. В. Формування методологічних знань і вмінь майбутніх учителів математики у процесі навчання дисциплін математичного циклу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Н. В. Кугай ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 40 с.

Анотація

У роботі побудовано й науково обгрунтовано концепцію формування методологічних знань і вмінь майбутніх учителів математики у процесі вивчення дисциплін математичного циклу. На основі визначених концептуальних засад побудовано структурно-функціональну модель вказаного процесу, яка містить чотири блоки: методологічно-цільовий, змістовий, організаційно-діяльнісний та діагностичний. Проведено ґрунтовний аналіз термінологічного аспекту проблеми дослідження, уточнено структуру методологічної діяльності. Виокремлено методологічні знання відповідно до загальноприйнятих рівнів (філософський, загальнонауковий, конкретно науковий, технологічний) для навчальних дисциплін математичного та методичного циклу. Запропоновано об'єднати методологічні вміння у чотири групи (загальнометодологічні; математико-методологічні; організаційно-методологічні; комунікативно-методологічні) та розкрито їх зміст.

Показано, що процес формування методологічних знань і вмінь має наскрізний характер, здійснюється у три етапи (пропедевтичний, навчально-діяльнісний, оцінювально-рефлексивний) та триває впродовж усього навчання майбутніх учителів математики.

285. Лов'янова І. В. Теоретико-методичні засади навчання математики у профільній школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена : 28.05.2015 / І. В. Лов'янова ; наук. консультант Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 460 с.

Лов'янова І. В. Теоретико-методичні засади навчання математики у профільній школі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / І. В. Лов'янова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

Дослідження присвячено науковому обгрунтуванню теоретико-методичних засад професійно спрямованого навчання математики учнів старшої профільної школи. Основою концептуальної моделі математичної підготовки учнів профільної школи обрані: загальнонаукові підходи (системно-структурний, діяльнісний, аксіологічний, семіотичний, компетентнісний) до організації навчання, що забезпечують становлення й розвиток особистості учня; задачний

підхід до навчання математики, який уможливорює організацію засвоєння змісту ПСНМ учнями профільної школи через уведення до змісту навчання професійно спрямованих задач; компаративістський підхід до дослідження проблем профільної диференціації навчання в історичному аспекті для порівняння явищ, дистанційно й просторово віддалених. Розроблені та теоретично обгрунтовані компоненти методичної системи професійно спрямованого навчання математики, які своєю цілісністю й взаємозалежністю передбачають усебічний вплив на формування особистості старшокласника через засвоєний зміст, створюють умови для побудови індивідуальної освітньої траєкторії та опанування учнем рівня навчальної математичної діяльності, з'ясовують зв'язки між методами, прийомами, організаційними формами, засобами навчання, орієнтованими на формування професійної спрямованості особистості.

286. Лодатко Є. О. Теорія і практика розвитку математичної культури вчителя початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.02 : захищена 11.06.2012 / Є. О. Лодатко ; наук. консультант С. Т. Золотухіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 561 с.

Лодатко Є. О. Теорія і практика розвитку математичної культури вчителя початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.02 / Є. О. Лодатко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

Досліджено теоретичні засади розвитку математичної культури вчителів початкових класів загальноосвітньої школи. З'ясовано синкретичну сутність поняття математичної культури вчителя. Доведено, що семантичне наповнення терміносполучення залежить від рівня розвитку соціуму та формується в поєднанні кількох складників, у кожному з яких відображено певну систему цінностей, що характеризують особистість учителя та суспільство в цілому. Проаналізовано зміст поняття «математична культура вчителя» та досліджено змістово-логічну структуру й функції математичної культури вчителя початкових класів. Обгрунтовано теоретико-методологічні засади розвитку математичної культури майбутніх учителів початкової школи. Розроблено систему розвитку математичної культури майбутніх учителів початкових класів, що передбачає можливість проектування рівневих технологій методико-математичної підготовки на компетентнісно зорієнтованій основі. Розроблено спецкурс «Методологічні засади розвитку математичної культури вчителя початкових класів». Модернізація дидактико-методичної системи опанування фахово орієнтованими методико-математичними знаннями сприяє розвиткові математичної культури майбутнього вчителя початкових класів та його фахової спроможності до самостійної організації процесу навчання математики в початковій школі з орієнтацією на реалізацію функціонально-структурних характеристик поняття «математична культура».

287. Чашечникова О. С. Теоретико-методичні основи формування і розвитку творчого мислення учнів в умовах диференційованого навчання математики : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 11.12.2011 / О. С. Чашечникова ; наук. керівник М. І. Бурда ; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2011. – 488 с.

Чашечникова О. С. Теоретико-методичні основи формування і розвитку творчого мислення учнів в умовах диференційованого навчання математики : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / О. С. Чашечникова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

Анотація

Обґрунтовано тезу, що розвиток творчого мислення учнів у навчанні математики доцільно тлумачити і як мету, і як засіб, і як мотивувальний фактор навчання математики, а відповідну навчально-пізнавальну діяльність з математики – як формування готовності учнів до творчості через створення творчого навчального середовища. Виокремлено характеристики творчого мислення, які можуть бути продіагностовані у процесі навчання математики. Створено концептуальну модель формування та розвитку творчого мислення учнів за умов диференційованого навчання математики, яка включає взаємопов'язані методичну систему навчання математики, спрямовану на формування якісної інтелектуальної бази школярів з предмета, та систему створення творчого середовища у процесі навчання математики.

288. Шульга Н. В. Теоретико-методичні засади реалізації синергетичного підходу в навчанні стохастики студентів економічних спеціальностей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 : захищена 05.12.2017 / Н. В. Шульга ; наук. консультант Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 715 с.

Шульга Н. В. Теоретико-методичні засади реалізації синергетичного підходу в навчанні стохастики студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Н. В. Шульга ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 39 с.

Анотація

У дисертації вперше запропоновано концепцію реалізації синергетичного підходу в навчанні стохастики студентів економічних спеціальностей. У зв'язку з цим розроблено, теоретично обґрунтовано, експериментально перевірено та впроваджено систему навчання стохастики студентів економічних спеціальностей, побудовану на методологічних засадах синергетичного підходу. Окреслено роль стохастичної підготовки в системі професійної підготовки майбутніх економістів. Теоретично обґрунтовано структуру стохастичної підготовки студентів економічних спеціальностей, сучасні освітні концепції (холістичність, суб'єктність, відкритість), що вмотивовують особливості функціонування зовнішнього середовища системи навчання стохастики. Побудовано й теоретично аргументовано концептуальну та структурно-функціональну моделі системи навчання стохастики студентів економічних спеціальностей у статичній і динамічній формах як нелінійну еволюцію трирівневої ієрархічної системи через точку біфуркації до гомеостазу. Схарактеризовано особливості проектування методичної системи навчання стохастики: окреслення стратегії, моделювання траєкторій побудови змісту навчання, конструювання складників.

Кандидатські дисертації

289. Амброзяк О. В. Організація евристичної діяльності учнів основної і старшої школи у процесі формування геометричних понять : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 захищена : 28.12.2015 / О. В. Амброзяк ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 339 с.

Амброзяк О. В. Організація евристичної діяльності учнів основної і старшої школи у процесі формування геометричних понять : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Амброзяк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми організації евристичної діяльності учнів під час формування геометричних понять у шкільному курсі геометрії. Доведено необхідність організації евристичної діяльності учнів 7–11 класів під час формування геометричних понять; з'ясовано сутність, структуру та психолого-педагогічні передумови такої діяльності. Сформульовано методичні вимоги до вибору цілей, змісту, методів, організаційних форм, засобів евристико-орієнтованої методики формування геометричних понять, що сприяють підвищенню рівня знань учнів із геометрії та формуванню й розвитку евристичних умінь під час вивчення геометричних понять у 7–11 класах. Для реалізації побудованої методичної системи розроблено уроки з евристичним складником, евристично-орієнтовані завдання для формування геометричних понять, що представлені в методичному посібнику для вчителя «Евристичне навчання математики: геометричні поняття», і комп'ютерно-орієнтоване управління навчальним процесом із формування понять шкільного курсу геометрії, що запропоновано у вигляді системи комп'ютерно-зорієнтованих уроків із використанням електронних посібників для вчителя «Евристичне навчання геометричних понять» та для учнів «Вивчаємо геометричні поняття».

290. Армаш Т. С. Методичні засади реалізації компетентнісного підходу у процесі навчання лінійної алгебри майбутніх учителів інформатики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 29.03.2017 / Т. С. Армаш ; наук. керівник І. В. Лов'янова ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2016. – 252 с.

Армаш Т. С. Методичні засади реалізації компетентнісного підходу у процесі навчання лінійної алгебри майбутніх учителів інформатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т. С. Армаш ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

У дослідженні запропоновано теоретико-експериментальне обґрунтування компетентнісно орієнтованої методики навчання лінійної алгебри майбутніх учителів інформатики. Науково аргументовані особливості формування компетентностей майбутнього вчителя інформатики в процесі математичної підготовки; виокремлено виробничі функції вчителя інформатики та описано вміння ; систематизовано групи компетентностей. Диференційовано компоненти компетентнісно орієнтованої методики навчання лінійної алгебри: цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання. Уточнено цілі й доповнено зміст навчання дисципліни «Лінійна алгебра» системою компетентнісно орієнтованих

задач; конкретизовано методи та організаційні форми навчання лінійної алгебри в контексті формування компетентності студентів; дібрано систему засобів навчання. Для реалізації описаної методики створено навчально-методичний комплекс дисципліни «Лінійна алгебра», зорієнтований на формування компетентності майбутнього вчителя математики і дистанційний курс «Лінійна алгебра та аналітична геометрія (частина 1)» на платформі «Moodle»; розроблено навчально-методичний посібник «Лінійна алгебра. Компетентнісно орієнтовані задачі». Експериментально підтверджена ефективність реалізації запропонованої методики.

291. Бас С. В. Формування предметної компетентності у процесі навчання вищої математики студентів економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 24.02.2016 / С. В. Бас ; наук. керівник К. І. Словак ; Криворізький нац. ун-т. – Кривий Ріг, 2015. – 301 с.

Бас С. В. Формування предметної компетентності у процесі навчання вищої математики студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. В. Бас ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У роботі досліджено проблему формування предметної компетентності у процесі навчання математики студентів економічних спеціальностей. Проведено аналіз математичної та професійної підготовки бакалаврів у ВНЗ та зроблено висновок про те, що підвищення рівня сформованості математичної компетентності майбутніх економістів забезпечується, насамперед, використанням системи компетентнісно орієнтованих математичних задач за підтримки сучасних засобів ІКТ. Проведено аналіз сучасних хмаро орієнтованих засобів ІКТ, що використовуються в навчанні вищої математики. Уточнено поняття математичної компетентності майбутнього економіста, його структуру, виділено критерії, показники та рівні сформованості. Уточнено поняття компетентнісно орієнтованих математичних задач та їх класифікація. Побудовано модель методики формування математичної компетентності майбутнього економіста на основі застосування системи компетентнісно орієнтованих математичних задач та хмаро орієнтованого засобу ІКТ. Виділено етапи проектування системи компетентнісно орієнтованих математичних задач, визначено методичні умови формування математичної компетентності майбутніх економістів. Спроектовано систему компетентнісно орієнтованих математичних задач, представлену у вигляді навчального посібника «Збірник компетентнісних математичних задач для студентів економічних спеціальностей», розроблено довідник користувача з використання WolframAlpha при розв'язуванні компетентнісно орієнтованих математичних задач.

292. Бобилєв Д. Є. Методика навчання функціонального аналізу майбутніх учителів математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 18.04.2018 / Д. Є. Бобилєв ; наук. керівник І. В. Лов'янова ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2017. – 264 с.

Бобилєв Д. Є. Методика навчання функціонального аналізу майбутніх учителів математики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Д. Є.

Бобилєв ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дослідженні запропоновано теоретико-експериментальне обґрунтування методики професійно спрямованого навчання функціонального аналізу майбутніх учителів математики. Науково аргументовані особливості формування професійно спрямованих умінь студентів, які вивчають функціональний аналіз; виокремлено фахові компетентності майбутнього вчителя математики, які формуються у навчанні функціонального аналізу. Розроблено компетентісну модель майбутнього вчителя математики, який вивчає функціональний аналіз, та модель методики професійно спрямованого навчання функціонального аналізу у складі мотиваційно-цільового, змістового, процесуально-організаційного, контрольної-оцінного і результативного компонента. Уточнено цілі й структуровано зміст навчання дисципліни «Функціональний аналіз»; конкретизовано методи та організаційні форми навчання функціонального аналізу в контексті формування професійно спрямованих умінь студентів; добрано систему засобів навчання. Для реалізації описаної методики створено навчально-методичний комплекс дисципліни, комп'ютерну підтримку навчання функціонального аналізу на платформі «Moodle»; розроблено навчально-методичний посібник «Функціональний аналіз». Експериментально підтверджена ефективність реалізації запропонованої методики.

293. Богатирьова І. М. Методика розробки й упровадження системи розвивальних завдань у навчанні математики учнів 5–6 класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 08.09.2009 / І. М. Богатирьова ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 205 с.

Богатирьова І. М. Методика розробки й упровадження системи розвивальних завдань у навчанні математики учнів 5–6 класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. М. Богатирьова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено й науково обґрунтовано методику створення системи розвивальних завдань з математики, що сприяють цілеспрямованому розвитку в учнів 5–6 класів математичного мислення з урахуванням його семіотичному аспекту. З'ясовано змістові та семіотичні особливості розвивальних завдань, їх функції у шкільному курсі математики 5–6 класів, встановлено види таких завдань та специфіку їх поєднання в систему. Розроблено прийоми посилення розвивальної функції математичних задач. Побудовано методичну модель упровадження системи розвивальних завдань у навчання математики в 5–6 класах. Підготовлено методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів щодо розробки й упровадження в навчальний процес 5–6 класів системи розвивальних завдань з математики. Ефективність запропонованої методики підкреслено експериментально.

294. Борисенко М. Ю. Методика навчання арифметичного матеріалу учнів початкової школи з використанням мультимедійних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 23.02.2016 / М. Ю.

Борисенко ; наук. керівник К. В. Власенко ; Донецький нац. ун-т. – Вінниця, 2015. – 286 с.

Борисенко М. Ю. Методика навчання арифметичного матеріалу учнів початкової школи з використанням мультимедійних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. Ю. Борисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено дослідженню проблеми створення методики навчання арифметичного матеріалу учнів початкової школи з використанням мультимедійних технологій. Для розв'язання порушеного питання з'ясовано особливості опанування арифметичного матеріалу учнями початкової школи, обґрунтовано психолого-педагогічні засади й методичні передумови організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів під час навчання математики із застосуванням мультимедійних технологій. Створено й реалізовано методику опанування арифметичного матеріалу учнями початкової школи з використанням мультимедійних технологій, що передбачає залучення мультимедійного супроводу навчання математики під час мотивації та актуалізації опорних знань учнів, у процесі викладання нового матеріалу, на етапі формування вмінь і навичок молодших школярів, у ході перевірки якості засвоєння навчального матеріалу, його аналізу й систематизації

Обґрунтовано, що створені методичні умови використання мультимедійного супроводу вивчення математики учнями 1–4 класів впливають на обрання організаційних методів і форм навчання та забезпечують організацію такої навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, яка вможливує позитивну динаміку розвитку вмінь учнів, що відповідають категоріям навчальних цілей за Б. Блумом.

Експериментально підтверджена ефективність запропонованої методики та її вплив на розвиток умінь учнів, що відповідають категоріям навчальних цілей («знає, розрізняє», «розуміє», «застосовує», «аналізує, синтезує, порівнює») обчислювальної складової математичної компетентності.

295. Босовський М. В. Наступність вивчення теорії границь в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 08.06.2010 / М. В. Босовський ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 312 с.

Босовський М. В. Наступність у вивченні теорії границь у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. В. Босовський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено й науково обґрунтовано методику навчання теорії границь у курсі математичного аналізу ВНЗ, що спрямована на забезпечення наступності навчання в загальноосвітній та вищій школі. Окреслено етапи навчання теорії границь (пропедевтичний, вибірковий, безпосередній), їхні особливості й часові межі; виокремлено рівні вивчення теорії границь (інтуїтивний, інфінітезимальний, дефінітивний), досліджено їхню специфіку та зв'язок з етапами навчання; встановлено рівні засвоєння теорії границь; визначено

типи наступності (еволюційний, революційний, регресивний) у вивченні теорії границь при переході ЗНЗ – ВНЗ; обґрунтовано концептуальні засади забезпечення наступності навчання теорії границь у ЗНЗ та ВНЗ; виокремлено й охарактеризовано компоненти (особистісний, змістово-семіотичний, організаційний) системи забезпечення наступності навчання теорії границь у ЗНЗ і ВНЗ; розроблено методичний комплекс, який включає: засоби діагностики та засоби навчання теорії границь, навчально-методичний посібник подвійного спрямування, інтерактивний посібник, систему методичних рекомендацій щодо організації навчання теорії границь на лекціях, практичних заняттях і в ході самостійної роботи студентів. Ефективність запропонованої методики підтверджено експериментально.

- 296. Василенко І. О.** Формування пізнавального інтересу учнів основної школи в умовах позаурочної роботи з математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 16.04.2015 / І. О. Василенко ; наук. керівник І. А. Акуленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 294 с.

Василенко І. О. Формування пізнавального інтересу учнів основної школи в умовах позаурочної роботи з математики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. О. Василенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтована актуальність проблеми формування пізнавального інтересу учнів основної школи в умовах позаурочної роботи з математики, уточнені й конкретизовані основні поняття дослідження. Виокремлено критерії та схарактеризовано рівні сформованості пізнавального інтересу учнів основної школи. Теоретично аргументована й експериментально перевірена створена методика організації позаурочної роботи з математики, що спрямована на формування пізнавального інтересу учнів основної школи. Модифіковано або доповнено кожен із компонентів методичної системи: цілі, зміст, методи та прийоми, організаційні форми й засоби навчання. Для реалізації побудованої методичної системи розроблено систему завдань, які представлені в навчально-методичному посібнику, методичні рекомендації щодо їх упровадження в навчальний процес в умовах ПРМ, аргументовано зміст та етапи проведення історико-культурного математичного квесту. Експериментально доведена ефективність запропонованої методики організації позаурочної роботи з математики, що спрямована на формування пізнавального інтересу учнів основної школи, шляхом упровадження її в навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів України.

- 297. Війчук Т. І.** Вивчення елементів статистики в контексті міжпредметних зв'язків шкільних курсів математики і фізики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 12.01.2010 / Т. І. Війчук ; наук. керівник Т. М. Хмара ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 251 с.

Війчук Т. І. Вивчення елементів статистики в контексті міжпредметних зв'язків шкільних курсів математики і фізики : автореф.

дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т. І. Війчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації висвітлено актуальні проблеми вивчення елементів статистики в умовах профільної диференціації навчання в старших класах основної школи; проаналізовано наукові підходи й методичні рекомендації щодо використання міжпредметних зв'язків під час вивчення математики й фізики; розглянуто психолого-педагогічні передумови формування статистичних уявлень учнів; обґрунтовано необхідність посилення прикладної спрямованості навчання математики для формування предметних математичних й окремих професійних компетентностей учнів.

У роботі запропоновано науково обґрунтовану методику вивчення елементів статистики з використанням між предметних зв'язків шкільних курсів математики й фізики; розглянуто методичні моделі компонентів методичної системи й подано рекомендації щодо їхньої реалізації у навчальному процесі; розкрито шляхи інтенсифікації процесу вивчення статистики через використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

- 298. Гальченко Д. О.** Реалізація компетентнісного підходу в навчанні диференціальних рівнянь студентів математичних спеціальностей університетів педагогічного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 23.06.2015 / Д. О. Гальченко ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 279 с.

Гальченко Д. О. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні диференціальних рівнянь студентів математичних спеціальностей університетів педагогічного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Д. О. Гальченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено науковому обґрунтуванню методики реалізації компетентнісного підходу в навчанні диференціальних рівнянь у ВНЗ педагогічного профілю.

У дисертації проаналізовано стан проблеми підвищення ефективності навчання диференціальних рівнянь у психолого-педагогічній теорії та практиці навчання, схарактеризовано зміст і структуру курсу диференціальних рівнянь, окреслено наукові засади реалізації компетентнісного підходу в навчанні диференціальних рівнянь у ВНЗ педагогічного профілю, розроблено й науково обґрунтовано компетентнісно орієнтовану методику навчання диференціальних рівнянь майбутніх учителів математики.

Створено систему компетентнісно орієнтованих задач із курсу диференціальних рівнянь, до складу якої входять задачі, що є елементами змісту навчання, та задачі, призначені для відпрацювання навичок і вмінь. Ефективність запропонованої методики перевірено і підтверджено експериментально.

- 299. Гириловська І. В.** Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 26.06.2013 / І. В.

Гириловська ; наук. керівник О. І. Глобін ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. – Київ, 2013. – 237 с.

Гириловська І. В. Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. В. Гириловська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації подано теоретичне узагальнення й запропоновано нове бачення наукової проблеми цілеспрямованого формування в учнів ПТНЗ умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову як професійно значущих для майбутнього робітника будівельної галузі.

Проаналізовано стан порушеного питання в психолого-педагогічній і навчально-методичній літературі та практиці навчання математики учнів ПТНЗ, з'ясовано актуальність проблеми. Виокремлено основні професійно значущі якості майбутніх фахівців будівельної галузі, що є складниками професійної підготовки і які формуються під час вивчення стереометрії в процесі розв'язування задач на побудову. Уточнено операційний склад умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову, визначено рівні та показники їх сформованості, розроблено критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, обґрунтовано вимоги стосовно добору системи професійно орієнтованих задач для ефективного формування названих умінь. Виокремлено компоненти професійно орієнтованої методики формування в учнів ПТНЗ будівельного профілю вмінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову, з'ясовано їхє змістове наповнення, побудовано модель навчання учнів ПТНЗ розв'язувати стереометричні задачі на побудову та підготовлено необхідний навчально-методичний супровід професійно спрямованого навчання геометрії. Викладено результати експериментального навчання, які доводять, що розроблена професійно орієнтована методика ефективніша за традиційну, а її реалізація сприяє підвищенню рівня внутрішньої мотивації навчальної діяльності учнів, якості та результативності навчання, розвитку в учнів професійно значущих якостей, позитивно впливає на рівень їхньої професійної підготовки.

300. Гончарова І. В. Методика формування евристичних умінь учнів основної школи на факультативних заняттях з математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 10.02.2009 / І. В. Гончарова ; наук. керівник О. І. Скафа ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 274 с.

Гончарова І. В. Методика формування евристичних умінь учнів основної школи на факультативних заняттях з математики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. В. Гончарова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації запропоновано науково обґрунтовану методичну систему формування евристичних умінь учнів основної школи на факультативних заняттях з математики на засадах науково-методичної концепції евристичної діяльності.

Встановлено психолого-педагогічні передумови формування евристичних умінь учнів відповідного віку на факультативних заняттях з математики. Сформульовано методичні вимоги до визначення цілей, змісту, методів, організаційних форм, засобів навчання, які сприяють формуванню й розвитку евристичних умінь учнів на факультативних заняттях. Запропонована технологія конструювання системи занять евристичного факультативу з математики.

301. Губар Д. Є. Методика створення і застосування інтерактивних засобів навчання студентів класичного університету аналітичної геометрії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена : 10.02.2014 / Д. Є. Губар ; наук. керівник Н. М. Лосєва ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2013. – 336 с.

Губар Д. Є. Методика створення і застосування інтерактивних засобів навчання студентів класичного університету аналітичної геометрії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Д. Є. Губар ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено й науково обґрунтовано методичну систему створення та застосування інтерактивних засобів навчання аналітичної геометрії. Наголошено на необхідності формування в студентів предметних компетентностей із дисципліни та інформаційно-комунікаційної компетентності. Виокремлено критерії та рівні сформованості цих компетентностей. Розроблена й докладно описана компетентнісно орієнтована теоретична модель навчання аналітичної геометрії студентів бакалаврів напряму підготовки «Математика» із використанням інтерактивних засобів.

Створено концепцію інтерактивного порталу «Аналітична геометрія» для реалізації навчання в синхронному й асинхронному режимах та представлено методичку його використання в навчанні аналітичної геометрії студентів класичного університету. Ефективність запропонованої методичної системи створення й застосування інтерактивних засобів навчання аналітичної геометрії підтверджена експериментально.

302. Гулєша Е. М. Методическая система обучения математике студентов-заочников технических университетов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : защищена 02.06.2013 / Е. М. Гулєша ; науч. рук. Т. В. Крылова ; Черкасский нац. ун-т им. Б. Хмельницкого. – Черкассы, 2013. – 262 с.

Гулєша О. М. Методична система навчання математики студентів-заочників технічних університетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. М. Гулєша ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі організації та інтенсифікації самостійної роботи студентів-заочників технічних університетів у ході навчання математики з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема із застосуванням програмно-методичного комплексу (ПМК).

У роботі науково обґрунтовано теоретико-методичні засади навчання математики студентів-заочників, сформульовано та аргументовано вимоги до організації навчання математики студентів-заочників технічних університетів, уточнено дефініцію поняття дистанційного навчання, сформульовано концептуальні засади навчання математики студентів-заочників у технічних університетах, розроблено методичку навчання математики студентів-заочників технічних університетів із використанням ПМК і доведено, що вона слугує ефективним засобом та механізмом підвищення ефективності навчання

математики студентів-заочників вищої технічної школи, надає додаткові можливості для індивідуалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів завдяки використанню інтерактивних навчальних програм, за допомогою яких контролюють засвоєні знання та набуті навички й уміння із математики.

303. Іванова К. Ю. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до вивчення просторових відношень і геометричних фігур : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 04.10.2018 / К. Ю. Іванова ; наук. керівник Є. О. Лодатко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 258 с.

Іванова К. Ю. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до вивчення просторових відношень і геометричних фігур : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / К. Ю. Іванова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У роботі представлено теоретичне обґрунтування проблеми підготовки майбутніх вчителів початкових класів до вивчення просторових відношень і геометричних фігур. Досліджено особливості змісту та організації геометричної підготовки майбутніх вчителів початкових класів, витлумачено зміст понять «геометрична підготовка», «геометрична компетентність», «геометричний складник математичної культури» майбутніх учителів початкових класів; схарактеризовано зміст критеріїв (аксіологічний, когнітивний, праксеологічний, контрольно-оцінний), показників і рівнів геометричної підготовки майбутніх учителів початкових класів відповідно до компетентнісних вимог Нової української школи.

На основі виявленої специфіки фахової математичної підготовки бакалаврів початкової освіти розроблено структурну модель підготовки майбутніх вчителів початкових класів до вивчення просторових відношень і геометричних фігур. Виконано проектування структури, змісту й методичного супроводу процесу геометричної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Зміст охоплює комплекс питань, що являють собою конструктивний розвиток основних понять шкільного курсу геометрії в контексті їх практичних (і міжпредметних) застосувань, зумовлених професійною діяльністю вчителя початкової школи. Методичний супровід передбачає виокремлення методів, прийомів і засобів опанування теоретичних знань із геометрії, формування умінь конструктивної геометричної діяльності, усвідомлення міжпредметних зв'язків геометрії, розвиток просторового, логічного та конструктивного мислення й умінь використовувати отримані знання під час розв'язання задач практичного характеру.

304. Кашуб'як І. О. Розвиток критичного мислення учнів початкової школи у процесі навчання математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 26.12.2019 / І. О. Кашуб'як ; наук. керівник А. В. Лякішева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Східноєвропейський нац. ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк, 2019. – 269 с.

Кашуб'як І. О. Розвиток критичного мислення учнів початкової школи у процесі навчання математики: канд. пед. наук : 13.00.02 / І. О.

Кашуб'як ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 20 с.

Анотація

Робота є теоретико-експериментальним дослідженням психолого-педагогічних, науково-методичних засад розвитку критичного мислення учнів початкової школи у процесі навчання математики. У дисертації розглянуто критичне мислення як філософсько-психологічну категорію, висвітлено поняття «критичне мислення» у педагогічній та методичній літературі, проаналізовано значення методики критичного мислення у сучасному освітньому просторі, зокрема у контексті Нової української школи, витлумачено зміст поняття «критичне мислення». Автором розроблено модель організації навчання математики в початковій школі, зорієнтованого на розвиток критичного мислення учнів.

У дисертації запропоновано аргументовану й перевірену в школах різних регіонів України методику розвитку критичного мислення молодших школярів у процесі навчання математики, а також визначено педагогічні умови розвитку критичного мислення учнів початкової школи у процесі навчання математики. В експериментально-дослідницькій частині роботи описано специфіку впровадження системи завдань на розвиток критичного мислення молодших школярів у процесі навчання математики, простежено вплив методів, прийомів і засобів навчання на активізацію мислительної діяльності учнів, на розвиток ознак критичності мислення та рівень розвитку критичного мислення учнів початкової школи у процесі навчання математики.

305. Кірман В. К. Методична система вивчення функцій у класах фізико-математичного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 30.06.2010 / В. К. Кірман ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 351 с.

Кірман В. К. Методична система вивчення функцій у класах фізико-математичного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / В. К. Кірман ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено й науково обґрунтовано методичну систему вивчення функцій у класах фізико-математичного профілю. Запропонована методична система будується на основі компетентнісного підходу. Розроблено структуру математичної компетентності в галузі функцій, обґрунтовані критерії та рівні сформованості математичної компетентності в галузі функцій. Виділені стрижневі групи когнітивно-змістових комплексів, процес вивчення функцій розглядається при цьому як керований процес їх формування. Розкрито вивчення питань змістової лінії функцій у класах фізико-математичного профілю. Ефективність запропонованої методичної системи підтверджено експериментально.

306. Коломієць О. М. Диференційоване навчання аналітичної геометрії студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 14.04.2009 / О. М.

Коломієць ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 298 с.

Коломієць О. М. Диференційоване навчання аналітичної геометрії студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. М. Коломієць ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено і науково обґрунтовано методичну систему диференційованого навчання аналітичної геометрії студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю. Обґрунтовано необхідність формування у студентів системних знань з аналітичної геометрії. Виділено критерії та рівні їх сформованості. Розроблено основи кваліфікації умінь з аналітичної геометрії з позицій семіотичного підходу, сформульовано методичні вимоги щодо їх формування у студентів. Запропоновано методик: визначення рівневих вимог до результатів навчання аналітичної геометрії; структурування змісту; добору і застосування методів та організаційних форм навчання. Розроблено диференційовані засоби навчання. Ефективність запропонованої методичної системи підтверджено експериментально.

307. Кухарева О. С. Методична система модульного навчання початків аналізу в старшій школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 11.12.2011 / О. С. Кухарева ; наук. керівник М. Я. Ігнатенко ; Кримський гуманіт. ун-т. – Ялта, 2011. – 303 с.

Кухарева О. С. Методична система модульного навчання початків аналізу в старшій школі : автореф. ... канд. пед. наук. : 13.00.02 / О. С. Кухарева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Побудовано та науково обґрунтовано методичну систему модульного навчання початків аналізу в старшій школі. Розкрито цілі та зміст, описано доцільні форми, методи та засоби навчання. Запропоновано модульні програми «Функції, їх властивості та графіки», «Похідна та її застосування», «Первісна. Інтеграл та його застосування». Розроблено комп'ютерну програму, що вміщує тести для перевірки здобутих знань і вмінь з початків аналізу. Основні результати дослідження апробовано в навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

308. Михайленко І. В. Методика навчання диференціальних рівнянь майбутніх інженерів-маханіків : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 12.04.2016 / І. В. Михайленко ; наук. керівник В. Г. Моторіна ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Харків, 2016. – 290 с.

Михайленко І. В. Методика навчання диференціальних рівнянь майбутніх інженерів-механіків : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. В. Михайленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми математичної підготовки студентів вищих навчальних закладів технічного спрямування. Проаналізовано стан проблеми підвищення ефективності навчання диференціальних рівнянь в теорії та практиці навчання, виокремлено тенденції вдосконалення математичної складової вищої інженерної освіти, окреслено психолого-педагогічні передумови впровадження змішаного навчання при вивченні диференціальних рівнянь, уточнено суть дефініції «змішане навчання» як способу організації навчального процесу. Розроблено, науково обґрунтовано й експериментально перевірено методика навчання диференціальних рівнянь майбутніх інженерів-механіків, що передбачало: розробку концептуальних засад; предметної математично-компетентної моделі студента, компетентнісної моделі викладача вищого технічного навчального закладу та предметної моделі навчального модуля й відповідного методичного інструментарію (критерії, рівні, методи, форми, засоби) реалізації розробленої методики; визначення результативності означеної методики; розроблено модель реалізації означеної методики навчання й схарактеризовано її структурні компоненти.

309. Полякова Н. М. Методика навчання математики молодших спеціалістів харчової промисловості з використанням інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 02.04.2012 / Н. М. Полякова ; наук. керівник О. І. Скафа ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2011. – 275 с.

Полякова Н. М. Методика навчання математики молодших спеціалістів харчової промисловості з використанням інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Н. М. Полякова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовано систему навчання математики молодших спеціалістів харчової промисловості із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, що спрямована на формування інформаційно-аналітичної культури майбутнього фахівця. У роботі з'ясовано роль і місце професійно орієнтованої діяльності в процесі математичної підготовки й формування майбутнього молодшого спеціаліста, проаналізовано сутність поняття інформаційно-аналітична культура майбутнього молодшого спеціаліста, виокремлено психолого-педагогічні й методичні передумови організації професійно орієнтованої діяльності студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації для формування в процесі навчання математики професійно орієнтованих умінь та інформаційно-аналітичної культури молодших спеціалістів харчової промисловості. Побудовано методичну систему професійно орієнтованого навчання математики, що по трактована як система п'яти компонентів, які змінюються завдяки посиленню міждисциплінарних зв'язків, уведено системи професійно орієнтованих технологічних задач та інтегрованих практичних і лабораторних робіт, застосованню доцільних евристичних методів навчання та актуальних комп'ютерних засобів.

310. Потапова О. М. Комп'ютерно орієнтована методична система навчання математичного аналізу студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 :

захищена 28.12.2016 / О. М. Потапова ; наук. керівник І. В. Лов'янова ; Криворізький нац. ун-т. – Кривий Ріг, 2016. – 353 с.

Потапова О. М. Комп'ютерно орієнтована методична система навчання математичного аналізу студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. М. Потапова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дослідженні запропоновано теоретико-експериментальне обґрунтування проблеми комп'ютерно орієнтованого навчання математичного аналізу студентів технічних спеціальностей ВНЗ. У роботі науково аргументовані особливості формування дослідницьких умінь майбутнього інженера в процесі комп'ютерно орієнтованого вивчення математичного аналізу, уточнені й конкретизовані основні поняття дисертації. Розроблено методику КОНМА майбутніх інженерів. Для реалізації описаної методики в дослідженні обґрунтовано зміст, методи, організаційні форми навчання математичного аналізу. Серед найперспективніших засобів, що дають змогу організовувати розв'язання навчальних дослідницьких задач на високому рівні, виокремлено програмні засоби ІКТ. Сформульовано методичні вимоги до КОНМА з використанням СКМ «wxMaxima», СКМ «Scilab», комп'ютерних навчальних програм «Anki» і «HotPotatoes», що представлені в навчально-методичному посібнику «Математичний аналіз: розв'язування прикладних задач засобами ІКТ». Експериментально підтверджена ефективність реалізації розробленої методики.

311. Прач В. С. Методика евристичного навчання математики в класах гуманітарного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 27.06.2013 / В. С. Прач ; наук. керівник О. І. Скафа ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Донецьк, 2013. – 281 с.

Прач В. С. Методика евристичного навчання математики в класах гуманітарного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / В. С. Прач ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми евристичного навчання математики в класах гуманітарного профілю.

Доведено необхідність формування в учнів-гуманітаріїв прийомів евристичної діяльності в курсі математики, з'ясовано сутність, структуру та психолого-педагогічні передумови формування такої діяльності. Сформульовано методичні вимоги до добору цілей, змісту, методів, організаційних форм, засобів евристичного навчання математики, що сприяють формуванню й розвитку евристичних умінь учнів-гуманітаріїв на уроках та в позакласній роботі. Для реалізації побудованої методичної системи розроблено уроки з евристичним складником, які представлені в методичному посібнику для вчителя «Система уроків з евристичною складовою»; евристичний факультативний курс для учнів-гуманітаріїв «Подорож у світ евристики» та комп'ютерно-орієнтоване управління навчальним процесом із математики для учнів-гуманітаріїв, що запропоновано у вигляді системи комп'ютерно-орієнтованих уроків із використанням евристико-дидактичних конструкцій.

312. Реутова І. М. Наступність у навчанні геометрії в системі неперервної освіти «Технічний ліцей – вищий технічний навчальний заклад» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 09.03.2010 / І. М. Реутова ; наук. керівник О. І. Скафа ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 294 с.

Реутова І. М. Наступність у навчанні геометрії в системі неперервної освіти «Технічний ліцей – вищий технічний навчальний заклад» : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. М. Реутова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дослідженні висвітлені актуальні проблеми навчання геометрії в умовах профільної диференціації навчання в старшій школі. Запропоновано науково обґрунтовану методичну систему навчання геометрії, спрямовану на реалізацію наступності в системі неперервної освіти «технічний ліцей – вищий технічний навчальний заклад».

У роботі розкрито психолого-педагогічні передумови забезпечення наступності в процесі навчання геометрії, розроблено модель реалізації наступності в навчанні геометрії в системі неперервної освіти «технічний ліцей – технічний ВНЗ». Обґрунтовано необхідність формування у випускників старшої школи технічного профілю самоосвітньої, професійно орієнтованої евристичної та дослідницької діяльності. Сформульовано методичні вимоги до забезпечення наступності в навчанні геометрії та подано методичні рекомендації щодо вивчення окремих змістових ліній у курсі стереометрії; окреслено шляхи забезпечення наступності навчання геометрії через використання інформаційно-комунікативних технологій.

313. Сердюк З. О. Формування прийомів розумової діяльності учнів у процесі вивчення математики в школах і класах суспільно-гуманітарного напрямку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 09.02.2011 / З. О. Сердюк ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 240 с.

Сердюк З. О. Формування прийомів розумової діяльності учнів у процесі вивчення математики в школах і класах суспільно-гуманітарного напрямку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / З. О. Сердюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено і науково обґрунтовано методику навчання математики в школах і класах суспільно-гуманітарного напрямку, спрямованого на формування в учнів прийомів розумової діяльності. З'ясовано змістові й семіотичні особливості вивчення курсу математики на рівні стандарту як непрофільної дисципліни в старшій школі. Виявлено функції (інваріанту, прогностичну, рефлексивну) прийомів розумової діяльності в математичному та загальному розвитку учнів, їх операційний склад та особливості формування в активному і фоновому режимах. Виокремлено критерії, показники та рівні сформованості прийомів розумової діяльності в учнів класів суспільно-гуманітарного напрямку, їх зв'язок із навчальними досягненнями учнів з

математики. Підготовлено методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів щодо розробки та упровадження в навчальний процес методики цілеспрямованого формування в учнів прийомів розумової діяльності під час вивчення математики на рівні стандарту. Ефективність запропонованої методики підтверджена експериментально.

314. Симонова М. Г. Індивідуалізація навчання математики учнів гуманітарного профілю засобами елективних курсів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена : 25.09.2012 / М. Г. Симонова ; наук. керівник В. Г. Моторіна ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Харків, 2012. – 267 с.

Симонова М. Г. Індивідуалізація навчання математики учнів гуманітарного профілю засобами елективних курсів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. Г. Симонова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми індивідуалізації навчання математики учнів гуманітарного профілю засобами елективних курсів.

У дисертації вперше обґрунтовано необхідність розширення набору елективних курсів, що не входять до профілю «Іноземна філологія», шляхом упровадження елективних курсів математики з уведенням мовного компонента та прикладної спрямованості занять, поглибленого вивчення певних тем із курсу математики рівня стандарту, схарактеризовано засоби індивідуалізації навчання математики учнів гуманітарного профілю на рівнях предмета, уроку; уперше розроблено, науково аргументовано методичну систему індивідуалізації навчання математики засобами елективних курсів і з'ясовано її вплив на якість математичної підготовки учнів гуманітарного профілю. Результати експериментальної роботи доводять ефективність розробленої методичної системи індивідуалізації навчання математики засобами елективних курсів.

315. Ткач Ю. М. Методична система навчання математики в класах економічного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 09.12.2009 / Ю. М. Ткач ; наук. керівник С. Є. Яценко ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ, 2009. – 389 с.

Ткач Ю. М. Методична система навчання математики в класах економічного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ю. М. Ткач ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано стан проблеми в психолого-педагогічній і методичній літературі та в практиці навчання математики, визначені психолого-методичні передумови навчання математики в класах економічного профілю; встановлені вимоги відбору учнів до класів економічного профілю, створена модель діяльності суб'єктів навчального процесу навчання математики в класах економічного профілю, розроблені окремі компоненти методичної системи навчання математики в класах економічного профілю: уточнено цілі, дібраний зміст, ефективні методи, організаційні форми та засоби навчання.

У роботі наведено результати педагогічного експерименту, що підтверджує ефективність запропонованої методичної системи навчання математики в класах економічного профілю.

- 316. Третяк М. В.** Формування математичної культури студентів у процесі вивчення теорії міри і інтеграла в педагогічних та класичних університетах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 24.04.2014 / М. В. Третяк ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 232 с.

Третяк М. В. Формування математичної культури студентів у процесі вивчення теорії міри і інтеграла в педагогічних та класичних університетах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. В. Третяк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У роботі обгрунтовано місце та роль курсу «Теорія міри і інтеграла» у структурі математичної підготовки студентів математичних спеціальностей класичних і педагогічних університетів. Схарактеризовано основні концепції вивчення теорії міри та інтеграла в університетах України. Досліджено математико-культурний потенціал наведеного курсу.

Наповнено конкретним змістом поняття «математична культура особистості» та «математична культура студента математичної спеціальності», побудовано їх структурні схеми.

Розроблено методичну систему навчання теорії міри та інтеграла з пріоритетом формування математичної культури студентів; з'ясовано місце та роль проматематичних історизмів у цій системі, запропоновано методику їх використання в навчальному процесі.

Ефективність запропонованої методичної системи навчання теорії міри та інтеграла підтверджено експериментально.

- 317. Тымко Ю. Г.** Методическая система формирования профессионально ориентированной эвристической деятельности будущего учителя математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 14.02.2012 / Тымко Ю. Г. ; науч. рук. Е. И. Скафа ; Донецкий нац. ун-т. – Донецк, 2012. – 244 с.

Тимко Ю. Г. Методична система формування професійно орієнтованої евристичної діяльності майбутнього вчителя математики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ю. Г. Тимко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У роботі досліджено проблеми підготовки майбутніх учителів математики в умовах упровадження евристичного навчання. Запропоновано науково обгрунтовану методичну систему формування професійно орієнтованої евристичної діяльності майбутнього вчителя математики в курсі методики навчання математики.

Доведено необхідність формування в студентів – майбутніх учителів математики – професійно орієнтованої евристичної діяльності в курсі методики навчання математики, з'ясовано сутність, структуру та психолого-педагогічні передумови формування такої діяльності. Сформульовано методичні вимоги до

вибору цілей, змісту, методів, організаційних форм, засобів навчання, які сприяють формуванню й розвитку евристичних умінь студентів на заняттях із методики навчання математики. Охарактеризовано шляхи управління професійно орієнтованою евристичною діяльністю студентів у курсі методики навчання математики за умови використання комп'ютерної підтримки.

318. Федосєєв С. Е. Методика інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 04.06.2020 / С. Е. Федосєєв ; наук. керівник В. Я. Забранський ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2019. – 331 с.

Федосєєв С. Е. Методика інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. Е. Федосєєв ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

У роботі запропоновано теоретично обґрунтовану та експериментально перевірену методику інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу, визначено дидактичні умови інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу. У дисертації проаналізовано стан вивченості проблеми інтерактивного навчання у психолого-педагогічній та методичній літературі, досліджено психолого-педагогічні основи інтерактивного навчання старшокласників математики побудовано модель інтерактивного навчання старшокласників алгебри і початків аналізу.

У дисертації запропоновано: структуру інтерактивного уроку алгебри і початків аналізу, доцільні методи інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу. У науковій роботі досліджено інформаційно-комунікаційні технології інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу, запропоновано методику оцінювання навчальних досягнень та діяльності старшокласників під час інтерактивного навчання математики, наведені результати педагогічного експерименту.

319. Хотунов В. І. Методика загальноосвітньої математичної підготовки майбутніх фахівців з інформатики та обчислювальної техніки в коледжах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 16.01.2014 / В. І. Хотунов ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 212 с.

Хотунов В. І. Методика загальноосвітньої математичної підготовки майбутніх фахівців з інформатики та обчислювальної техніки в коледжах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / В. І. Хотунов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовано й розроблено компетентнісно орієнтовану методичну систему організації та проведення курсу математики старшої школи (МСШ) у коледжі для студентів галузі знань «Інформатика та обчислювальна техніка».

Схарактеризовано зміст і структуру зазначеного курсу, розроблено критерії й показники сформованості в студентів I курсу коледжу математичної

компетентності зі шкільного курсу математики. Запропоновано методика визначення вимог до результатів навчання математики; структурування змісту; добору й застосування методів, організаційних форм і засобів навчання в курсі МСШ. Ефективність запропонованої методичної системи підтверджена експериментально.

320. Черкаська Л. П. Методика контролю і корекції навчальних досягнень з математики учнів основної школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 09.06.2009 / Л. П. Черкаська ; наук. керівник Т. М. Хмара ; АПН України, Ін-т педагогіки. – Київ, 2009. – 257 с.

Черкаська Л. П. Методика контролю та корекції навчальних досягнень з математики учнів основної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. П. Черкаська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовано методика здійснення контролю та корекції навчальних досягнень з математики учнів основної школи. Комплексний підхід до проведення контролю та корекції знань і вмінь учнів розглянуто як один з засобів забезпечення неперервності математичної освіти.

Встановлено психолого-педагогічні передумови здійснення контролю та корекції результатів навчання учнів, виділено основні характеристики та визначено особливості їх використання на уроках математики основних типів, а також у процесі здійснення самоконтролю та самокорекції.

Розглянуто питання планування, проведення контролю та корекції навчальних досягнень з математики в основній школі, наведено рекомендації щодо їх використання.

321. Черненко Я. І. Формування геометричних умінь учнів професійно-технічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 29.06.2018 / Я. І. Черненко ; наук. керівник З. О. Сердюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 306 с.

Черненко Я. І. Формування геометричних умінь учнів професійно-технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Я. І. Черненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дослідженні запропоновано теоретико-експериментальне обґрунтування компетентно орієнтованої методики формування геометричних умінь в учнів закладів професійно-технічної освіти спеціальностей «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування», «Кравець. Закрійник», «Флорист. Декоратор вітрин», «Перукар (перукар-модельєр). Манікюрниця». Досліджено особливості змісту та організації навчання геометрії в таких закладах; визначено зміст поняття «професійна спрямованість навчання математики учнів закладів професійно-технічної освіти», виділено стратегічний напрямок професійної спрямованості навчання математики у зазначених закладах та шляхи його реалізації. Обґрунтовано групи геометричних умінь учнів цих закладів (для обраних спеціальностей), визначено їх компоненти (мотиваційний, змістовий, операційний,

рефлексивний), критерії, показники та рівні сформованості, потрактовано поняття «компетентнісний профіль учня закладу професійно-технічної освіти», представлено сутнісні описи складників компетентнісного профілю учнів вказаних закладів, для спеціальностей перелічених вище, що формуються у процесі навчання геометрії. Розроблено модель компетентнісно орієнтованої методики формування геометричних умінь учнів закладів професійно-технічної освіти спеціальностей «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування», «Кравець. Закрійник», «Флорист. Декоратор вітрин», «Перукар (перукар-модельєр). Манікюрниця» у складі цільового, змістового, процесуально-організаційного, контрольо-оцінного та результатного блоків. Обґрунтовано вимоги до формулювання цілей та результатів, перекомпоновано та доповнено професійно значущим теоретичним матеріалом зміст навчання дисципліни «Геометрія» в цих закладах для обраних спеціальностей, конкретизовано методи та організаційні форми навчання геометрії. Визначено зміст поняття «професійно спрямовані задачі з геометрії для учнів закладів професійно-технічної освіти», розроблено систему професійно-спрямованих задач з геометрії для спеціальностей, які були у фокусі дослідження, обґрунтовано специфіку їх добору та структурування. Наведено систему методичних вказівок щодо вибору засобів інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування геометричних умінь учнів вказаних закладів.

322. Чухрай З. Б. Розвиток дослідницьких здібностей студентів економічних спеціальностей у процесі навчання математики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 07.04.2013 / З. Б. Чухрай ; наук. керівник О. С. Чашечникова ; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Черкаси, 2013. – 368 с.

Чухрай З. Б. Розвиток дослідницьких здібностей студентів економічних спеціальностей у процесі навчання математики : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.02 / З. Б. Чухрай. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У роботі висвітлено проблему розвитку дослідницьких здібностей студентів коледжів, зокрема в процесі навчання вищої математики. Вперше розроблено методичну систему навчання математики студентів економічного спрямування, що орієнтована на розвиток дослідницьких здібностей та удосконалено наукові положення стосовно сутності й особливостей розвитку дослідницьких здібностей.

Обґрунтовано характеристики творчого мислення, за виявом яких можна відстежувати динаміку розвитку дослідницьких здібностей, що формуються в процесі навчання математики. Розвинуто ідею реалізації особистісно орієнтованого навчання студентів.

323. Шульга Н. В. Методика реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні математики студентів вищих навчальних закладів економічного спрямування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : захищена 08.06.2010 / Н. В. Шульга ; наук. керівник В. Г. Моторіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Харків, 2010. – 261 с.

Шульга Н. В. Методика реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні математики студентів вищих навчальних закладів економічного

спрямування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Н. В. Шульга ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації проведено науковий аналіз проблеми реалізації міжпредметних зв'язків. На основі компетентнісного підходу окреслено цілі й завдання математичної підготовки студентів вищих навчальних закладів економічного спрямування. Ґрунтовно проаналізовано різноманітні підходи щодо тлумачення терміна «міжпредметні зв'язки» та з'ясовано особливості їх класифікації. Визначено, що психологічною основою реалізації міжпредметних зв'язків є теорія міжсистемних асоціацій та теорія навчальної діяльності.

Розроблено модель реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні математики студентів ВНЗ економічного спрямування. На основі аналізу компонентів розробленої моделі реалізації між предметних зв'язків побудовано та теоретично обґрунтовано методичну систему реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні математики студентів ВНЗ економічного спрямування. Виокремлено етапи проектування методичної системи реалізації між предметних зв'язків у навчанні математики, методичні особливості проведення лекцій, практичних занять, організації самотійної роботи та контролю, можливості інтеграції в процесі реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні математики.

Експериментально перевірено та підтверджено ефективність даної методичної системи реалізації між предметних зв'язків у навчанні математики студентів вищих навчальних закладів економічного спрямування.

13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»

Докторські дисертації

- 324. Анісімов М. В.** Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.12.2012 / М. В. Анісімов ; наук. консультант В. В. Олійник ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2012. – 425 с.

Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / М. В. Анісімов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

У дисертації запропоновано теоретико-методологічне обґрунтування й експериментальну перевірку прогностичних моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Виокремлено основні чинники комплексної технології побудови прогностичних моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з електро- й радіотехнічних професій.

Виконано теоретичне узагальнення теми та запропоновано нове вирішення порушеної проблеми шляхом комплексного прогностичного підходу до побудови всієї моделі навчального процесу для електро- й радіотехнічних професій (кваліфікаційна характеристика, навчальний план, навчальна програма, підручник і

навчальний посібник, технічні засоби навчання, методичні матеріали для учнів і викладачів та інші матеріали).

Результати дослідження дали змогу розробити та випробувати в навчальному процесі моделі фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для чотирьох професій.

325. Архипова С. П. Теоретико-методичні основи освіти соціально незахищених категорій дорослих : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.05 : захищена 29.03.2017 / С. П. Архипова ; наук. консультант Л. Є. Сігаєва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 584 с.

Архипова С. П. Теоретико-методичні основи освіти соціально незахищених категорій дорослих : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.05 / С. П. Архипова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 40 с.

Анотація

Робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми освіти соціально незахищених категорій дорослих та професійної підготовки до неї майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників у контексті цілісного міждисциплінарного й інтегративного аналізу та андрагогічного підходу.

У дисертації обґрунтовано методологічні засади порушеного питання, проаналізовано концептуальні підходи науковців до розуміння проблеми освіти дорослої людини, неперервної освіти як концепції «освіти впродовж життя» у філософському, психологічному, педагогічному, андрагогічному аспектах; конкретизовано зміст базисних понять на тлі розвитку андрагогіки. З'ясовано основні підходи до конструювання освітнього простору соціально незахищених категорій дорослих; схарактеризовано освіту як чинник соціального захисту дорослих, які перебувають у складних життєвих обставинах. Окреслено організаційно-методичні аспекти освіти соціально незахищених категорій дорослих; описано зміст і структуру діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників у галузі освіти соціально незахищених категорій дорослих. Запропоновано модель системи формування андрагогічної готовності майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників, експериментально перевірено її ефективність. Виокремлено основні прогностичні напрями розвитку освіти соціально незахищених категорій дорослих і професійної підготовки фахівців в галузі освіти дорослих.

326. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.02.2012 / Н. А. Башавець ; наук. консультант З. Н. Курлянд ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2012. – 555 с.

Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. А.

Башавець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

У дисертації узагальнено теоретичні й методичні засади проблеми формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів, що втілено в розробленні та обслуговуванні авторської моделі. Проаналізовано стан теоретичного опрацювання феномену формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів. Схарактеризовано зміст поняття «модель формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів» та описано його структурні компоненти; уточнено дефініції понять «здоров'язбережувальна компетентність», «цінність», «ціннісна орієнтація», «світогляд», «світоглядна орієнтація», «здоров'я», «здоровий спосіб життя». Проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми стану здоров'я майбутніх фахівців-економістів та з'ясовано специфіку їхньої професійної діяльності. Науково обґрунтовано концепцію студентів економічних ВНЗ на підставі системного, аксіологічного, гендерного підходів. Виокремлено й обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів економічних ВНЗ; окреслено й науково аргументовано педагогічні умови формування культури здоров'язбереження – світоглядної орієнтації студентів економічних ВНЗ. Розроблено науково-методичне забезпечення реалізації моделі формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів економічних ВНЗ та експериментально перевірено її ефективність.

327. Бірюк Л. Я. Теорія і технології формування комунікативної компетентності з російської мови майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л. Я. Бірюк ; наук. керівник В. І. Бондар ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 700 с.

Бірюк Л. Я. Теорія і технології формування комунікативної компетентності з російської мови майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Я. Бірюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

У дисертації досліджено теоретико-методичні засади формування комунікативної компетентності з російської мови майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки. Охарактеризовано етапи й особливості підготовки майбутніх учителів початкової освіти з огляду на компетентнісний і комунікативний підходи до навчання російської мови. З'ясовано сутність понять «комунікативно компетентний майбутній учитель початкових класів», «комунікативна компетенція з російської мови майбутнього вчителя початкових класів», «комунікативна компетентність із російської мови майбутнього вчителя початкових класів». Розроблено систему, зміст формування комунікативної компетентності з російської мови майбутніх учителів початкових класів і запропоновано оптимальні засоби, форми, технології її реалізації в ході професійної підготовки. Змодельовано поетапний процес

експериментального формування в майбутніх учителів досліджуваної компетентності.

328. Боркач Є. І. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у вищих навчальних закладах Угорщини : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 25.04.2014 / Є. І. Боркач ; наук. керівник Н. А. Тарасенкова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 443 с.

Боркач Є. І. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у вищих навчальних закладах Угорщини : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Є. І. Боркач ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.

Анотація

У роботі узагальнено теорію і практику професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у вищих навчальних закладах Угорщини. Представлено базові засади переходу угорської вищої школи до ступеневої системи підготовки фахівців; схарактеризовано процес упровадження прозорої, порівняльної системи підготовки: розроблення національної рамки кваліфікацій, перехід до кредитно-модульної системи, уведення до обігу додатка до диплома, з'ясовано сутність, цілі і завдання, умови реалізації академічної мобільності; описано систему гарантії якості освіти. Досліджено роль євро інтеграційних намагань Угорщини та Болонського процесу в реформуванні системи педагогічної освіти Угорщини, виокремлено основні внутрішні й зовнішні чинники, у контексті яких реалізована нова модель підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін в університетах Угорщини. Виконано порівняльний аналіз структури та змісту підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін в Україні й Угорщині, науково обґрунтовані рекомендації щодо застосування угорського досвіду в професійній підготовці майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у ВНЗ України.

329. Буркова Л. В. Теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 06.06.2011 / Л. В. Буркова ; наук. керівник Ю. М. Швалб ; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2011. – 582 с.

Буркова Л. В. Теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Буркова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено теоретико-методологічному обґрунтуванню та експериментальній перевірці системи застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі. У роботі з'ясовано, що діяльнісний підхід може слугувати теоретико-методологічною основою для виокремлення групи соціономічних професій, на його засадах проаналізовано загальну структуру професійної діяльності та її предмет. Визначений спільний предмет професійної діяльності – соціальна взаємодія, яка відбувається на макро-,

мезо- і мікрорівнях у суспільстві – сприяв виокремленню групи соціономічних професій.

На підставі аналізу характеристик загального предмета професійної діяльності соціономістів та розуміння того, що професійна діяльність фахівців соціономічної групи виявляється в постановці та розв'язанні системи професійних задач, диференційовано базові професійні задачі: із: соціальної діагностики соціальних процесів, явищ, подій, проблем; моделювання соціальних систем взаємодій; прогнозування соціальних процесів; проектування соціального розвитку; застосування соціальних технологій; рефлексії наслідків соціальних інновацій. Фахівці застосовують професійні компетентності для розв'язування професійних задач, з огляду на що базові види професійних задач зумовлюють структуру базових професійних компетентностей.

Компетентнісний та задачний підходи слугують теоретичною основою для розроблення системи застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі. Навчально-професійні задачі як підґрунтя для формування професійних компетентностей відображають характеристики професійних задач й утворюють типологію. Інноваційні технології реалізують у навчальному процесі діяльнісний, системний та синергетичний підходи (на методологічному рівні); компетентнісний та задачний (на методичному рівні). Система застосування інноваційних технологій сприяє формуванню базових професійних компетентностей у фаховій підготовці вищої школи.

330. Вишневська Є. Професійна підготовка вчителів у Польщі на тлі європейського інтеграційного процесу : монографія / Є. Вишневська ; [за наук. ред. В. Т. Лозовецької]. – Київ : АртЕк, 2014. – 516 с.

Вишневська Є. Професійна підготовка вчителів у Польщі на тлі європейського інтеграційного процесу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук (на основі монографії) : 13.00.04 / Є. Вишневська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

У дослідженні виконано системний аналіз проблеми професійної підготовки вчителів у педагогічній теорії і практиці Польщі як держави-члена Євросоюзу. Виокремлено етапи розвитку й становлення професійної освіти та професійної підготовки вчителів у контексті євро інтеграційних процесів з огляду на ініціативи й освітні тенденції Євросоюзу. Обґрунтовано концептуальні засади підготовки вчителів у руслі євро інтеграційних освітніх процесів на підставі досвіду Польщі. Розроблено компетенційну модель вчителя-європейця відповідно до його сучасних професійних функцій і завдань; запропоновано модель програми підготовки вчителя й навчальних програм із предметів на основі ефектів навчання із застосуванням модульного та компетентнісного підходів. Сформульовано науково-методичні рекомендації для України щодо професійної підготовки вчителів в аспекті євроінтеграційних процесів на підставі досвіду Польщі, держави-члена Євросоюзу, на рівні державних освітніх структур, ВНЗ і на рівні ринку праці.

331. Вовк О. І. Теоретичні і методичні основи формування комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.02.2014 / О. І. Вовк ; наук.

консультант А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 617 с.

Вовк О. І. Теоретичні і методичні основи формування комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. І. Вовк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.

Анотація

У дисертації представлено теорію й методологію становлення комунікативно-когнітивної компетентності студентів-філологів в аспекті запропонованого автором комунікативно-когнітивного підходу, що синтезує провідні гуманітарні парадигми, відображає принципові положення сучасних теорій навчання мови, реалізує Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти й відповідає вимогам часу. Сформульовано принципи названого підходу та доведено, що дотримання їх у процесі навчання вможливує як комунікативний, так і когнітивний розвиток студентів.

Підсумовано, що основною метою навчання мови за комунікативно-когнітивним підходом є формування комунікативно-когнітивної компетентності, яка сприяє створенню готовності студентів до майбутньої професійної діяльності й самоактуалізації. Парціальними складниками комунікативно-когнітивної компетентності обрані професійна, соціально-психологічна, загальнокультурна, комунікативна й когнітивна компетентності.

Для забезпечення високого рівня сформованості комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів, створено дидактично доцільну функціональну модель, яка передбачає поетапний розвиток суб'єктів пізнання. У моделі виокремлено етап перцепції, репродуктивний етап, етап апперцепції, етап інкубації знань, етап творчої репродукції та продуктивний етап. Схарактеризовано цілі, завдання й особливості реалізації кожного з етапів.

Обґрунтовано, що ефективності розробленої функціональної моделі сприяє певна організація та оброблення навчального матеріалу, комунікативну й когнітивну основу якого становлять ситуації, що утворюють глобальний контекст спілкування циклу занять.

Сформульовано принципи опрацювання навчального матеріалу, описано евристики й запропоновано застосування методики діалогічної інтерпретації, що оптимізує глибинний аналіз й інтерпретування інформації. Розроблено етапи опрацювання матеріалу, серед яких розрізнено: сприйняття тексту та його поверхове розуміння, комплексний аналіз, що вможливує глибинне розуміння й ментальне репрезентування інформації, використання засвоєного навчального матеріалу у власних мовленнєвих творах текстового рівня.

Для глибинного оброблення навчального матеріалу описано засоби, методи й форми формування ККК, створено релевантну систему вправ, у якій виокремлено типи й види вправ, що корелюють із принципами комунікативно-когнітивного підходу, етапами навчання та видами мовленнєвої діяльності.

Експериментально доведена ефективність розробленої методики формування комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів.

- 332. Галета Я. В.** Розвиток соціальної зрілості майбутнього вчителя в умовах оновлення інформаційної культури суспільства : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 28.12.2018 / Я. В. Галета ; наук.

консультант В. В. Радул ; Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кропивницький, 2018. – 494 с.

Галета Я. В. Розвиток соціальної зрілості майбутнього вчителя в умовах оновлення інформаційної д-ра пед культури суспільства : автореф. дис. ... наук : 13.00.04 / Я. В. Галета ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 39 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі розвитку соціальної зрілості майбутнього вчителя в умовах оновлення інформаційної культури суспільства.

Розроблена, теоретично обґрунтована й експериментально перевірена модель розвитку соціальної зрілості майбутнього вчителя, яка складається з цільового, змістовно-операційного та оцінного компонентів. Визначено педагогічні умови: діалогізація педагогічної взаємодії викладача й студента; організація самостійної діяльності студентів в умовах інформаційно-освітнього середовища; особливості управління педагогічною практикою; залучення студентів до суспільно корисної діяльності; активізація дослідницької діяльності студентів.

Визначено, що процес соціалізації в інформаційному просторі полягає в освоєнні технології міжособистісної комунікації, соціальної навігації і правил поведінки в комп'ютерних мережах, а також соціальних норм, цінностей і рольових вимог, що існують як у конкретних віртуальних мережних співтовариствах, так і в соціальній спільноті інформаційного простору загалом.

Результати діагностики рівня розвитку соціальної зрілості майбутнього вчителя за виокремленими критеріями (відповідальність, соціальна спрямованість, активність, здатність до взаємодії, самостійність, здатність до інформаційного саморозвитку) дає підстави стверджувати, що обґрунтовані та реалізовані педагогічні умови є ефективними.

333. Гнезділова К. М. Теоретичні і методичні основи формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі магістерської підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 26.03.2014 / К. М. Гнезділова ; наук. консультант А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 507 с.

Гнезділова К. М. Теоретичні і методичні основи формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / К. М. Гнезділова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовані теоретичні й методичні основи та концепція формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі магістерської підготовки, що експериментально перевірені й упроваджені в практику вищих навчальних закладів.

На основі аналізу провідних ідей і концептуальних підходів, доробку вітчизняних та зарубіжних учених різних галузей суспільного знання досліджено генезу корпоративної культури вищого навчального закладу й сучасний стан цієї проблеми. Схарактеризовано теоретичні засади та запропоновано змістове наповнення наукових категорій, які описують сутність і структуру корпоративної культури викладача вищої школи.

Розроблено концептуальні засади формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищих навчальних закладів в умовах магістратури та спроектовано структурно-функціональну модель корпоративної культури викладача вищої школи. Визначено критерії, показники й рівні її сформованості. На підставі виокремлених закономірностей, принципів та організаційно-педагогічних умов теоретично обґрунтована й розроблена модель педагогічної системи формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі їх магістерської підготовки та навчально-методичний супровід для забезпечення її реалізації.

Експериментально перевірена ефективність розробленої моделі педагогічної системи формування корпоративної культури майбутніх викладачів ВНЗ в умовах магістратури, а також результативність навчально-методичного супроводу.

334. Данилюк С. С. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.01.2014 /

С. С. Данилюк ; наук. консультант С. С. Євтух ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 540 с.

Данилюк С. С. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / С. С. Данилюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено вивченню проблеми формування професійної компетентності майбутніх філологів як одного із сучасних освітніх питань професійної підготовки майбутніх фахівців у вітчизняних ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Увагу зосереджено на обґрунтуванні теоретичних і методичних засад окресленої проблеми, на експериментальній перевірці запропонованої концепції професійної підготовки майбутніх філологів за допомогою використання інтернет-технологій і на впровадженні авторської методики формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій у навчальний процес вітчизняних ВНЗ III–IV рівнів акредитації.

З'ясовано сутність компетентного підходу до формування професійної компетентності майбутніх фахівців, а також визначальних для дослідження категорій «компетенція», «компетентність» і «професійна компетентність». Проаналізовано зміст та структуру професійної компетентності майбутніх фахівців, схарактеризовано її критерії, показники й рівні сформованості.

Досліджено філософські, психологічні та педагогічні засади формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів, як-от: мультимедіатехнології, блоги, вікі-технології, подкасти, електронна пошта, телеконференції, відео конференції, електронні конференції, інтернет-форуми, інтернет-чати. З'ясовано специфіку використання інтернет-технологій у формуванні професійної компетентності майбутніх філологів.

Окреслено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій. Розроблено компетентні сну педагогічну модель формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій, а також систему вправ для реалізації завдання

професійної підготовки майбутніх філологів шляхом використання інтернет-технологій у навчальному процесі вітчизняних ВНЗ III–IV рівнів акредитації.

Виконано експериментальну перевірку розробленої на теоретичному рівні компетентнісної педагогічної моделі формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій та концептуально об'єднаної системи навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх філологів за допомогою використання інтернет-технологій у навчальному процесі, досліджено їхню ефективність.

335. Іщенко Л. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 28.12.2016 / Л. В. Іщенко ; наук. консультант А. Г. Грітченко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2016. – 554 с.

Іщенко Л. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Іщенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Умань, 2016. – 42 с.

Анотація

Обґрунтовано й розроблено концепцію підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників, що охоплює методологічний, теоретичний і технологічний концепти.

У дослідженні виконано теоретичне узагальнення й запропоновано нове розв'язання актуальної проблеми підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників.

На основі теоретичного аналізу наукових джерел уточнено сутнісний зміст понять: «творча індивідуальність дітей старшого дошкільного віку», «формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку», «підготовка» і «підготовленість майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку».

Запропоновано й аргументовано модель підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників у вищому навчальному закладі, що містить цільовий, методологічний, технологічний і контрольно-результативний модулі.

Виокремлено, упроваджено та експериментально перевірено педагогічні умови підвищення ефективності описаного педагогічного процесу: забезпечення міжпредметних зв'язків та інтерпретації змісту навчання в професійній підготовці майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників; позитивна мотивація до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку; створення освітньо-креативного середовища із залученням майбутніх фахівців до проектувальної діяльності з формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку.

336. Колесниченко Н. Ю. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки бакалаврів романо-германської філології в системі університетської освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 15.04.2015 / Н. Ю. Колесниченко ; наук. консультант О. С. Цокур ; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2014. – 445 с.

Колесниченко Н. Ю. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки бакалаврів романно-германської філології в системі університетської освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. Ю. Колесниченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовано теоретичні і методичні основи професійної підготовки бакалаврів романно-германської філології в системі університетської освіти, концептуальні моделі її модернізації на засадах компетентнісного, гендерного й кар'єрозорієнтованого підходів, що експериментально перевірені й упроваджені в практику вищих навчальних закладів.

На основі аналізу провідних наукових ідей і концептуальних підходів, доробку вітчизняних та зарубіжних учених виявлено чинники актуалізації проблеми професійної підготовки бакалаврів романно-германської філології в добу глобальної європейської інтеграції й з'ясовано її стан в сучасній зарубіжній теорії та практиці університетської освіти. Схарактеризовано теоретичні засади та запропоновано змістове наповнення наукових категорій, які описують сутність і специфіку модернізації професійної підготовки бакалаврів романно-германської філології в системі вітчизняної університетської освіти на засадах компетентнісного, гендерного й кар'єрозорієнтованого підходів. На основі розробленої концепції, що інтегрує методологічний, теоретичний, змістовно-смісловий і практичний концепти, спроектовано моделі модернізації професійної підготовки бакалаврів романно-германської філології на засадах компетентнісного, гендерного й кар'єрозорієнтованого підходів, розроблено їх навчально-методичне й діагностичне забезпечення; виокремлено закономірності та організаційно-педагогічні умови формування іншомовної комунікативної та педагогічної компетентності бакалаврів романно-германської філології, їх егалітарної культури та професіоналізму в гендерному вихованні учнів, конкурентоспроможності у сфері міжкультурної комунікації та шкільної іншомовної освіти ; визначено критерії, показники й рівні їх сформованості.

Експериментально перевірена ефективність застосованих педагогічних умов та доведена результативність розробленого навчально-методичного супроводу концептуальних моделей модернізації професійної підготовки бакалаврів романно-германської філології на засадах компетентнісного, гендерного й кар'єрозорієнтованого підходів у системі вітчизняної університетської освіти.

337. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.04.2011 / О. А. Комар ; наук. керівник О. І. Пометун ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2011. – 512 с.

Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. А. Комар ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

Анотація

У дисертації здійснено дослідження теоретичних засад системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної

технології. Визначено суть поняття «інтерактивна технологія». Розроблено систему професійної підготовки майбутніх фахівців до застосування інтерактивної технології у початковій школі. Обґрунтовано та змістовно охарактеризовано основні конструкти теоретико-методичної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології.

Висвітлено теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців початкової школи до застосування інтерактивної технології, змодельовано поетапний процес експериментального навчання студентів застосовувати інтерактивну технологію у виробничих умовах.

Результатом модернізації дидактико-методичної системи навчання є готовність майбутніх учителів до ефективного планування, проектування та впровадження інтерактивної технології у навчальний процес початкової школи, що характеризується здатністю особистості майбутнього фахівця самостійно організовувати навчальний процес у початковій школі за інтерактивним принципом.

338. Курок В. П. Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 15.01.2014 / В. П. Курок ; наук. консультант В. К. Сидоренко ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2013. – 473 с.

Курок В. П. Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В. П. Курок ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації презентовано теоретико-методологічне обґрунтування й експериментальну перевірку системи інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання до реалізації технологічного напрямку профільного навчання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Уперше на основі результатів компаративного й ретроспективного аналізу сучасних тенденцій розвитку професійної освіти розроблено модель і концепцію інженерної підготовки учителів трудового навчання, з огляду на інтеграційний підхід до навчання з курсів «Технікознавство», «Машинознавство» та «Основи виробництва».

Науково обґрунтовано педагогічні умови й критерії відбору змісту інтегрованих курсів інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання в контексті профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів, запропоновано оптимальні засоби, форми, технології їх реалізації в ході професійної підготовки фахівців.

Результати формуального експерименту підтвердили ефективність запропонованої діагностичної системи (критеріїв, показників і рівнів) інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання. Авторські навчальні програми й посібники для викладачів і студентів упроваджено в освітній процес ВНЗ.

339. Кучерявий А. О. Теорія і технологія управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 : захищена 29.04.2015 / А. О.

Кучерявий ; наук. консультант В. М. Алфімов ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2014. – 443 с.

Кучерявий А. О. Теорія і технологія управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / А. О. Кучерявий ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі цілісності управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів.

Розкрито можливості розв'язання проблеми у контексті положень освітнього менеджменту, уявлень науковців про самостійну роботу студентів та її організацію. Методологічно й теоретично обґрунтовується функціональна модель системи управління самостійною навчальною діяльністю студентів, її структурні компоненти – мета, рівні та суб'єкти управління, його продукти, системи специфічних функцій, провідні зв'язуючі процеси.

Висвітлюються компоненти відповідної системи – ціннісно-мотиваційний, змістово-конструктивний, організаційно-діяльнісний, морально-стимульований та контрольний і зв'язки між ними, її цільові орієнтири та функції всіх суб'єктів.

Визначаються теоретичні й технологічні основи управління самостійною роботою майбутніх юристів: його закономірності, принципи і засоби, зміст модулів поетапного управління самостійною діяльністю студентів, принципи її проектування та ін.

340. Лодатко Є. О. Теорія і практика розвитку математичної культури вчителя початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.02 : захищена : 11.06.2012 / Є. О. Лодатко ; наук. консультант С. Т. Золотухіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 561 с.

Лодатко Є. О. Теорія і практика розвитку математичної культури вчителя початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.02 / Є. О. Лодатко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

Досліджено теоретичні засади розвитку математичної культури вчителів початкових класів загальноосвітньої школи. З'ясовано синкретичну сутність поняття математичної культури вчителя. Доведено, що семантичне наповнення терміносполучення залежить від рівня розвитку соціуму та формується в поєднанні кількох складників, у кожному з яких відображено певну систему цінностей, що характеризують особистість учителя та суспільство в цілому. Проаналізовано зміст поняття «математична культура вчителя» та досліджено змістово-логічну структуру й функції математичної культури вчителя початкових класів. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади розвитку математичної культури майбутніх учителів початкової школи.

Розроблено систему розвитку математичної культури майбутніх учителів початкових класів, що передбачає можливість проектування рівневих технологій методико-математичної підготовки на компетентнісно зорієнтованій основі.

Розроблено спецкурс «Методологічні засади розвитку математичної культури вчителя початкових класів».

Модернізація дидактико-методичної системи опанування фахово орієнтованими методико-математичними знаннями сприяє розвиткові математичної культури майбутнього вчителя початкових класів та його фахової спроможності до самостійної організації процесу навчання математики в початковій школі з орієнтацією на реалізацію функціонально-структурних характеристик поняття «математична культура».

341. Луценко Г. В. Теоретико-методологічні засади фундаменталізації фізичної освіти у вищій школі: дидактичний і управлінський аспекти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 : захищена 23.04.2014 / Г. В. Луценко ; наук. консультант А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 649 с.

Луценко Г. В. Теоретико-методологічні засади фундаменталізації фізичної освіти у вищій школі: дидактичний і управлінський аспекти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Г. В. Луценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.

Анотація

Дослідження присвячено теоретико-методологічному обґрунтуванню засад фундаменталізації фізичної освіти у вищій школі. Розроблена й експериментально перевірена авторська система формування готовності фізиків-дослідників до майбутньої професійної діяльності на основі компетентнісного підходу, що відображає різні аспекти фундаменталізації фізичної освіти.

Аргументовано концептуальні засади фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фізиків-дослідників (кореляція цілей фізичної освіти та професійної підготовки, інтеграція знань і вмінь студентів із фізики й інформатики, багаторівневість фізичної освіти в професійній підготовці, компетентнісний підхід до забезпечення якості фізичної освіти). Запропоновано експериментальну модель системи інформаційного забезпечення науково-дослідницької роботи ВНЗ III–IV рівня акредитації, що містить формулювання цілей, закономірностей, принципів, функцій, методів, організаційної структури.

Удосконалено методологічні засади фундаменталізації професійної підготовки (грунтовне вивчення фахових дисциплін майбутніми фізиками-дослідниками завдяки виокремленню базового змісту фізики; посилення наукового складника професійної освіти, формування професійної культури фахівців; оволодіння наскрізними, міждисциплінарними знаннями й уміннями тощо).

342. Ніколаєску І. О. Теоретичні і методичні засади професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 04.10.2018 / І. О. Ніколаєску ; наук. керівник К. М. Гнезділова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Ніколаєску І. О. Теоретичні і методичні засади професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ...

д-ра пед. наук : 13.00.04 / І. О. Ніколаєску ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій у процесі євроінтеграційних змін. Проаналізовано генезис і сучасний стан української педагогічної освіти, окремі її напрями, елементи, особливості, детерміновані сучасними суспільно-економічними трансформаціями. З'ясовано особливості післядипломної педагогічної освіти в інших країнах, що дозволяє виокремити основні світові тенденції в цій галузі для закладів післядипломної педагогічної освіти України. Теоретично обґрунтовано вимоги до професійно-педагогічної діяльності викладача закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах інформаційно-комунікаційного простору. Досліджено особливості професійно-педагогічної діяльності викладача системи післядипломної освіти в контексті інтеграції двох основних складників спеціально-наукової компетентності, що забезпечує успішність вирішення професійних завдань, спеціально-професійної (за спеціальністю) та науково-дослідної діяльності; психолого-педагогічної компетентності, що зумовлює ефективність професійно-педагогічної діяльності, яка забезпечує реалізацію системи функцій, починаючи з навчально-розвивальної й закінчуючи методичною, управлінською, корегувальною функціями.

Установлено педагогічні витoki професійно-педагогічної самореалізації особистості в контексті сучасної педагогічної думки. Проаналізовано зміст категорійно-понятійного апарату, визначено сутність поняття «самореалізація». Схарактеризовано методологічні засади дослідження, базовані на системному, суб'єктно-діяльнісному, культурологічному, акмеологічному, компетентнісному та інформаційному підходах. Конкретизовано зміст базисних понять порушеної проблеми в контексті розвитку професійної освіти. Запропоновано авторські тлумачення провідних дефініцій дослідження. Теоретично обґрунтовано потенціал інформаційно-комунікаційних технологій для професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти. Презентовано сучасні інформаційно-комунікаційні технології як чинник модернізації системи післядипломної педагогічної освіти. Проведено компаративний аналіз щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку вітчизняної та зарубіжної післядипломної педагогічної освіти. Розкрито ІК-компетентність як передумову здійснення результативної професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти.

На підставі комплексності, міждисциплінарності й багаторівневості задекларованої проблеми обґрунтовано й апробовано організаційно-педагогічні умови професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Розроблено й теоретично обґрунтовано організаційно-змістову модель системи професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ, що складається з окремих, взаємопов'язаних між собою елементів і забезпечує цілісність досліджуваного процесу. Виокремлено критерії й показники професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами ІКТ. Представлено шляхи реалізації організаційно-педагогічних умов професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій та виконано їх експериментальну перевірку. Виділено основні прогностичні напрями

343. Оніпко В. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до професійної діяльності у профільній школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.12.2012 / В. В. Оніпко ; наук. консультант М. В. Гриньова ; Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – 689 с.

Оніпко В. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до професійної діяльності у профільній школі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В. В. Оніпко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовано теоретико-методичні засади й концепцію підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до професійної діяльності в профільній школі, експериментально перевірено та впроваджено їх у практику освітнього простору ВНЗ III–IV рівнів акредитації педагогічного спрямування.

Досліджено тенеу, провідні наукові ідеї та концептуальні підходи до професійної діяльності в профільній школі, з'ясовано сучасний стан підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін. Проаналізовано нормативно-методичне забезпечення шкільного профільного навчання як методичне підґрунтя підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін. З'ясовано компетентнісну сутність підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до роботи в профільній школі. Теоретично узагальнено структуру компонентів готовності майбутніх учителів природничих дисциплін до педагогічної діяльності в профільній школі, виокремлено критерії та рівні їх сформованості. Науково обґрунтовано компетентнісну організаційно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до фахової діяльності в профільній школі. Розроблено гносеологічний і діяльнісно-організаційний складники моделі для реалізації завдань підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до викладання біотехнологічного профілю в освітньому процесі ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Експериментально перевірено розроблені на теоретичному рівні компетентнісну організаційно-функціональну модель і концептуально об'єднану систему методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до професійної діяльності в профільній школі, досліджено їхню ефективність.

344. Павленко О. О. Теоретико-методологічні засади формування методичної культури викладача економіки в системі університетської освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 30.05.2017 / О. О. Павленко ; наук. консультант Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 551 с.

Павленко О. О. Теоретико-методологічні засади формування методичної культури викладача економіки в системі університетської

освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. О. Павленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 48 с.

Анотація

У дисертації висвітлено теоретико-методологічні аспекти формування методичної культури викладача економіки в системі університетської освіти. Надано змістово-структурну характеристику методичної культури викладача економіки, визначено критерії, показники та рівні сформованості цього складного особистісного утворення як важливої характеристики професіоналізму. Обґрунтовано методологічні та концептуальні засади формування методичної культури викладача економіки в процесі методичної підготовки.

Теоретично аргументовано та експериментально перевірено структурну модель системи формування методичної культури викладача економіки, яка функціонує у спеціально створених педагогічних умовах. Досліджено динаміку рівнів сформованості методичної культури викладачів економіки в процесі методичної підготовки. Запропоновано технології формування цього складного особистісного утворення, авторський навчально-методичний комплекс, методичний супровід (аналітичні та творчі завдання, проблемні ситуації, тестові завдання; авторські зразки нестандартних занять з економіки і т.п.), авторський навчально-методичний посібник «Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Методика викладання економіки», що все в комплексі спрямовано на вдосконалення сформованості методичної культури у системі методичної підготовки викладачів економіки в системі університетської освіти.

345. Павлов Ю. О. Теорія і практика формування основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена : 10.02.2014 / Ю. О. Павлов ; наук. консультант І. Д. Бех ; Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ, 2013. – 530 с.

Павлов Ю. О. Теорія і практика формування основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу у професійно-технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ю. О. Павлов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.

Анотація

У дисертації обґрунтовано теоретичні та практичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу в професійно-технічних навчальних закладах, окреслено педагогічні умови. Реалізація компетентнісного підходу базована на тому, що професійна компетентність витлумачена як кількісна оцінювальна категорія, яка характеризує людину як суб'єкта певного виду професійної діяльності в системі суспільної праці й виробництва.

Схарактеризовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу в професійно-технічних навчальних закладах: мотивування особистісного й професійного розвитку майбутніх фахівців ресторанного сервісу як системного утворення з огляду на сучасні ціннісно-мотиваційні реалії та професійні особливості ресторанного бізнесу; створення навчально-пізнавальних умов для професійної рефлексивності, реалізація регулятивних процесів у розвитку професійної свідомості майбутніх

фахівців, згідно з профілем особистості професіонала, у контексті сучасних вимог і потреб ресторанного сервісу; розроблення моделі системи формування основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу в ПТНЗ із визначенням критеріїв оцінювання сформованості основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу (когнітивний, діяльнісний, компетентнісний, рефлексивний), їхньої готовності до реальних умов праці; надання коригувально-діяльнісної підтримки майбутнім фахівцям ресторанного сервісу в проектуванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку, оволодінні основами професійної компетентності.

346. Плачинда Т. С. Теоретичні і методичні засади забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.04.2015 / Т. С. Плачинда ; наук. консультант О. А. Біда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 607 с.

Плачинда Т. С. Теоретичні і методичні засади забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. С. Плачинда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовані теоретичні й методичні основи та концепція забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції, що експериментально перевірено й упроваджено в практику льотних навчальних закладів.

Вивчено зарубіжну систему авіаційної освіти, що відповідає вимогам Європейської агенції з безпеки польотів і Міжнародної організації цивільної авіації (ІСАО). Узагальнено досвід підготовки майбутніх авіафахівців інших країн, таких як США, країн Євросоюзу, країн ближнього зарубіжжя та південно-східних країн з метою застосування їхньої позитивної практики у процесі професійної підготовки курсантів в льотних навчальних закладах України.

На основі аналізу провідних наукових ідей і концептуальних підходів, доробку вітчизняних та зарубіжних учених різних галузей суспільного знання дослідженого генезу якості професійної підготовки й сучасний стан цієї проблеми. Схарактеризовано теоретичні засади та запропоновано змістове наповнення наукових категорій, які описують сутність і структуру забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів.

На підставі виокремлених закономірностей, принципів та організаційно-педагогічних умов теоретично обґрунтована й розроблена модель реалізації педагогічної системи забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції.

Експериментально перевірена ефективність розробленої моделі реалізації педагогічної системи забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції, а також результативність навчально-методичного супроводу.

347. Сас Н. М. Тенденції професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційного управління (теоретико-методологічний аспект) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 :

захищена 28.04.2015 / Н. М. Сас ; наук. консультант М. В. Гриньова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Полтава, 2015. – 556 с.

Сас Н. М. Тенденції професійної підготовки майбутніх керівників в навчальних закладах до інноваційного управління (теоретико-методологічний аспект) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Сас ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

У дослідженні науково обґрунтовано тенденції професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційного управління, з'ясовані теоретико-методологічні засади, предметний зміст і змістове забезпечення цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх керівників в навчальних закладах до інноваційного управління в умовах магістратури зі спеціальності «Специфічні категорії. Управління навчальним закладом», що експериментально перевірене й упроваджене в практику вищих навчальних закладів.

На основі аналізу провідних наукових ідей і концептуальних підходів, доробку вітчизняних та зарубіжних учених із різних галузей суспільного знання, педагогічного досвіду підготовки до інноваційного управління магістрів за спеціальністю «Специфічні категорії. Управління навчальним закладом» розроблено алгоритм переведення портеб практики щодо втілення новацій в управлінні навчальними закладами до змісту професійної підготовки майбутніх керівників в навчальних закладах в умовах магістратури. На підставі компетентнісного підходу й модульної організації процесу навчання спроектовано модель професійної підготовки майбутніх керівників в навчальних закладах до інноваційного управління; визначено критерії, показники та рівні сформованості компетентності з інноваційного управління. Розроблено навчально-методичний комплекс для викладання модуля «Основи інноваційного управління навчальним закладами».

Експериментально перевірена ефективність запропонованої моделі професійної підготовки майбутніх керівників в навчальних закладах до інноваційного управління в умовах магістратури за спеціальністю «Специфічні категорії. Управління навчальним закладом», а також верифікована результативність навчально-методичного супроводу.

Основні результати дослідження можуть бути використані під час розроблення теоретичних і методичних засад проблеми професійної підготовки майбутніх керівників в навчальних закладах до інноваційного управління, для розроблення стандартів діяльності керівників в навчальних закладах, керівників в установах управління освітою, у ході професійної підготовки фахівців спеціальностей «Управління інноваційною діяльністю» та «Державне управління у сфері освіти».

- 348. Тімець О. В.** Теорія і практика формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.06.2011 / О. В. Тімець ; наук. керівник В. А. Семиченко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2011. – 494 с.
- Тімець О. В.** Теорія і практика формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки :

автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. В. Тімець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

Анотація

Дисертація є теоретико-практичним дослідженням проблеми формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки. У роботі проаналізовано наукову географічну, психолого-педагогічну літературу для вивчення історії становлення та розвитку географічної освіти й конкретизації змісту понять «компетенція», «компетентність», «фахова компетентність» та «компетентнісний підхід». Аргументовано методологічне підґрунтя формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії, її концептуальні й організаційно-методичні положення. Окреслено критерії, показники й рівні сформованості когнітивного, операційного та особистісного компонентів фахової компетентності.

У роботі запропоновано й обґрунтовано модель реалізації системи формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії, структура якої відображає цілі, зміст, форми й методи, засоби та умови навчання, орієнтовані на реалізацію сучасних вимог до професійної підготовки вчителя географії. Охарактеризовано організаційно-педагогічні умови формування фахової компетентності, проаналізовано зміст навчання, з'ясовано особливості використання методів, засобів і форм навчання; обґрунтовано необхідність інтеграції фундаментальних і спеціальних географічних дисциплін, проведення аудиторних занять, навчально-польової і фахової педагогічної практики за проблемно-модульною системою, наголошено на необхідності вдосконалення пошуково-дослідницької роботи студентів; описано структуру й зміст та вивчено ефективність упровадження навчально-методичного комплексу. Експериментально доведено ефективність реалізації організаційно-педагогічних умов і навчально-методичного комплексу, а також акцентовано на потребі окреслення перспектив формування і розвитку всіх складників професійної компетентності майбутнього вчителя географії.

349. Ткаченко О. М. Теоретико-методичні засади формування етнопедагогічної компетентності майбутніх вчителів гуманітарного профілю : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 07.10.2013 / О. М. Ткаченко ; наук. консультант В. В. Радул ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2013. – 564 с.

Ткаченко О. М. Теоретико-методичні засади формування етнопедагогічної компетентності майбутніх вчителів гуманітарного профілю : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. М. Ткаченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації розроблено теоретичні та методичні засади формування етнопедагогічної компетентності майбутніх вчителів гуманітарного профілю. Виокремлено функціонально-структурні компоненти, представлено цілісну модель етнопедагогічної компетентності майбутнього педагога. Обґрунтовано зміст етнопедагогічної компетентності сучасного педагога відповідно до рівня розвитку різних галузей педагогічної науки.

Теоретично аргументовано й експериментально перевірено систему формування етнопедагогічної компетентності майбутнього педагога, педагогічні умови ефективної її організації в процесі професійної підготовки майбутніх

учителів, зокрема й гуманітарного профілю. Розроблено та апробовано навчально-методичний інструментарій для забезпечення досліджуваного процесу, критерії й показники вивчення якості динаміки формування в майбутніх учителів гуманітарного профілю етнопедагогічної компетентності.

350. Фоменко Н. А. Теоретико-методичні засади формування стандартів освіти у сфері туризму : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 03.04.2012 / Н. А. Фоменко ; наук. керівник М. Б. Євтух ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 463 с.

Фоменко Н. А. Теоретико-методичні засади формування стандартів освіти у сфері туризму : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. А. Фоменко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено теоретико-методичному обґрунтуванню та практичній реалізації стандартів освіти в сфері туризму. Відтворено генезис стандартизації вітчизняної вищої освіти та на основі аналізу конкретно-історичних передумов схарактеризовано її етапи.

Систематизовано загальні риси розвитку та становлення стандартів вищої освіти. На засадах сучасних методологічних напрацювань з урахуванням позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду обґрунтовано теорію і практику формування стандартів – стандартологію освіти. Проаналізовано й систематизовано сучасні системи рівневої професійної підготовки фахівців із гостинності в різних країнах. Науково конституційовано стандарт туристської освіти як автономний розділ загальної теорії освітніх стандартів.

Розроблено концептуальні засади формування стандарту галузевої освіти з урахуванням конкретизованого його розуміння, соціокультурних традицій розроблення в історико-логічному контексті, специфіки діяльності фахівця в сучасних умовах туристського ринку праці в Україні.

Запропоновано оптимальні форми й методи запровадження нового змісту підготовки фахівців для туризму.

351. Чувасова Н. О. Теоретичні і методичні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 06.12.2007 / Н. О. Чувасова ; наук. консультант Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 467 с.

Чувасова Н. О. Теоретичні і методичні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. О. Чувасова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 40 с.

Анотація

У дисертації науково обґрунтовані та експериментально апробовані теоретичні та методичні основи, концептуальні положення розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів хімії та біології на базі особистісно-орієнтованого, системно-діяльнісного, компетентісно-креативного, змістовно-процесуального, проблемно-ситуаційного, технологічного та імітаційно-ігрового підходів, які є впровадженими в навчальний процес вищого навчального закладу.

На основі аналізу провідних наукових ідей та методичних підходів, було з'ясовано сутність понять «творчість», «креативність», «формування творчої особистості», «творчий потенціал учителя»; розкрито теоретичні засади та уточнено змістове наповнення наукових категорій, які конкретизують, в свою чергу, зміст та специфіку професійної підготовки майбутніх учителів хімії та біології у вищому навчальному закладі; розроблена концепція, що інтегрує теоретичний, змістовно-процесуальний та практичний концепти, спроектовано модель системи розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології з урахуванням її структурних блоків (методично-цільового, змістового, методично-організаційного, моніторингово-результативного).

Теоретичну реалізацію розробленої моделі системи розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів хімії та біології на засадах методичних підходів було здійснено у системі вищого навчального закладу за сприянням забезпечення сукупності педагогічних умов та залучення відповідного науково-методичного забезпечення та психологічного супроводу.

Експериментально було апробовано ефективність педагогічних умов, реалізації моделі системи розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології і було підтверджено результативність розробленого науково-методичного забезпечення та психологічного супроводу.

352. Яблонська Т. М. Теоретичні і методичні засади реалізації рольової перспективи як стратегія якісної підготовки майбутніх учителів-філологів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : захищена 27.05.2013 / Т. М. Яблонська ; наук. консультант Л. В. Кондрашова ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2013. – 441 с.

Яблонська Т. М. Теоретичні і методичні засади реалізації рольової перспективи як стратегії якісної підготовки майбутніх учителів-філологів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. М. Яблонська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 40 с.

Анотація

У дисертації розроблено та науково обгрунтовано методологічні та теоретико-концептуальні засади реалізації рольової перспективи як стратегії якісної підготовки майбутніх учителів-філологів. Визначено структурні компоненти, критерії та показники оцінювання й охарактеризовано рівні якісної підготовки таких фахівців. Теоретично аргументовано й експериментально перевірено педагогічні умови, що забезпечують якісну педагогічну підготовку майбутніх учителів-філологів, організовану за принципом рольової перспективи.

Обгрунтовано й апробовано модель реалізації рольової перспективи як стратегії якісної підготовки майбутніх учителів-філологів. Підготовлено навчально-методичний інструментарій для забезпечення процесу реалізації рольової перспективи як стратегії якісної підготовки таких фахівців. Досліджено взаємозв'язок і взаємозумовленість реалізації рольової перспективи та динаміки якості педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів.

Експериментально перевірено ефективність моделі реалізації рольової перспективи як стратегії якісної підготовки майбутніх учителів-філологів.

Кандидатські дисертації

353. Андріяко Т. Ю. Формування конкурентоспроможності майбутніх юристів сфери господарської діяльності у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 28.02.2013 / Т. Ю. Андріяко ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 384 с.

Андріяко Т. Ю. Формування конкурентоспроможності майбутніх юристів сфери господарської діяльності у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. Ю. Андріяко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено проблемі формування конкурентоспроможності майбутніх юристів сфери господарської діяльності в процесі фахової підготовки. Запропоновано теоретичний аналіз наукової проблеми з педагогічної та психологічної позицій; потрактовано категорію конкурентоспроможності як комплексну характеристику спрямованості базових компетентностей майбутнього юриста сфери господарської діяльності; уведено поняття «конкурентоспроможна поведінка»; розроблено авторську модель конкурентоспроможного фахівця; проаналізовано рівні сформованості конкурентоспроможності; виокремлено організаційно-педагогічні умови формування конкурентоспроможності майбутнього юриста сфери господарської діяльності в процесі його професійної підготовки; розроблено й верифіковано експериментальну модель реалізації педагогічної системи формування конкурентоспроможності майбутнього юриста сфери господарської діяльності на основі компетентнісного підходу; створено методичний ресурс для організаційно-педагогічного забезпечення процесу формування конкурентоспроможності.

Результати експериментальної роботи доводять ефективність запропонованої моделі, що дає змогу підвищити рівень конкурентоспроможності майбутніх юристів сфери господарської діяльності.

354. Антонєць А. В. Формування прогностичних умінь майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 10.06.2011 / А. В. Антонєць ; наук. керівник Л. І. Нічуговська ; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. – Полтава, 2010. – 270 с.

Антонєць А. В. Формування прогностичних умінь майбутніх менеджерів у вищих аграрних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. В. Антонєць ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 19 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі формування прогностичних умінь майбутніх менеджерів у вищих аграрних навчальних закладах. У роботі проаналізовано ступінь дослідженості проблеми; окреслено й експериментально перевірено психолого-педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню прогностичних умінь; розроблено й обґрунтовано організаційно-функціональну модель формування прогностичних умінь, яка реалізується за допомогою відповідної системи індивідуально-дослідницьких задач, економіко-математичних завдань, ділових ігор, тем для наукової роботи студентів і ґрунтується на

використанні методів інтерактивного навчання, застосуванні комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання та дослідницької роботи студентів; експериментально перевірено ефективність розробленої моделі у процесі вивчення дисциплін циклу природничонаукової та загальноекономічної підготовки; розроблені і запроваджені методичні рекомендації для ефективного формування прогностичних умінь майбутніх менеджерів в аграрних вищих навчальних закладах.

- 355. Атаманчук Ю. М.** Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи майбутніх менеджерів підприємницької діяльності в інформаційному навчальному середовищі університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 27.03.2009 / Ю. М. Атаманчук ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 224 с.

Атаманчук Ю. М. Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи майбутніх менеджерів підприємницької діяльності в інформаційному навчальному середовищі університету : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. М. Атаманчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці технології забезпечення самостійної роботи майбутніх менеджерів підприємницької діяльності в інформаційному навчальному середовищі університету.

У роботі проаналізовано стан дослідження самостійної роботи в педагогічній теорії та практиці, окреслено її концептуальні засади. На основі визначених теоретичних підходів і методологічних положень сформовано поняттєвий апарат дослідження. За допомогою факторного аналізу розкрито організаційно-педагогічні умови, які впливають на самостійну роботу студентів. Запропоновано технологію забезпечення самостійної роботи майбутніх менеджерів підприємницької діяльності, висвітлено суть її основних складових. Ефективність технології доведено й перевірено експериментально. Розроблено засади та напрями діяльності щодо підвищення ефективності СРС у вищій школі.

- 356. Афанасьєва О. С.** Формування літературознавчої компетентності майбутніх учителів зарубіжної літератури у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 27.06.2017 / О. С. Афанасьєва ; наук. керівник О. І. Вовк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 367 с.

Афанасьєва О. С. Формування літературознавчої компетентності майбутніх учителів зарубіжної літератури у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. С. Афанасьєва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 21 с.

Анотація

У роботі запропоновано методику формування літературознавчої компетентності майбутніх учителів зарубіжної літератури в процесі

професійної підготовки. Визначено і проаналізовано поняття «літературознавча компетентність майбутніх учителів зарубіжної літератури», з'ясовано її структуру, компоненти, етапи й особливості формування, схарактеризовано наукові засади її становлення.

Теоретично обґрунтовані організаційно-педагогічні умови розвитку літературознавчої компетентності майбутніх учителів зарубіжної літератури, описані релевантні принципи, методи, прийоми, засоби й організаційні форми. Розроблено теоретико-методологічні модель формування шуканої компетентності, що передбачає застосування системи фахово-орієнтованих завдань. Створено й упроваджено в навчальний процес відповідне навчально-методичне забезпечення.

357. Базильчук Л. В. Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.04.2010 / Л. В. Базильчук ; наук. керівник М. О. Пічкур ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2010. – 306 с.

Базильчук Л. В. Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Базильчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 21 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах.

У роботі проаналізовано теоретико-методологічні основи організації позакласної роботи. З'ясовано суть підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах, розроблено структуру й визначено критерії та рівні їх готовності до цього виду професійної діяльності.

Здійснено педагогічну діагностику сформованості вихідного рівня готовності студентів до організації позакласної роботи. Розроблено авторську модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах та експериментально перевірено її ефективність.

358. Береза Л. О. Формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів технічних спеціальностей у процесі навчання української мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 30.05.2017 / Л. О. Береза ; наук. керівник Т. В. Симоненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 383 с.

Береза Л. О. Формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів технічних спеціальностей у процесі навчання української мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. О. Береза ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 22 с.

Анотація

У дисертації представлено педагогічну систему формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів технічних спеціальностей у процесі навчання української мови. Зокрема, здійснено понятійно-термінологічне розмежування понять «компетенція» і «компетентність», проаналізовано поняття «лінгвокраїнознавча компетентність», з'ясовано структуру цілісного утворення, особливості формування та визначено наукові засади його становлення.

Теоретично обгрунтовано педагогічні умови формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів. Описано технологію її формування: відповідні принципи, методи, прийоми, засоби й форми навчання. Розроблено модель формування, що передбачає запровадження спецкурсу та використання комплексу вправ, спрямованих на засвоєння студентами країнознавчих знань.

Створено й запроваджено в навчальний процес «Посібник з формування мовленнєвої діяльності в соціально-культурній, суспільно-політичній і офіційно-діловій сферах для іноземних студентів основного етапу навчання» та спецкурс «Лінгвокраїнознавство».

Здійснено експериментальну перевірку ефективності запропонованої моделі формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів основного етапу навчання технічних спеціальностей у процесі навчання української мови, а також розробленого комплексу вправ та навчальних текстів.

359. Білоконний С. П. Формування рефлексивних умінь студентів педагогічних університетів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.02.2011 / С. П. Білоконний ; наук. керівник Г. Б. Штельмах ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2011. – 224 с.

Білоконний С. П. Формування рефлексивних умінь студентів педагогічних університетів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. П. Білоконний ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі формування рефлексивних умінь студентів педагогічних університетів у процесі педагогічної практики. Розкрито зміст і структуру рефлексивних умінь. Обгрунтовано рівні сформованості рефлексивних умінь (високий, достатній, середній, початковий), визначено їх якісні характеристики.

Науково обгрунтовано й експериментально перевірено ефективність програми формування рефлексивних умінь студентів на основі моделі організації педагогічної практики з дотриманням педагогічних умов. Визначено етапи формування рефлексивних умінь студентів. (I етап – підготовчий; II етап – основний; III етап – оцінний).

Апробація розробленої моделі довела позитивну динаміку зростання рівня сформованості рефлексивних умінь та доцільності використання матеріалів дослідження.

360. Бондар В. Г. Підготовка майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена

29.12.2020 / В. Г. Бондар ; наук. консультант О. А. Біда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 321 с.

Бондар В. Г. Підготовка майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. Г. Бондар ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі. Досліджено генезу становлення змісту позакласної роботи в Україні в цілому. Висвітлено погляди сучасних вчених на сутність і компонентний склад підготовки майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі. Проаналізовано зміст категорійно-понятійного апарату, визначено сутність понять «позаурочна робота», «позакласна робота», «позанавчальна робота» та «позашкільна робота». В роботі виокремлено основні компоненти структури позакласної роботи, а саме: позакласна робота з навчальних предметів початкової освіти та позакласна виховна робота з учнями початкових класів. Подано авторські трактування поняття «підготовка майбутніх учителів початкових класів до позакласної роботи» та визначення дефініції «готовність до позакласної роботи в початковій школі». Визначено комплекс професійно-особистісних компетентностей, який містить професійні компетентності (загальнопедагогічну, фахову, психологічну, інформаційно-комунікаційну та рефлексивну) та особистісні компетентності (громадянську, соціокультурну, етичну та здоров'язберезувальну), а також наскрізні соціально-педагогічні вміння.

В роботі здійснено аналіз освітньо-професійних програм зі спеціальності 013 «Початкова освіта», навчальних планів, робочих навчальних планів цього напрямку підготовки та робочих програм окремих навчальних дисциплін. З'ясовано потенціал обов'язкових (нормативних) та вибіркових навчальних предметів для підготовки студентів до позакласної роботи з різних напрямків та до проведення різних видів та форм позакласної виховної роботи з молодшими школярами. Розроблено та запропоновано модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до позакласної роботи в початковій школі, яка включає в себе три складники (концептуально-змістовний, процесуально-діяльнісний та рефлексивно-результативний).

Визначено критерії та відповідні їм показники, а також спрогнозовано і схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі. У ході педагогічного експерименту перевірено ефективність авторської моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до позакласної роботи в початковій школі, що забезпечувалось реалізацією визначених та обґрунтованих педагогічних умов. Розроблено методичні рекомендації щодо підготовки студентів у контексті досліджуваної нами проблеми.

361. Бондаренко О. В. Формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до професійної діяльності у військових ліцях : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 захищена 29.12.2020 / О. В. Бондаренко ; наук. керівник В. С. Рижиков ; Міжрегіональна акад. упр.

персоналом, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2020. – 272 с.

Бондаренко О. В. Формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до професійної діяльності у військових ліцях : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Бондаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 2020 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України (далі – ЗСУ) до професійної діяльності у військових ліцях. У роботі розкрито педагогічну проблему формування готовності майбутніх офіцерів ЗСУ до професійної діяльності у військових ліцях, подано теоретико-методичне обґрунтування і результати експериментальної перевірки моделі формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності у військових ліцях. У дисертації визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів ЗСУ до професійної діяльності: оптимізація професійно зорієнтованого середовища в освітньому процесі підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ до професійної діяльності у військових ліцях; застосування інтерактивних методів навчання (рольових та ділових ігор) як максимального наближення освітнього процесу до реальної професійної діяльності у військових ліцях майбутніх офіцерів ЗСУ; структура взаємодії та взаємообумовленості елементів системи професійної підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ до професійної діяльності у військових ліцях. Уточнено структурні блоки професійної моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів ЗСУ до забезпечення освітньо-виховного процесу у військових ліцях, зокрема: цільовий, змістово-практичний, функціональний та діагностично-результативний, що уможливають цілеспрямовану організацію освітнього процесу закладу вищої освіти.

362. Бондаренко О. М. Дидактичні умови застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів педагогічних університетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 29.06.2010 / О. М. Бондаренко ; наук. керівник В. І. Сипченко ; Слов'янський держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2010. – 233 с.

Бондаренко О. М. Дидактичні умови застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів педагогічних університетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. М. Бондаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації, присвяченій проблемі застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів ВНЗ, проаналізовано ступінь дослідженості проблеми; визначено роль і місце мультимедійних технологій у системі фахової підготовки майбутнього вчителя; класифіковано мультимедійні технології та обґрунтовано дидактичні умови їх застосування; в практику роботи вищих навчальних закладів запроваджено спецкурс «Мультимедійні технології в навчальному процесі вищої школи», який сприяв формуванню у майбутніх учителів готовності до застосування мультимедійних технологій в навчальному процесі; розроблено й експериментально перевірено модель реалізації системи фахової підготовки

майбутнього вчителя засобами мультимедіа, що дозволило зробити переконливі висновки про ефективність застосування мультимедійних технологій при вивченні педагогічних дисциплін.

- 363. Бондарук Я. В.** Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації учителів у США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.01.2014 / Я. В. Бондарук ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 302 с.

Бондарук Я. В. Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації учителів у США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Я. В. Бондарук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США. На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених із питань післядипломної педагогічної освіти окреслено теоретичні підходи до з'ясування сутності базових понять «неперервна освіта», «післядипломна педагогічна освіта», «підвищення кваліфікації вчителів». Проаналізовано основні проблеми розвитку й організації підвищення кваліфікації вчителів упродовж педагогічної кар'єри. Досліджено діяльність міжнародних організацій, спрямовану на констатацію й розв'язання проблем, зв'язаних із післядипломною педагогічною освітою в різних країнах світу. Обґрунтовано причини реформування системи післядипломної педагогічної освіти в США, окреслено сучасні напрями професійного розвитку вчителів.

Схарактеризовано специфіку функціонування сучасної системи підвищення кваліфікації вчителів у США. Описано особливості професійного розвитку вчителів на різних етапах підвищення кваліфікації в США, виконано порівняльний аналіз післядипломної педагогічної освіти в США й Україні.

Для реалізації можливостей творчого використання прогресивних ідей американського досвіду щодо організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів розроблено зміст навчального спецкурсу «Система підвищення кваліфікації вчителів у США», створено навчально-методичний комплекс, що охоплює навчальну програму, методичні рекомендації та посібник, адресований студентам педагогічних вищих навчальних закладів, учителям-практикам, керівникам і слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти.

- 364. Буркіна Н. В.** Проектування методичної системи дистанційного навчання математики у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.06.2009 / Н. В. Буркіна ; наук. керівник Н. М. Лосєва ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 243 с.

Буркіна Н. В. Проектування методичної системи дистанційного навчання математики у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Буркіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено проблему впровадження в традиційне навчання математики у ВНЗ елементів дистанційного навчання, що потребує нової організації навчального процесу, основою якого є самостійне навчання слухача й інтенсивне використання інформаційних засобів, які значно підвищують ефективність навчальної інформації за рахунок її своєчасності, наочності, доцільного дозування, доступності, адаптації темпу подання навчальної інформації до можливостей її засвоєння, ефективного поєднання індивідуальної та колективної діяльності студентів тощо. Запропоновано науково обґрунтовану методичну систему дистанційного навчання математики (МСДНМ), основним засобом якого є мультимедійний дистанційний курс з високим рівнем інтерактивності (МДКВРІ). Виявлено специфіку побудови такого курсу, схарактеризовані його основні складові, форми дистанційного навчання, спроектовано структуру дистанційного курсу з математики як основного засобу дистанційного навчання математики, виявлено технологію розробки МДКВРІ для математичних дисциплін, запропоновано алгоритм його розробки й методичку організації навчальної роботи у ВНЗ з його використанням.

365. Варнавська Л. І. Формування готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.09.2010 / Л. І. Варнавська ; наук. керівник Л. В. Григоренко ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2010. – 233 с.

Варнавська Л. І. Формування готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Варнавська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено проблемі формування готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій.

Теоретично обґрунтовано, експериментально перевірено та впроваджено в навчальний процес вищих навчальних закладів модель формування готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій, сукупність педагогічних умов, які забезпечують високий рівень досліджуваної готовності.

Розкрито сутність поняття «готовність до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій», його структурні компоненти, визначено критерії та рівні готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій, які уможливають критичну оцінку ступеня їх підготовки до професійної діяльності в сучасній комп'ютеризованій освіті.

Доведено залежність формування готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій від сукупності створених педагогічних умов.

Розроблено й упроваджено в навчальні плани підготовки майбутніх учителів музики модель, яка складається із структурних компонентів (мотиваційно-творчого, змістовно-інформаційного, операційно-діяльнісного, контрольної-оцінного), рівнів сформованості (адаптивний, реконструктивний, репродуктивний, творчий), педагогічних умов (виховання позитивної мотивації,

реалізація міжпредметних знань, умінь, навичок) та системи спецкурсів, спрямованих на формування готовності майбутніх учителів до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій: «Специфіка використання мультимедійних технологій у загальноосвітній школі», «Комп'ютерне аранжування музичних творів», «Прийоми використання синтезатора в аранжуванні музичних творів», методику їх проведення.

366. Волощук І. А. Формування готовності молодого вчителя фізико-математичних дисциплін до інноваційної діяльності в системі методичної роботи школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.06.2010 / І. А. Волощук ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2010. – 232 с.

Волощук І. А. Формування готовності молодого вчителя фізико-математичних дисциплін до інноваційної діяльності в системі методичної роботи школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. А. Волощук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми формування готовності молодого вчителя до інноваційної діяльності в системі методичної роботи школи.

У роботі уточнено сутність поняття «готовність до інноваційної діяльності», виокремлено структуру цього складного особистісного утворення, з'ясовано його сутність і зміст, окреслено критерії, показники й рівні готовності до інноваційної діяльності, розроблено методику діагностики наявного рівня готовності молодих учителів до інноваційної діяльності.

Виявлено й перевірено ефективність сукупності педагогічних умов, які забезпечують результативність процесу формування готовності до інноваційної діяльності засобами методичної роботи школи.

Апробовано ефективність методичних рекомендацій для вчителів фізико-математичних дисциплін щодо формування цього складного особистісного утворення в системі методичного навчання.

367. Воскобойніков С. О. Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної безпеки до захисту інформації з обмеженим доступом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.04.2016 / С. О. Воскобойніков ; наук. керівник М. В. Гриньова ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2015. – 282 с.

Воскобойніков С. О. Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної безпеки до захисту інформації з обмеженим доступом : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. О. Воскобойніков ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням процесу формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної безпеки до захисту інформації з обмеженим доступом, у якому висвітлено теоретичний аналіз розвитку галузі інформаційної безпеки на основі світового рівня науки і техніки, організації процесу професійної підготовки фахівців інформаційної безпеки у вищих навчальних закладах України. Визначено нормативно-правові, теоретичні та психолого-педагогічні основи формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної безпеки до захисту інформації з обмеженим доступом, її компонентну структуру, критерії і рівні сформованості. Науково обґрунтовано педагогічні умови, розроблено і впроваджено модель процесу формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної безпеки до захисту інформації з обмеженим доступом. Здійснено експериментальне дослідження їх ефективності, статистичну обробку й аналіз результатів.

368. Герасименко Л. С. Педагогічні умови адаптації викладачів іноземних мов до професійної діяльності в льотних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 15.02.2012 / Л. С. Герасименко ; наук. керівник Т. С. Плачинда ; Держ. льотна акад. України. – Кіровоград, 2012. – 230 с.

Герасименко Л. С. Педагогічні умови адаптації викладачів іноземної мови до професійної діяльності в льотних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. С. Герасименко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Науково-дослідницьку роботу присвячено проблемі адаптації викладачів іноземної мови до професійної діяльності в льотних навчальних закладах. Виокремлено, обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови, що сприяють ефективній адаптації викладачів іноземної мови до професійної діяльності в льотних навчальних закладах. Обґрунтовано критерії, показники та рівні професійної адаптації викладачів іноземної мови до професійної діяльності в льотних навчальних закладах. Експериментальне впровадження розробленої системи в процес підвищення кваліфікації викладачів підтверджує припущення про те, що його організація на основі виокремлених педагогічних умов суттєво впливає на процес адаптації викладачів іноземної мови до професійної діяльності в льотних навчальних закладах.

369. Герасимова І. В. Формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів готельно-туристичної індустрії у професійній підготовці : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.05.2010 / І. В. Герасимова ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 286 с.

Герасимова І. В. Формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів готельно-туристичної індустрії у професійній підготовці : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. В. Герасимова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 21 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів готельно-туристичної індустрії в процесі професійної підготовки.

У роботі проаналізовано основні умови формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів, що становить теоретико-методологічну базу дослідження. Визначено перелік головних комунікативних умінь менеджерів готельно-туристичної індустрії. Здійснено педагогічну діагностику рівня їх сформованості в студентів. Розроблено й експериментально апробовано тренінг розвитку комунікативних умінь, організаційно-педагогічну модель формування комунікативних умінь майбутнього менеджера готельно-туристичної індустрії, реалізація якої передбачає врахування гендерної ідентичності та містить комплекс особистісних і професійних якостей. У системі навчально-виховного процесу ВНЗ запропонована модель забезпечує ефективність підготовки фахівців високої кваліфікації та реалізується за допомогою застосування інтерактивних методів та в ході вивчення спецкурсу «Тренінг розвитку комунікативних умінь».

370. Гора В. А. Формування готовності до професійного спілкування в умовах надзвичайних ситуацій у майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 24.04.2014 / В. А. Гора ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 274 с.

Гора В. А. Формування готовності до професійного спілкування майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту в умовах надзвичайних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. А. Гора ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено проблемі формування готовності до професійного спілкування майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту у умовах надзвичайних ситуацій. З'ясовано сутність феномену готовності до професійного спілкування майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту як системного професійно-особистісного утворення, що включає мотиваційні, когнітивні й операційно-поведінкові характеристики, та як суб'єктивного стану усвідомлення спроможності до міжособистісної взаємодії в непередбачуваних умовах виконання професійної діяльності. Диференційовано компоненти аналізованого явища (інформаційний, інтерактивний, перцептивний, специфічний); критерії (мотиваційний, когнітивний, комунікативний і рефлексивний); рівні сформованості (низький, середній, високий); досліджено педагогічні умови формування готовності до професійного спілкування в процесі фахового навчання. Науково обґрунтована, розроблена й апробована педагогічна SMART-технологія формування в процесі фахового навчання готовності до професійного спілкування майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту у умовах надзвичайних ситуацій.

371. Гордійчук А. В. Формування ключових професійних компетентностей майбутніх учителів іноземної мови засобами міжкультурної комунікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена

25.03.2014 / А. В. Гордійчук ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 246 с.

Гордійчук А. В. Формування ключових професійних компетентностей майбутніх учителів іноземної мови засобами міжкультурної комунікації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. В. Гордійчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації з'ясовано сутність і структуру феномену «ключові професійні компетентності майбутнього вчителя іноземної мови», схарактеризовано природу міжкультурної комунікації та іншомовного комунікативного, інформаційного, дискурсивного, технологічного й рефлексивного складників ключових професійних компетентностей; комунікативно-мовну, комунікативно-мовленнєву, лінгвокультурологічну компетенції; визначено та обґрунтовано показники й рівні сформованості ключових професійних компетентностей; описано сутність педагогічних умов, за яких досліджуваний процес є ефективним під час підготовки майбутніх учителів іноземної мови у вищій школі.

Теоретично обґрунтовані й експериментально апробовані структурно-функціональна модель і методика формування ключових професійних компетентностей майбутніх учителів іноземної мови, втілені в компонентах, згрупованих у блоки, зміст яких передбачає їх реалізацію як системи протягом розвивального, професійно-формувального та професійно-адаптивного етапів.

372. Горожанкіна О. М. Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього педагога-музиканта : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.09.2010 / О. М. Горожанкіна ; наук. керівник А. М. Растрігіна ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2010. – 286 с.

Горожанкіна О. М. Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього педагога-музиканта : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. М. Горожанкіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі формування професійного світогляду майбутніх педагогів-музикантів. Виділено, обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови ефективного формування означеного феномена: мотиваційне забезпечення розвитку професійного світогляду майбутніх учителів музики; активізація світоглядно-формувального складника змісту фахових музичних дисциплін; створення професійно-творчого середовища у ВНЗ з активізацією самостійної навчально-пізнавальної діяльності, запровадження педагогічної технології формування професійного світогляду майбутнього педагога-музиканта. Обґрунтовано структуру, критерії, показники та рівні сформованості професійного світогляду майбутніх педагогів-музикантів.

У роботі доведено, що впровадження системи формування професійного світогляду на основі поетапної її реалізації (інформаційний, мотиваційно-ціннісний, динамічного перетворення) сприяє позитивним змінам у рівнях професійного світогляду майбутніх педагогів-музикантів.

373. Граматик Н. В. Формування екологічної відповідальності в майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 захищена 14.06.2012 / Н. В. Граматик ; наук. керівник О. А. Біда ; Ізмаїльський держ. гуманітарний ун-т. – Ізмаїл, 2012. – 305 с.

Граматик Н. В. Формування екологічної відповідальності в майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Граматик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації схарактеризовано соціально-філософський і психолого-педагогічний аспекти екологічної відповідальності, з'ясовано її сутність, розроблено структуру, критерії та показники, обґрунтовано методологію формування й проведено педагогічну діагностику вихідних рівнів цієї професійної якості в майбутніх учителів початкових класів. Виокремлено недоліки екологізації навально-виховного процесу у ВНЗ. Змодельовано й теоретично аргументовано педагогічну систему формування екологічної відповідальності в майбутніх учителів початкових класів під час опанування професійно орієнтованих дисциплін та експериментально перевірено її ефективність. Проведено формувальний етап педагогічного експерименту, у ході якого скориговано екологічний зміст, оновлено методика викладання професійно орієнтованих дисциплін, упроваджено авторський спецкурс «Педагогіка екологічної відповідальності», котрі забезпечено авторським навчально-методичним комплексом.

374. Данилко О. Г. Формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу засобами інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.02.2011 / О. Г. Данилко ; наук. керівник Н. С. Савченко ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 227 с.

Данилко О. Г. Формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу засобами інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Г. Данилко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена дослідженню проблеми формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу засобами інформаційних технологій.

У дослідженні визначено зміст і сутність поняття «інтелектуальна культура майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу», проведено її структурно-компонентний аналіз.

На основі критеріїв інтелектуальної культури встановлено показники та рівні її сформованості у майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу.

Теоретично обґрунтовано умови підвищення ефективності процесу формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу, розроблено й експериментально перевірено педагогічну технологію формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу засобами інформаційних технологій.

Визначено напрями використання цих технологій у процесі формування інтелектуальної культури.

Доведено ефективність впливу педагогічних умов на процес формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу засобами інформаційних технологій.

375. Єнґаличева І. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.06.2012 / І. В. Єнґаличева ; наук. керівник О. А. Біда ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 352 с.

Єнґаличева І. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. В. Єнґаличева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Харків, 2012 . – 20 с.

Анотація

Актуалізовано проблему підготовки майбутніх учителів до роботи з педагогічно занедбанними учнями у ВНЗ. Сформульовано визначення поняття «підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями», структурними складниками якого є теоретичний, мотиваційний, особистісний та практичний компоненти.

Досліджено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями: організація навчально-виховного процесу, побудованого на інтерактивній взаємодії його учасників, створення на навчальних заняттях морально-емоційної атмосфери та формування в студентів мотиваційно-вольових якостей, необхідних для роботи з педагогічно занедбанними учнями, впровадження в навчальний процес ВНЗ спецкурсу «Теорія та технології підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями», залучення студентів до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбанними учнями молодшого шкільного віку у ході проходження різних видів практики. Визначено критерії, показники й охарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями.

Підготовлено навчально-методичний комплекс для студентів, що вміщує: програму спецкурсу «Теорія та технології підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями», навчально-методичний посібник, термінологічний словник.

376. Задворна С. Г. Підготовка студентів немовних спеціальностей до структурування навчальної інформації засобами концептуального моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.10.2013 / С. Г. Задворна ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 280 с.

Задворна С. Г. Підготовка студентів немовних спеціальностей до структурування навчальної інформації засобами концептуального моделювання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Г. Задворна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі підготовки студентів немовних спеціальностей до структурування навчальної інформації засобами концептуального моделювання.

У роботі проаналізовано базові поняття структурування інформації. Схарактеризовано педагогічні засади упорядкування інформації. З'ясовано місце і роль когнітивної науки у процесі професійної підготовки студентів ВНЗ. Розглянуто різні технології навчання, запропоновані в педагогічних студіях. Систематизовано спроби структурування інформації, розроблені в когнітивній науці й узгоджені з потребами навчального процесу. Здійснено педагогічну діагностику рівня обдарованості викладачів і студентів із методами структурування навчальної інформації. Запропоновано методику концептуального моделювання навчальної інформації, принципи якої, сформульовані в когнітивній лінгвістиці, були застосовані в ході структурування інформації за фаховими темами, що вивчаються студентами немовних спеціальностей. Створено й науково обґрунтовано модель реалізації системи підготовки студентів немовних спеціальностей до структурування навчальної інформації засобами концептуального моделювання, експериментально підтверджено її ефективність. Розроблено й упроваджено спецкурс «Концептуальне моделювання навчальної інформації» і відповідний навчально-методичний посібник.

377. Зайцева К. І. Підготовка майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 25.02.2013 / К. І. Зайцева ; наук. керівник З. Н. Курлянд ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2013. – 224 с.

Зайцева К. І. Підготовка майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. І. Зайцева ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації з'ясовано можливості акмеологічного тренінгу в розв'язанні конфліктів. Науково обґрунтовано сутність технології підготовки майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу.

Обґрунтовано сутність поняття «конфліктологічна компетентність майбутніх учителів у розв'язанні конфліктів». Визначено критерії, показники та рівні сформованості конфліктологічної компетентності майбутніх учителів у розв'язанні конфліктів.

Розроблено й апробовано експериментальну модель технології підготовки майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу та визначено й охарактеризовано педагогічні умови, що сприяють підготовці майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу.

Підготовлено науково-методичні матеріали, що оптимізують підготовку майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу.

378. Зелена І. О. Педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.01.2011 / І. О. Зелена ; наук. керівник З. Н. Курлянд ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 301 с.

Зелена І. О. Педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. О. Зелена ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 21 с.

Анотація

У дисертації розкрито сутність і структуру (емоційно-аксіологічний, гностично-настановчий та конативно-креативний компоненти) естетичного світогляду вчителя. Визначено педагогічні умови, які забезпечують формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу. Виявлено критерії оцінювання (емоційно-ціннісний, когнітивно-мотиваційний, діяльнісно-творчий), показники (цілісність, глибина та вибірковість сприйняття естетичного об'єкта; глибина і стійкість естетичних переживань; емоційна реакція на витвори мистецтва та об'єкти дійсності; спрямованість ціннісних орієнтацій; потреба у спілкуванні з мистецтвом та реалізації естетичних здібностей; естетична спрямованість мотиваційної сфери; образність та емоційна експресивність продуктів естетичної діяльності; оригінальність естетичного мислення; обізнаність у галузі мистецтва; здатність до обґрунтованої естетичної оцінки; широта смакової палітри в мистецькій сфері; вміння диференціювати естетичні якості предметів і явищ у співвідношенні з власним естетичним ідеалом), схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу. Розроблено, науково обґрунтовано й апробовано експериментальну модель реалізації педагогічних умов формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу.

379. Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.09.2009 / І. О. Зель ; наук. керівник Л. І. Зязюн ; Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2009. – 235 с.

Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. О. Зель ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано основні підходи у психолого-педагогічній літературі до сутності поняття «андрагогічна компетентність» та подано його нове визначення відповідно до проведеного дослідження; розкрито необхідність формування андрагогічної компетентності в студентів гуманітарних факультетів класичних університетів. Теоретично обґрунтовано модель процесу формування андрагогічної компетентності, засоби її реалізації; сформульовано критерії сформованості андрагогічної компетентності в студентів гуманітарних факультетів в умовах сучасного навчально-виховного процесу. Розроблено

методичні рекомендації відповідно до авторської моделі, які доцільно застосовувати при викладанні психолого-педагогічних дисциплін. Актуальність проблеми формування андрагогічної компетентності на сучасному етапі розвитку суспільства підтверджено експериментально.

380. Зіноватна О. М. Професійна підготовка філологів магістерського рівня в університетах США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.10.2011 / О. М. Зіноватна ; наук. керівник Т. М. Десятов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 300 с.

Зіноватна О. М. Професійна підготовка філологів магістерського рівня в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. М. Зіноватна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

На основі системного аналізу в дисертації вивчено й теоретично узагальнено особливості становлення та розвитку магістерської освіти в США, окреслено місце магістратури у вищій освіті США та схарактеризовано типологію американських програм підготовки магістрів. У дослідженні з'ясовано сутність поняття «професіоналізація» як сучасної тенденції розвитку магістерської освіти та описано механізми забезпечення різної орієнтації й багатопрофільності магістерських програм.

Досліджено особливості американської мовної освіти та проаналізовано структуру і зміст професійної підготовки філологів магістерського рівня в університетах США. Окреслено шляхи екстраполяції перспективного досвіду американських колег у площину реформування та модернізації української системи підготовки філологів-магістрів у контексті загальноєвропейських вимог.

381. Зінченко А. В. Формування комунікативної толерантності студентів педагогічних спеціальностей університету в процесі гуманітарної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.06.2012 / А. В. Зінченко ; наук. керівник Ю. В. Тимошенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 306 с.

Зінченко А. В. Формування комунікативної толерантності студентів педагогічних спеціальностей університету в процесі гуманітарної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. В. Зінченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Охарактеризовано теоретичні засади організації процесу толерантної комунікації у вищій школі. З'ясовано сутність, розроблено структуру, критерії та показники комунікативної толерантності (КТ) майбутнього педагога та проведено діагностику її сформованості в студентів педагогічних спеціальностей університету.

Виявлено потенціал сучасної університетської гуманітарної підготовки у формуванні КТ студентів педагогічних спеціальностей, а також змодельовано й експериментально перевірено її педагогічну систему.

Підготовлено викладачів до поетапного створення педагогічних умов формування КТ студентів. Удосконалено методика викладання гуманітарних

дисциплін. У навчально-виховний процес упроваджено спецкурс «Комунікативна толерантність педагога».

- 382. Іщенко В. І.** Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.09.2009 / В. І. Іщенко ; наук. керівник Л. О. Хомич ; Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – 238 с.
- Іщенко В. І.** Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. І. Іщенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації розглянуто наукову проблему підготовки майбутнього вчителя природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності. Метою дослідження визначено розкриття теоретичних та організаційно-методичних основ підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності, розробка моделі процесу підготовки та експериментальна перевірка її ефективності у вищому навчальному закладі III–IV рівнів акредитації. У процесі реалізації завдань дослідження, зокрема аналізу вітчизняного досвіду та наукової літератури з проблеми; виявлення етапів становлення ідеї самоосвітньої діяльності вчителя природничих дисциплін; з'ясування сучасного стану підготовленості майбутніх учителів природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності й окреслення в ньому основних проблем; обґрунтування методологічних основ та конструювання теоретичної моделі процесу підготовки майбутнього вчителя природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності; експериментальної перевірки ефективності впровадження запропонованої моделі у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу III–IV рівнів акредитації; розроблення науково-методичних рекомендацій щодо вдосконалення підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності в процесі професійного саморозвитку визначено основні позитивні результати та підтверджено в цілому гіпотезу дослідження.

- 383. Касярум К. В.** Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.12.2011 / К. В. Касярум ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 282 с.

Касярум К. В. Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. В. Касярум ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки. З'ясовано сутність феномену комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей, схарактеризовано компонентну структуру окресленої якості (мотиваційний, мовленнєвий, когнітивний, інформаційний, невербальний і рефлексивний компоненти), критерії її сформованості, показники вияву, описано рівні (дефіцитарний, базовий, продуктивний та креативний), виокремлено

педагогічні умови формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки.

Науково обґрунтовано, розроблено й апробовано експериментальну систему формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки, зокрема впроваджено курс «Комунікативні аспекти професійної діяльності викладача вищої школи», спрямований на вдосконалення умінь та навичок викладача ВНЗ з володіння вербальними, невербальними, документними та електронними засобами комунікації.

- 384. Касярум С. О.** Формування природничо-наукової компетенції у майбутніх фахівців інженерного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.05.2010 / С. О. Касярум ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 309 с.

Касярум С. О. Формування природничо-наукової компетенції у майбутніх фахівців інженерного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. О. Касярум ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації розкрито теоретичні основи формування природничо-наукової компетенції майбутніх фахівців інженерного профілю.

Науково обґрунтовано сутність природничо-наукової компетенції, її місце у структурі професійної компетенції, покомпонентну структуру, критерії та рівні сформованості. Розкрито місце й роль природничо-наукових дисциплін у процесі професійного становлення майбутніх фахівців інженерного профілю, виявлені особливості моделювання процесу їх професійної підготовки.

Визначено педагогічні умови ефективного функціонування системи формування природничо-наукової компетенції майбутніх фахівців інженерного профілю у ВНЗ. Розроблено й науково обґрунтовано модель реалізації системи формування природничо-наукової компетенції в умовах професійної підготовки, експериментально доведено її ефективність.

- 385. Касярум Я. О.** Формування готовності у майбутніх фахівців економічного профілю до роботи в корпоративних системах захисту інформації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Я. О. Касярум ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 308 с.

Касярум Я. О. Формування готовності у майбутніх фахівців економічного профілю до роботи в корпоративних системах захисту інформації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Я. О. Касярум ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації вивчено проблему формування в майбутніх фахівців економічного профілю готовності щодо роботи в корпоративних системах захисту інформації (КСЗІ). З'ясовано сутність готовності майбутніх фахівців до роботи в КСЗІ. Охарактеризовано її структуру (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти).

Зазначено, щодо педагогічних умов, що оптимізують формування готовності майбутніх фахівців економічного профілю до роботи в КСЗІ, слід віднести: відповідність змісту професійної підготовки майбутніх економістів вимогам ринку праці, реаліям сучасної економічної діяльності, сучасному рівневі розвитку технологій захисту інформації.

Здійснено моделювання змісту навчальних дисциплін «Безпека інформації в економічній діяльності», «Безпека банківської діяльності» у контексті майбутньої професійної діяльності; професіоналізація навчальної діяльності майбутніх економістів; змістово-цільове наповнення педагогічних технологій, спрямоване на аналіз професійних ситуацій у діяльності економіста щодо захисту корпоративної інформації; розроблення алгоритмічних схем професійної діяльності й організаційної поведінки майбутнього економіста; розвиток рефлексивного мислення та суб'єктивного контролю майбутніх фахівців економічного профілю в процесі аналізу проблем і штатних ситуацій із захисту інформації.

Науково обгрунтовано й апробовано дослідницько-експериментальну систему формування в майбутніх економістів готовності щодо роботи в корпоративних системах захисту інформації. Упроваджено, зокрема, курс «Безпека інформації в економічній діяльності».

386. Квас В. М. Професійна спрямованість навчання фахових дисциплін майбутніх учителів предметів природничого циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.04.2010 / В. М. Квас ; наук. керівник А. Б. Рацул ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 244 с.

Квас В. М. Професійна спрямованість навчання фахових дисциплін майбутніх учителів предметів природничого циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. М. Квас ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячене проблемі вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів предметів природничого циклу шляхом упровадження педагогічної системи реалізації професійної спрямованості навчання фахових дисциплін. Уточнено сутність поняття «професійної спрямованості навчання фахових дисциплін майбутніх учителів предметів природничого циклу». Розроблено й експериментально перевірено модель реалізації системи забезпечення професійної спрямованості навчання фахових дисциплін майбутніх учителів предметів природничого циклу, яка сприяє посиленню мотивації до оволодіння професійно-педагогічними знаннями, підвищенню рівня оволодіння як фаховими, так загальнопедагогічними і методичними професійними знаннями, уміннями й навичками. У ході дослідження доведено, що процес підготовки майбутніх учителів предметів природничого циклу буде ефективним, якщо забезпечити послідовність і наступність у формуванні поняттєвого апарату, удосконалити зміст, форми і методичні прийоми навчання через впровадження сучасних педагогічних технологій, поєднати процес фахової підготовки вчителів природничих дисциплін з розвитком їх професійно-педагогічних умінь.

387. Козак А. В. Формування готовності майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин до міжкультурної комунікації : дис. ... канд. пед.

наук : 13.00.04 : захищена 13.02.2012 / А. В. Козак ; наук. керівник Р. М. Пріма ; Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – 243 с.

Козак А. В. Формування готовності майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин до міжкультурної комунікації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. В. Козак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми формування готовності майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин до міжкультурної комунікації: з'ясовано сутність і структуру поняття «готовність до міжкультурної комунікації»; визначено критерії та показники, схарактеризовано рівні готовності майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин до міжкультурної комунікації. Обґрунтовано педагогічні умови, за яких підвищується ефективність досліджуваного процесу: актуалізація комунікативних потреб, міжкультурного потенціалу студентів як інтегративної характеристики особистості, сформованість ціннісних уявлень і культурних концептів у галузі міжкультурної комунікації, спрямованість на культурний саморозвиток шляхом стимулювання рефлексивної позиції майбутнього фахівця з міжнародних відносин. Розроблено модель і методику формування готовності майбутнього фахівця у сфері міжнародних відносин до міжкультурної комунікації.

388. Комашко Н. В. Формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки : канд. ... пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.12.2011 / Н. В. Комашко ; наук. керівник М. Б. Євтух ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 256 с.

Комашко Н. В. Формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Комашко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У дисертації охарактеризовано творчий аспект професійної діяльності дизайнера. З'ясовано сутність, розроблено структуру, визначено критерії та показники творчої компетентності майбутнього дизайнера, а також актуалізовано перспективні підходи до її формування.

Висвітлено творчо-розвивальну значущість вивчення дисциплін комп'ютерної графіки (КГ). Проведено діагностику рівнів сформованості творчої компетентності студентів. Розроблено модель педагогічної системи формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення КГ, експериментально перевірено її ефективність.

Обґрунтовано та реалізовано педагогічні умови підвищення рівня творчої компетентності студентів у процесі вивчення даних дисциплін та авторського спецкурсу «Основи комп'ютерно-графічної творчості».

389. Кондратенко Р. В. Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед.

наук : 13.00.04 : захищена 12.05.2009 / Р. В. Кондратенко ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2009. – 233 с.

Кондратенко Р. В. Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. В. Кондратенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі формування готовності майбутніх вихователів до відповідальності в дітей старшого дошкільного віку. Розкрито зміст і структуру готовності студентів до виховання відповідальності в старших дошкільників. Обґрунтовано рівні сформованості готовності до виховання в дітей (високий, достатній, низький), визначено їх якісні характеристики. Науково обґрунтовано й експериментально перевірено модель і технологію реалізації педагогічних умов, що забезпечують формування готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до виховання відповідальності в старших дошкільників. Визначено етапи реалізації цієї технології (інформаційно-пізнавальний, технологічно-діяльнісний, творчо-коректувальний). Розроблено методичні рекомендації щодо формування в студентів готовності до виховання відповідальності у старших дошкільників.

390. Коробчук Л. І. Формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 03.04.2012 / Л. І. Коробчук ; наук. керівник І. П. Томашевська ; Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2011. – 233 с.

Коробчук Л. І. Формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Коробчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дисертація є дослідженням процесу формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю. У роботі з'ясовано особливості порушеної проблеми та можливості вдосконалення процесу з урахуванням вимог Концепції розвитку освіти України. Обґрунтовано теоретичні засади формування екологічної культури майбутніх фахівців у процесі професійного становлення на підставі індивідуального підходу, подано структурно-функціональну модель даного процесу. Виокремлено та структуровано компонентно-критеріальні ознаки формування екологічної культури, а саме: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-діяльнісний, що виявляються на трьох рівнях: низькому (утилітарно-індиферентному), середньому (прагматично-зберігальному), високому (творчовідтворювальному). У роботі доведено доцільність екологізації професійно орієнтованих дисциплін і професійно орієнтованого спецкурсу «Основи екологічної культури». Запропоновано організаційно-методичні чинники: урахування специфіки професійної підготовки в технічних ВНЗ, урахування вікових особливостей, забезпечення наступності, неперервності екологічної освіти, поєднання інноваційних і традиційних форм та методів навчання. Проведено

експериментальні дослідження й вивчено ефективність упровадження структурно-функційної моделі формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю. Результати дослідження послугували основою для створення навчально-методичного комплексу та впровадження його в практику ВНЗ України.

391. Костенко А. А. Формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання мультимедійних технологій у початковій школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.04.2015 / А. А. Костенко ; наук. керівник О. І. Вовк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 229 с.

Костенко А. А. Формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання мультимедійних технологій у початковій школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. А. Костенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання мультимедійних технологій у початковій школі.

У роботі проаналізовано поняття «готовність», «мультимедійна компетентність», «полімодальне сприйняття», схарактеризовано філософські, психологічні й педагогічні засади формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання мультимедійних технологій у початковій школі. Розглянуто типи представлення інформації й описано методика створення мультимедіа. Описано принципи, методи, прийоми і засоби формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання мультимедійних технологій у початковій школі. Розроблено систему вправ для навчання іноземної мови учнів початкової школи із застосуванням мультимедійних технологій. Науково обгрунтовано педагогічну модель становлення означеної готовності та експериментально підтверджено її ефективність. Створено й упроваджено в навчальний процес спецкурс «Використання мультимедійних технологій у початковій школі», два навчально-методичних посібники, курс лекцій і монографію автора.

392. Кошова О. П. Формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх економістів в процесі вивчення дисциплін циклу природничо-наукової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 06.06.2011 / О. П. Кошова ; наук. керівник Л. І. Нічуговська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 307 с.

Кошова О. П. Формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх економістів у процесі вивчення дисциплін циклу природничо-наукової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. П. Кошова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 19 с.

Анотація

У дисертації розроблено і науково обгрунтовано особливості формування інформаційно-аналітичних умінь студентів економічних спеціальностей при вивченні природничо-наукових дисциплін шляхом впровадження організаційно-структурної моделі їх формування, яка містить взаємопов'язані цільовий,

організаційно-змістовий та діагностико-результативний етапи і в цілому забезпечує реалізацію виокремлених педагогічних умов.

Уточнено структуру поняття «інформаційно-аналітичні уміння студентів економічних спеціальностей» та визначено базові інформаційно-аналітичні уміння, якими повинні опанувати майбутні економісти у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін у ВНЗ. Експериментальним шляхом визначено рівні сформованості інформаційно-аналітичних умінь із відповідними критеріями, за кожним із яких визначено сукупність показників, що використовувались для визначення певного уміння майбутніх економістів.

Підготовлено методичні рекомендації для виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи студентів економічних спеціальностей.

Ефективність запропонованої методики перевірена експериментально.

393. Куліш О. В. Формування професійної ідентичності у майбутніх учителів у вищому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.01.2014 / О. В. Куліш ; наук. керівник К. М. Гнезділова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 299 с.

Куліш О. В. Формування професійної ідентичності у майбутніх учителів у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Куліш ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У роботі проаналізовано основні підходи до вивчення проблеми ідентичності особистості, її становлення та розвитку. На основі психолого-педагогічної літератури з'ясовано сутність поняття «ідентичність», його відмінності від поняття «ідентифікація».

Схарактеризовано поняття професійної ідентичності як категорії професіоналізації. Описано структуру, критерії, показники й рівні сформованості такої ідентичності майбутнього вчителя та виокремлено педагогічні умови її формування у вищому навчальному закладі. Доведено, що ефективним шляхом формування професійної ідентичності майбутніх учителів є впровадження в навчальний процес спецкурсу «Професійна ідентичність учителя» та педагогічного тренінгу професійної ідентичності. Результати проведеного формувального експерименту вможливили констатацію низки позитивних змін у диференційованих складниках професійної ідентичності респондентів експериментальної групи.

394. Кучай О. В. Формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.02.2011 / О. В. Кучай ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 284 с.

Кучай О. В. Формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Кучай ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено ретроспективний аналіз проблеми формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі; уточнено зміст глобальних понять професійної підготовки: «компетентність», «компетенція», «професійна компетенція», «професійна компетенція вчителя інформатики». Проаналізовано польську модель формування професійної компетенції вчителів інформатики, становлення і розвиток інформатичної освіти в Польщі, виявлені основні її тенденції. Констатуючи невідкладну потребу у формуванні інформаційної культури людства, з'ясована необхідність створення ефективної системи підготовки вчителя інформатики у вищих навчальних закладах України; визначені досягнення польських педагогів відносно інформатичного навчання: основне значення в інформатичному навчанні приділяється формуванню професійної компетенції.

У дисертації систематизовано особливості підготовки майбутніх учителів інформатики в Україні; здійснено порівняльний аналіз інформатичної системи освіти в Польщі і Україні; визначено можливість творчого використання в системі педагогічної освіти України продуктивних ідей польського досвіду підготовки майбутніх учителів інформатики.

395. Кучерук О. Я. Система неперервної підготовки фахівців з прикладної математики у ВНЗ в умовах кредитно-модульної технології навчання : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.09.2009 / О. Я. Кучерук ; наук. керівник В. І. Зелений ; Хмельницький нац. ун-т. – Хмельницький, 2009. – 272 с.

Кучерук О. Я. Система неперервної підготовки фахівців з прикладної математики у ВНЗ в умовах кредитно-модульної технології навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Я. Кучерук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації розроблено й обґрунтовано систему неперервної підготовки фахівців з прикладної математики, яка забезпечується цільовим, змістовим, діяльним та результативним компонентами. Система складається з трьох підсистем: допрофесійна підготовка (профільна школа – створення для учнів профільних математичних класів умов для поглибленого вивчення математики, розвитку інтересів, формування позитивного ставлення до майбутньої професії); базова професійна підготовка (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» – цілеспрямована професійна підготовка студентів, їх професійне становлення) та професійне вдосконалення (навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра – удосконалення знань і практичної діяльності, усвідомлення готовності до професійної діяльності, створення умов для формування професійно-творчих здібностей, формування професійних планів, цілей для продовження неперервного поповнення знань та професійного саморозвитку). Усі складові системи об'єднані спільним системотвірним фактором – метою.

Визначено організаційно-педагогічні засади забезпечення ефективності неперервної підготовки фахівців з прикладної математики: профілізація старшої школи; упровадження інноваційних технологій навчання, зокрема кредитно-модульної технології; забезпечення відповідних педагогічних умов; забезпечення сформованості компонентів за критеріями та відповідними рівнями.

396. Кушик М. Л. Дидактичні основи фахової підготовки студентів у медичних навчальних закладах (друга половина XIX – початок XX ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.10.2009 / М. Л. Кушик ; наук. керівник А. В. Вихрущ ; Тернопільський нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2009. – 230 с.

Кушик М. Л. Дидактичні основи фахової підготовки студентів у медичних навчальних закладах України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. Л. Кушик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено історико-педагогічному аналізу становлення та розвитку медичної освіти в Україні в другій половині XIX – на початку XX ст.

У роботі проаналізовано суспільно-політичні передумови становлення й розвитку медичної освіти на території східно- та західноукраїнських земель. Простежено закономірності становлення й розвитку вищої медичної освіти. Визначено особливості розвитку фахової підготовки студентів в медичних навчальних закладах, схарактеризовано розвиток середньої медичної освіти, становлення вищої жіночої медичної освіти. Висвітлено питання організації професійної підготовки майбутніх лікарів, науково-методичного забезпечення навчального процесу, підготовки викладачів для медичних навчальних закладів, а також особливості професорсько-викладацької діяльності. Проаналізовано роль медичних товариств і організацій у розвитку медичної освіти, у загальнокультурному розвитку України в другій половині XIX – початку XX ст.

397. Лелеко В. В. Педагогічні умови реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 29.04.2015 / В. В. Лелеко ; наук. керівник А. В. Градовський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 246 с.

Лелеко В. В. Педагогічні умови реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. В. Лелеко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації представлено теорію і методика реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови.

У роботі зазначено педагогічну концепцію формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; схарактеризовано наукові засади організації навчально-пізнавальної діяльності студентів – майбутніх учителів іноземної мови; проаналізовано поняття «інноваційні технології»; визначено їхні види, ознаки та суть.

Описано принципи, методи, прийоми і засоби реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови. Розроблено методика реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови. Науково обгрунтовано педагогічну модель формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови з використанням інноваційних технологій.

Створено й упроваджено в навчальний процес навчально-методичний посібник «Інноваційні технології у фаховій освіті сучасного вчителя-мовника», а також спецкурс «Інноваційні технології у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови».

398. Лінєвич К. А. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів біології до роботи з обдарованими учнями основної школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.12.2009 / К. А. Лінєвич ; наук. керівник М. Б. Євтух ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 266 с.

Лінєвич К. А. Педагогічні умови підготовки мабутніх учителів біології до роботи з обдарованими учніми основної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. А. Лінєвич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації розкрито сутність понять обдарованості, творчості; визначено психолого-педагогічні умови розвитку обдарованості в дітей. Висвітлено теоретичні й методичні засади підготовки студентів до роботи з обдарованими учнями. Розроблено концептуальну модель підготовки майбутніх учителів біології до роботи з обдарованими учнями основної школи. Визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів біології до роботи з обдарованими учнями та впроваджено їх у навчально-виховний процес ВНЗ. Одержані в процесі дослідно-експериментальної роботи позитивні результати апробації концептуальної моделі підготовки майбутніх учителів біології до роботи з обдарованими учнями основної школи засвідчили її ефективність. Підготовлено і апробовано нові посібники, що входять до навчально-методичного комплексу, авторський спецкурс, у навчальний процес ВНЗ впроваджені інноваційні технології.

399. Лопатинська І. С. Педагогічні умови підготовки вчителів гімназії до створення емоційно сприятливого середовища в учнівському колективі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 28.04.2015 / І. С. Лопатинська ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 261 с.

Лопатинська І. С. Педагогічні умови підготовки вчителів гімназії до створення емоційно сприятливого середовища в учнівському колективі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. С. Лопатинська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено теоретико-експериментальному дослідженню педагогічних умов підготовки вчителів гімназії до створення емоційно сприятливого середовища в учнівському колективі як керованого процесу із систематичною підготовкою вчителів гімназії. Обґрунтовано, що така підготовка являє собою цілеспрямований комплекс взаємозв'язаних та організаційно-змістовних заходів, спрямованих на формування готовності вчителів до створення емоційно сприятливого середовища в учнівському колективі. Конкретизовано зміст готовності вчителя, що за своєю структурою є

поєднанням мотиваційно-потребнісного, когнітивно-процесуального, емоційно-вольового, рефлексивно-оцінного компонентів.

Визначено критерії й показники ефективності підготовки вчителів, що дала змогу диференціювати рівні їхньої готовності до практичної діяльності. Запропоновано модель підготовки, що охоплює мету та завдання, підходи і принципи, зміст, методику й технологію її реалізації, моніторинг досягнень учителів і проєктований результат. Обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють створенню емоційно сприятливого середовища, передають особливість організації методичного процесу в системі методичної роботи, відображають специфіку педагогічної взаємодії, пов'язані з вимогами до особистісних якостей учителя.

Унаслідок експериментальної роботи доведено ефективність педагогічних умов підготовки вчителів до створення емоційно сприятливого середовища в учнівському колективі.

Подальшого студіювання потребують методики й технології моніторингу професійних досягнень, уточнення форм і засобів оцінювання розвитку професійних якостей особистості вчителя.

400. Ма Баолінь. Принцип гуманізму в педагогічній системі освіти КНР : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 25.09.2012 / Ма Баолінь ; наук. керівник І. В. Бужина ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2012. – 246 с.

Баолінь Ма. Принцип гуманізму в педагогічній системі освіти КНР : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ма Баолінь ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації актуалізовано проблему принципу гуманізму в педагогічній системі освіти КНР. Зазначено, що гуманізм – це ставлення до людини як до найвищої цінності, обстоювання права особистості на свободу, щастя і всебічний розвиток. Деталізовано структуру гуманізму як особистісної якості, що включає: гуманістичний світогляд, гуманістичні цінності, гуманні якості, гуманну поведінку. Сформульовано авторський підхід до поняття «гуманізація освіти» як організації навчального процесу, спрямованої на розвиток особистості, що передбачає формування в неї механізмів самовиховання й самонавчання через задоволення базових потреб.

Запропоновано сутнісну характеристику гуманізації педагогічного процесу у вищому навчальному закладі, побудовану з урахуванням антропологічного, аксіологічного, культурологічного та особистісного підходів. Досліджено основні етапи й напрями освітніх реформ у КНР. Виконано порівняльно-педагогічний аналіз розвитку систем підготовки педагогічних кадрів КНР та України з урахуванням гуманістичного принципу. Проаналізовано педагогічні технології виховання гуманізму в системі підготовки педагогічних кадрів та обґрунтовано можливості творчого використання прогресивних ідей українського досвіду в КНР. Розроблено спецкурс для студентів ВНЗ «Педагогічні технології виховання гуманізму в системі освіти».

401. Маладика Л. В. Педагогічні технології підготовки майбутніх бакалаврів пожежної безпеки в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена

28.05.2015 / Л. В. Маладика ; наук. керівник М. М. Козяр ; Держ. служба України з надзвичайних ситуацій, Львівський держ. ун-т безпеки життєдіяльності. – Львів, 2015. – 371 с.

Маладика Л. В. Педагогічні технології підготовки майбутніх бакалаврів пожежної безпеки в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Маладика ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дослідженні запропоновано теоретичне узагальнення й новий підхід до розв'язання важливого та актуального завдання, що полягає в обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов використання педагогічних технологій у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін майбутніми фахівцями ДСНС України: комплексне впровадження електронного навчально-методичного комплексу як засобу реалізації педагогічних технологій у навчальному процесі ВНЗ ДСНС; використання інтерактивних технологій під час опанування професійно-орієнтованих дисциплін; розвиток умінь організувати самостійну роботу курсантів засобами інформаційних технологій і кейс-технологій.

Уперше обґрунтовані педагогічні умови професійної підготовки майбутніх бакалаврів пожежної безпеки засобами педагогічних технологій. Виокремлено компонентну структуру (особистісний, когнітивно-мотиваційний, операційно-діяльнісний), критерії (особистісно-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-операційний), показники та схарактеризовано рівні (рефлексивно-творчий, репродуктивний, емпірично-інтуїтивний) професійної готовності майбутніх бакалаврів пожежної безпеки в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Представлено й умотивовано модель підготовки майбутніх бакалаврів пожежної безпеки до професійної діяльності засобами педагогічних технологій. Укладено навчальний посібник, підготовлено методичні рекомендації до електронного навчально-методичного комплексу; розроблено електронні навчально-методичні комплекси з професійно-орієнтованих дисциплін для ефективної підготовки курсантів ВНЗ ДСНС України.

Уточнено сутність і зміст організації професійної підготовки майбутніх бакалаврів пожежної безпеки засобами педагогічних технологій. Подальшого розвитку набули характеристика форм, методів, змісту й умов забезпечення ефективності професійної підготовки курсантів ДСНС України; положення щодо професійної підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки за допомогою педагогічних технологій.

402. Меркулова Н. В. Підготовка магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 15.04.2015 / Н. В. Меркулова ; наук. керівник П. В. Бельчев ; Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Мелітополь, 2015. – 363 с.

Меркулова Н. В. Підготовка магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Меркулова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім закладом. У роботі виконано аналітичний огляд наукових джерел із теорії й методики управління освітою для з'ясування стану розробки проблеми готовності майбутніх керівників загальноосвітніх закладів до інноваційної професійної діяльності. Схарактеризовано специфіку професійної діяльності менеджера-інноватора. З'ясовано сутність, структуру й педагогічні принципи підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. Окреслено сукупність організаційно-педагогічних умов фахової підготовки майбутніх менеджерів освіти до інноваційного управління.

Теоретично обгрунтовано й експериментально перевірено ефективність моделі фахової підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків: цільового, змістовно-операційного та результативного.

- 403. Михальчук О. О.** Формування андрагогічної компетентності студентів педагогічних університетів Польщі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.12.2012 / О. О. Михальчук ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 270 с.

Михальчук О. О. Формування андрагогічної компетентності студентів педагогічних університетів Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Михальчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

У дисертації запропоновано компаративно-педагогічне обгрунтування проблеми формування андрагогічної компетентності студентів педагогічних університетів Польщі. Проаналізовано ступінь наукового опрацювання сутності поняття андрагогічної компетентності в педагогічній, психологічній і філософській літературі; досліджено вплив міжнародних організацій на розвиток андрагогіки й освіти дорослих у Європі; виокремлено основні завдання та вимоги до професійної підготовки андрагога в Польщі відповідно до польських стандартів; з'ясовано зміст навчальних програм і структуру навчальних планів ВНЗ Польщі; описано форми, технології та методи організації навчального процесу дорослих в університетах третього віку Польщі.

На підставі порівняльно-педагогічного аналізу змісту, форм і методів організації навчального процесу дорослих у педагогічних університетах Польщі та України обгрунтовано рекомендації для творчого використання прогресивних ідей польського досвіду з підготовки студентів до навчання дорослих у ВНЗ України.

- 404. Міщук І. М.** Формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 10.11.2009 / І. М. Міщук ; наук. керівник І. П. Томашевська ; Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – 255 с.

Міщук І. М. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. М. Міщук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено дослідження теоретичних засад підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації.

На основі філософської, психолого-педагогічної літератури проаналізовано актуальні проблеми підготовки вчителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації в сучасних соціокультурних умовах, уточнено педагогічну сутність понять «комунікація», «спілкування», «готовність до педагогічної комунікації», «комунікативні вміння».

Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації, яка складається з ціннісно-мотиваційного, комунікативно-інформаційного та процесуально-технологічного компонентів. Охарактеризовано критерії та рівні готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації. Визначено педагогічні умови, що забезпечують якісну професійну комунікативну підготовку майбутніх учителів-гуманітаріїв на засадах компетентнісно орієнтованого підходу.

405. Мовчан В. І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 22.06.2015 / В. І. Мовчан ; наук. керівник А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 291 с.

Мовчан В. І. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. І. Мовчан ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів.

Доведено, що проектно-художня діяльність становить єдність винахідницької, художньої, проектної та практико-орієнтованої діяльності. Схарактеризовано специфіку проектно-художньої діяльності учнів початкових класів, що передбачає тісну взаємодію та співтворчість учителя й учнів під час проектування, виготовлення, оздоблення виробів.

Конкретизовано зміст готовності майбутнього вчителя до проектно-художньої діяльності учнів, що за своєю структурою є поєднанням мотиваційно-ціннісного, змістового й рефлексивного компонентів.

Визначено критерії й показники готовності майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів. На підставі обґрунтованих педагогічних умов розроблено теоретико-методологічну модель підготовки, що охоплює підходи, мету та завдання, технології, форми, методи, засоби її реалізації.

З'ясовано критерії, показники й рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів.

Унаслідок експериментальної перевірки розробленої моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів констатовано ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів.

406. Монарьов Р. Г. Формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.11.2009 / Р. Г. Монарьов ; наук. керівник В. В. Радул ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2009. – 214 с.

Монарьов Р. Г. Формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. Г. Монарьов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено аналіз проблеми формування соціально-професійної активності студентів у науковій літературі та організаційно-виховній практиці: з'ясовано сутність поняття «соціально-професійна активність майбутнього вчителя»; запропоновано й обґрунтовано критерії формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя; виділено рівні розвитку соціально-професійної активності його особистості.

Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, за яких підвищується ефективність процесу формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету: активна участь у життєдіяльності вищого навчального закладу, що передбачає розвиток соціально-професійного середовища; формування позитивної мотивації студентів до активної участі у розвитку власної соціально-професійної комунікації; організація навчально-виховної діяльності, спрямованої на формування та розвиток психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів.

407. Москаленко О. І. Формування мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 04.04.2012 / О. І. Москаленко ; наук. керівник І. Л. Смирнова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 246 с.

Москаленко О. І. Формування мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. І. Москаленко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено проблемі формування мотивації до професійного спілкування в майбутніх пілотів міжнародних авіаліній у процесі професійної підготовки.

Представлено теоретичний аналіз наукової проблеми з педагогічної та психологічної позицій, у контексті рівня безпеки польотів та професійної

підготовки майбутніх пілотів; уведено поняття «мотивація до професійного спілкування пілотів», «інтерактивний підхід до навчання професійного спілкування пілотів»; теоретично обґрунтовано та розроблено авторську експериментальну модель організації навчального процесу, спрямованого на формування мотивації до професійного спілкування в майбутніх пілотів, що об'єднує взаємопов'язані компоненти: мету, завдання, принципи, методи, форми, засоби, інтерактивну діяльність курсантів, контроль знань із початкової дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», результат навчання. Виокремлено психолого-педагогічні фактори та педагогічні умови, які впливають на ефективність формування мотивації до професійного спілкування в майбутніх філологів, а також схарактеризовано основні критерії, показники та рівні сформованості мотивації.

Результати експериментальної роботи доводять ефективність запропонованої моделі, що дає змогу підвищити рівень мотивації до професійного спілкування в майбутніх пілотів.

- 408. Мулик К. О.** Педагогічні умови розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 27.02.2013 / К. О. Мулик ; наук. керівник З. Н. Курлянд ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2013. – 263 с.

Мулик К. О. Педагогічні умови розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. О. Мулик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін у процесі професійної підготовки.

З'ясовано сутність феномену «розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін» і його структурні компоненти.

Виокремлено й обґрунтовано критерії, показники та рівні розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін і методики їх діагностики.

Окреслено та науково обґрунтовано сукупність педагогічних умов, що сприяють розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін.

Розроблено й апробовано експериментальну модель реалізації педагогічних умов розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін та методичні рекомендації щодо її впровадження.

- 409. Назаренко М. П.** Формування готовності майбутнього вчителя музики до інструментально-виконавської діяльності на основі інтегративного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.10.2009 / М. П. Назаренко ; наук. керівник Т. М. Пляченко ;

Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2009. – 220 с.

Назаренко М. П. Формування готовності майбутнього вчителя музики до інструментально-виконавської діяльності на основі інтегративного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. П. Назаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджена проблема формування готовності майбутнього вчителя музики до інструментально-виконавської діяльності на основі інтегративного підходу. Висвітлені методологічні основи процесу інструментально-виконавської підготовки сучасного вчителя музики, проведено ретроспективний аналіз досліджуваної проблеми, проаналізована структура інструментально-виконавської діяльності сучасного вчителя музики. Доведено, що оптимізація інструментально-виконавської підготовки студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів можлива за умови реалізації інтегративного підходу. Виявлена необхідність використання народної танцювальної та балетної музики в інструментально-виконавській підготовці студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів.

Проаналізовано організаційно-педагогічні умови формування готовності студентів до інструментально-виконавської діяльності, визначено критерії діагностики сформованості означеної готовності, розроблено змістовно-компонентну модель формування готовності майбутнього вчителя музики до інструментально-виконавської діяльності на основі інтегративного підходу, створено та експериментально перевірено методичку її поетапного впровадження.

410. Ніколаєску І. О. Розвиток професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.06.2011 / І. О. Ніколаєску ; наук. керівник С. П. Архипова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 259 с.

Ніколаєску І. О. Розвиток професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. О. Ніколаєску ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено проблемі розвитку професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті. Проаналізовано зміст понять «імідж», «професійний імідж».

Сформульовано авторську дефініцію «професійний імідж соціального педагога», охарактеризовано структурні компоненти: когнітивний, емоційний та функціонально-комунікативний.

Досліджено педагогічні умови розвитку професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті: організація освітнього середовища на підставі застосування цілісного особистісно орієнтованого підходу в навчанні, зміст якого враховує специфіку професійної діяльності соціального педагога; оволодіння соціальними педагогами засобами ефективного розвитку професійного іміджу на основі використання інтерактивних форм і методів навчання; створення в закладах післядипломної освіти сприятливої емоційної атмосфери для активного самовираження; упровадження в навчальний процес закладів післядипломної

освіти спецкурсу «Імідж соціального педагога». З'ясовано критерії, показники та рівні розвиненості професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті.

Розроблено методичні рекомендації для подальшого удосконалення професійного іміджу соціального педагога.

- 411. Онопрієнко О. В.** Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 10.03.2009 / О. В. Онопрієнко ; наук. керівник М. Б. Євтух ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 296 с.

Онопрієнко О. В. Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Онопрієнко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури в процесі вивчення фахових дисциплін.

У роботі проаналізовано основні концептуальні засади компетентнісного підходу в освіті, які становлять теоретико-методологічну основу дослідження. Визначено перелік базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури. Здійснено педагогічну діагностику рівнів їх сформованості у студентів. Розроблено організаційні основи впровадження компетентнісного підходу в процес професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Визначено й експериментально перевірено педагогічні умови формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури в процесі вивчення фахових дисциплін.

- 412. Остапенко А. К.** Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 30.04.2015 / А. К. Остапенко ; наук. керівник К. М. Гнезділова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 260 с.

Остапенко А. К. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами інноваційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. К. Остапенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено проблемі формування професійної компетентності майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами інноваційних технологій. З'ясовано сутність феномена професійної компетентності майбутніх економістів-міжнародників як комплексного утворення, що включає когнітивний, соціальний, полікультурний, персональний складники: охарактеризовано специфіку професійної підготовки студентів зі спеціальності «Міжнародна економіка» у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін на основі застосування інноваційних методів і технологій

навчання; описано компоненти й виробничі функції професійної компетентності майбутнього фахівця у галузі міжнародної економіки; визначено критерії (знаннєвий, функціональний, особистісно-мотиваційний), рівні (низький, середній, високий) сформованості професійної компетентності в майбутніх фахівців з міжнародної економіки; досліджено психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності у студентів; науково обґрунтовано, розроблено, апробовано на заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін інноваційні технології, що сприяють формуванню загальнопрофесійних та спеціалізовано-професійних компетентностей майбутнього фахівця з міжнародної економіки.

- 413. Палієнко А. М.** Формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 24.02.2016 / А. М. Палієнко ; наук. керівник О. І. Вовк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 364 с.

Палієнко А. М. Формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. М. Палієнко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації представлено педагогічну систему формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки. Зокрема, проаналізовано поняття «іншомовна компетентність», з'ясовано її структуру, особливості формування й визначено наукові засади її становлення.

Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів. Описано відповідні принципи, методи, прийоми, засоби й організаційні форми. Розроблено теоретико-методологічні модель її формування, що передбачає використання системи фахово-орієнтованих вправ.

Створено й упроваджено в навчальний процес навчально-методичний посібник «Методика формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів», а також спецкурс «Фахова підготовка майбутніх журналістів: формування іншомовної медіакомпетентності».

- 414. Панасюк І. В.** Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів у навчальному процесі загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 15.06.2009 / І. В. Панасюк ; наук. керівник Т. Ю. Осипова ; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2009. – 261 с.

Панасюк І. В. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів у навчальному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. В. Панасюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів у навчальному процесі загальноосвітньої школи. Визначено й експериментально перевірено компоненти та дієвість моделі

підготовки студентів до інноваційної діяльності. Для аналізу й порівняння одержаних результатів до педагогічного дослідження визначено рівні сформованості кожного компонента підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів і схарактеризовано показники високого, достатнього, задовільного й низького рівнів підготовки студентів до такої діяльності.

415. Пастир Ю. І. Підготовка майбутнього вчителя до соціалізації молодших школярів : дис. ... канд. пед наук : 13.00.04 : захищена 11.01.2011 / Ю. І. Пастир ; наук. керівник Н. В. Кічук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 282 с.

Пастир Ю. І. Підготовка майбутнього вчителя до соціалізації молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. І. Пастир ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 21 с.

Анотація

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутнього вчителя до педагогічного спрямування процесу соціалізації молодших школярів. З'ясовано особливості процесу соціалізації учня молодшого шкільного віку, науково обґрунтовано сутність поняття «педагогічне спрямування соціалізації особистості». Визначено та конкретизовано компоненти (ціле-мотиваційний, змістово-процесуальний та результативно-рефлексійний), критерії, показники та рівні (високий, середній та низький) готовності майбутнього вчителя до педагогічного спрямування процесу соціалізації молодших школярів. З'ясовано педагогічні умови, за яких досягається позитивна динаміка формування означеної особистісно-професійної якості: усвідомлення студентами вагомості особистісно-професійних функцій щодо спрямування процесу соціалізації учнів, актуалізація інтелектуальної ініціативи майбутніх педагогів у практико-орієнтованому навчальному процесі, забезпечення у вищій школі взаємодії студента з іншими інститутами соціалізації, залучення студентів академічної групи до колективних творчих справ. Розроблено й науково обґрунтовано структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів до педагогічного спрямування процесу соціалізації молодших школярів, експериментально доведено педагогічну технологію її успішної реалізації у вищій педагогічній школі.

416. Пелипенко М. М. Формування готовності майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби до самозбереження в екстремальних умовах професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 28.12.2015 / М. М. Пелипенко ; наук. керівник А. А. Балицька ; Черкаський ін-т пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. – Черкаси, 2015. – 259 с.

Пелипенко М. М. Формування готовності майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби до самозбереження в екстремальних умовах професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. М. Пелипенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації розглядається проблема формування готовності майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби до самозбереження в екстремальних умовах професійної діяльності. На основі теоретичного аналізу наукових джерел доведено актуальність досліджуваної проблеми, розкрито сутність та структуру феномену «готовність до самозбереження», окреслено умови професійної діяльності рятувальників.

Розроблено педагогічну модель формування готовності майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби до самозбереження в екстремальних умовах професійної діяльності під час навчання у профільному ВНЗ, виокремлено три етапи цього процесу, визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості готовності до самозбереження. Обґрунтовано педагогічні умови підвищення ефективності описаного педагогічного процесу, з метою забезпечення яких упроваджено відповідну програму, що містить низку заходів педагогічного впливу.

Ефективність створеної педагогічної моделі перевірено і доведено експериментально.

417. Покалюк В. М. Педагогічні засади адаптації до умов професійної діяльності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби у профільному вищому навчальному закладі : дис. ... канд. пед.наук : 13.00.04 : захищена 09.03.2010 / В. М. Покалюк ; наук. керівник А. А. Балицька ; Акад. пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України. – Черкаси, 2010. – 201 с.

Покалюк В. М. Педагогічні засади адаптації до умов професійної діяльності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби у профільному вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. М. Покалюк ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації розглянуто питання адаптації майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до умов професійної діяльності в ході навчання в профільному ВНЗ. У результаті аналізу наукових джерел з'ясовано сутність поняття «адаптація майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до умов професійної діяльності», розглянуто умови професійної діяльності фахівців пожежно-рятувальної служби, виокремлено три періоди, що різняться за інтенсивністю протікання адаптаційного процесу; виділено компоненти професійної адаптації.

Розроблено теоретичну модель фахівця пожежно-рятувальної служби, в якій розмежовано сфери діяльності та виявлено комплекс професійних знань, умінь та якостей особистості фахівця, об'єднаних у групи.

Дослідження дало змогу виокремити рівні професійної адаптованості майбутніх фахівців: мінімально допустимий, середній, високий.

Визначеними педагогічними засадами адаптації майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до умов професійної діяльності є забезпечення системності, особистісно орієнтованого підходу до організації педагогічного процесу і спрямування педагогічного впливу на усвідомлення майбутніми фахівцями цілей і завдань професійної адаптації.

Експериментальна перевірка визначених педагогічних засад довела ефективність плану діяльності педагогічного колективу профільного ВНЗ, який

визначає систему роботи з адаптації майбутніх фахівців до умов професійної діяльності у ході навчання в профільному ВНЗ.

- 418. Половенко Л. П.** Формування аналітичної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.04.2013 / Л. Д. Половенко ; наук. керівник О. І. Матяш ; Вінницький торг.-екон. ін-т Київського нац. торг.-екон. ун-ту. – Черкаси, 2013. – 236 с.

Половенко Л. П. Формування аналітичної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. П. Половенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення, подано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності професійної підготовки у ВНЗ України фахівців з економічної кібернетики, що виявляється в обґрунтуванні важливості та необхідності компетентнісного аналітичного спрямування підготовки економістів-кібернетиків. Виокремлено та аргументовано структуру, сутнісні аспекти, критерії сформованості аналітичної компетентності, визначено ключові напрями процесу їх розвитку під час навчання у ВНЗ. На базі побудованої моделі оволодіння знаннями в процесі професійної підготовки студентів напряму «Економічна кібернетика» представлено модель формування аналітичної компетентності, розроблено систему методів, прийомів і засобів формування аналітичної компетентності майбутніх економістів-кібернетиків. Експериментально підтверджено ефективність запропонованої моделі, що дозволяє підвищити рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики.

- 419. Полоз Г. М.** Педагогічні умови професійного саморозвитку курсантів-пілотів в процесі вивчення авіаційної психології : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена : 12.04.2011 / Г. М. Полоз ; наук. керівник Н. С. Савченко ; Держ. льотна акад. України. – Кіровоград, 2011. – 224 с.

Полоз Г. М. Педагогічні умови професійного саморозвитку курсантів-пілотів в процесі вивчення авіаційної психології : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. М. Полоз ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі професійного саморозвитку майбутніх пілотів. Виокремлено, аргументовано й експериментально перевірено педагогічні умови ефективного формування досліджуваного феномена: реалізація в навчальній діяльності когнітивної стратегії проблемного самовизначення курсантів-пілотів на основі особистісно орієнтованих технологій; педагогічна підтримка самостійності як інтенції суб'єктної діяльності, спрямованої на створення власного алгоритму навчальної самостійної діяльності; формування в курсантів-пілотів психологічної готовності до професійного та особистісного саморозвитку в навчальній діяльності як цілісного утворення; запровадження в практику професійної підготовки курсантів-пілотів експериментального спекурсу

«Психологія професійного та особистісного саморозвитку». Обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості професійного саморозвитку курсантів-пілотів.

У роботі доведено, що доповнення дисципліни «Авіаційна психологія» авторським спецкурсом «Психологія професійного та особистісного саморозвитку», удосконалення базової програми є успішнішим освітнім проектом, порівняно з традиційним підходом до викладання базової дисципліни «Авіаційна психологія».

420. Полудень Л. І. Формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в умовах університетської освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.04.2013 / Л. І. Полудень ; наук. керівник Т. М. Десятов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 283 с.

Полудень Л. І. Формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в умовах університетської освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Полудень ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертаційній роботі досліджується проблема формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру за умов університетської освіти. Проаналізовано сутність категорії «професійна майстерність дизайнера інтер'єру» та інших суміжних понять. З'ясовано особливості, розроблено структуру, критерії та показники професійної майстерності майбутнього дизайнера й розкрито роль та функції образотворчого мистецтва в її формуванні. Обґрунтовано процесуально-змістову модель, методологічні засади, педагогічні умови й технологію формування професійної майстерності майбутнього дизайнера інтер'єру за умов університетської освіти. Проведено діагностику вихідних рівнів сформованості професійної майстерності майбутніх дизайнерів інтер'єру, апробовано педагогічні умови й технологію її формування в процесі вивчення фахових дисциплін та перевірено їх ефективність. Розроблено навчально-методичний комплекс із дисциплін «Малюнок», «Живопис», «Пленер (експедиційна практика)» та авторський спецкурс «Формування професійної майстерності в майбутнього дизайнера інтер'єру».

421. Пріма Д. А. Формування правової культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу у процесі магістерської підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 16.01.2014 / Д. А. Пріма ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 252 с.

Пріма Д. А. Формування правової культури майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу у процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Д. А. Пріма ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації – теоретико-експериментальному дослідженні проблеми формування правової культури майбутнього керівника а загальноосвітнього навчального закладу в процесі магістерської підготовки – з'ясовано сутність і

структуру феномену «правова культура майбутнього керівник а загальноосвітнього навчального закладу»; охарактеризовано його компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-регулятивний); виокремлено показники та рівні (базовий, продуктивний, креативний) аналізованої якості магістрантів.

Описано сукупність педагогічних умов, за яких зазначений процес стає ефективним у вищій школі на етапі магістерської підготовки. Теоретично обґрунтовано та експериментально апробовано модель і методику формування правової культури майбутнього керівник а ЗНЗ, структурно-функційна зорієнтованість якої втілена в компонентах, погрупованих у блоки, їхній зміст передбачає поетапну її реалізацію як системи впродовж діагностувально-адаптаційного, інтенсифікаційного (розвивально-технологічного) і контрольньо-коригувального етапів.

422. Прохоров О. А. Формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.04.2001 / О. А. Прохоров ; наук. керівник О. О. Безносюк ; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2011. – 307 с.

Прохоров О. А. Формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. А. Прохоров ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена теоретичному обґрунтуванню й експериментальній перевірці комплексу педагогічних умов та педагогічної технології формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту. Визначено сучасні наукові підходи до проблеми дослідження: системний, аксіологічний, діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний, технологічний. Подано аналіз базових понять, проаналізовано процес становлення менеджменту в його історичному розвитку. Теоретично обґрунтовано модель формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту, визначено її структурні та функціональні компоненти. Обґрунтовано організаційні, методичні та психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту. Розкрито структуру професійної компетентності майбутнього офіцера, визначено критерії та рівні її сформованості. Розроблено і експериментально перевірено педагогічні умови та технологію формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту.

Основні результати дослідження впроваджено у навчальний процес вищих військових навчальних закладів.

423. Пухальська Г. А. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності у майбутніх пілотів цивільної авіації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 07.06.2011 / Г. А. Пухальська ; наук. керівник Ю. В. Тимошенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 273 с.

Пухальська Г. А. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності у майбутніх пілотів цивільної авіації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. А. Пухальська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування комунікативної компетентності майбутніх пілотів цивільної авіації в процесі їх професійної підготовки у вищій школі.

Виокремлено, аргументовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх пілотів цивільної авіації: упровадження в навчальний процес методик і технологій особистісно орієнтованого та проблемного навчання; використання переваг модульно-рейтингової системи навчання в ході формування комунікативної компетентності майбутніх пілотів; застосування нових інформаційних технологій навчання на заняттях під час наземної підготовки, із застосуванням останніх досягнень педагогіки та психології в галузі комунікації й взаємодії між людьми; інтеграція льотного навчання з науками, що вивчають проблеми «людського фактора» в авіації. У практику професійної підготовки запроваджено експериментальний спецкурс «Основи формування комунікативної компетентності майбутніх пілотів цивільної авіації». Обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності курсантів.

У роботі аргументовано та впроваджено систему формування комунікативної компетентності майбутніх пілотів у процесі їх професійної підготовки у ВНЗ на підставі інтеграції особистісно орієнтованого, проблемного та модульного навчання, що реалізовано через модель і технологію формування комунікативної компетентності майбутніх пілотів цивільної авіації.

424. П'янковська І. В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Німеччини : дис. ... канд пед. наук : 13.00.04 : захищена 25.02.2013 / І. В. П'янковська ; наук. керівник М. О. Голубєва ; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». – Київ, 2012. – 335 с.

П'янковська І. В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Німеччини : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. В. П'янковська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено актуальній проблемі – упровадження компетентнісного підходу до підготовки вчителів іноземної мови в німецьких вищих навчальних закладах. Представлено результати теоретичного аналізу реалізації принципів компетентнісно орієнтованої освіти в процесі підготовки майбутніх педагогів.

У роботі досліджено проблему фахової підготовки вчителів іноземної мови в педагогічній теорії, узагальнено положення компетентнісного підходу у вищій освіті. Окреслено основні напрями реформування підготовки вчителів у Німеччині, проаналізовано державні стандарти та принципи побудови навчальних планів і програм із підготовки майбутніх педагогів, схарактеризовано зміст, форми й методи підготовки вчителів іноземної мови.

Виконано порівняльний аналіз фахової підготовки вчителів в Україні та Німеччині, сформульовано рекомендації щодо використання прогресивних ідей німецького досвіду у вітчизняній системі підготовки вчителів іноземної мови.

- 425. Руденко В. М.** Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.10.2010 / В. М. Руденко ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 289 с.

Руденко В. М. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. М. Руденко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Робота являє собою теоретико-експериментальне дослідження проблеми формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх учителів української мови і літератури засобами інтерактивних технологій.

Теоретично обґрунтовано важливість упровадження в навчальний процес вищої школи компетентнісного підходу, вибір інтерактивних технологій, форм і методів навчання студентів філологічних факультетів, спрямованих на вироблення в них професійно-комунікативної компетентності.

Виявлено, відібрано й систематизовано професійно-комунікативні компетенції, що складають основу професійної підготовки студентів філологічних факультетів, визначено критерії й показники сформованості професійної та комунікативної компетенцій у студентів-філологів, розроблено систему вправ, завдань і тестів з професійно зорієнтованих та фахових дисциплін. Автор приділяє увагу формуванню у студентів професійно-комунікативних компетенцій: лінгводидактичної, особистісної рефлексивної, рольової, мотиваційної, психологічної, діагностичної, технологічної, проективної, мовної, мовленнєвої, соціокультурної, прагматичної. Розроблена система успішно апробована, її ефективність експериментально підтверджена.

- 426. Сергєєва О. В.** Професійна підготовка перекладачів в університетах Великої Британії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.06.2012 / О. В. Сергєєва ; наук. керівник Н. М. Бідюк ; Хмельницький нац. ун-т. – Хмельницький, 2012. – 335 с.

Сергєєва О. В. Професійна підготовка перекладачів в університетах Великої Британії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Сергєєва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Анотація

Запропоновано компаративно-педагогічне обґрунтування проблеми професійної підготовки перекладачів в університетах Великої Британії. Проаналізовано ступінь наукового опрацювання сутності професійної підготовки перекладачів у філософській, психологічній і педагогічній літературі.

Досліджено вплив євроінтеграційних процесів на професійну підготовку перекладачів у Великій Британії. Виокремлено основні функції професійної діяльності перекладача. Охарактеризовано вимоги до професійної підготовки

перекладачів відповідно до британських стандартів. З'ясовано зміст освітніх програм і структуру навчальних планів. Описано форми, технології та методи організації навчання та перекладацької практики в університетах Великої Британії.

Обгрунтовано науково-методичні рекомендації щодо творчого використання прогресивних ідей британського досвіду професійної підготовки перекладачів в освітньому просторі України.

427. Скляренко І. Ю. Професійне самовдосконалення в процесі підготовки майбутніх учителів музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 22.01.2009 / І. Ю. Скляренко ; наук. керівник О. Г. Мороз ; Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 235 с.

Скляренко І. Ю. Професійне самовдосконалення в процесі підготовки майбутніх учителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. Ю. Скляренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації представлено шляхи вирішення актуальної проблеми підготовки майбутніх вчителів музики, а саме проблеми професійного самовдосконалення. Розроблено систему педагогічних умов, що сприяють формуванню у студентів умінь та навичок професійного самовдосконалення засобами інтерпретації музичних творів. Створено й експериментально перевірено діагностичний комплекс дослідження умов, змісту та функціонування професійного самовдосконалення майбутніх учителів музики. Запропонований комплекс може бути запроваджений у навчально-виховний процес підготовки фахівців музичної освіти у підсистемі «бакалавр – спеціаліст – магістр» та на етапі післядипломної освіти педагогічних кадрів з метою підвищення рівня сформованості умінь професійного самовдосконалення.

У ході дослідження доведено ефективність впровадження в практику вищої школи авторського спецкурсу з підготовки студентів «Професійне самовдосконалення майбутніх учителів музики».

428. Скорик Ю. М. Педагогічні умови формування резистентності до професійного вигорання майбутнього викладача вищої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 22.06.2015 / Ю. М. Скорик ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 270 с.

Скорик Ю. М. Педагогічні умови формування резистентності до професійного вигорання майбутнього викладача вищої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ю. М. Скорик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена науковому висвітленню проблеми формування резистентності до професійного вигорання майбутнього викладача вищої школи. Окреслено результати ретроспективного аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень феномену професійного вигорання, розглянуто основні

теоретичні підходи до пояснення детермінант, етапів формування й складових досліджуваного феномену. Визначено специфіку кореляційних відношень особистісних якостей викладача та процесу розвитку професійного вигорання. З'ясовано зміст основних компонентів структури психофізичної резистентності, окреслено особливості її прояву і рівні сформованості у викладачів вищої школи. Науково обгрунтовано сукупність педагогічних умов формування резистентності до професійного вигорання майбутнього викладача вищої школи. Розроблено й реалізовано під час дослідно-експериментальної роботи теоретико-методологічні модель формування резистентності до професійного вигорання майбутнього викладача вищої школи, упроваджено в навчальний процес чотирьох вищих навчальних закладів України спецкурс «Підготовка майбутніх викладачів вищої школи до впливу стресів професійного характеру» і навчально-методичний посібник «Формування резистентності до професійного вигорання майбутніх викладачів вищої школи».

- 429. Смалиус Л. Н.** Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 26.03.2014 / Л. Н. Смалиус ; наук. керівник Ю. В. Тимошенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 272 с.

Смалиус Л. Н. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Н. Смалиус ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено проблемі організації професійного самовдосконалення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки у вищому навчальному закладі. Обгрунтовано критерії, показники та рівні сформованості в студентів здатності до професійного самовдосконалення. Схарактеризовано педагогічну технологію реалізації складових професійного самовдосконалення.

Виокремлено, аргументовано й експериментально перевірено педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх психологів. Створено науково-педагогічну систему розвитку здатності майбутніх психологів до професійного самовдосконалення, що представлено у формі моделі її реалізації.

Методику організації навчально-виховної роботи зі студентами презентовано в спецкурсі «Основи професійного самовдосконалення» та комплексі методичних і навчально-методичних посібників, де присутню увагу зосереджено на розвитку в майбутніх психологів знань, умінь і навичок, володіння якими вможливорює професійне самовдосконалення.

- 430. Смеречак Л. І.** Формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній роботі педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.10.2010 / Л. І. Смеречак ; наук. керівник Т. О. Логвиненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 238 с.

Смеречак Л. І. Формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній роботі педагогічного університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І.

Смеречак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена актуальній проблемі формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній роботі педагогічного університету.

У роботі визначено дефініції понять «інтерес», «професійний інтерес», «професійно-педагогічний інтерес».

На основі аналізу сучасних державних документів, поглядів учених, узагальнення педагогічного досвіду було визначено, що професійні інтереси соціального педагога – це позитивна емоційна спрямованість особистості на інтегровану сукупність професійних видів соціально-педагогічної діяльності: її об'єкти, зміст і технологію, теоретико-методичні та практичні аспекти, для яких характерна тісна взаємодія мотиваційної, інтелектуально-пізнавальної та діяльнісно-вольової сфер особистості.

Розроблено критерії та рівні сформованості професійних інтересів соціального педагога, методика визначення рівня сформованості професійних інтересів.

Визначені фактори, що впливають на процес формування професійних інтересів студентів. Виявлені педагогічні умови формування професійних інтересів студентів майбутніх соціальних педагогів.

У дисертації приділено велику увагу проблемі розробки моделі формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів як необхідної основи навчально-виховного процесу.

- 431. Сметаніна Л. С.** Педагогічні умови організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 30.06.2010 / Л. С. Сметаніна ; наук. керівник З. Н. Курлянд ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2010. – 259 с.

Сметаніна Л. С. Педагогічні умови організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. С. Сметаніна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації, присвяченій дослідженню проблеми організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку, визначено та науково обґрунтовано комплекс педагогічних умов організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку, уточнено поняття та структуру алгоритмічної діяльності, розкрито поняття «організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку», побудовано модель організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку, визначено категорії, показники, якісні характеристики рівнів сформованості алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку, й практично впроваджено педагогічну технологію організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку.

432. Снісар О. А. Педагогічні умови застосування проблемно-модульної технології у професійній підготовці молодших медичних спеціалістів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.04.2013 / О. А. Снісар ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 343 с.

Снісар О. А. Педагогічні умови застосування проблемно-модульної технології у професійній підготовці молодших медичних спеціалістів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. А. Снісар ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено застосуванню проблемно-модульної технології в професійній підготовці молодших спеціалістів. Виконано ретроспективний аналіз використання проблемно-модульної технології у вітчизняних і зарубіжних медичних навчальних закладах, виокремлено ознаки проблемно-модульної технології, що активізують її для підготовки медичних фахівців. Розроблено й теоретично обґрунтовано компоненти проблемно-модульної технології навчання для медичних освітніх закладів, сформульовано дефініцію проблемного модуля, розроблено його структуру у вигляді вертикалі навчальних проблем.

Науково обґрунтовано комплекс педагогічних умов, що сприяє високій ефективності застосування проблемно-модульної технології у процесі формування професійної готовності майбутніх медичних спеціалістів. Виокремлено складники професійної готовності молодших медичних спеціалістів. З'ясовано критерії, показники, змістові характеристики рівнів сформованості професійної готовності майбутніх медичних працівників.

Експериментально перевірено ефективність розробленої проблемно-модульної технології навчання природничих дисциплін та педагогічних умов її застосування для формування професійної готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів.

433. Сорокіна Г. А. Формування функціональних компетентностей майбутніх фахівців зв'язку в процесі навчання технічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.06.2010 / Г. А. Сорокіна ; наук. керівник М. В. Гриньова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 256 с.

Сорокіна Г. Ю. Формування функціональних компетентностей майбутніх фахівців зв'язку в процесі навчання технічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. Ю. Сорокіна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування функціональних компетентностей майбутніх фахівців зв'язку.

Проведено науково-педагогічний аналіз досліджуваної проблеми, теоретично обґрунтовано сутність поняття «функціональна компетентність», окреслено її покомпонентну структуру та види. З'ясовано місце і роль технічних дисциплін у професійній підготовці майбутніх фахівців зв'язку. Розроблено та науково обґрунтовано модель формування функціональних компетентностей майбутніх фахівців зв'язку, що включає цільовий, змістовий, управлінсько-технологічний та оцінювально-результативний компоненти. Охарактеризовано критерії та рівні

сформованості функціональних компетентностей. Описано методику формування функціональних компетентностей в процесі навчання технічних дисциплін.

Кількісні та якісні результати експериментальної роботи засвідчили ефективність запропонованої методики та підвищення рівня сформованості функціональних компетентностей у студентів. Основні положення дисертації впроваджено в навчальний процес вищих навчальних закладів.

- 434. Стрітьєвич Т. М.** Формування здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 14.04.2009 / Т. М. Стрітьєвич ; наук. керівник Л. В. Бабенко ; Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2009. – 234 с.

Стрітьєвич Т. М. Формування здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. М. Стрітьєвич ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджуються проблема формування здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Визначено й проаналізовано зміст основних структурних компонентів досліджуваного феномена, обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, форми та методи його формування в процесі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Визначено критерії, показники рівнів, розроблено та апробовано діагностику сформованості здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва. У ході дослідно-експериментальної роботи розроблено й реалізовано методику формування здатності до професійного саморозвитку, а також з'ясовано її ефективність у процесі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

- 435. Сухоставська Л. О.** Професійна підготовка майбутніх психологів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 13.01.2014 / Л. О. Сухоставська ; наук. керівник М. Б. Євтух ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – [Б. м.], 2013. – 299 с.

Сухоставська Л. О. Професійна підготовка майбутніх психологів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. О. Сухоставська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі практичної професійної підготовки психолога у вищому навчальному закладі. Схарактеризовано особливості різних видів фахової практики, досліджено роль педагогічної практики в професійному становленні майбутнього психолога, з'ясовано її зміст, функції, принципи й завдання. Виокремлено організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованого психолога під час педагогічної практики, що оптимізують ефективність формування його професійної компетентності.

Теоретично обґрунтована, розроблена й експериментально перевірена ефективність моделі реалізації системи професійної підготовки майбутніх психологів у процесі педагогічної практики. Наголошено, що методичне забезпечення, спрямоване на вдосконалення професійної підготовки майбутніх психологів у процесі педагогічної практики й упроваджене в навчально-виховний процес ВНЗ, уможливить підвищення якості професійної підготовки психологів, з урахуванням сучасних вимог до їхнього професіоналізму.

436. Теплицький О. І. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін засобами комп'ютерного моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.10.2013 / О. І. Теплицький ; наук. керівник В. М. Соловійов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 313 с.

Теплицький О. І. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін засобами комп'ютерного моделювання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. І. Теплицький ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У роботі теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін засобами комп'ютерного моделювання. Розроблено структурно-функційну модель підготовки, що на рівні складників містить конкретизовані компоненти системи професійної підготовки: цілі, принципи, зміст, методи, засоби й форми організації навчання. Проведено експериментальне впровадження системи педагогічних умов у навчальний процес кількох вищих навчальних закладів України та підтверджено наукове припущення про те, що підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін засобами комп'ютерного моделювання на засадах об'єктного й соціально-конструктивістського підходів сприяє розвитку зацікавленості, спостережливості та інтересу до професійної діяльності, формуванню навичок організації й проведення індивідуальних і колективних навчальних досліджень, фундаменталізації професійної підготовки, міжпредметній інтеграції природничо-математичних дисциплін.

437. Труханенко Г. М. Формування інформаційної компетентності вчителів ліцеїв природничо-наукового профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 27.05.2015 / Г. М. Труханенко ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 256 с.

Труханенко Г. М. Формування інформаційної компетентності вчителів ліцеїв природничо-наукового профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. М. Труханенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У роботі досліджено проблему формування інформаційної компетентності вчителів ліцеїв природничо-наукового профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Конкретизовано сутність понять «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «інформаційна компетентність», «інформаційно-комунікаційні технології», схарактеризовано їхню структуру, зміст. Уточнено зміст, структуру, функції, етапи процесу формування інформаційної компетентності вчителів ліцеїв природничо-наукового профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Визначено критерії, показники й рівні інформаційної компетентності вчителів ліцеїв. Розроблена, теоретично обґрунтована та впроваджена в навчальний процес ліцеїв природничо-математичного профілю модель формування інформаційної компетентності вчителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Підготовлено методичний посібник «Інформаційна компетентність вчителя ліцею», що містить програму постійно діючого семінару з питань формування інформаційної компетентності вчителя, методичні рекомендації стосовно використання можливостей мережі Internet для самоосвіти.

438. Федоров О. В. Формування підприємницької культури дизайнера в умовах приватного вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.06.2011 / О. В. Федоров ; наук. керівник І. А. Добрянський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 279 с.

Федоров О. В. Формування підприємницької культури дизайнера в умовах приватного вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Федоров ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено проблемі формування підприємницької культури студентів-дизайнерів у приватних вищих навчальних закладах.

У дисертації проаналізовано філософсько-культурологічну, соціально-економічну, естетико-технічну та психолого-педагогічну літературу й уточнено сутність, розроблено та науково обґрунтовано структуру, критерії й показники підприємницької культури дизайнера. Вивчено досвід і з'ясовано особливості професійної підготовки студентів-дизайнерів в умовах приватного вищого навчального закладу, проведено педагогічну діагностику рівнів сформованості підприємницької культури, а також змодельовано педагогічну систему процесу її формування. Охарактеризовано педагогічні умови й технології формування підприємницької культури дизайнера в процесі вивчення соціально-економічних і професійно-орєнтованих дисциплін та авторського спецкурсу «Сучасна підприємницька культура» у приватному вищому навчальному закладі.

439. Хараджян Н. А. Педагогічні умови підготовки фахівців з економічної кібернетики засобами комп'ютерного моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.04.2011 / Н. А. Хараджян ; наук. керівник В. М. Соловйов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 287 с.

Хараджян Н. А. Педагогічні умови підготовки фахівців з економічної кібернетики засобами комп'ютерного моделювання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. А. Хараджян ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

У роботі теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки фахівців з економічної кібернетики засобами комп'ютерного моделювання. Створено модель реалізації педагогічних умов підготовки майбутнього фахівця, що стала базою системи реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики засобами комп'ютерного моделювання, що містить конкретизовані на рівні навчального матеріалу компоненти: цілі, зміст, методи, засоби та форми організації навчання. Проведене експериментальне впровадження системи реалізації педагогічних умов у навчальний процес підтверджує припущення про те, що організація підготовки фахівців з економічної кібернетики засобами комп'ютерного моделювання сприяє розвитку уваги, спостережливості, інтересу до професійної діяльності, формуванню цілісного наукового світогляду з інформаційних технологій; міжпредметній інтеграції фахових фундаментальних дисциплін; розвитку умінь самонавчання, саморозвитку та самовдосконалення у галузі економічної кібернетики.

440. Ху Дихуа. Формирование поликультурной компетентности иностранных студентов в условиях профессиональной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 10.04.2013 / Ху Дихуа ; науч. рук. И. А. Пальшкова ; Южноукраинский нац. ун-т им. К. Д. Ушинского. – Одесса, 2013. – 220 с.

Ху Діхуа. Формування полікультурної компетентності іноземних студентів в умовах професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ху Діхуа ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації з позиції культурологічного підходу обґрунтовано сутність і зміст поняття «полікультурна компетентність іноземних студентів в умовах професійної підготовки», з'ясовано особливості компетентності іноземних студентів та схарактеризовано її вияв в умовах професійної підготовки в українських вищих навчальних закладах. Виокремлено й науково аргументовано педагогічні умови, розроблено та апробовано експериментальну модель формування полікультурної компетентності іноземних студентів у процесі їх професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Визначено складові компоненти й показники полікультурної компетентності іноземних студентів, які навчаються у вищому освітньому закладі, критерії її оцінювання (інформаційний, операційний, спонукальний) та рівні сформованості (високий, достатній, задовільний, низький). Експериментально перевірено ефективність формування полікультурної компетентності іноземних студентів за розробленою моделлю реалізації педагогічних умов під час професійної підготовки у вітчизняних вищих навчальних закладах.

441. Цимбал О. Ю. Психолого-педагогічні умови формування суб'єктної позиції студента у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 06.06.2011 / О. Ю. Цимбал ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 239 с.

Цимбал О. Ю. Психолого-педагогічні умови формування суб'єктивної позиції студента в процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Ю. Цимбал ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

Анотація

Науково-дослідну роботу присвячено проблемі організації процесу формування суб'єктної позиції студента в ході викладання педагогічних дисциплін у вищому навчальному закладі. Виокремлено, аргументовано й експериментально перевірено психолого-педагогічні умови ефективного формування досліджуваного феномена. Обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості суб'єктної позиції студента. Створено науково-педагогічну систему формування суб'єктної позиції студента, що представлено у вигляді структурно-функціональної моделі її реалізації. Експериментальне впровадження створеної системи в навчальний процес підтверджує припущення про те, що його організація на основі виокремлених психолого-педагогічних умов суттєво впливає на формування суб'єктної позиції студента. У роботі доведено взаємовплив рівня розвитку суб'єктної позиції та ефективності навчального процесу. Особливості та методика організації роботи відображено в спецкурсі «Вища школа України і Болонський процес», де по суті увагу зосереджено на розвитку складників суб'єктності студента в навчальному процесі через дотримання окреслених психолого-педагогічних умов.

442. Чаговець Б. М. Формування готовності учителів до евристичного навчання учнів у системі методичної роботи ліцею : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 30.04.2015 / Б. М. Чаговець ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 248 с.

Чаговець Б. М. Формування готовності учителів до евристичного навчання учнів у системі методичної роботи ліцею : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Б. М. Чаговець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено проблемі формування готовності вчителів до евристичного навчання учнів у системі методичної роботи ліцею. У дослідженні конкретизовано сутність понять «евристика», «евристична діяльність», «евристичне навчання», «готовність до евристичного навчання». Схарактеризовано зміст, структуру, функції, етапи формування цього складного особистісного утворення.

Визначено критерії, показники й рівні готовності вчителів до евристичного навчання; запропоновано програму дослідницької роботи з формування цього складного особистісного утворення як важливої характеристики педагогічного професіоналізму; розроблено авторський курс «Евристичне навчання» та методичні рекомендації на допомогу вчителям у підготовці до евристичного

навчання учнів; експериментально перевірено ефективність педагогічних умов її реалізації.

443. Чепка О. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 09.11.2010 / О. В. Чепка ; наук. керівник Н. С. Побірченко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2010. – 263 с.

Чепка О. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Чепка ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет», розкрито поняття «професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів» та «навчальний комплекс «педагогічний коледж – педагогічний університет», обґрунтовано завдання, функції, принципи діяльності педагогічних навчальних комплексів. Проаналізовано стан, особливості, проблеми та можливість вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет». Представлено організаційно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет»; визначено її складники, зміст і соціально-педагогічне значення. Основу моделі становить триблоковий конструкт, змістове наповнення якого вказує на взаємозалежність і взаємодоповнюваність його компонентів. Структурно-функціональна модель охоплює предметно-технологічний і соціально-моральний аспекти навчальної та майбутньої професійної діяльності студентів, дає можливість гармонійно поєднувати цілі навчання й виховання. Виявлено та структуровано компонентно-критеріальні складники професійної підготовки: когнітивний, технологічний і творчий, які виявляються на трьох рівнях: низькому (репродуктивно-творчому), середньому (творчо-репродуктивному), високому (творчому).

У дослідженні розкрито наступність змісту професійної підготовки, що зумовлюється різними кваліфікаційними рівнями; обґрунтовано принципи відбору змісту, форм, методів та засобів, які забезпечують професійну підготовку майбутніх учителів на різних рівнях. Проведено експериментальні дослідження й визначено ефективність впровадження структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет». За результатами досліджень розроблено навчально-методичний посібник та збірник навчальних програм.

444. Чичук В. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання мультимедійних технологій у Польщі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 07.04.2013 / В. М. Чичук ; наук. керівник

Н. Г. Ничкало ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 260 с.

Чичук В. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання мультимедійних технологій у Польщі : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. М. Чичук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 20 с.

Анотація

У дисертації вперше проаналізовано сучасні концепції та обґрунтовано особливості польської моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання мультимедійних технологій. Виявлено подібне й відмінне у змісті та структурі навчальних планів і програм, підготовці вчителів початкових класів до використання мультимедійних технологій у ВНЗ Польщі та України і на цій підставі виокремлено прогресивні ідеї досвіду вищих шкіл, академій та університетів Польщі. Удосконалено положення щодо системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання мультимедійних технологій в Україні. Уточнено зміст базових понять мультимедійної освіти за умов інформаційного суспільства.

445. Шакун Н. В. Професійна підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 08.12.2009 / Н. В. Шакун ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 226 с.

Шакун Н. В. Професійна підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Шакун ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

Анотація

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутніх викладачів до моніторингу навчальних досягнень учнів.

Уперше створено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів, що передбачає комплексну підготовку викладачів за п'ятьма функціональними напрямками (дидактичний, методологічний, технологічний, змістовий, інформаційно-математичний). Удосконалено процес професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін; уточнено сутність поняття «моніторинг навчальних досягнень», що потрактовано як цілеспрямоване стеження за змінами основних показників навчальних досягнень учнів. Подальшого розвитку набули педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів у ході освітнього процесу, деталізовано наявні підходи щодо обґрунтування форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів.

Аналіз даних, отриманих під час упровадження моніторингу навчальних досягнень учнів, виражений у графічній і цифровій формах, дає підстави для ухвалення заходів щодо подальшого використання запропонованої моделі

професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів в освітньому процесі. Запропонована модель уможливорює науково обґрунтовані педагогічні та організаційні рішення, зорієнтовані на вдосконалення організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

- 446. Шевченко Ю. А.** Підготовка майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 11.05.2010 / Ю. А. Шевченко ; наук. керівник В. Г. Бутенко ; Миколаївський держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2009. – 187 с.

Шевченко Ю. А. Підготовка майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів : автореф. дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04 / Ю. А. Шевченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Дисертаційна робота присвячена актуальній проблемі сучасної педагогічної теорії і практики – підготовці майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів.

На основі теоретичного аналізу розкрито сутність та складові зазначеної підготовки, наголошено на особливій ролі та функціях вищої педагогічної освіти у розв'язанні цієї проблеми. Виділено критерії, показники і визначено рівні готовності майбутніх учителів музики до організаційного забезпечення художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів. Теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх учителів музики, які передбачають розв'язання питань ціннісно-орієнтаційного, інформаційного, методичного та практичного змісту.

Формувальний експеримент повністю підтвердив ефективність запропонованих педагогічних умов та методики розв'язання означеної проблеми в системі професійно-педагогічної освіти.

- 447. Шик М. П.** Адаптация студентов педагогического колледжа к профессиональной деятельности в процессе специальной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 29.06.2010 / М. П. Шик ; науч. рук. А. П. Самардин ; Глуховский нац. пед. ун-т им. А. Довженко. – Глухов, 2010. – 253 с.

Шик М. П. Адаптація студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. П. Шик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

Роботу присвячено проблемі адаптації студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності в процесі фахової підготовки.

У дисертації проаналізовано концептуальні й структурно-змістові засади сучасної неперервної педагогічної освіти, визначено місце й функціональну роль педагогічного коледжу в ній. З'ясовано сутність адаптації студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності, розроблено й теоретично обґрунтовано її структуру.

Проведено педагогічну діагностику вихідних рівнів адаптованості студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності, визначено, теоретично обґрунтовано й створено педагогічні умови успішної адаптації в процесі фахової підготовки та експериментально перевірено їхню ефективність. Розроблено й упроваджено в практику професійної підготовки студентів педагогічного коледжу авторський спецкурс «Технології адаптації до професійної діяльності» та упорядковано методичні рекомендації з його викладання.

448. Шмиголь І. В. Формування загальнопредметних компетентностей з природничих дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів біології та хімії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.02.2014 / І. В. Шмиголь ; наук. керівник В. М. Король ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 280 с.

Шмиголь І. В. Формування загальнопредметних компетентностей з природничих дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів біології та хімії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. В. Шмиголь ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

У дисертації обґрунтовано сутність поняття «загально предметні компетентності», а також особливості загально предметних компетентностей з природничих дисциплін.

Схарактеризовано структурні компоненти загально предметних компетентностей з природничих дисциплін, визначено показники, критерії й рівні їх сформованості в студентів вищих навчальних закладів.

Виокремлено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування загально предметних компетентностей з природничих дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів біології та хімії.

Розроблено й експериментально перевірено ефективність моделі формування загально предметних компетентностей з природничих дисциплін у майбутніх учителів біології та хімії.

449. Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 12.05.2010 / І. В. Щербак ; наук. керівник С. І. Якименко ; Південнослов'янський ін-т Київського славістичного ун-ту. – Миколаїв, 2010. – 253 с.

Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. В. Щербак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

Анотація

У дисертації, присвяченій дослідженню проблеми підготовки майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи, розглянуто громадянське виховання особистості як педагогічну проблему. проаналізовано психолого-педагогічні засади громадянського виховання молодших школярів, розкрито особливості підготовки майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи, вивчено сучасний стан проблеми дослідження, уперше розроблено й обґрунтовано педагогічні умови та модель формування готовності майбутніх учителів до громадянського виховання учнів початкової школи, визначено компоненти, критерії, показники та охарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до громадянського виховання учнів початкової школи, висвітлено зміст та результати формувального експерименту.

450. Щербина І. Ю. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів у загальноосвітній школі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 31.05.2017 / І. Ю. Щербина ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 297 с.

Щербина І. Ю. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів у загальноосвітній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. Ю. Щербина ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Захищена 31.05.2017. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено актуальній проблемі підготовки майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів у загальноосвітній школі.

У роботі конкретизовано сутність понять «здоров'язберігаюче навчання», «готовність до здоров'язберігаючого навчання», зміст, структурні компоненти, показники й рівні сформованості цього складного особистісного утворення як важливої характеристики професіоналізму. Виявлено сукупність педагогічних умов й експериментально перевірено їх ефективність у формуванні досліджуваного феномена. Під час формувального експерименту апробовано методику, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування готовності майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів у загальноосвітній школі.

451. Яцина С. М. Формування професійних умінь у майбутніх учителів української мови і літератури в процесі вивчення літературознавчих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : захищена 20.09.2016 / С. М. Яцина ; наук. керівник А. В. Градовський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 259 с.

Яцина С. М. Формування професійних умінь і майбутніх учителів української мови і літератури в процесі вивчення літературознавчих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. М. Яцина ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено одній із актуальних проблем сучасної професійної освіти. Проведено теоретичний аналіз наукової літератури та встановлено, що професійні вміння майбутнього фахівця є важливим складником професійної

компетентності студентів вищої школи, які забезпечують ефективність досягнення певних результатів у професійній діяльності, оптимізують навчально-виховний процес. Професійні вміння розглянуто як сукупність певних взаємопов'язаних інтелектуальних та практичних дій, що виконуються в певній послідовності.

Доведено, що професійні вміння майбутнього вчителя української мови і літератури формуються в університеті в процесі вивчення фахових дисциплін, дисциплін педагогічного спрямування, під час проходження різних видів виробничої (педагогічної) практики. Науково обгрунтовано комплекс педагогічних умов, що сприяє успішному формуванню професійних умінь у майбутніх учителів української мови і літератури на заняттях з літературознавчих дисциплін. Визначено критерії, показники та рівні сформованості професійних умінь у майбутніх учителів-філологів.

Розроблено структурну модель педагогічної системи формування професійних умінь у майбутніх учителів української мови і літератури в процесі вивчення предметів літературознавчого циклу. Експериментально перевірено ефективність запропонованої автором педагогічної системи, що була спрямована на успішне формування професійних умінь у студентів-філологів. Розроблено комплекс практичних завдань з різних предметів літературознавчого циклу, що базуються на впровадженні інноваційних технологій навчання.

13.00.05 «Соціальна педагогіка»

Докторські дисертації

452. Архипова С. П. Теоретико-методичні основи освіти соціально незахищених категорій дорослих : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.05 : захищена 29.03.2017 / С. П. Архипова ; наук. консультант Л. Є. Сігаєва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 584 с.

Архипова С. П. Теоретико-методичні основи освіти соціально незахищених категорій дорослих : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.05 / С. П. Архипова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 40 с.

Анотація

Робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми освіти соціально незахищених категорій дорослих та професійної підготовки до неї майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників у контексті цілісного міждисциплінарного й інтегрального аналізу та андрагогічного підходу.

У дисертації обгрунтовано методологічні засади порушеного питання, проаналізовано концептуальні підходи науковців до розуміння проблеми освіти дорослої людини, неперервної освіти як концепції «освіти впродовж життя» у філософському, психологічному, педагогічному, андрагогічному аспектах; конкретизовано зміст базисних понять на тлі розвитку андрагогіки. З'ясовано основні підходи до конструювання освітнього простору соціально незахищених категорій дорослих; схарактеризовано освіту як чинник соціального захисту дорослих, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Окреслено організаційно-методичні аспекти освіти соціально незахищених категорій дорослих ; описано зміст і структуру діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників у галузі освіти соціально незахищених категорій дорослих. Запропоновано модель системи формування андрагогічної готовності майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників, експериментально перевірено її ефективність. Виокремлено основні прогностичні напрями розвитку освіти соціально незахищених категорій дорослих і професійної підготовки фахівців в галузі освіти дорослих.

13.00.06 «Теорія і методика управління освітою»

Докторські дисертації

453. Білик Н. І. Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 30.11.2016 / Н. І. Білик ; наук. консультант М. В. Гриньова ; Полтавський обл. ін-т післядипломної пед. освіти ім. М. В. Остроградського. – Полтава, 2016. – 558 с.

Білик Н. І. Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Н. І. Білик ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 40 с.

Анотація

У дисертації представлені теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональної освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а саме: сукупність системного, регіонального, проектного, андрагогічного, компетентнісно зорієнтованого, новаторського і дисемінаційного підходів, реалізація яких забезпечує стійкі взаємозв'язки внутрішнього і зовнішнього середовища регіональної освітньої системи та дозволяє реалізувати їх на засадах інноваційних процесів, що впливають на її розвиток.

Науково обгрунтована концепція управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розроблена проективна модель розвитку регіональної освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розкрито шляхи модернізації регіональних освітніх систем через упровадження інноваційних курсів підвищення кваліфікації, створення регіональних і зональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної освіти, ефективність діяльності яких обумовлено продуманою організацією управління адаптивно-педагогічним проектуванням процесу новаторського руху в цих сферах.

454. Кучерявий А. О. Теорія і технологія управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей : дис. ...

д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 : захищена 29.04.2015 / А. О. Кучерявий ; наук. консультант В. М. Алфімов ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2014. – 443 с.

Кучерявий А. О. Теорія і технологія управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / А. О. Кучерявий ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі цілісності управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів. Розкрито можливості розв'язання проблеми у контексті положень освітнього менеджменту, уявлень науковців про самостійну роботу студентів та її організацію.

Методологічно й теоретично обґрунтовується функціональна модель системи управління самостійною навчальною діяльністю студентів, її структурні компоненти – мета, рівні та суб'єкти управління, його продукти, системи специфічних функцій, провідні зв'язуючі процеси. Висвітлюються компоненти відповідної системи – ціннісно-мотиваційний, змістово-конструктивний, організаційно-діяльнісний, морально-стимульований та контрольно-оцінний і зв'язки між ними, її цільові орієнтири та функції всіх суб'єктів. Визначаються теоретичні й технологічні основи управління самостійною роботою майбутніх юристів: його закономірності, принципи і засоби, зміст модулів поетапного управління самостійною діяльністю студентів, принципи її проектування та ін.

455. Лісова Н. І. Теоретико-методичні основи державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти в малих містах України : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 31.03.2020 / Н. І. Лісова ; наук. консультант Л. М. Калініна ; Ін-т педагогіки НАПН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 483 с.

Лісова Н. І. Теоретико-методичні основи державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Н. І. Лісова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2020. – 40 с.

Анотація

У дисертації розглянуто державно-громадське управління розвитком загальної середньої освіти на світоглядних основах постмодерністської методології, системології та синергетики, теорії дитино(людино)центризму, герменевтики і філософії управління. Досліджено розвиток шкільної освіти, визначено ідеї, цінності освітнього процесу в ході проведення реформ у різні історичні періоди.

Визначено в авторській інтерпретації сутність поняття «державно-громадське управління розвитком загальної середньої освіти» як процес, який має початок і кінець (триває певний проміжок часу), може видозмінювати форму залежно від світоглядно-філософських засад; його структура включає державний і громадський складники, діяльність яких базується на довірчо-партнерській взаємодії, відкритому дія(полі)лозі та які здатні забезпечити співпрацю суб'єктів державного управління, самоврядування та громадськості щодо розвитку

загальної середньої освіти в межах законодавчо визначених повноважень і власних суспільно значущих концептуальних інноваційних бачень та ініціатив.

Розроблено та обґрунтовано концептуальну модель системи державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти в малих містах України, в основу якої покладено один із принципів системології – принцип множинності моделей, включає декілька субмоделей, а саме: субмодель учня-Людини, гідного довіри; субмодель інноваційного розвитку тринарної соціокультурної системи «дитина – школа – громада» у соціокультурному просторі малого міста, що має три вектори інноваційного розвитку через етапи її реалізації.

Проаналізовано соціально-педагогічні умови і механізми державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти в містах обласного підпорядкування, районного значення та міських об'єднаних територіальних громад у взаємодії з громадами. Розглянуто процес формування освітньої політики і впровадження її в малих містах, запропоновано структуру побудови такої політики на місцевому рівні.

456. Луценко Г. В. Теоретико-методологічні засади фундаменталізації фізичної освіти у вищій школі: дидактичний і управлінський аспекти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 : захищена 23.04.2014 / Г. В. Луценко ; наук. консультант А. І. Кузьмінський ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2013. – 649 с.

Луценко Г. В. Теоретико-методологічні засади фундаменталізації фізичної освіти у вищій школі: дидактичний і управлінський аспекти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Г. В. Луценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 40 с.

Анотація

У дисертації вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель фундаменталізації фізичної освіти на основі компетентнісного підходу, яка відображає різні аспекти фундаменталізації фізичної освіти. Розроблено концептуальні засади фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фізиків-дослідників (кореляція цілей фізичної освіти та професійної підготовки, інтеграція знань і вмінь студентів із фізики й інформатики, багаторівневість фізичної освіти у професійній підготовці, компетентнісний підхід до забезпечення якості фізичної освіти). Розроблено теоретичну модель системи інформаційного забезпечення науково-дослідницької роботи ВНЗ III–IV рівня акредитації, що містить формулювання цілей, закономірностей, принципів, функцій, методів, організаційної структури. Вдосконалено методологічні засади фундаменталізації професійної підготовки (ґрунтовне вивчення фахових дисциплін майбутніми фізиками-дослідниками завдяки виокремленню базового змісту фізики; посилення наукового складника професійної освіти, формування професійної культури фахівців; оволодіння наскрізними, міждисциплінарними знаннями та вміннями тощо).

Набули подальшого розвитку теоретичні положення професійної педагогіки щодо фундаменталізації професійної освіти.

457. Мартинець Л. А. Теорія і практика управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому

навчальному закладі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 24.04.2018 / Л. А. Мартинець ; наук. консультант А. О. Кучерявий ; Донецький нац. ун-т ім. В. Стуса, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця, 2018. – 513 с.

Мартинець Л. А. Теорія і практика управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. А. Мартинець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Вінниця, 2018. – 40 с.

Анотація

У дисертації на підставі аналізу вітчизняних і зарубіжних філософських, психолого-педагогічних, науково-прикладних досліджень розглянуто теоретичні й практичні аспекти проблеми управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі. Визначено, що неперервність професійного розвитку вчителя є складником його неперервної педагогічної освіти. Підкреслено, що неперервність професійного розвитку вчителя – це процес, який спрямований на забезпечення можливостей розвитку вчителя впродовж усієї професійної діяльності.

Досліджено сутнісну і змістову характеристику освітнього середовища професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі як цілеспрямовано організовану, керовану, відкриту соціально-педагогічну систему, яка забезпечує всебічні умови для розвитку особистості вчителя як фахівця, реалізацію його творчого потенціалу, удосконалення фахових компетентностей. Визначено, що освітнє середовище професійного розвитку вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах має структуру, що складається з управлінського, ресурсного, методичного і результативного компонентів.

Розкрито сутність поняття «управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів» як цілеспрямованого, планомірного і систематичного впливу суб'єктів управління загальноосвітнім навчальним закладом на окремі компоненти його освітнього середовища, що спрямований на створення умов для системного вдосконалення професійних характеристик учителів у процесі неперервної освіти і самоосвіти. З'ясовано, що теоретико-методологічну основу управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі становлять системний, особистісно орієнтований, компетентісний, діяльнісний, середовищний, культурологічний, синергетичний, акмеологічний, андрагогічний, аксіологічний, технологічний, кваліметричний і діагностичний підходи.

Розроблено і теоретично обгрунтовано систему управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів, яка розглядається як цілісна система через обгрунтування основних її складників: концептуально-цільового, організаційно-управлінського, змістово-технологічного й оцінювально-результативного. Підкреслено, що складники системи узгоджуються з організаційно-педагогічними умовами, забезпечення яких сприяє процесу управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів, а а саме: нормативно-організаційними (допомога керівник ам у професійному розвитку вчителів через створення цільової програми розвитку «Професійний розвиток педагогів»); мотиваційними (орієнтація педагогічного колективу на спільну командну діяльність у досягненні поставленої мети; стимулювання інтересу вчителів до особистісно-професійних змін); науково-методичними (створення освітнього середовища щодо професійного розвитку вчителів, залучення вчителів до активного професійного розвитку в неформальній та інформальній освіті).

Визначено чотири етапи технології управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів: мотиваційно-ціннісний, професійно-когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний.

Проведено аналіз і визначено фактори, параметри і критерії управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів. Розроблено і впроваджено у процес управління факторно-критеріальні моделі оцінювання параметрів управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі, оцінювання професійного розвитку вчителів керівниками, батьками, учнями, а також самооцінювання вчителями готовності до професійного розвитку.

458. Мозолев О. М. Управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 21.09.2017 / О. М. Мозолев ; наук. консультант І. Л. Гасюк ; Хмельницька гуманітарно-пед. акад. – Хмельницький, 2017. – 577 с.

Мозолев О. М. Управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі : автореферат дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / О. М. Мозолев ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі імплементації польського досвіду управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту в процесі євроінтеграційних змін. Проаналізовано нормативно-правові засади державної політики та організаційно-змістові основи діяльності органів управління з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі. Досліджено науково-методичні засади системи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту, визначено її механізми й особливості.

Розроблено і теоретично обґрунтовано процесуальну модель управління якістю освіти у сфері фізичної культури і спорту та процесуальну модель управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі. Схарактеризовано зміст нормативних вимог державного стандарту у сфері фізичної культури і спорту в системі середньої та вищої освіти, підготовки фахівців фізичної культури і спорту в Польщі. Проведено факторний аналіз і визначено динаміку показників розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі. Розроблено і теоретично обґрунтовано модель впровадження управлінських технологій розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в вітчизняну практику на державному, регіональному рівні та на рівні навчального закладу. Проведено компаративний аналіз механізмів управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі та Україні, визначено шляхи вдосконалення процесу управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту в Україні. Надано практичні рекомендації щодо удосконалення процесу взаємодії органів управління розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту з громадськими організаціями в Україні.

459. Назаренко Л. М. Теорія та практика управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 27.04.2018 / Л. М. Назаренко ; наук. консультант З. В. Рябова ; Укр. інж.-пед. акад., Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Харків, 2018. – 468 с.

Назаренко Л. М. Теорія та практика управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Назаренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу. На підставі філософського дискурсу проблеми визначено аксіологічну платформу поняття «управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу», його постійні та змінні властивості (атрибути і модуси). Схарактеризовано аксіологічний, креативний і синергетичний модуси управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу як непостійні ознаки управління, що в залежності від зовнішніх і внутрішніх змін в освітній діяльності потребують змінності управлінського впливу.

На основі аналізу нормативно-правової бази в галузі загальної середньої освіти науково обгрунтовано критерії, що розкривають наукові аспекти управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу як соціально-педагогічної системи. Проаналізовано зміст категоріально-понятійного апарату проблеми дослідження, визначено сутність поняття «управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу».

Розроблено і теоретично обгрунтовано концепцію управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу: цілі, принципи, закономірності, функції, форми і методи, організаційна структура управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу.

Проаналізовано різні наукові підходи до визначення системи показників ефективності управління й виокремлено індикатори, схарактеризовано рівні продуктивності управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу. Розроблено кваліметричну субмодель оцінювання продуктивності управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу, що містить дві групи параметрів: параметри, що характеризують зміни в освітній діяльності (інноваційність змін, соціальна ефективність змін), і параметри, що характеризують зміни в системі управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу (ціннісно-цільова спрямованість управління, фінансова ефективність, кадрова політика, адаптивність управління). Доведено, що розроблення кваліметричної субмоделі є одним із шляхів підвищення продуктивності управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу і розв'язує проблему забезпечення його конкурентоспроможності на ринку послуг у сфері загальної середньої освіти.

Розроблено, теоретично обгрунтовано й експериментально перевірено систему управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу, яка містить концептуальний, організаційно-змістовий, результативний і регулятивний модулі. Розроблено технологію й визначено умови впровадження цієї системи в педагогічну практику.

Ефективність впровадження в управлінську практику розробленої системи підтверджено результатами педагогічного експерименту. Установлено позитивну динаміку продуктивності управління в експериментальній групі, що підтверджено даними математичної статистики. Надано науково-методичні рекомендації щодо впровадження системи управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу.

460. Одайник С. Ф. Теоретичні і методичні засади управління якістю загальної середньої освіти в регіоні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 25.04.2018 / С. Ф. Одайник ; наук. консультант З. В. Рябова ; Укр. інж.-пед. акад., Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Харків, 2018. – 415 с.

Одайник С. Ф. Теоретичні і методичні засади управління якістю загальної середньої освіти в регіоні : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / С. Ф. Одайник ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 40 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі управління якістю загальної середньої освіти в регіоні. Проаналізовано нормативно-правові засади державної політики у сфері управління якістю загальної середньої освіти. З'ясовано зміст концептуальних положень нормативно-правових актів, які визначають пріоритети і підходи щодо забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності. Проаналізовано стан розробленості проблеми і доведено необхідність у поліпшенні стану і забезпеченні сталого розвитку системи загальної середньої освіти в регіоні, що потребує отримання вичерпного знання про її стан, тобто отримання повної, об'єктивної, релевантної, адекватної, точної інформації. Розкрито організаційну структуру системи забезпечення якості освіти, зміст її діяльності щодо регулювання результатів навчання здобувачів освіти вимогам, що встановлені законодавством і відповідним стандартом освіти. Проаналізовано зміст категоріально-понятійного апарату системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні, визначено сутність поняття «ефективність управління якістю загальної середньої освіти».

Досліджено науково-методичні засади системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні. Установлено чинники регіонального впливу на розвиток загальної середньої освіти і зміст функціональних компонентів системи управління якістю: роль, мету, завдання, напрями функції. Теоретично обгрунтовано зміст механізмів управління якістю загальної середньої освіти в регіоні.

Розроблено, теоретично обгрунтовано та експериментально перевірено систему управління якістю загальної середньої освіти в регіоні, яка відображає послідовність і взаємозв'язок процесів системи управління, спрямована на постійне поліпшення якості загальної освіти, визначає комплекс упорядкованих дій системи управління, що спрямовані на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти, та спирається на регламентоване нормативно-правове регулювання процесами якості. Схарактеризовано зворотній зв'язок між суб'єктами управління на регіональному, місцевому і локальному рівнях. Установлено показники якості загальної середньої освіти в регіоні.

Розроблено і теоретично обгрунтовано технологію впровадження системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні. Визначено умови її впровадження в управлінську практику: 1) здійснення підготовки фахівців до проведення процедур внутрішнього і зовнішнього оцінювання якості загальної середньої освіти; 2) створення регіональної системи моніторингу якості загальної середньої освіти на основі інформаційно-комунікаційних технологій; 3) організація роз'яснювальної роботи серед батьківської громадськості, учителів, здобувачів освіти щодо цілей і процедури зовнішнього оцінювання якості загальної середньої освіти; 4) здійснення багатофакторного аналізу якості загальної середньої освіти за результатами моніторингових досліджень; 5) прогнозування розвитку загальної середньої освіти в регіоні.

Визначено критерії ефективності впровадження системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні (інформаційно-діагностичний, організаційно-координаційний, результативно-коригувальний) і розроблено методикою оцінювання показників кожного критерію.

Описано проведення експериментальної перевірки ефективності системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні згідно з розробленою програмою, у якій брали участь представники органів управління освітою, керівник і закладів загальної середньої освіти, працівники методичних служб, працівники закладів післядипломної освіти. Наведено узагальнені результати проведеної експериментальної перевірки. Ефективність упровадження в управлінську практику системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні підтверджено результатами педагогічного експерименту. Установлено позитивну динаміку показників ефективності управління в експериментальній групі, що підтверджено даними математичної статистики. Надано науково-методичні рекомендації щодо поліпшення системи управління якістю загальної середньої освіти в регіоні.

461. Черняшук Н. Л. Теорія і практика управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 : захищена 26.04.2018 / Н. Л. Черняшук ; наук. консультант Н. І. Клокар ; Ун-т менеджменту освіти НАПН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2018. – 508 с.

Черняшук Н. Л. Теорія і практика управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Н. Л. Черняшук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2018. – 40 с.

Анотація

У дисертації представлено теорію і практику управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету. Сутність управління якістю вищої освіти як узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі розглянуто в площині управління якістю підготовки в динаміці змін, що характеризують поступ країни в контексті світових тенденцій і означено як суспільну характеристику, багатовимірне методологічне поняття, яке різнобічно відображає суспільне життя: соціальні, економічні, політичні, педагогічні та інші значущі для розвитку людини аспекти. Як системний об'єкт її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату. Наведено сутність якості вищої освіти як політичної, соціальної, управлінської та педагогічної категорій.

На підставі ретроспективного аналізу проблеми управління якістю підготовки фахівців у педагогічній теорії та практиці з'ясовано її стан у вищій школі в зарубіжній теорії та практиці, обґрунтовано теоретичні засади і концептуальні підходи. Установлено, що система вищої освіти України, вийшовши за межі національних кордонів, рухається до світового освітнього простору, підвалинами якого є змінна філософія світосприймання. Доведено, що, незважаючи на певну концептуальну визначеність, найвагомішими концептуальними підходами дослідження управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в

умовах магістратури технічного університету є системний підхід, системний аналіз і синергетика.

Наголошено, що сучасний стан системи вищої освіти є перехідним, динамічним і нерівноважним. За допомогою синергетики розглядаються в нинішньому стані управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів ті фрагменти, у яких процеси нині відбуваються так, як вони йшли в усій системі в минулому, і ті фрагменти, у яких процеси нині ідуть так, як вони будуть відбуватися в усій системі в майбутньому (тобто є елементами нереконструйованого минулого і незмодельованого майбутнього). Такий висновок пов'язаний із ключовим положенням синергетики, згідно з яким становлення будь-якого системного утворення впливає не з минулого, яке консервує теперішнє, а породжується (визначається) майбутнім, у яке втягується нинішнє.

Розкрито сучасні погляди на розвиток управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, схарактеризовано і проаналізовано досвід, функції та методи управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури. З метою усунення прогалин у науково-педагогічному знанні доведено, що дії майбутніх інженерів-педагогів мають бути результатом їхнього інноваційного, нелінійного мислення, підпорядковуватися принципам методології управлінської діяльності, вимогам управлінської логіки, морально-етичним і правовим нормам, що можливо за умови сформованості в них власної філософії управління, уміння забезпечити відповідність управлінських рішень закономірностям самоорганізації й саморозвитку системи вищої освіти.

Аналіз досвіду управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету показує, що їх підготовка потребує суттєвої модернізації як на рівні оновлення змісту, так і на рівні організації освітнього процесу. Це зумовлює актуальність розроблення й модернізації механізмів управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету.

Розроблено і науково обгрунтовано систему управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, технологію її впровадження, сукупність організаційно-педагогічних, методичних і особистісно-розвивальних умов, критеріальний інструментарій. Експериментально доведено, що впровадження розробленої системи впливає на підвищення ефективності підготовки майбутніх інженерів-педагогів, задоволеності ними умовами підготовки в технічному університеті до майбутньої професійної діяльності, ефективність управлінської діяльності керівників закладів вищої освіти.

Здійснено прогностичне обгрунтування управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів і підготовлено програму ефективного управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету.

Кандидатські дисертації

- 462. Архипенко В. О.** Управління розвитком професійної компетентності фахівців державної служби України з надзвичайних ситуацій у процесі фізичної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 01.10.2015 / В. О. Архипенко ; наук. керівник А. І.

Стеценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 225 с.

Архипенко В. О. Управління розвитком професійної компетентності фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій у процесі фізичної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / В. О. Архипенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації проаналізовано стан досліджуваної проблеми в теорії і методиці управління освітою фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій. З'ясовано сутність поняття «професійна компетентність фахівця Державної служби України з надзвичайних ситуацій» і визначено організаційно-методичні умови управління її розвитком у процесі фізичної підготовки силової спрямованості.

Схарактеризовано модель системи управління розвитком професійної компетентності фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій у процесі фізичної підготовки та експериментально перевірено її ефективність. Визначено критерії та показники рівнів управління розвитком професійної компетентності цих фахівців. Розроблено методичку управління розвитком професійної компетентності фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій у процесі фізичної підготовки силової спрямованості.

463. Белікова І. В. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 19.06.2015 / І. В. Белікова ; наук. керівник А. А. Харківська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 375 с.

Белікова І. В. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / І. В. Белікова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Здійснено аналіз педагогічної літератури та визначено зміст і структуру понять «якість професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови», «сутність та особливості моніторингу якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови». Проаналізовано теоретико-методологічні підходи до моніторингу якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови та виявлено вимоги до його проведення.

Визначено та обгрунтовано критерії та показники рівнів ефективного моніторингу якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Науково обгрунтовано систему моніторингу якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, ефективність якої перевірено експериментально.

464. Бузько В. І. Управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 25.03.2015 / В. І. Бузько ; наук. керівник І. І.

Осадченко ; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань, 2015. – 267 с.

Бузько В. І. Управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / В. І. Бузько ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

У дисертації здійснено теоретичний аналіз проблеми управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту в наукових дослідженнях та уточнено категорійний апарат. Розроблено і науково обгрунтовано теоретико-методологічні модель системи управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту. Визначено критерії та показники високого, середнього і низького рівнів управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту.

Експериментально перевірено систему управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту, проаналізовано й узагальнено отримані результати. Визначено організаційно-педагогічні умови ефективної реалізації розробленої системи управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту.

465. Бурий С. В. Формування управлінської культури майбутніх офіцерів в процесі практичної підготовки у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 18.12.2018 / С. В. Бурій ; наук. керівник В. С. Рижиков ; Військовий ін-т Київського нац. ун-т у ім. Т. Шевченка, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2018. – 279 с.

Бурий С. В. Формування управлінської культури майбутніх офіцерів в процесі практичної підготовки у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / С. В. Бурій ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування управлінської культури майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки у вищих військових навчальних закладах.

З наукових позицій проаналізовано структуру, критерії та узагальнення теоретичних положень управлінської культури майбутніх офіцерів, ступінь обгрунтування управлінської культури майбутнього офіцера як педагогічної проблеми, стан її сформованості у процесі практичної підготовки.

Визначено організаційно-педагогічні умови в контексті системного підходу у формуванні управлінської культури майбутнього офіцера в освітньому процесі вищого військового навчального закладу. Обгрунтовано розроблення професіо- і психограми формування управлінської культури майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки.

Розкрито наукові засади і практичний складник розроблення моделі системи формування управлінської культури майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки. Експериментально перевірено ефективність системи формування управлінської культури майбутніх офіцерів у процесі практичної

підготовки і розроблено спецкурс для науково-педагогічних працівників, командирів навчальних підрозділів вищих військових навчальних закладів щодо її впровадження.

- 466. Давидова Т. М.** Управління розвитком здоров'язбережувальної компетентності учителів у системі методичної роботи основної школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 29.12.2016 / Т. М. Давидова ; наук. керівник Л. М. Калініна ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ, 2016. – 226 с.

Давидова Т. М. Управління розвитком здоров'язбережувальної компетентності учителів у системі методичної роботи основної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Т. М. Давидова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації теоретично схарактеризовано проблему управління розвитком здоров'язбережувальної компетентності вчителів у системі методичної роботи основної школи та запропоновано авторський підхід щодо її розв'язання. Його сутність полягає в обґрунтуванні, побудові та практичному застосуванні відповідної структурно-змістовної моделі, апробація якої дає можливість знизити рівень захворюваності у школярів підліткового віку. Визначено структуру здоров'язбережувальної компетентності вчителів і з'ясовано особливості їхньої здоров'язбережувальної діяльності. Розроблено методичний супровід управління розвитком здоров'язбережувальної компетентності вчителів у системі методичної роботи основної школи.

- 467. Дереза І. С.** Організаційно-педагогічні умови управління самоосвітньою діяльністю студентів математичних спеціальностей педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 25.06.2014 / І. С. Дереза ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 334 с.

Дереза І. С. Організаційно-педагогічні умови управління самоосвітньою діяльністю студентів математичних спеціальностей педагогічного університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / І. С. Дереза ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі управління самоосвітньою діяльністю студентів математичних спеціальностей педагогічного університету. У роботі досліджено поняття «самоосвітня діяльність», «управління самоосвітньою діяльністю», «готовність до самоосвітньої діяльності», визначено їх структуру, сутність, зміст. Конкретизовано зміст, структура, функції, етапи управління самоосвітньої діяльності студентів.

Вирізнено критерії, показники та рівні готовності до самоосвітньої діяльності студентів математичних спеціальностей педагогічного університету як показника ефективності управління самоосвітньою діяльністю. Розроблено структурну модель управління самоосвітньою діяльністю студентів математичних спеціальностей педагогічного університету, експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов її реалізації.

Розроблено авторський спецкурс «Основи реалізації самоосвітньої діяльності як фактора професійного становлення особистості» та методичні рекомендації на допомогу викладачам і студентам математичних спеціальностей щодо управління самоосвітньою діяльністю.

468. Дмитрієв В. Ю. Управление качеством маркетинговой деятельности высших учебных заведений III-IV уровней аккредитации : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : защищена 25.05.2015 / В. Ю. Дмитрієв ; науч. рук. Е. Н. Хрыков ; Приазовский гос. техн. ун-т. – Мариуполь, 2015. – 300 с.

Дмитрієв В. Ю. Управління якістю маркетингової діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / В. Ю. Дмитрієв ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі управління якістю маркетингової діяльності вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації.

Розкрито сутність маркетингу в системі вищої освіти, зміст, структуру маркетингової діяльності та стратегії вищого навчального закладу. Визначено цілі та завдання в управлінні якістю діяльності вищого навчального закладу.

Обґрунтовано концепцію маркетингового менеджменту у сфері послуг вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Визначено критерії оцінювання якості маркетингової діяльності в цих закладах.

Розроблено та експериментально перевірено ефективність системи управління якістю маркетингової діяльності з урахуванням методології системи менеджменту якості діяльності навчального закладу.

469. Дубінецький В. В. Організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури викладачів у системі методичної роботи технічних коледжів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 29.12.2016 / В. В. Дубінецький ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 306 с.

Дубінецький В. В. Організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури викладачів у системі методичної роботи технічних коледжів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / В. В. Дубінецький ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі формування управлінської культури викладачів. У роботі конкретизовано сутність понять «управління», «управлінська культура», «методична робота», розглянуто основні положення формування управлінської культури викладачів технічних коледжів, функції, зміст, структуру і механізми управління. Вирізняє критерії та показники рівнів сформованості управлінської культури викладачів. Розроблено програму дослідницько-експериментальної роботи з формування цього складного особистісного утворення, перевірено ефективність системи методичної роботи у спеціально створених організаційно-педагогічних умовах її реалізації.

Розроблено авторський курс «Управлінська культура і шляхи її вдосконалення» та методичні рекомендації на допомогу викладачам технічних коледжів щодо управління методичною роботою.

470. Заворотна Я. В. Організаційно-педагогічні засади інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 26.06.2014 / Я. В. Заворотна ; наук. керівник П. В. Бельчев ; Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Мелітополь, 2014. – 273 с.

Заворотна Я. В. Організаційно-педагогічні засади інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Я. В. Заворотна ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено обґрунтуванню організаційно-педагогічних засад інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. У роботі виконано аналітичний огляд наукових джерел із теорії й методики управління освітою для з'ясування стану розробки проблеми організації інноваційного управління школою. З'ясовано сутність та структуру інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. Визначено умови, параметри, чинники та критерії інноваційного управління школою. Науково обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність технології оцінювання забезпеченості інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом. За результатами проведеного дослідження, розроблено методичні рекомендації для суб'єктів управління школою, методистів відділів освіти, магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом».

471. Зінов'єва Є. С. Адаптивне управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 19.06.2015 / Є. С. Зінов'єва ; наук. керівник В. С. Ульянова ; Українська інж.-пед. акад. – Харків, 2015. – 225 с.

Зінов'єва Є. С. Адаптивне управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Є. С. Зінов'єва ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі адаптивного управління якістю навчальних досягнень старшокласників із предметів художньо-естетичного циклу. Здійснено аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури, визначено сутність якості навчальних досягнень старшокласників із предметів художньо-естетичного циклу, а також специфіку адаптивного управління цією якістю. Проаналізовано особливості діяльності вчителя предметів художньо-естетичного циклу як головного суб'єкта адаптивного управління якістю навчальних досягнень старшокласників.

Визначено та обґрунтовано критерії й показники рівня управління якістю навчальних досягнень старшокласників із предметів художньо-естетичного циклу. Науково обґрунтовано систему адаптивного управління якістю навчальних

досягнень старшокласників із предметів художньо-естетичного циклу та експериментально перевірено її ефективність.

- 472. Ісаєнко О. В.** Управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 26.05.2016 / О. В. Ісаєнко ; наук. керівник Л. М. Калініна ; Ун-т менеджменту освіти. – Київ, 2016. – 227 с.

Ісаєнко О. В. Управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / О. В. Ісаєнко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі підвищення ефективності управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної освіти. Здійснено ретроспективний аналіз становлення інтелектуальної власності як результату інтелектуально-творчої діяльності в різних наукових школах. Науково обґрунтовано і змодельовано систему управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти. Розроблено і впроваджено в закладах післядипломної педагогічної освіти навчально-методичний комплекс «Формування готовності науково-педагогічних працівників до захисту прав інтелектуальної власності» та авторський програмний засіб «Legal Office».

- 473. Канівець З. М.** Організаційно-методичні засади інспектування шкіл в системі управління освітою в Україні (друга половина ХХ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 25.06.2014 / З. М. Канівець ; наук. керівник В. П. Шпак ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2014. – 305 с.

Канівець З. М. Організаційно-методичні засади інспектування шкіл в системі управління освітою в Україні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / З. М. Канівець ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено цілісному аналізу методичних засад і досвіду організації інспектування шкіл у системі управління освітою України другої половини ХХ ст. З'ясовано передумови становлення і розвитку шкільних інспекторських перевірок. Розкрито зміст і структуру поняття «інспектування», нормативно-правове забезпечення інспектування шкіл у системі управління освітою України означеного хронологічного періоду. Розглянуто різні підходи і позиції науковців до розробки методичних засад інспектування шкіл, досвід організації інспекторських перевірок згідно з виділеними етапами та відповідними їм тенденціями в розвитку державного управління діяльністю шкіл України другої половини ХХ ст. Схарактеризовано завдання, права і обов'язки інспектора шкіл у системі управління освітою в Україні. Визначено основні шляхи вдосконалення шкільного інспектування в Україні на початку ХХІ ст. та розроблено методичні

рекомендації для керівників із середніх загальноосвітніх закладів із самоаналізу діяльності за результатами інспектування навчального закладу.

- 474. Кащук А. О.** Управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 29.05.2014 / А. О. Кащук ; наук. керівник О. М. Галус ; Хмельницька гуманіт.-пед. акад. – Хмельницький, 2013. – 295 с.

Кащук А. О. Управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / А. О. Кащук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено обґрунтуванню теоретичних засад управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти. Виконано аналітичний огляд наукових джерел із теорії й методики управління освітою для з'ясування стану досліджуваної проблеми в Україні та за кордоном. Визначено критерії, показники й рівні управління практичною підготовкою студентів у вищих педагогічних навчальних закладах I-IV рівнів акредитації. Обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність організаційно-методичних умов та моделі управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів. За результатами проведеного дослідження, розроблено методичні рекомендації для всіх суб'єктів управління практичною підготовкою студентів зі спеціальності «Початкова освіта».

- 475. Ковальчук Д. К.** Управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 27.03.2014 / Д. К. Ковальчук ; наук. керівник Н. П. Корогод ; Нац. металургійна акад. України. – Дніпропетровськ, 2013. – 218 с.

Ковальчук Д. К. Управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Д. К. Ковальчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено обґрунтуванню теоретичних засад управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів. У роботі запропоновано методи багатокритеріального кваліметричного оцінювання стану та потенціалу розвитку освітніх технологій як невід'ємного етапу в управлінні їх трансфером. Проаналізовано методи й інструменти управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів. Диференційовано критерії оцінювання освітніх технологій відповідно до поточних і перспективних вимог. Розроблено методику оцінювання освітніх технологій, що дає змогу визначити позицію (ранг) кожної з них порівняно з іншими. Запропоновано схему кваліфікаційного оцінювання освітніх технологій за етапами їхнього життєвого циклу як ринкових продуктів та об'єктів права інтелектуальної власності. На основі експериментальних даних виконано ранговий аналіз стану й потенціалу розвитку освітніх технологій, а також їх класифікаційний аналіз. Унаслідок

проведеного дослідження, обґрунтовано заходи державної політики з управління трансфером освітніх технологій ВНЗ.

- 476. Кондрашов М. М.** Організаційно-педагогічні умови управління процесом професійної позиції майбутніх учителів філологічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 25.05.2015 / М. М. Кондрашов ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 273 с.

Кондрашов М. М. Організаційно-педагогічні умови управління процесом професійної позиції майбутніх учителів філологічних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / М. М. Кондрашов ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено проблемі управління формуванням професійної позиції майбутніх учителів філологічних спеціальностей. У роботі конкретизовано сутність понять «управління», «професійна позиція», «управління формуванням професійної позиції», визначено їх структуру, зміст. Уточнено зміст, структуру, функції, етапи управління процесом формування професійної позиції майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Вирізняє критерії та показники рівнів сформованості професійної позиції майбутніх учителів філологічних спеціальностей як показника ефективності управління професійним становленням їх у ході фахової підготовки. Розроблено програму дослідної роботи з управління формуванням цього складного особистісного утворення як важливої характеристики професіоналізму майбутніх учителів філологічних спеціальностей, експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов її реалізації.

Розроблено авторський курс «Методика і технологія розв'язання подієво-рольових ситуацій» та методичні рекомендації на допомогу викладачам і майбутнім учителям філологічних спеціальностей щодо управління професійним становленням в умовах університету.

- 477. Куценко Т. М.** Організаційно-педагогічні умови ефективності державного контролю за діяльністю початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 25.03.2015 / Т. М. Куценко ; наук. керівник Л. М. Калініна ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ, 2015. – 341 с.

Куценко Т. М. Організаційно-педагогічні умови ефективності державного контролю за діяльністю початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Т. М. Куценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячене проблемі підвищення ефективності державного контролю за діяльністю початкової школи. У роботі здійснено аналіз науково-педагогічної літератури з проблем управління освітою і практики здійснення державного контролю в системі загальної середньої освіти, з'ясовано сутність державного контролю за діяльністю початкової школи, його основні характеристики, тенденції розвитку. Виявлено та обґрунтовано особливості

початкової школи як об'єкту державного контролю, що лягли в основу розробленої моделі оцінювання діяльності початкової школи.

Здійснено системний аналіз сучасного державного контролю за діяльністю початкової школи та виявлено його основні недоліки. Науково-обґрунтовано організаційно-педагогічні умови для підвищення ефективності державного контролю за діяльністю початкової школи, до яких віднесено співпрацю органів управління освітою, що контролюють діяльність початкової школи, з науковими установами для вироблення загальної концепції державного контролю за діяльністю початкової школи та визначення критеріїв оцінювання школи I ступеня; удосконалення нормативно-правового і кадрового забезпечення державного контролю за діяльністю початкової школи; установа координатії контрольних заходів та інформаційних потоків знизу догори в системі управління початковою освітою; відкритість системи державного контролю за діяльністю початкової школи.

Розроблено шляхи вдосконалення сучасної системи державного контролю за діяльністю початкової школи, зокрема теоретично обґрунтовано прогностичну модель оцінювання діяльності початкової школи, інтегрованим показником якої є якість початкової освіти, що визначається шляхом установа рівня ресурсного забезпечення, організації процесу та результатів початкової освіти.

478. Луценко К. О. Організаційно-педагогічні умови управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін майбутніх менеджерів невиробничої сфери : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 29.05.2014 / К. О. Луценко ; наук. керівник Л. В. Кондрашова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 307 с.

Луценко К. О. Організаційно-педагогічні умови управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін майбутніх менеджерів невиробничої сфери : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / К. О. Луценко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертацію присвячено проблемі управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін майбутніх менеджерів невиробничої сфери, зокрема питанню підвищення якості результатів навчання шляхом управління моніторингом за певної сукупності організаційно-педагогічних умов.

У роботі досліджено поняття «управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін», визначено його структуру, сутність і механізм, виокремлено критерії, показники й рівні управління моніторингом якості навчання, розроблено структурну модель управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін майбутніх менеджерів невиробничої сфери, що є певною чітко встановленою сукупністю взаємозалежних і взаємопов'язаних структурних елементів цілеспрямованого відстеження динаміки змін якості результатів навчання.

Розроблено методичні рекомендації щодо організації та проведення управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін майбутніх менеджерів невиробничої сфери.

479. Мосякова І. Ю. Організаційно-педагогічні засади управління багатопрофільним позашкільним навчальним закладом : дис. ... канд.

пед. наук : 13.00.06 : захищена 18.12.2018 / І. Ю. Мосякова ; наук. керівник Л. М. Калініна ; Ін-т педагогіки НАПН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Київ, 2018. – 373 с.

Мосякова І. Ю. Організаційно-педагогічні засади управління багатoproфільним позашкільним навчальним закладом : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / І. Ю. Мосякова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2018. – 20 с.

Анотація

У дисертації розкрито соціально-економічні передумови виникнення й розвитку закладів позашкільної освіти в Україні, характерні особливості сучасного закладу позашкільної освіти як об'єкта управління та стратегічно орієнтованої організації. З'ясовано стан нормативно-правового і кадрового забезпечення управління закладом позашкільної освіти.

Схарактеризовано організаційно-педагогічні засади управління багатoproфільним закладом позашкільної освіти, концептуальні положення організації допрофесійної та професійної освіти, науково обґрунтовано систему управління закладом позашкільної освіти як відкритою соціально-педагогічною системою на засадах людино(дитино)центризму та стратегічного менеджменту. Визначено компоненти системи державно-громадського управління розвитком закладу позашкільної освіти та їх взаємозв'язки, виявлено умови, що забезпечують його ефективність. Здійснено експериментальну перевірку ефективності функціонування системи управління закладу позашкільної освіти, проаналізовано та узагальнено результати експерименту.

480. Пасинчук К. М. Управління якістю підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 26.05.2016 / К. М. Пасинчук ; наук. керівник В. П. Шпак ; Черкаський ін-т пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. – Черкаси, 2016. – 288 с.

Пасинчук К. М. Управління якістю підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / К. М. Пасинчук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дисертаційну роботу присвячено проблемі управління якістю підготовки майбутніх фахівців із пожежної безпеки. У зв'язку з цим проведено теоретичний аналіз проблеми управління якістю підготовки майбутніх фахівців із пожежної безпеки в наукових джерелах і уточнено поняттєвий апарат дослідження. У ході дослідження науково обґрунтовано теоретико-методологічні модель системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців із пожежної безпеки, схарактеризовано організаційно-педагогічні умови реалізації системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців із пожежної безпеки та уточнено компоненти, критерії й показники рівнів управління якістю підготовки цих фахівців. Розроблено методичні рекомендації щодо управління якістю підготовки майбутніх фахівців із пожежної безпеки, що можуть прислужитися не лише у профільних, але й інших вищих навчальних закладах.

481. Россоха М. Ю. Управління процесом професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 26.05.2015 / М. Ю. Россоха ; наук. керівник О. П. Савченко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 298 с.

Россоха М. Ю. Управління процесом професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / М. Ю. Россоха ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі підвищення ефективності управління процесом професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти.

Здійснено теоретичний огляд наукової вітчизняної й зарубіжної літератури з окресленої проблеми, проаналізовано основні підходи до трактування понять «менеджмент», «освітній менеджмент», «педагогічний менеджмент», «управління». Схарактеризовано сутність менеджера сфери освіти як суб'єкта управління, функції якого визначаються ієрархією освітньої сфери.

Обґрунтовано комплексний критерій ефективності управління процесом професійної підготовки як рівень сформованості управлінської компетентності майбутнього менеджера сфери освіти. Визначено сутність управлінської компетентності і проведено оцінювання рівня її сформованості.

Визначено, що процес професійної підготовки майбутніх фахівців є складним і багатокомпонентним утворенням, що об'єднує в цілісну систему окремі процеси.

Розроблено модель системи управління процесом професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти, здійснено діагностику й оцінювання її ефективності, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

482. Рябокінь С. І. Моніторинг якості виховного процесу у педагогічному коледжі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 27.03.2014 / С. І. Рябокінь ; наук. керівник А. А. Харківська ; Українська інж.-пед. акад. – Харків, 2014. – 292 с.

Рябокінь С. І. Моніторинг якості виховного процесу у педагогічному коледжі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / С. І. Рябокінь ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено проблемі моніторингу якості виховного процесу в педагогічному коледжі в галузі управління освітою. Виконано аналітичний огляд наукових джерел із теорії й методики управління освітою для з'ясування стану забезпечення якості виховного процесу в педагогічному коледжі. З'ясовано сутність та особливості механізму управління якістю виховного процесу в педагогічному коледжі. Визначено критерії, показники й рівні моніторингу якості виховного процесу в педагогічному коледжі. Обґрунтована та експериментально перевірена ефективність системи моніторингу якості виховного процесу в педагогічному коледжі в галузі управління освітою.

483. Стемковська Я. Є. Розвиток організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 24.12.2014 / Я. Є.

Стемковська ; наук. керівник Л. М. Калініна ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ, 2014. – 270 с.

Стемковська Я. Є. Розвиток організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Я. Є. Стемковська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячене проблемі управління розвитком організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю. Проаналізовано методологічні та концептуальні основи досліджуваної проблеми.

У дисертації визначено сутність і сучасний стан розробки проблеми управління розвитком організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю у педагогічній теорії і практиці. Наведено специфічні особливості педагогічного колективу школи художньо-естетичного профілю. Визначено сутність поняття «організаційна культура вчителів школи художньо-естетичного профілю». Виокремлено складові й елементи організаційної культури вчителів, розроблено типологію організаційної культури школи. Представлено систему науково-методичної роботи Миколаївської спеціалізованої школи «Академія дитячої творчості». На основі аналізу наукової літератури обґрунтовано педагогічні умови розвитку організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю.

Науково обґрунтовано модель управління розвитком організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю, експериментально перевірено її ефективність на основі діагностичного й науково-методичного забезпечення.

484. Хоменко І. М. Управління розвитком контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 30.11.2016 / І. М. Хоменко ; наук. керівник В. П. Шпак ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 221 с.

Хоменко І. М. Управління розвитком контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / І. М. Хоменко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації конкретизовано категоріальний апарат дослідження і розкрито наукові погляди вчених на проблему управління розвитком контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання. Визначено структуру цієї компетентності, критерії і показники рівнів її розвитку, а також змодельовано процес управління її розвитком.

Обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови управління розвитком контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання. Розроблено і впроваджено в освітній процес профільних вищих навчальних закладів автоматизовану комп'ютерну програму для контролю

за якістю професійної підготовки студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт».

485. Чала А. Г. Управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 : захищена 24.12.2014 / А. Г. Чала ; наук. керівник А. І. Чаговець ; Харківська гуманіт.-пед. акад. – Харків, 2014. – 400 с.

Чала А. Г. Управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / А. Г. Чала ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена проблемі підвищення ефективності управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Розкрито сутність і структуру мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Схарактеризовано теоретико-методологічні підходи до дослідження проблеми управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Обгрунтовано основні вимоги, визначено критерії та показники рівнів ефективного управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Розроблено і науково обгрунтовано модель системи управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів та експериментально перевірено її ефективність.

13.00.07 «Теорія і методика виховання»

Докторські дисертації

486. Кучай Т. П. Система професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Японії до морально-етичного виховання учнів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.07 : захищена 27.05.2015 / Т. П. Кучай ; наук. керівник Н. Г. Ничкало ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 639 с.

Кучай Т. П. Система професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Японії до морально-етичного виховання учнів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Т. П. Кучай ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 40 с.

Анотація

У дисертації досліджено особливості розвитку професійної підготовки вчителів початкових класів до морально-етичного виховання учнів в університетах Японії. На основі вивчення наукових джерел, законодавчих і нормативно-правових документів Японії і України, а також документів міжнародних організацій розкрито основні напрями модернізації освіти Японії на початку XXI століття, схарактеризовано інноваційні підходи до професійного розвитку вчителя

початкової школи, присвоєння кваліфікації вчителя, його сертифікації та підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти Японії; висвітлено значення національних традицій у морально-етичному вихованні учнів; виявлено особливості взаємодії сім'ї і школи та естетизації навчального середовища; проаналізовано японську модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до морально-етичного виховання учнів в умовах світових глобалізаційних та інтеграційних процесів; обгрунтовано концептуальні засади модернізації підготовки вчителя початкових класів в Україні з урахуванням прогресивних ідей японського досвіду; виявлено подібні тенденції розвитку освіти в досліджуваних країнах.

21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності»

Кандидатські дисертації

487. Гончарова К. Г. Оцінювання рівня ділової репутації топ-менеджменту як індикатора системи економічної безпеки банку : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 08.12.2016 / К. Г. Гончарова ; наук. керівник О. В. Черевко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 298 с.

Гончарова К. Г. Оцінювання рівня ділової репутації топ-менеджменту як індикатора системи економічної безпеки банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / К. Г. Гончарова ; наук. керівник О. В. Черевко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено вдосконаленню й розвитку науково-методичних положень, наданню практичних рекомендацій щодо оцінювання рівня ділової репутації топ-менеджменту як індикатора системи економічної безпеки банку.

Схарактеризовано економічну природу, сутність і зміст поняття «ділова репутація». Уточнено категорійний апарат, що стосується сутнісно-змістового наповнення термінів «ділова репутація», «економічна безпека». Запропоновано власні визначення згаданих категорій. Розвинено структурний склад системи економічної безпеки банку, який сформовано з таких елементів: організаційної безпеки; фінансової безпеки; інформаційної безпеки; юридично-правової безпеки; репутаційної безпеки. Удосконалено організаційно-економічні засади функціонування системи економічної безпеки банку через формування й використання акомодативної моделі системи економічної безпеки. Поглиблено теоретичні положення стосовно оцінювання рівня ділової репутації вищого керівництва банку, що доповнені розширеним переліком зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на формування ділової репутації топ-менеджменту банку. Описано життєвий цикл ділової репутації вищого керівництва банку, що складається з таких етапів: формування ділової репутації; розвиток ділової репутації; оцінювання ділової репутації; коригування ділової репутації. Оптимізовано науково-методичні положення щодо функціонування системи економічної безпеки в контексті забезпечення комплаєнс банку, що передбачають

у межах аналізу комплаєнс-ризиків системи економічної безпеки використання системного каталогу комплаєнс-ризиків. Модернізовано комплексний підхід до оцінювання ділової репутації топ-менеджменту банку, що передбачає групування критеріїв оцінювання як українського законодавства, так і міжнародних вимог до ділової репутації банків; використання чотирьох видів анкет, що заповнюються залежно від посади, яку обіймає особа, або ж тієї, на яку претендує.

488. Дмитренко В. І. Вплив державного регулювання на систему економічної безпеки будівельних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 11.03.2016 / В. І. Дмитренко ; наук. керівник В. О. Черевко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 180 с.

Дмитренко В. І. Вплив державного регулювання на систему економічної безпеки будівельних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / В. І. Дмитренко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Запропоновано комплексний методичний підхід до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельного підприємства під впливом державного регулювання, що передбачає отримання узагальнюючого показника, базисом розрахунку якого є значення параметрів, які характеризують відповідний вплив на стан системи економічної безпеки будівельного підприємства, рівень фінансової безпеки та стан інформаційної прозорості їхньої діяльності, що надає можливість оптимізувати важелі державного впливу з метою зміцнення економічної безпеки будівельних підприємств. Удосконалено систему економічної безпеки будівельного підприємства за умов впливу на неї державного регулювання, яка, порівняно з усталеними, об'єднує функціональні складові системи економічної безпеки та елементи механізму державного регулювання, що надає можливість визначити вплив основних важелів державного регулювання на систему економічної безпеки будівельного підприємства.

Удосконалена сукупність функціональних складових системи економічної безпеки будівельних підприємств, яка, на відміну від наявних, включає такі, як фінансова, правова, технологічна, кадрова, майнова, інформаційна, інтерфейсна, що надає можливість оптимально враховувати специфіку діяльності будівельних підприємств.

489. Дмитрова О. С. Моніторинг корупційних загроз в системі економічної безпеки банківських установ : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 07.12.2016 / О. С. Дмитрова ; наук. керівник О. В. Черевко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 242 с.

Дмитрова О. С. Моніторинг корупційних загроз в системі економічної безпеки банківських установ : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / О. С. Дмитрова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено вдосконаленню науково-методичних положень, формуванню практичних рекомендацій щодо моніторингу корупційних загроз у системі економічної безпеки банківських установ.

Розвинено категорійний апарат безпекознавства в частині уточнення поняття економічної безпеки банку. Удосконалено моніторинг банківської діяльності, що передбачає поетапне формування системи моніторингу під час управління корупційними загрозами в системі економічної безпеки. Набули подальшого розвитку науково-методичні положення щодо діагностики й роботи з корупційними загрозами через використання економіко-математичного апарату. Поглиблено теоретико-методичні засади для оцінювання рівня корупційних загроз у банківському секторі, що передбачають конкретизацію всіх ланок банківської діяльності, у роботі яких можливі вияви корупції (кредитні операції, операції клієнтів із цінними паперами, казначейські операції, управління персоналом). Запропоновано вдосконалений процесний підхід до формування системи забезпечення економічної безпеки банківської установи, що передбачає реалізацію сукупності виокремлених етапів. Удосконалено теоретичні основи державного регулювання банківської діяльності та стану економічної безпеки банківських установ. Запропоновано методичний підхід до оцінювання впливу корупційних загроз на систему економічної безпеки банківських установ. Розвинено аналітичний інструментарій формування бази даних подій корупційного ризику, що передбачає розроблення матриці оцінювання корупційного ризику за ймовірністю настання та величиною втрат.

490. Кузнецова А. І. Адаптивна система контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 21.06.2016 / А. І. Кузнецова ; наук. керівник М. П. Денисенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 204 с.

Кузнецова А. І. Адаптивна система контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / А. І. Кузнецова ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

У дисертації запропоновано заходи щодо удосконалення теоретичного і прикладного аспекта формування та впровадження контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки. Удосконалено цілеорієнтований підхід до інформаційного забезпечення функціонування адаптивної системи контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки, який, на відміну від існуючих, передбачає систематизацію джерел інформації за напрямками використання для прийняття управлінських рішень, що дає можливість оперативно ідентифікувати загрози діяльності підприємства.

Доопрацьовано процесний підхід до функціонування адаптивної системи контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки, що на відміну від наявних, передбачає саморегулювання даної системи в залежності від впливу зовнішніх загроз на діяльність зазначених суб'єктів та її відновлення після нейтралізації їх наслідків.

491. Кушнірук А. О. Альтернативний інструментарій оцінки стану системи економічної безпеки будівельних підприємств : дис. ... канд.

екон. наук : 21.04.02 : захищена 08.12.2016 / А. О. Кушнірук ; наук. керівник В. М. Андрієнко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 196 с.

Кушнірук А. О. Альтернативний інструментарій оцінки стану системи економічної безпеки будівельних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / А. О. Кушнірук ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено вдосконаленню теоретико-методичних засад і наданню практичних рекомендацій щодо розроблення альтернативного інструментарію для оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств. Уперше запропоновано методичний підхід до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств, що передбачає розрахунок коефіцієнта економічної безпеки, в основі якого – зіставлення індексів чистого фінансового результату та виробітку з коригуванням на індекс цін на будівельні роботи. Це дає змогу брати до уваги вплив зовнішнього та внутрішнього середовища на стан зазначеної системи. Удосконалено концептуальний підхід до формування системи економічної безпеки будівельного підприємства, що прогнозує трансформацію ресурсів підприємства під впливом внутрішнього й зовнішнього середовища для досягнення високого рівня економічної безпеки, через формулювання мети, завдань, функцій і принципів, виокремлення об'єктів та суб'єктів, а також розроблення інструментарію для оцінювання стану зазначеної системи. Створено матрицю визначення стану системи економічної безпеки будівельних підприємств через зіставлення індексів чистого фінансового результату та виробітку, з огляду на величину чистого фінансового результату в поточному періоді, що сприяє ідентифікації системи за одним із дванадцяти запропонованих станів (нестабільний; спадний; стійкий; вихід із кризи; відносно стійкий; абсолютно стійкий; перехідний; відносно кризовий; критичний; критично-спадний; кризовий; катастрофічний). Доповнено склад функціональних складників економічної безпеки ресурсно-матеріальним і податковим складником, що вможливує врахування особливостей функціонування будівельних підприємств. Удосконалено трактування поняття «альтернативний інструментарій оцінки стану системи економічної безпеки», що витлумачене як співвідношення між індексом чистого фінансового результату та виробітком, скориговане на індекс цін на будівельні роботи.

492. Міненко М. В. Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання службами безпеки охоронних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 21.06.2016 / М. В. Міненко ; наук. керівник М. В. Мігус ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 207 с.

Міненко М. В. Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання службами безпеки охоронних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / М. В. Міненко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Автором розширено класифікацію суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств, в якій додано їх поділ залежно від регламенту відносин та

правової основи функціонування. Оптимізовано методичний підхід до організації аудиту економічної безпеки суб'єктів господарювання. Надано пропозиції щодо удосконалення процесу управління суб'єктами господарювання шляхом залучення служб безпеки охоронних підприємств до процесу забезпечення економічної безпеки.

Введено поняття «механізм забезпечення економічної безпеки службами безпеки охоронних підприємств», метою якого є створення умов, за яких безпека кожного суб'єкта господарювання, що входить до системи корпоративної відповідальності охоронної фірми, є гарантом захисту та реалізації потреб безпеки.

Сформовано «Матрицю управлінських рішень щодо попередження загроз економічній безпеці», яка містить розширений перелік функціональних складових та рівнів загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання. Використання пропонованої матриці дозволить приймати управлінські рішення на різних рівнях та у відповідності до джерел загроз економічній безпеці.

493. Молодецький С. С. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 07.12.2016 / С. С. Молодецький ; наук. керівник І. П. Мігус ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 199 с.

Молодецький С. С. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / С. С. Молодецький ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2016. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено розробленню нових науково-методичних підходів до забезпечення економічної безпеки в умовах рейдерського захоплення.

Уточнено сутність понять «рейдерство» і «загроза»; схарактеризовано та структуровано основні елементи системи діагностики загроз економічній безпеці підприємства в умовах рейдерського захоплення.

Удосконалено концептуальний підхід до модернізації системи діагностики загроз економічній безпеці підприємства в умовах рейдерського захоплення. Уведено поняття «система діагностики загроз економічній безпеці підприємства в умовах рейдерського захоплення», що передбачає розроблення заходів із їх ідентифікації та оцінювання для мінімізації можливих економічних втрат у процесі захисту підприємства від рейдерського захоплення.

Запропоновано методичний підхід до раннього прогнозування ймовірності банкрутства в умовах рейдерського захоплення, що складається з п'яти показників, які охоплюють основні напрями виникнення загроз рейдерства та допомагають виконати ранню діагностику ймовірності банкрутства за умови проведення розрахунків у динаміці.

Доопрацьовано класифікаційні ознаки загроз економічній безпеці підприємств через виокремлення кількох ознак класифікації: «залежно від законності дії щодо рейдерського захоплення» та «залежно від сфери виникнення». Реалізовано групування суб'єктів системи діагностики загроз економічній безпеці підприємства під впливом рейдерського захоплення.

Виокремлено етапи розвитку рейдерства в Україні, уточнено особливості його вчинення з огляду на зміни в законодавстві, а також на політичні та військові дії на Сході України, що призвели до перерозподілу власності через застосування як законних, так і незаконних заходів рейдерського захоплення.

494. Радзіховська Ю. М. Інтерфейсна складова системи економічної безпеки вищих навчальних закладів : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 10.05.2017 / Ю. М. Радзіховська ; наук. керівник О. В. Черевко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 238 с.

Радзіховська Ю. М. Інтерфейсна складова системи економічної безпеки вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / Ю. М. Радзіховська ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2017. – 20 с.

Анотація

Дослідження присвячено поглибленню теоретико-методичних положень щодо вдосконалення теоретико-методичних засад і наданню практичних рекомендацій стосовно оцінювання інтерфейсної безпеки як складової системи економічної безпеки вищих навчальних закладів.

Запропоновано маркетинговий підхід до забезпечення інтерфейсної безпеки вищих навчальних закладів, що передбачає системне розташування інформації на сайті з огляду на інтереси всіх стейкхолдерів і покращує сприйняття результатів діяльності університету для збільшення кількості споживачів освітніх послуг.

Удосконалено набір функціональних складових системи економічної безпеки ВНЗ. Модернізовано класифікацію стейкхолдерів вищого навчального закладу, розподіл яких виконаний залежно від їхньої участі в освітньому процесі на зовнішні та внутрішні.

Розроблено методичний підхід до оцінювання інтерфейсної безпеки, який ґрунтований на діагностиці зручності використання інформації («usability») на сайті навчального закладу кожного з груп стейкхолдерів, відповідно до міжнародного стандарту ISO 9241–11, що дає змогу ідентифікувати загрози системі економічної безпеки ВНЗ.

Запропоновані авторські підходи до з'ясування поняття інтерфейсної безпеки як складової економічної безпеки ВНЗ через формулювання дуалістичної концепції розуміння інтерфейсної безпеки ВНЗ, що дає змогу характеризувати інтерфейсну безпеку ВНЗ із позиції інформаційної безпеки та в контексті взаємодії зі стейкхолдерами ВНЗ через його офіційний сайт.

495. Тищенко В. В. Фінансова стійкість підприємства як результат функціонування його системи економічної безпеки (на прикладі м'ясопереробних підприємств) : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 : захищена 17.11.2015 / В. В. Тищенко ; наук. керівник О. М. Ляшенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 206 с.

Тищенко В. В. Фінансова стійкість підприємства як результат функціонування його системи економічної безпеки (на прикладі м'ясопереробних підприємств) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02 / В. В. Тищенко ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2015. – 20 с.

Анотація

Дисертація присвячена дослідженню фінансової стійкості підприємства як результату функціонування системи його економічної безпеки. У роботі на основі критичного аналізу наукових джерел розглянуто систему економічної безпеки

підприємства, її сутність і структуру; виділено результати функціонування системи економічної безпеки підприємства; обґрунтовано фінансову стійкість підприємства як результат функціонування системи економічної безпеки.

Виділено фактори, що впливають на фінансову стійкість системи економічної безпеки м'ясопереробних підприємств, проведено вибір методів аналізу фінансової стійкості системи економічної безпеки підприємства; сформовано методiku оцінювання фінансової стійкості системи економічної безпеки підприємства.

Вперше обґрунтовано необхідність двоїстого використання концепту «фінансова стійкість» у безпекології, що розглядається у двох аспектах, а саме в якості результату функціонування системи економічної безпеки підприємства, а також як необхідна умова безперервного та результативного функціонування такої системи, що слугує теоретичним підґрунтям для розвитку концептуальних і методичних засад безпекології та вирішення науково-практичних завдань щодо реверсивного відносно фінансової стійкості забезпечення економічної безпеки підприємства.

ГОЛОВИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВЧЕНИХ РАД

Біологічні науки¹

Спеціалізована вчена рада К 73.053.06

Коваленко Станіслав Олександрович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Науковець досліджує індивідуальні психофізичні особливості людини, зокрема питання кардіодинаміки, просторово-часової орієнтації та ін.

Автор понад 180 наукових та методичних публікацій, більше 90 статей, в тому числі 6 патентів на винахід та патенту на корисну модель України, авторського свідоцтва СРСР, 5 авторських свідоцтв на комп'ютерні програми.

Член НМК 1 МОН України з 2017 року. Експерт Національного агентства забезпечення якості вищої освіти з 2019 року.

Заступник (з 2017 р.) та голова (з 2019 р.) спеціалізованої вченої ради К 73.053.06 (біологічні науки) Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

---

¹ Відомості розміщені за абеткою назв галузей знання

Економічні науки

Спеціалізована вчена рада Д 73.053.05

Черевко Олександр Володимирович – доктор економічних наук, професор, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Заслужений економіст України. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

До кола наукових зацікавлень професора належать проблеми детінізації економіки, перспективи якісної трансформації банківського сектору, стратегічні орієнтири регіонального розвитку, управління економічною безпекою на макро- і макрорівнях, раціональна організація систем фінансової, кадрової, інформаційної інтерфейсної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

За результатами дослідницької роботи О. В. Черевка опубліковано близько 170 праць, в т. ч. 12 окремих видань (монографій, навчальних посібників, науково-популярних видань).

Очолює роботу спеціалізованої вченої ради Д 73.053.05 із захисту кандидатських і докторських дисертацій з трьох затребуваних економічних спеціальностей від 2015 р.

Історичні науки²

Спеціалізована вчена рада Д 73.053.01

Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Серед пріоритетної проблематики діяльності науковця – історія ХХ ст., аграрна історія, інтелектуальна власність, краєзнавство, історіографія, методика та методологія наукових досліджень та ін. Ним опубліковано понад 200 наукових та навчально-методичних праць, зокрема 20 окремих видань (12 монографій, 7 навчальних посібників, хрестоматію тощо).

Сергій Валерійович є головою спеціалізованої вченої ради Д 73.053.01 у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького від 2013 року.

---

² Відомості про голів спеціалізованих вчених рад розміщені за абеткою прізвищ

Спеціалізована вчена рада К 73.053.01

Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, професор, дійсний член Української академії історичних наук, директор Науково-дослідного інституту селянства, завідувач кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Відмінник народної освіти УРСР (1991 р.), відмінник освіти України (2001 р.).

Сфера наукових інтересів – аграрна історія України. Автор понад 200 наукових публікацій (монографій, навчальних посібників, статей). Фундатор сучасної української школи дослідників історії сільськогосподарської кооперації.

Голова спеціалізованої вченої ради (2004–2012 рр.) із захисту кандидатських дисертацій при Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького.

Педагогічні науки

Спеціалізована вчена рада Д 73.053.02

Десятов Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, директор ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Заслужений працівник освіти України.

Науковець досліджує проблеми порівняльної педагогіки, розвиток вчителів в зарубіжних країнах, питання неперервної освіти та андрагогіки у країнах ЄС та Україні. Побачили світ понад 200 наукових праць, в тому числі 8 монографій, близько 20 навчально-методичних видань. Учений працює над виданням навчально-методичної та науково-довідкової літератури і наукового редагування.

Успішно функціонує наукова школа професора Т. М. Десятова.

Очолює спеціалізовану вчену раду Д 73.053.07 у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького від 2017 року.

Спеціалізована вчена рада К 73.053.04

Кузьмінський Анатолій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького у 2000–2005, 2007–2014 роках, дійсний член Міжнародної слов'янської академії освіти імені Я. А. Коменського. Заслужений працівник освіти України. Нагороджений орденами «Дружба народів», «За заслуги» III, II, I ступенів.

Науковець досліджує актуальні проблеми історії становлення української школи і розвитку вітчизняної освіти, питання післядипломної педагогічної освіти, проблеми підготовки фахівців і виховання молоді у вищому навчальному закладі системи освіти України в умовах європейської інтеграції.

За результатами досліджень опубліковано понад 400 праць, у тому числі монографії, підручники, навчально-методичні посібники з грифом Міністерства освіти і науки України, статті, інтерв'ю, спогади.

Голова спеціалізованої вченої ради К 73.053.04 (2009–2012) із захисту кандидатських дисертацій при Черкаському національному університеті ім. Богдана Хмельницького.

Спеціалізована вчена рада Д 73.053.04

Шпак Валентина Павлівна – професор кафедри соціальної і корекційної педагогіки, завідувач кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Основний напрям наукової діяльності – становлення і розвиток реабілітаційної педагогіки як галузі педагогічної науки, актуальні питання теорії та практики реабілітаційно-педагогічної діяльності.

Є автором понад 170 наукових праць, монографій, навчальних посібників

Наразі є членом спеціалізованої вченої ради Д 73.053.02 у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, а від 2013 р. – обіймає посаду голови спеціалізованої вченої ради спочатку К 73.053.04, а згодом Д 73.053.04 у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького.

Філологічні науки

Спеціалізована вчена рада К 73.053.07

Мартінова Ганна Іванівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коло її наукових зацікавлень: діалектологія, лінгвогеографія, діалектна лексикологія, фонетика, фонологія, проблеми етно- и глотогенезу, етнолінгвістика. Наслідком дослідницької та педагогічної діяльності стали монографії, навчально-методичні посібники із сучасної української літературної мови (один із них з грифом МОН) та української діалектології, збірники діалектних текстів, статті, електронні ресурси. Пріоритетним напрямом наукової діяльності є вивчення говірок Середньої Наддніпрянщини.

Голова спеціалізованої вченої ради К 73.053.07 у Черкаському національному університету імені Богдана Хмельницького від 2016 року, член спеціалізованої вченої ради Д 26.173.01 в Інституті української мови НАН України.

Спеціалізована вчена рада Д 73.053.03

Поліщук Володимир Трохимович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького від 2005 до 2007 року, директор Черкаського наукового центру шевченкознавчих досліджень. Заслужений працівник освіти України.

Основний вектор наукових зацікавлень Володимира Трохимовича – літературна Черкащина. Його перу належать близько 500 публікацій у різних періодичних виданнях України та зарубіжжя, а також понад 20 книг, серед яких 5 монографій та понад 10 збірників наукових праць. Він – один з авторів академічної «Історії української літератури ХХ століття», шеститомної Шевченківської енциклопедії.

Голова спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій К 73.053.03 у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького від 2014 року.

**СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ВЧЕНІ РАДИ ЧЕРКАСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО³**

Історичні науки

Склад спеціалізованої вченої ради К 73.053.01

2004 рік

Голова ради:

1. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови:

2. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Корновенко Сергій Валерійович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
5. Горбик В'ячеслав Олександрович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України; спеціальність 07.00.01;
6. Гуржій Олександр Іванович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
7. Земзюліна Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
8. Коцур Віктор Петрович – доктор історичних наук, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, спеціальність 07.00.01;
9. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
10. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;

---

³ Відомості про склад спеціалізованих вчених рад розміщені в хронологічному порядку їх створення

11. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
12. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2005–2006 рр.

Голова ради:

1. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови:

2. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Корновенко Сергій Валерійович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

4. Члени ради:

5. Боєчко Владислав Федорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
6. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
7. Гуржій Олександр Іванович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
8. Земзюліна Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
9. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;
10. Лисенко Олександр Євгенович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
11. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;

12. Мельниченко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
14. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
15. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
16. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2007 рік

Голова ради:

1. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови:

2. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Корновенко Сергій Валерійович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

4. Члени ради:

5. Боєчко Владислав Федорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
6. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
7. Гуржій Олександр Іванович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
8. Земзюліна Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
9. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;

10. Лисенко Олександр Євгенович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
11. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
12. Мельниченко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
14. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
15. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
16. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
17. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2008–2009 рр.

Голова ради:

1. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови:

2. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01

Вчений секретар:

3. Корновенко Сергій Валерійович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Боєчко Владислав Федорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
5. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;

6. Гуржій Олександр Іванович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
7. Земзюліна Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
8. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
9. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;
10. Лисенко Олександр Євгенович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
11. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
12. Мельниченко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
14. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
15. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
16. Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
17. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
18. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2010 рік

Голова ради:

1. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови:

2. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Корновенко Сергій Валерійович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Боєчко Владислав Федорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
5. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
6. Гуржій Олександр Іванович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
7. Земзюліна Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
8. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
9. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;
10. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
11. Мельниченко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
12. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
13. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
14. Орлик Василь Михайлович – доктор історичних наук, Кіровоградський національний технічний університет, спеціальність 07.00.06;
15. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
16. Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;

17. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
18. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2011–2012 рр.

Голова ради:

1. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Заступник голови:

2. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01

Вчений секретар:

3. Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Босчко Владислав Федорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
5. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
6. Гуржій Олександр Іванович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
7. Земзюліна Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
8. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
9. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;
10. Лисенко Олександр Євгенович – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
11. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;

12. Мельниченко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
14. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
15. Михайлюк Олександр Володимирович – доктор історичних наук, Національна металургійна академія України, спеціальність 07.00.02;
16. Орлик Василь Михайлович – доктор історичних наук, Кіровоградський національний технічний університет, спеціальність 07.00.06;
17. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
18. Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
19. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
20. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2013–2014 рр.

Голова ради:

1. Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02

Заступник голови:

2. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Земзюліна Наталія Іванівна – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;

5. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
6. Драч Оксана Олександрівна – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
7. Іващенко Віктор Анатолійович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
8. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
9. Кіреєва Вікторія Олександрівна – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
10. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;
11. Марченко Олексій Васильович – доктор філософських наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
12. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Мельниченко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
14. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
15. Мойсієнко Василь Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
16. Михайлюк Олександр Володимирович – доктор історичних наук, Національна металургійна академія України, спеціальність 07.00.02;
17. Овчаренко Олександр Ілліч – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
18. Перехрест Олександр Григорович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
19. Тараненко Олег Миколайович – кандидат історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;

20. Тельвак Віталій Васильович – доктор історичних наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, спеціальність 07.00.06;
21. Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
22. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
23. Шамрай Микола Григорович* – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Склад спеціалізованої вченої ради Д 73.053.01

2015–2016 рр.

Голова ради:

1. Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02.

Заступник голови:

2. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Земзюліна Наталія Іванівна – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
5. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
6. Драч Оксана Олександрівна – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
7. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
8. Коріненко Павло Степанович – доктор історичних наук, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, спеціальність 07.00.01;

9. Марченко Олексій Васильович – доктор філософських наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
10. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
11. Мовчан Ольга Миколаївна – доктор історичних наук, Інститут історії України НАН України, спеціальність 07.00.01;
12. Михайлюк Олександр Володимирович – доктор історичних наук, Національна металургійна академія України, спеціальність 07.00.02;
13. Перехрест Олександр Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
14. Присяжнюк Юрій Петрович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
15. Сінкевич Євген Григорович – доктор історичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, спеціальність 07.00.06;
16. Тельвак Віталій Васильович – доктор історичних наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, спеціальність 07.00.06;
17. Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
18. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
19. Шамрай Микола Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2017–2019 рр.

Голова ради:

1. Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02.

Заступник голови:

2. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Земзюліна Наталія Іванівна – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Боєчко Владислав Федорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
5. Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;
6. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
7. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
8. Кирилюк Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
9. Коломієць Олена Германівна – доктор філософських наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02
10. Лазуренко Валентин Миколайович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01
11. Марченко Олексій Васильович – доктор філософських наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
12. Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
13. Михайлюк Олександр Володимирович – доктор історичних наук, Національна металургійна академія України, спеціальність 07.00.02;
14. Перехрест Олександр Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
15. Присяжнюк Юрій Петрович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
16. Священко Зінаїда Василівна – доктор історичних наук, Уманський державний університет імені Павла Тичини, спеціальність 07.00.02;
17. Сінкевич Євген Григорович – доктор історичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, спеціальність 07.00.06;

18. Тельвак Віталій Васильович – доктор історичних наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, спеціальність 07.00.06;
19. Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
20. Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

2020 рік

Голова ради:

1. Корновенко Сергій Валерійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02.

Заступник голови:

2. Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Вчений секретар:

3. Земзюліна Наталія Іванівна – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Члени ради:

4. Боєчко Владислав Федорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
5. Гоцуляк Віктор Володимирович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
6. Капустян Ганна Тимофіївна – доктор історичних наук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, спеціальність 07.00.06;
7. Кирилюк Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
8. Коломієць Олена Германівна – доктор філософських наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
9. Лазуренко Валентин Миколайович – доктор історичних наук, Черкаський державний технологічний університет, спеціальність 07.00.01;

- 10.Марченко Олексій Васильович – доктор філософських наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.02;
- 11.Масненко Віталій Васильович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
- 12.Михайлюк Олександр Володимирович – доктор історичних наук, Національна металургійна академія України, спеціальність 07.00.02;
- 13.Перехрест Олександр Григорович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
- 14.Присяжнюк Юрій Петрович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.06;
- 15.Священко Зінаїда Василівна – доктор історичних наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, спеціальність 07.00.02;
- 16.Сінкевич Євген Григорович – доктор історичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, спеціальність 07.00.06;
- 17.Степанчук Юрій Степанович – доктор історичних наук, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, спеціальність 07.00.06;
- 18.Стрільчук Людмила Василівна – доктор історичних наук, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, спеціальність 07.00.02;
- 19.Тельвак Віталій Васильович – доктор історичних наук, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, спеціальність 07.00.06;
- 20.Фареній Ігор Анатолійович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01;
- 21.Чабан Анатолій Юзефович – доктор історичних наук, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 07.00.01.

Педагогічні науки

Склад спеціалізованої вченої ради К 73.053.02

2008–2010 рр.

Голова ради:

Кузьмінський Анатолій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, ректор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Заступник голови:

1. Тарасенкова Ніна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, проректор, спеціальність 13.00.02.

Вчений секретар:

2. Савченко Олена Павлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Члени ради:

3. Акуленко Ірина Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
4. Біда Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
5. Гусак Андрій Михайлович – доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
6. Демченко Олександр Григорович – кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
7. Десятов Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, Міністерство освіти і науки України, директор департаменту професійно-технічної освіти, спеціальність 13.00.04;
8. Крилова Тетяна Вячеславівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
9. Мальований Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент АПН України Президія АПН України, вчений секретар відділу, спеціальність 13.00.02;

10. Моторіна Валентина Григорівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, спеціальність 13.00.02;
11. Нічуговська Лілія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Полтавський університет споживчої кооперації України, Центральна спілка споживчих товариств, УКООПСПЛКА, спеціальність 13.00.04;
12. Прокопенко Людмила Ісаківна – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
13. Скафа Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
14. Семеног Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, МОН України, спеціальність 13.00.04;
15. Соловійов Володимир Миколайович – доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
16. Стеблянко Павло Олексійович – доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02.

Склад спеціалізованої вченої ради Д 73.053.02

2010–2012 рр.

Голова ради:

1. Кузьмінський Анатолій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, ректор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04, 13.00.02.

Заступник голови:

2. Тарасенкова Ніна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02, 13.00.04.

Вчений секретар:

3. Савченко Олена Павлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Члени ради:

4. Біда Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
5. Градовський Анатолій Володимирович – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
6. Десятков Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
7. Калініченко Надія Андріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної освіти імені Василя Сухомлинського», спеціальність 13.00.01;
8. Кондрашова Лідія Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
9. Крилова Тетяна Вячеславівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Дніпродзержинський державний технічний університет, спеціальність 13.00.02;
10. Нічуговська Лілія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Полтавський університет економіки і торгівлі, спеціальність 13.00.04;
11. Остапенко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
12. Симоненко Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
13. Соловійов Володимир Миколайович – доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
14. Стебляк Павло Олексійович – доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри, Дніпродзержинський державний технічний університет, спеціальність 13.00.02;
15. Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

2017–2019 рр.

Голова ради:

1. Десятков Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, директор інституту, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Заступник голови:

2. Вовк Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Вчений секретар:

3. Симоненко Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Члени ради:

4. Авшенюк Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, спеціальність 13.00.01;
5. Акуленко Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
6. Гнезділова Кіра Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
7. Данилюк Сергій Семенович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
8. Добрянський Ігор Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор кафедри, директор інституту, Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету, спеціальність 13.00.01;
9. Кондрашова Лідія Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
10. Крилова Тетяна В'ячеславівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Дніпровський державний технічний університет, спеціальність 13.00.02;
11. Лещинський Олександр Петрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
12. Лодатко Євген Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
13. Ляшенко Юрій Олексійович – доктор фізико-математичних наук, доцент, директор інституту, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
14. Нічуговська Лілія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, спеціальність 13.00.04;

15. Остапенко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
16. Скворцова Світлана Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, ДЗ «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського», спеціальність 13.00.02;
17. Стеблянко Павло Олексійович – доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри, Дніпровський державний технічний університет, спеціальність 13.00.04;
18. Тарасенкова Ніна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
19. Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

2020–2021 рр.

Голова ради:

1. Десятов Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, директор інституту, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Заступник голови:

2. Вовк Олена Іванівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Вчений секретар:

3. Симоненко Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Члени ради:

4. Авшенюк Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, спеціальність 13.00.01;
5. Акуленко Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
6. Гнезділова Кіра Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;

7. Данилюк Сергій Семенович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
8. Кондрашова Лідія Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
9. Лещинський Олександр Петрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
10. Ляшенко Юрій Олексійович, доктор фізико-математичних наук, доцент, директор інституту, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
11. Ніколаєску Інна Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
12. Нічуговська Лілія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, спеціальність 13.00.04;
13. Скворцова Світлана Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, ДЗ «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського», спеціальність 13.00.02;
14. Тарасенкова Ніна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
15. Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Склад спеціалізованої вченої ради К 73.053.04

2013–2014 рр.

1. Голова ради:

Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 13.00.01.

Заступник голови:

2. Десятов Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Вчений секретар:

3. Михальчук Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Члени ради:

4. Андріяко Юрій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.03.02;
5. Артющенко Андрій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.07;
6. Гаєвська Лариса Анатоліївна – доктор наук з державного управління, доцент, заступник начальника управління, Національна академія державного управління при Президенті України, спеціальність 25.00.01;
7. Гребеник Тетяна Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, директор, Політехнічний технікум Конотопського інституту, Сумський державний університет, спеціальність 13.00.06;
8. Іщенко Микола Павлович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 09.00.02;
9. Калініна Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії, Інститут педагогіки НАПН України, спеціальність 13.00.06;
10. Касьянова Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України, спеціальність 13.00.06;
11. Кондрашова Лідія Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;
12. Остапенко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;
13. Савченко Олена Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, директор інституту, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01;
14. Харківська Алла Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-правова академія», спеціальність 13.00.01;

15.Чепурна Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор, Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, спеціальність 13.00.01.

Склад спеціалізованої вченої ради Д 73.053.04

2015–2018 рр.

Голова ради:

1. Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Заступник голови:

2. Десятов Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, директор ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Вчений секретар:

3. Михальчук Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Члени ради:

4. Акуленко Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;

5. Артюшенко Андрій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.07;

6. Боднар Оксана Степанівна – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, спеціальність 13.00.06;

7. Гаєвська Лариса Анатоліївна – доктор наук з державного управління, доцент, заступник начальника управління, Національна академія державного управління при Президенті України, спеціальність 25.00.01;

8. Гнезділова Кіра Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;

9. Данилюк Сергій Семенович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;

10. Запорожець Тетяна Василівна – доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 01.04.07;

11. Калініна Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії, Інститут педагогіки НАПН України, спеціальність 13.00.06;

12. Кондрашова Лідія Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;

13. Кучерявий Андрій Олександрович – доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки, Центр воєнно-стратегічних досліджень, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, спеціальність 13.00.04;

14. Остапенко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;

15. Пастовенський Олександр Вікторович – доктор педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи, Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти Житомирської обласної ради, спеціальність 13.00.01;

16. Приходько Валентин Миколайович – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, спеціальність 13.00.06;

17. Симоненко Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

2019–2021 рр.

Голова ради:

1. Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Заступник голови:

2. Десятов Тимофій Михайлович – доктор педагогічних наук, професор, директор ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.01.

Вчений секретар:

3. Михальчук Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Члени ради:

4. Акуленко Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;

5. Артюшенко Андрій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.07;

6. Борова Тетяна Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, спеціальність 13.00.06.

7. Гаєвська Лариса Анатоліївна, доктор наук з державного управління, доцент, заступник начальника управління – начальник відділу, Національна академія державного управління при Президентові України, спеціальність 25.00.01;

8. Гнезділова Кіра Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;

9. Данилюк Сергій Семенович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;

10. Калініна Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії, Інститут педагогіки НАПН України, спеціальність 13.00.06;

11. Кондрашова Лідія Валентинівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04;

12. Кучерявий Андрій Олександрович – доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, спеціальність 13.00.04;

13. Кукуленко-Лук'янець Інна Володимирівна – доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 19.00.01;

14. Мартинець Лілія Асхатівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Донецький національний університет імені Василя Стуса, спеціальність 13.00.06;

15. Остапенко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.02;

16. Приходько Валентин Миколайович – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри, Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», спеціальність 13.00.06.

17. Симоненко Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 13.00.04.

Філологічні науки

Склад спеціалізованої вченої ради Д 73.053.03

2014 рік

Голова ради:

1. Поліщук Володимир Трохимович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Заступник голови:

2. Кавун Лідія Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Вчений секретар:

3. Вертипорох Оксана Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Члени ради:

4. Бернадська Ніна Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 10.01.01;

5. Градовський Анатолій Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

6. Киченко Олександр Семенович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

7. Кіраль Сидір Степанович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет біоресурсів і природокористування України, спеціальність 10.01.01;

8. Коваленко Валентина Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

9. Корпанюк Микола Павлович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

10. Кошова Інна Олексіївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

11. Мазоха Галина Степанівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

12. Мірошник Ольга Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;
13. Наєнко Михайло Кузьмович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 10.01.01;
14. Пахаренко Василь Іванович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;
15. Ромащенко Людмила Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;
16. Скорина Людмила Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;
17. Ярмоленко Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

2015 рік

Голова ради:

1. Поліщук Володимир Трохимович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Заступник голови:

2. Пахаренко Василь Іванович – доктор філологічних наук, професор, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Вчений секретар:

3. Вертипорох Оксана Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Члени ради:

1. Бернадська Ніна Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 10.01.01;
2. Градовський Анатолій Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність, спеціальність 10.01.01;
3. Кавун Лідія Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;
4. Калько Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

5. Киченко Олександр Семенович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедр Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

6. Кіраль Сидір Степанович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет біоресурсів і природокористування України, спеціальність 10.01.01;

7. Колісник Юрій Вікторович – доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

8. Корпанюк Микола Павлович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

9. Мазоха Галина Степанівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

11. Наєнко Михайло Кузьмович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 10.01.01;

12. Ромащенко Людмила Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

13. Ярмоленко Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, професор, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

2016 рік

Голова ради:

1. Полішук Володимир Трохимович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Заступник голови:

2. Пахаренко Василь Іванович – доктор філологічних наук, професор, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Вчений секретар:

3. Вертипорох Оксана Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Члени ради:

4. Бернадська Ніна Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса

Шевченка, спеціальність 10.01.01;

5. Кавун Лідія Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

6. Калько Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

7. Киченко Олександр Семенович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

8. Кіраль Сидір Степанович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет біоресурсів і природокористування України, спеціальність 10.01.01;

9. Колісник Юрій Вікторович – доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

10. Корпанюк Микола Павлович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

11. Мазоха Галина Степанівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

12. Наєнко Михайло Кузьмович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 10.01.01;

13. Ромащенко Людмила Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

14. 16 Шитик Людмила Володимирівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

15. Ярмоленко Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

2019 рік

Голова ради:

1. Поліщук Володимир Трохимович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Заступник голови:

2. Пахаренко Василь Іванович – доктор філологічних наук, професор, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана

Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Вчений секретар:

3. Вертипорох Оксана Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Члени ради:

4. Гольник Оксана Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка, спеціальність 10.01.01;

5. Зварич Василь Захарович, .філол.н., доцент, доцент кафедри, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, спеціальність 10.01.01;

6. Кавун Лідія Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

7. Киченко Олександр Семенович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедр Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

8. Кіраль Сидір Степанович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет біоресурсів і природокористування України, спеціальність 10.01.01;

9. Корпанюк Микола Павлович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

10. Кошова Інна Олексіївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

11. Мазоха Галина Степанівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», спеціальність 10.01.01;

12. Мірошник Ольга Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

13. Наєнко Михайло Кузьмович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 10.01.01;

14. Ромащенко Людмила Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

15. Скорина Людмила Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01;

16. Ярмоленко Наталія Миколаївна – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 10.01.01.

Економічні науки

Склад спеціалізованої вченої ради К 73.053.05

2015-2017рр.

Голова ради:

1. Черевко Олександр Володимирович – доктор економічних наук, професор, в.о. ректора, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05.

Заступник голови:

2. Мігус Ірина Петрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 21.04.02.

Вчений секретар:

3. Андрусяк Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 21.04.02.

Члени ради:

4. Богуславська Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський інститут банківської справи університету банківської справи НБУ України, спеціальність 08.00.05;

5. Гнилицька Лариса Володимирівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, спеціальність 21.04.02;

6. Дроботова Марина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05;

7. Завізна Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри, Чернігівський національний технологічний університет, спеціальність 08.00.05;

8. Зачосова Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри, ПВНЗ «Східноєвропейський університет економіки і менеджменту», спеціальність 21.04.02;

9. Кирилюк Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05;

10. Кукурудза Іван Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 21.04.02;

11. Пасека Станіслава Раймондівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05;

12. Прощаликіна Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05;
13. Соловійов Володимир Миколайович – доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 21.04.02;
14. Тулуб (Герасименко) Олена Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 21.04.02;
15. Чирва Ольга Григорівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, спеціальність 21.04.02;
16. Шпильова Віра Олексіївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет» 08.00.05.

Склад спеціалізованої вченої ради Д 73.053.05

2017–2020 рр.

Голова ради:

1. Черевко Олександр Володимирович – доктор економічних наук, професор, ректор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05.

Заступник голови:

2. Кирилюк Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.01.

Вчений секретар:

3. Андрусяк Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, директор центру, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.03.

Члени ради:

4. Вуйченко Марина Анатоліївна – доктор економічних наук, доцент, професор відділу, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.03;
5. Голубка Степан Михайлович – доктор економічних наук, доцент, головний спеціаліст, Міністерство фінансів України, спеціальність 08.00.01;
6. Єфіменко Надія Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.03;

7. Кібальник Любов Олександрівна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.01;
8. Кукурудза Іван Іванович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.01;
9. Колодій Сергій Юрійович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри, ДВНЗ «Університет банківської справи», спеціальність 08.00.03;
10. Краус Наталія Миколаївна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри, ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», спеціальність 08.00.01;
11. Мельниченко Олександр Віталійович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.03;
12. Мудрак Руслан Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Уманський національний університет садівництва, спеціальність 08.00.03;
13. Назаренко Сергій Анатолійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.01;
14. Пасека Станіслава Раймондівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05;
15. Прямухіна Наталія Валентинівна – доктор економічних наук, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05;
16. Шпак Любов Олександрівна – доктор економічних наук, доцент, ректор, ВНЗ «Східноєвропейський університет економіки і менеджменту», спеціальність 08.00.05;
17. Шпильова Віра Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет», спеціальність 08.00.05;
18. Яценко Володимир Микитович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.03;
19. Яценко Олександр Володимирович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 08.00.05.

Біологічні науки

Склад спеціалізованої вченої ради К 73.053.06

2016–2018 рр.

Голова ради:

1. Лизогуб Володимир Сергійович, доктор біологічних наук, професор, директор НДІ, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

Заступник голови:

2. Коваленко Станіслав Олександрович, д.б.н., професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

Вчений секретар:

3. Кудій Людмила Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

Члени ради:

4. Богдановська Надія Василівна – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри, ДВНЗ «Запорізький національний університет», спеціальність 03.00.13;

5. Боєчко Федір Федорович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;

6. Запорожець Тетяна Василівна – доктор фізико-математичних наук, доцент, директор ННЦ, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;

7. Зима Ігор Григорович – доктор біологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 03.00.13;

8. Ілюха Лідія Михайлівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;

9. Ільїн Володимир Миколайович – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет фізичного виховання і спорту, спеціальність 03.00.13;

10. Коробейніков Георгій Валерійович – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет фізичного виховання і спорту, спеціальність 03.00.13;

11. Куценко Тетяна Василівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 03.00.13;

12. Мінаєв Борис Пилипович – доктор хімічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
13. Харченко Дмитро Миколайович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
14. Хоменко Сергій Миколайович – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
15. Юхименко Ліля Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

2019–2021 рр.

Голова ради:

1. Коваленко Станіслав Олександрович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

Заступник голови:

2. Лизогуб Володимир Сергійович – доктор біологічних наук, професор, директор НДІ, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

Вчений секретар:

3. Кудій Людмила Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

Члени ради:

4. Боєчко Федір Федорович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
5. Запорожець Тетяна Василівна – доктор фізико-математичних наук, професор, директор ННЦ, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
6. Зима Ігор Григорович – доктор біологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник ННЦ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 03.00.13;
7. Ілюха Лідія Михайлівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
8. Ільїн Володимир Миколайович – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри, Національний університет фізичного виховання і спорту, спеціальність 03.00.13;

9. Коробейніков Георгій Валерійович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри, Національний університет фізичного виховання і спорту, спеціальність 03.00.13;
10. Куценко Тетяна Василівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, спеціальність 03.00.13;
11. Мінаєв Борис Пилипович – доктор хімічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
12. Рибалко Алевтина Володимирівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
13. Струтинський Руслан Борисович – доктор біологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця, спеціальність 03.00.13;
14. Харченко Дмитро Миколайович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13;
15. Хоменко Сергій Миколайович – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, спеціальність 03.00.13.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК ДИСЕРТАНТІВ, НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ, РЕДАКТОРІВ ТА КОНСУЛЬТАНТІВ

- Абразумова О. М. – 20
Акуленко І. А. – 169, 181
Алфімов В. М. – 207, 276
Амброзяк О. В. – 177
Андрєєв В. М. – 116, 118
Андрієнко В. М. – 300
Андріяко Т. Ю. – 217
Андрусяк Н. О. – 125
Анісімов М. В. – 196
Антонець А. В. – 217
Апончук Л. С. – 7
Армаш Т. С. – 177
Архипенко В. О. – 284
Архипова С. П. – 197, 250, 274
Атаманчук Ю. М. – 218
Афанасьєва О. С. – 218
Ачкан В. В. – 170
- Бабенко Л. В. – 264
Бабенко М. О. – 162
Базильчук Л. В. – 219, 264
Балицька А. А. – 254
Бармак М. В. – 23
Бас С. В. – 178
Башавець Н. А. – 197
Бєвз В. Г. – 170, 172, 174
Бєзлюдний О. І. – 157
Бєзносюк О. О. – 257
Бєльмаз Я. М. – 163
Бєрберфїш М. В. – 131
Бєреза Л. О. – 219
Бєрестовий А. І. – 20, 21
Бєх І. Д. – 211
Бєлікова І. В. – 284
Бєльчєв П. В. – 246, 288
Биченко С. М. – 21
Бїда А. П. – 162, 167, 168, 212, 221, 229, 230
Бїдюк Н. М. – 260
Бїлик Н. І. – 275
Бїлик О. А. – 22
Бїлоконєнко А. І. – 148
Бїлоконний С. П. – 220
Бїлоус П. В. – 135, 145
Бїляцька В. П. – 137
Бїрюк Л. Я. – 198
Благїнін В. М. – 169
- Бобилєв Д. Є. – 179
Богатирьова І. М. – 179
Боечко В. Ф. – 96
Боковня В. М. – 22
Бондар – В. Г. – 221
Бондар В. І. – 198
Бондарєнко О. В. – 222
Бондарєнко О. М. – 222
Бондарук Я. В. – 223
Бондарчук А. О. – 107
Боримський В. В. – 108
Борисєнко М. Ю. – 180
Борисова М. В. – 163
Боркач Є. І. – 199
Бортун К. О. – 149
Босєнко А. І. – 13, 14
Босовський М. В. – 180
Бровко О. О. – 144
Бродюк Ю. М. – 131
Брославський В. Л. – 23
Бужина І. В. – 244
Бузько В. І. – 285
Буравчєнко Р. В. – 23
Бургаз Ю. В. – 99
Бурда М. І. – 175
Бурий С. В. – 285
Буркіна Н. В. – 224
Буркова Л. В. – 199
Бутєнко А. П. – 24
Бутєнко В. Г. – 271
Бушин М. І. – 23, 31, 41, 42, 66, 80, 83, 84, 86, 95, 117
- Вальчук О. І. – 100
Варданян М. В. – 129
Варнавська Л. І. – 224
Василєвич Ю. В. – 24
Василєнко І. О. – 181
Верховцева І. Г. – 25, 97
Виговський М. Ю. – 31
Вихрущ А. В. – 242
Вишневська Є. – 200
Вїйчук Т. І. – 181
Вїнтонїв М. О. – 149, 150, 152
Владига О. М. – 109
Власєнко К. В. – 171, 180

- Вовк О. І. – 201, 219, 239, 252
Вовчук Л. А. – 101
Волощук І. А. – 225
Воскобойніков С. О. – 225
- Гава П. М. – 109
Гавриляк І. С. – 164
Галатир В. В. – 25
Галета Я. В. – 202
Галич Н. В. – 26
Галич О. А. – 144
Галус О. М. – 290
Гальченко Д. О. – 182
Гальченко С. І. – 26
Гасюк І. Л. – 279
Герасименко Л. С. – 226
Герасименко О. В. – 27
Герасимов Т. Ю. – 27
Герасимова І. В. – 226
Гириловська І. В. – 183
Гичка О. І. – 28
Гінда В. В. – 28
Гладченко Т. Б. – 29
Глобін О. І. – 183
Глушковецька Н. А. – 132
Гнезділова К. М. – 159, 202, 209, 240, 251
Годованюк Т. Л. – 172
Голиш Г. М. – 29, 64
Голиш Л. Г. – 30
Головченко С. І. – 125
Голодюк Л. С. – 172
Голубєва М. О. – 258
Гончаренко І. Г. – 128
Гончаренко О. М. – 30
Гончарова І. В. – 183
Гончарова К. Г. – 297
Гора В. А. – 227
Горбань А. В. – 31
Горбатюк О. С. – 31
Горбик В. О. – 57
Гордійчук А. В. – 228
Горожанкіна О. М. – 228
Градовський А. В. – 242, 274
Грамати́к Н. В. – 229
Гриб О. І. – 32
Григоренко Л. В. – 224
Григору́к Н. В. – 149
Григорчук П. С. – 54, 58, 82
Гримашевич Г. І. – 154
Гриньова М. В. – 210, 213, 226, 263, 275
Гріднев М. А. – 126
- Грiтченко А. Г. – 204
Губар Д. Є. – 184
Гузенко Ю. І. – 32
Гуле́ша Е. М. – 184
Гуржій О. І. – 34, 50, 51, 53
- Давидова Т. М. – 286
Давидовська Т. Л. – 12
Далевська Н. М. – 122
Даниленко В. М. – 17, 79
Данилко О. Г. – 229
Данилюк С. С. – 203
Даценко Я. В. – 132
Демуз І. О. – 99, 104, 110
Денисенко В. О. – 127
Денисенко М. П. – 199
Дерев'я́нко С. М. – 109, 121
Дереза І. С. – 286
Десятніков І. В. – 33
Десятніков О. В. – 33
Десятов Т. М. – 158, 233, 256
Дешевенко Л. П. – 34
Дзира І. Я. – 42
Димовська А. К. – 133
Дмитренко В. І. – 298
Дмитрієв В. Ю. – 287
Дмитрова О. С. – 298
Добрянський І. А. – 266
Дорошенко М. Н. – 150
Дробот І. І. – 35
Дубінецький В. В. – 287
Дулгерова О. М. – 34
Дутка І. С. – 164
Дутчак Г. О. – 35
- Євсєєва О. Г. – 173
Євтух М. Б. – 160, 237, 243, 251, 265
Євтух С. С. – 203, 215
Єлесін П. В. – 35
Єнґаличева І. В. – 230
Єфімов Д. В. – 164
- Жуган Н. А. – 151
Журавльов С. А. – 36
- Забранський В. Я. – 193
Заверталюк Н. І. – 142
Завгородня В. А. – 7
Заворотна Я. В. – 288
Задворна С. Г. – 231
Зайцева К. І. – 231

- Замуруйцев О. В. – 36
 Запорожець Т. М. – 9
 Захарченко М. В. – 37
 Зборовська Н. В. – 140
 Зелена І. О. – 232
 Зелений В. І. – 241
 Зеленська В. М. – 134
 Зель І. О. – 232
 Земзюліна Н. І. – 70
 Зіноватна О. М. – 233
 Зінов'єва Є. С. – 288
 Зінченко А. В. – 233
 Зінько Ю. А. – 47, 71, 80
 Зозуля Н. М. – 110
 Золотоноша Л. А. – 135
 Золотухіна С. Т. – 175, 207
 Зуляк І. С. – 73
 Зязюн Л. І. – 232
- Івангородський К. В. – 37, 105
 Іванова К. Ю. – 185
 Іванова Л. І. – 24
 Іващенко В. А. – 38
 Івченко О. О. – 111
 Ігнатенко М. Я. – 187
 Ілляшенко Ю. Ю. – 39
 Іржавська А. П. – 101
 Ісаєнко О. В. – 289
 Ісакова І. А. – 39
 Іщенко В. І. – 234
 Іщенко Л. В. – 204
- Кавун Л. І. – 135, 137
 Каденюк О. С. – 65
 Калитвянська В. Л. – 111
 Калініна Г. Г. – 127
 Калініна Л. М. – 276, 286, 289, 291, 293, 295
 Калущий С. С. – 112
 Канівець З. М. – 289
 Капустян Г. Т. – 20, 35, 44, 56, 72, 110
 Карасевич О. О. – 113
 Касян А. І. – 40
 Касярум К. В. – 234
 Касярум С. О. – 235
 Касярум Я. О. – 235
 Касьян Т. К. – 165
 Качак Т. Б. – 130
 Кашуб'як І. О. – 186
 Кашук А. О. – 290
 Квас В. М. – 236
 Киданюк А. В. – 40
- Киридон А. М. – 114
 Киридон П. В. – 16, 53, 60
 Кир'ян Т. І. – 158
 Кірман В. К. – 186
 Кічук Н. В. – 253
 Клименко В. В. – 41
 Клименко Т. Є. – 135
 Клокар Н. І. – 282
 Клочек Г. Д. – 134, 136
 Коваленко С. О. – 7
 Коваленко Я. Ю. – 42
 Коваленко-Чукіна І. Г. – 42
 Коваль С. М. – 165
 Ковальова Н. А. – 16
 Ковальчук Д. К. – 290
 Ковальчук Т. В. – 42
 Ковпик С. І. – 129
 Ковтюх С. Л. – 148
 Кожемяко Т. В. – 8
 Козак А. В. – 237
 Козацька Т. Ю. – 43
 Козяр М. М. – 245
 Колесник О. В. – 114
 Колесниченко Н. Ю. – 205
 Коломієць О. М. – 187
 Коляда І. А. – 74
 Комар О. А. – 205
 Комашко Н. В. – 237
 Компанієнко О. В. – 44
 Кондратенко Р. В. – 238
 Кондрашов М. М. – 291
 Кондрашова Л. В. – 211, 215, 216, 225,
 238, 243, 266, 268, 273, 286, 287, 292
 Корецька М. В. – 136
 Корієнко П. С. – 40, 85
 Корновенко С. В. – 16, 20, 38, 45, 59, 67,
 93, 96, 97, 102, 109, 120
 Коробейніков Г. В. – 9
 Коробкова Н. А. – 133
 Коробчук Л. І. – 238
 Коровіна Л. Д. – 9
 Корогод Н. П. – 290
 Король В. М. – 272
 Костенко А. А. – 239
 Костик Є. П. – 44, 45
 Котик Ю. В. – 45
 Коцур А. П. – 95
 Коцур В. П. – 104, 110, 120
 Кошова О. П. – 239
 Кравченко В. І. – 85
 Краснощок В. В. – 136

- Кривопишина К. С. – 137
Крилова Т. В. – 184
Криськов А. А. – 59
Крічкер О. Ю. – 46
Кугай Н. В. – 174
Кузнецова А. І. – 299
Кузьмінець Н. П. – 46
Кузьмінський А. І. – 161, 162, 201, 202, 208, 218, 223, 227, 228, 231, 241, 247, 277
Кукса Н. Г. – 47
Куксенко С. І. – 115
Кукурудза І. І. – 127
Кулик А. О. – 137
Кулікова Т. О. – 47
Куліш О. В. – 240
Курзенкова А. О. – 115
Курило В. М. – 36
Курінна Т. М. – 48
Курлянд З. Н. – 198, 231, 232, 249, 262
Курок В. П. – 206
Кухарева О. С. – 187
Куценко С. Ю. – 116
Куценко Т. М. – 291
Куценко Ю. Ю. – 116
Куций І. П. – 105
Кучай О. В. – 241
Кучай Т. П. – 159, 296
Кучеренко Г. В. – 49
Кучерук О. Я. – 241
Кучерявенко І. Ф. – 49
Кучерявий А. О. – 207, 276, 278
Кушик М. Л. – 242
Кушнірук А. О. – 300
- Лавренчук Ю. М. – 166
Лавріненко Н. П. – 49
Лазуренко В. М. – 22, 83, 90
Лазуренко Ю. М. – 117
Лазурко Л. М. – 98
Лапшин С. А. – 50
Ласкава Ю. В. – 138
Ластовський В. В. – 58
Левченко О. О. – 138
Лега А. Ю. – 50
Лелеко В. В. – 242
Леоненко О. С. – 139
Лизогуб В. С. – 8
Лисенко А. І. – 91
Лисенко О. Є. – 26, 28, 29, 30, 87
Лисенко Ю. Г. – 122
Литвиненко О. Є. – 51
- Лишко С. В. – 51
Ліневич К. А. – 243
Лісова Н. І. – 276
Лісовська О. В. – 52
Ліщук Т. Д. – 151
Лов'янова І. В. – 174, 177, 179, 189
Логвиненко Т. О. – 262
Лодатко Є. О. – 162, 164, 165, 175, 185, 207
Лозовецька В. Т. – 200
Лозовий В. С. – 25, 56
Лопатинська І. С. – 243
Лосєва Н. М. – 184, 224
Лоха В. А. – 53
Лугіна О. В. – 166
Лук'яненко О. В. – 16, 53
Луценко Г. В. – 208, 277
Луценко К. О. – 292
Лякішева А. В. – 186
Ляховець О. О. – 167
Ляшенко О. М. – 302
Ляшов Н. М. – 139
- Ма Баолінь – 244
Магась-Демидас Ю. І. – 54
Мазоха Г. С. – 131
Мазур І. В. – 54
Мазур О. О. – 55
Мала Ю. В. – 152
Маладика Л. В. – 245
Маркевич М. І. – 117
Марочко В. І. – 43, 44
Мартинець Л. А. – 278
Мартинова Г. І. – 151
Марцінишин Ю. Д. – 55
Масненко В. В. – 29, 37, 50, 61, 67, 68, 73, 82, 98, 105, 106, 108
Матяш О. І. – 255
Мафтин Н. В. – 130
Махиня Н. В. – 159
Махиня О. М. – 56
Мацько В. П. – 141
Машталір А. І. – 56
Медалієва О. З. – 57
Мейзерська Т. С. – 131
Мельниченко В. М. – 26, 49, 69, 93
Мельниченко О. В. – 57
Мельник О. А. – 152
Мельничук О. А. – 100
Мельничук Т. А. – 58
Меркулова Н. В. – 246

- Михайленко І. В. – 187
Михайлюк Ю. М. – 58
Михальчук О. О. – 246
Михида С. П. – 133, 138, 147
Мігус І. П. – 301
Мігус М. В. – 300
Міненко М. В. – 300
Міняйло С. А. – 59
Міщенко В. С. – 9
Міщенко І. В. – 10
Міщук І. М. – 247
Мовчан В. І. –
Мовчан О. М. – 64
Мозолев О. М. – 279
Молодецький С. С. – 301
Монаршов Р. Г. – 248
Мороз О. Г. – 260
Морозов А. Г. – 17, 18, 21, 22, 28, 33, 34,
37, 46, 47, 52, 55, 60, 63, 71, 74, 76, 77, 81,
88, 89, 96, 99, 106, 108, 110, 111, 115, 121
Москаленко О. І. – 248
Москалюк М. М. – 59
Мосякова І. Ю. – 293
Моторіна В. Г. – 188, 191, 196
Мотуз В. К. – 60
Мулик К. О. – 249
- Навальна М. І. – 154
Нагорний В. В. – 60
Назаренко Л. М. – 280
Назаренко М. П. – 250
Науменко А. М. – 12
Нестелєєв М. А. – 140
Нечипоренко З. В. – 61
Ничкало Н. Г. – 159, 270, 296
Нікітіна Н. П. – 140
Ніколаєва Т. М. – 61
Ніколаєску І. О. – 208, 250
Нічуговська Л. І. – 217, 240
Новак А. В. – 62
Новікова О. М. – 63
Носань Н. С. – 63
- Овчаренко О. І. – 87
Огаренко В. М. – 32
Огієнко О. І. – 167
Одайник С. Ф. – 281
Олійник В. В. – 196
Олійник В. М. – 64
Олійник Н. П. – 145
Оніпко В. В. – 210
- Онищенко О. І. – 141
Оніщенко С. Б. – 64
Онопрієнко О. В. – 251
Орищенко Р. М. – 65
Орлик Н. А. – 13
Орлов В. М. – 118
Осадченко І. І. – 285
Осипова Т. Ю. – 253
Оскірко О. П. – 153
Остапенко А. К. – 251
- Павленко О. О. – 210
Павликівська Н. М. – 152
Павлов Ю. О. – 211
Падалка С. С. – 68, 78, 92, 103
Палилюлько О. М. – 65
Палієнко А. М. – 252
Пальшкова І. А. – 267
Панасенко Л. М. – 128
Панасюк І. В. – 252
Панченко Т. С. – 153
Пасинчук К. М. – 293
Пасічна Ю. Г. – 102
Паскаленко В. Є. – 66
Пастир Ю. І. – 253
Пасько І. В. – 142
Пачос Ю. В. – 66
Пелех О. Б. – 123
Пелипенко М. М. – 254
Перетятя О. С. – 142
Перехрест О. Г. – 57, 86, 101
Петрик А. М. – 118
Піковська Т. В. – 102
Пінчук Т. С. – 131, 142, 143
Пічкур М. О. – 219
Плачинда Т. С. – 212, 226
Плечко А. А. – 154
Плужник О. М. – 143
Пляченко Т. М. – 250
Побірченко Н. С. – 157, 269
Погосян Н. І. – 143
Подобєд О. А. – 17
Покалюк В. М. – 254
Поліщук В. Т. – 136, 143
Половенко Л. П. – 255
Полоз Г. М. – 255
Полудень Л. І. – 256
Полякова Н. М. – 188
Полянський О. А. – 32
Пометун О. І. – 205
Понасенко А. В. – 144

- Поп Ю. І. – 102
Попова Н. О. – 67
Потапова О. М. – 189
Прач В. С. – 189
Прилипко Р. Д. – 67
Прилуцький Ю. І. – 10
Присяжнюк Ю. І. – 40, 62, 65
Пріма Д. А. – 237
Пріма Р. М. – 257
Прокопчук В. С. – 39
Прохоров О. А. – 257
Прямухіна Н. В. – 126
Пухальська Г. А. – 258
Пухонська О. Я. – 130
П'янківська І. В. – 258
П'ята Л. Л. – 68
- Радзівовська Ю. М. – 302
Радул В. В. – 202, 214, 248
Радченко О. М. – 68
Раку Ю. Г. – 69
Рарицький О. А. – 132, 146
Растригіна А. М. – 228
Рацул А. Б. – 236
Реєнт О. П. – 48, 49, 61, 69, 75
Реутова І. М. – 190
Рибак І. В. – 69
Рижиков В. С. – 222, 285
Рискаль М. О. – 70
Родигіна В. Ю. – 144
Романенко І. С. – 70
Романець Л. М. – 71
Романова Н. В. – 145
Романюк А. П. – 14
Романюк І. М. – 27, 66, 78
Ромащенко В. В. – 72
Ромащенко Л. І. – 147
Росоха М. Ю. – 294
Рубан В. В. – 72
Руденко В. М. – 259
Руденко О. А. – 124
Руденко Ю. М. – 73
Рябова З. В. – 280, 281
Рябокін С. І. – 294
- Савенко Т. С. – 73
Савченко Н. С. – 160, 229, 255
Савченко О. П. – 161, 165, 166, 227, 234,
235, 246, 257, 259, 261, 263, 268, 270, 291,
294
Савчинський В. Е. – 74
- Савчук Б. П. – 107
Савчук І. І. – 119
Садова У. Я. – 123
Самардин А. П. – 272
Самойленко Т. І. – 74
Сас Н. М. – 213
Священко З. В. – 94, 113, 116
Севериновська О. В. – 15
Селіванова-Зеркаль І. О. – 103
Семиченко В. А. – 214
Сербалюк Ю. В. – 75
Сердюк З. О. – 190, 194
Серпутько А. Ю. – 120
Сергєєва О. В. – 259
Сидоренко В. К. – 206
Силка О. З. – 17
Симоненко Т. В. – 220
Симонова М. Г. – 191
Симчишин О. С. – 75
Сипченко В. І. – 222
Сігасва Л. Є. – 197, 274
Сітарчук Р. А. – 118
Скафа О. І. – 171, 173, 183, 188, 189, 190,
192
Скляренко І. Ю. – 260
Сколуб М. В. – 76
Скорик Ю. М. – 261
Скрипник Л. В. – 76
Скрипник О. М. – 77
Слесаренко О. О. – 78
Словак К. І. – 178
Смалиус Л. Н. – 261
Смеречак Л. І. – 262
Сметаніна Л. С. – 262
Смирнова І. Л. – 248
Смірнов М. А. – 78
Снісар О. А. – 263
Соловійов В. М. – 265, 267
Солоха Д. В. – 127
Сорокіна Г. А. – 263
Сосюра Л. Г. – 79
Спіркіна О. О. – 79
Стадник О. О. – 80
Стадніченко О. О. – 138
Сташенко С. І. – 80
Стевенс Н. Г. – 81
Стемковська Я. Є. – 295
Степанов М. Ю. – 82
Степанков В. С. – 112
Степанчук Ю. С. – 82, 106
Стеценко А. І. – 284

- Стрижак Є. М. – 83
 Стрільський Т. М. – 264
 Струкевич О. К. – 50
 Суденко О. В. – 83
 Сухоставська Л. О. – 264
 Сушкевич Т. О. – 145
 Сушко Н. В. – 84
 Сьоміна О. І. – 155
- Тараненко А. В. – 145
 Тараненко О. М. – 120
 Тараненко С. П. – 85
 Тарасенкова Н. А. – 169, 172, 174, 176, 177, 179, 180, 182, 186, 187, 190, 192, 193, 199
 Тарнашинська Л. Б. – 140
 Тельвак В. В. – 36, 98, 118, 119
 Темірова Н. Р. – 19, 115
 Теренко О. О. – 167
 Тереховська Л. М. – 155
 Терещенко В. Д. – 85
 Терещенко Т. В. – 86
 Теплицький О. І. – 265
 Тимко Ю. Г. – 192
 Тимошенко Ю. В. – 233, 258, 261
 Тихоненко Ю. М. – 86
 Тичина А. К. – 25, 76
 Тищенко В. В. – 302
 Тищенко Т. М. – 153, 155
 Тімець О. В. – 214
 Тітіка О. О. – 87
 Тканко Т. В. – 87
 Ткач Ю. М. – 191
 Ткаченко В. М. – 99
 Ткаченко І. В. – 88
 Ткаченко Л. М. – 168
 Ткаченко О. М. – 214
 Томашевська І. П. – 238, 247
 Топчій М. С. – 14
 Торчинська Н. М. – 151
 Торчинський М. М. – 150, 156
 Третяк М. В. – 192
 Третяк Т. О. – 15
 Тригуб П. М. – 24, 104
 Труханенко Г. М. – 266
 Туренко В. В. – 88
 Турчин Т. Р. – 121
- Ульянова В. С. – 288
 Уткін О. І. – 89
- Фареній І. А. – 51, 63
 Федоренко С. А. – 89
 Федоренко Я. А. – 18, 89
 Федоров О. В. – 266
 Федосєєв С. Е. – 193
 Федьков О. М. – 54, 76
 Фоменко В. Г. – 139
 Фоменко Н. А. – 215
 Фрей Л. В. – 90
 Фрондзей Я. Р. – 91
- Хараджян Н. А. – 267
 Харківська А. А. – 284, 294
 Харсун О. В. – 91
 Хмара Т. М. – 182, 194
 Хмель А. О. – 104
 Ходжаян А. О. – 124
 Хоменко І. М. – 295
 Хомич Л. О. – 234
 Хотунов В. І. – 193
 Хриков Є. Н. – 287
 Ху Дихуа – 267
- Цимбал О. Ю. – 268
 Цокур О. С. – 205
 Цьомра Т. С. – 92
- Чабан А. Ю. – 91
 Чаговець Б. М. – 268, 296
 Чала А. Г. – 296
 Чашечникова О. С. – 175, 195
 Чепка О. В. – 269
 Чепурда Л. М. – 128
 Чепурняк Т. О. – 146
 Черевко О. В. – 125, 297, 298, 302
 Черкаська Л. П. – 194
 Чернега П. М. – 94
 Черненко Я. І. – 194
 Черняшук Н. Л. – 282
 Чичук В. М. – 270
 Чмільова С. В. – 92
 Чубіна Т. Д. – 39, 42, 80
 Чувасова Н. О. – 215
 Чумак С. І. – 121
 Чухрай З. Б. – 195
- Шакун Н. В. – 270
 Шамрай О. Г. – 93
 Шандра І. О. – 19
 Шахрай Т. О. – 94
 Швалб Ю. М. – 199

Шевченко В. М. – 27
Шевченко В. Ф. – 139
Шевченко Ю. А. – 271
Шевчук О. В. – 101
Шевчук Т. Я. – 7, 14
Шевчук Я. В. – 128
Шик М. П. – 271
Шитик Л. В. – 155, 156
Шмалюх А. А. – 94
Шмиголь І. В. – 272
Шологон Л. І. – 107
Шпак В. П. – 289, 293, 295
Шпильова В. О. – 126
Штельмах Г. Б. – 220
Шугалій Н. Є. – 169
Шульга Н. В. – 176, 196

Щербак І. В. – 272
Щербина І. Ю. – 273

Юлдашева Л. П. – 156
Ющенко Л. О. – 147

Яблонська Т. М. – 216
Якименко С. І. – 166, 273
Янчишин А. М. – 156
Яремчук С. С. – 95
Яровенко Т. С. – 147
Ярославська Л. П. – 95
Яшан О. О. – 96
Яценко С. Є. – 191
Яцина С. М. – 273

ПОКАЖЧИК НАЗВ ДИСЕРТАЦІЙ

- Аграрна політика П. Скоропадського: українська історіографія проблеми – 120
- Аграрна політика російського царату на Правобережній Україні у 1793–1861: зміни у землеволодінні і землекористуванні – 23
- Аграрна політика Тимчасового уряду – 102
- Аграрний розвиток Польщі у 1990-х – 2000-х рр. – 103
- Агрономи УСРР 1920-х рр.: соціально-професійний портрет – 51
- Адаптація студентів педагогического колледжа к професійної діяльності в процесі спеціальної підготовки – 271
- Адаптивна система контролінгу промислового підприємства в контексті економічної безпеки – 299
- Адаптивне управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу – 288
- Адміністративний, господарський та етноконфесійний розвиток містечка Браїлів у XVI – початку XX ст. – 78
- Альтернативний інструментарій оцінки стану системи економічної безпеки будівельних підприємств – 300
- Андрій Яковлів: інтелектуальна біографія – 118
- Архаїчні граматичні форми іменних частин мови в українській фразеології – 148
- Археографічна діяльність Михайла Грушевського (1894–1934 рр.) – 109
- Архетипна символіка у «Повісті минулих літ» – 135
- Біографізм як творча домінанта прози Валерії Врублевської – 137
- Біоелектрична активність мозку та варіабельність серцевого ритму за продуктивної когнітивної діяльності – 15
- Брендинг території: механізм формування та позиціонування – 128
- «Велика хімія» в УРСР (1958–1988 рр.): соціоісторичний аспект – 77
- Вербалізація концепту «зовнішність людини» в художньому мовленні XX – початку XXI ст. – 151
- Взаємовідносини РПЦ з органами влади в Українській РСР у 1940–1960-і рр.: історіографія – 115
- Вивчення елементів статистики в контексті міжпредметних зв'язків шкільних курсів математики і фізики – 181
- Відбудова і функціонування місцевої промисловості України в 1943–1950 рр.: історичний аспект – 87
- Військове співробітництво України з НАТО в 90-х роках XX – на початку XXI ст. (історико-аналітичний аспект) – 81
- Вірування про небесні світила в середньоподільських говірках: етнолінгвістичний аспект – 154
- Власні назви промислових товарів: типологія, походження і функціонування – 156
- Власні назви спортивних команд: структура, походження, функціонування в українській мові – 149
- Внесок підприємців в освітньо-культурний розвиток України (остання третина XIX – початок XX ст.) – 61
- Внесок сільськогосподарської кооперації у зміцнення добробуту селянства України (1921–1929 рр.) – 21
- Волосне управління на Правобережній Україні (1861–1917 рр.) – 40
- Вплив державного регулювання на систему економічної безпеки будівельних підприємств – 298

- Вплив трансформації відносин власності на формування середнього класу в регіонах України – 127
- Вплив тютюнопаління на функціональний стан жіночого організму – 7
- Вчителі загальноосвітніх шкіл УРСР післявоєнного періоду (1945 – друга половина 1950-х років): соціальний статус та повсякдення життя – 71
- Гармонізація регіональних економічних інтересів учасників кластероутворення – 126
- Гендерно орієнтований підхід до навчання та виховання учнів середніх шкіл США – 165
- Голокост на території Київщини: загальні тенденції та регіональні особливості (1941–1944 рр.) – 30
- Господарська, громадсько-політична та культурна діяльність дворян і поміщиків Волині наприкінці XIX – початку XX ст. – 94
- Громадсько-політична активність українського селянства в період непу – 20
- Громадсько-просвітницька діяльність та історична спадщина Олександра Барвінського – 32
- Грошова реформа 1922–1924 рр. в УСРР: історичний аспект – 63
- Губернські міста України: соціально-економічний, суспільно-політичний та етнотемографічний аспекти (перша половина 1920-х років) – 54
- Гуманістичні ідеї в педагогічній спадщині М. І. Пирогова та М. О. Корфа: порівняльний аналіз – 166
- Державна політика в Україні у галузі театрального мистецтва (1917–2000 рр.) – 35
- Державне управління та громадське самоврядування на Південній Київщині в 60-х рр. XIV – 60-х рр. XVI ст. – 58
- Джерела до вивчення історії примусової праці та репатріації українців Станіславщини (1941–1953 рр.) – 121
- Джерела українського походження з історії національно-культурного руху в Східній Галичині (1848–1914 рр.) – 107
- Дидактичні основи фахової підготовки студентів у медичних навчальних закладах (друга половина XIX – початок XX ст.) – 242
- Дидактичні умови застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів педагогічних університетів – 222
- Динаміка функціональних можливостей дівчат 17–22 років у різні фази оваріально-менструального циклу – 13
- Дипломатичні відносини франкістської Іспанії з європейськими країнами (1939–1975 рр.) – 104
- Диференційоване навчання аналітичної геометрії студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю – 187
- Діалогічність художньої реальності в малій жіночій прозі кінця XX – початку XXI століття – 140
- Діяльність бундівських організацій у Правобережній Україні на початку XX століття – 75
- Діяльність військово-промислових комітетів українських губерній Російської імперії в роки Першої світової війни – 87
- Діяльність громадських і політичних об'єднань УСРР у контексті соціальної політики більшовицького режиму в 1920-х – на початку 30-х рр. XX ст. – 82
- Діяльність Громадсько-господарських товариств з поширення сільськогосподарських знань в Галичині (1919–1939 рр.) – 65
- Діяльність закладів культури в українському селі в 90-х роках XX ст. – на початку XXI ст. (за матеріалами Черкаської області) – 93
- Діяльність земств Правобережної України (1911–1920 рр.) – 25
- Діяльність консулів іноземних держав у чорноморсько-азовських портах Російської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.) – 101
- Діяльність місцевих органів радянської влади Подільської губернії у 1920–1925 роках – 46

Діяльність установ пошти і телеграфу на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) – 73

Дмитро Багалій – дослідник української історіографії – 117

Еволюція поглядів М. Міхновського на українську державність та шляхи їх практичної реалізації – 24

Еволюція соціальної структури та майновий стан населення Переяслава (1648–1785 рр.) – 53

Еволюція трудових відносин на селі в добу непу – 33

Еколого-економічна конкурентоспроможність регіонів в умовах глобалізації: теорія і методологія – 125

Експортна діяльність самоврядних селянських організацій УСРР в роки непу: історичний аспект – 69

Електрифікація сільського господарства УРСР в 1953–1964 рр. – 31

Епістолярій Василя Стуса як синтез поетичної, літературно-критичної та перекладацької творчості – 132

Естетична актуалізація граматичних категорій іменника в поетичних текстах постмодернізму – 155

Етнічна історія східних слов'ян домонгольської доби у сучасних українській, російській і білоруській історіографіях – 105

Етноконфесійні уявлення та генезис патріотичних ідей у православній думці України кінця XVI – початку XVII століття – 82

Етноментальні парадигми історичних романів 80-х років XX ст. про козацтво – 139

Етносоціальні процеси в південних староствах Київського воєводства (друга половина XVI – перша половина XVII ст.) – 37

Жанр поезії в прозі в українській літературі XX ст. Еволюція. Поетика – 146

Жанр фентезі в українській прозі кінця XX – початку XXI століття – 139

Жанрово-стильові особливості та проблематика художньої прози Василя Захарченка – 137

Життя єврейського населення провінційних містечок Правобережної України в першій третині XX століття – 46

Жіночий рух в Україні (90-ті роки XX ст. – початок XXI ст.) – 91

Журнал «Огонек» як джерело дослідження процесу демонтажу радянського тоталітаризму – 107

Журнал «Україна» у розвитку української історіографії першої третини XX ст. – 119

Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання службами безпеки охоронних підприємств – 300

Задуми та наслідки адміністративно-господарських реформ другої половини 50-х – першої половини 60-х рр. XX ст. – 88

Залізниця та залізничники України в другій половині XX ст.: соціоісторичний аспект – 64

Залучення громадськості до боротьби із правопорушеннями у добу «відлиги» (1958–1964 рр.) – 56

Заможне селянство в сільськогосподарській кооперації України (1921–1929 рр.): соціально-економічний аспект – 66

Заможні верстви українського села в умовах колективізації – 90

Західноукраїнські землі в складі міжвоєнної Польщі (1919–1939): сучасна польська історіографія – 109

Збройна боротьба проти соціального гніту на півночі Гетьманщини в XVIII столітті – 34

Збудження-гальмування гладеньких м'язів та ГАМК-ергічна регуляція гемодинаміки щурів за дії наноструктурованого діоксиду титану – 12

Зелений рух в Україні: становлення, формування, особливості функціонування – 42

- Зміни в культурно-духовному житті українського селянства в період хрущовської «відлиги» – 89
- Зміни в ментальності українського селянства в період утвердження тоталітаризму (20–30-ті рр. XX ст.) – 60
- Зміни у соціальному складі сільського населення України (1989–2001 рр.) – 58
- Ізмаїльсько-Бессарабська старообрядницька єпархія як історико-культурний та конфесійний феномен (1857–1946 рр.) – 49
- Індивідуалізація навчання математики учнів гуманітарного профілю засобами елективних курсів – 191
- Індивідуальні особливості психофізіологічного стану спортсменів за умови тренувальних навантажень – 9
- Індивідуальні особливості функціонування гемодинаміки при гіпокапнії дихання у чоловіків – 7
- Інституціонально-інтегративні детермінанти розвитку світової господарської системи: концепт міжнародної політичної економії – 122
- Інтенсифікація сільського господарства Правобережної України в кінці XIX – на початку XX століття – 95
- Інтерфейсна складова системи економічної безпеки вищих навчальних закладів – 302
- «Інтурист» в Українській РСР: структура, кадри, основні напрями діяльності (60–80-ті рр. XX ст.) – 68
- Історико-літературні дослідження творчості Володимира Винниченка, Євгена Маланюка та Яра Славутича: всеукраїнський і регіональний дискурс – 147
- Історичні місця та розвиток туризму на Черкащині (90-ті роки XX століття – початок XXI століття) – 84
- Історичні умови становлення та розвиток цукрової промисловості в Україні (XIX – початок XX ст.) – 23
- Історіографічні образи М. Драгоманова в українській історичній науці (1860-ті – 2011 рр.) – 116
- Кадрове забезпечення середньої та вищої школи УСРР: історичний досвід 1920–1930-х років – 83
- «Колишні люди» в соціально-класовій структурі українського радянського суспільства 1920-х – 1930-х рр. – 94
- Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах Німеччини – 258
- Комплексний розвиток регіону на основі управління його стратегічним потенціалом – 127
- Комп'ютерно орієнтована методична система навчання математичного аналізу студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів – 189
- Конфесійна політика Російської імперії щодо православних сектантів українських губерній в XIX столітті – 60
- Кооперативний рух Правобережної України у 1860-ті – 1914 роки – 54
- Культурне життя та повсякдення переміщених осіб і біженців з України у Західній Німеччині (друга половина 1940-х рр.) – 17
- Культурно-мистецьке життя Черкащини 1991–2001 років у контексті національного відродження – 79
- Культурно-освітній розвиток українського селянства в період українізації – 47
- Культурно-освітня діяльність сільськогосподарської кооперації України в добу непу – 34
- Культурно-освітня сфера та духовне життя українського села в 1943–1950 рр. (за матеріалами центральних областей УРСР) – 93
- Культурно-просвітницька, релігійна та громадська діяльність Гавриїла Розанова (1781–1858) – 24

Культурософські та екзистенційні мотиви в українській ліриці другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (інтертекстуальні аспекти) – 135

Лексика ткацтва в середньонадніпрянських говірках – 151

Лібералізація правоохоронних органів та системи судочинства УРСР (1953–1964 рр.): історичний аспект – 22

Ліквідація МТС: спроба лібералізації соціально-економічних відносин в українському селі – 47

Літературно-художня інтерпретація постаті кошового Петра Калнишевського: особливості характеротворення – 138

Літературознавчий дискурс есеїстики Євгена Маланюка – 136

Матеріальні та людські ресурси сільського господарства України 1953–1964 рр.: вітчизняний науковий дискурс другої половини ХХ – початку ХХІ ст. – 113

Медичне обслуговування сільського населення України в 1945–1964 рр. – 28

Мемуаристика Докії Гуменної: інтерпретація української ідентичності в літературі та культурі – 144

Методика евристичного навчання математики в класах гуманітарного профілю – 189

Методика загальноосвітньої математичної підготовки майбутніх фахівців з інформатики та обчислювальної техніки в коледжах – 193

Методика інтерактивного навчання старшокласників початків математичного аналізу – 193

Методика контролю і корекції навчальних досягнень з математики учнів основної школи – 194

Методика навчання арифметичного матеріалу учнів початкової школи з використанням мультимедійних технологій – 180

Методика навчання диференціальних рівнянь майбутніх інженерів-маханіків – 187

Методика навчання математики молодших спеціалістів харчової промисловості з використанням інформаційно-комунікаційних технологій – 188

Методика навчання функціонального аналізу майбутніх учителів математики – 179

Методика реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні математики студентів вищих навчальних закладів економічного спрямування – 196

Методика розробки й упровадження системи розвивальних завдань у навчанні математики учнів 5–6 класів – 179

Методика створення і застосування інтерактивних засобів навчання студентів класичного університету аналітичної геометрії – 184

Методика формування евристичних умінь учнів основної школи на факультативних заняттях з математики – 189

Методическая система обучения математике студентов-заочников технических университетов – 184

Методическая система формирования профессионально ориентированной эвристической деятельности будущего учителя математики – 192

Методична система вивчення функцій у класах фізико-математичного профілю – 186

Методична система модульного навчання початків аналізу в старшій школі – 187

Методична система навчання математики в класах економічного профілю – 191

Методичні засади реалізації компетентнісного підходу у процесі навчання лінійної алгебри майбутніх учителів інформатики – 177

Міста Центральної України під владою Речі Посполитої у ХVІІІ ст. – 91

Міське населення центральних областей України в умовах нормованого постачання (1943–1947 рр.) – 26

Моніторинг корупційних загроз в системі економічної безпеки банківських установ – 298

Моніторинг якості виховного процесу у педагогічному коледжі – 294

Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови – 284

- Морально-психологічний стан населення України в умовах окупації (1941–1944 рр.) (на матеріалах центральних областей України) – 96
- Музейна справа та пам'яткоохоронна робота на Черкащині в другій половині ХХ – початку ХХІ ст. – 57
- Назви їжі та напоїв у східноподільських говірках – 153
- Наймана праця у сільському господарстві України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. – 33
- Настрої та поведінка селянства Поділля наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. – 72
- Наступність вивчення теорії границь в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах – 180
- Наступність у навчанні геометрії в системі неперервної освіти «Технічний ліцей – вищий технічний навчальний заклад» – 190
- Наукове товариство імені Т. Шевченка в Західній Україні у міжвоєнний період: організаційні засади, наукова і видавнича діяльність – 73
- Наукові товариства на теренах України другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: історіографія – 104
- Науково-історична спадщина В. Данилова – 111
- Науково-педагогічна й громадська діяльність М. Драгоманова у Києві (1859–1875 рр.) – 79
- Науково-педагогічна спадщина Ніколая Фредеріка Северіна Грунтвіга в контексті розвитку освіти Данії – 169
- Національне питання в програмах політичних партій Першої Чехословацької республіки (1918–1938) – 102
- Нейрофізіологічні та вегетативні механізми переробки інформації у підлітків з різними індивідуально-типологічними властивостями нервової системи – 8
- Неореалізм прози Антона Крушельницького – 131
- Неоромантична поетика прози Михайла Коцюбинського – 138
- Німецькі колонії Півдня України у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. – 36
- Нові релігійні течії : історіографія 1960-х років – початку ХХІ століття – 118
- Нові явища в семантиці та словотворенні лексики в українській пресі початку ХХІ ст. – 153
- Образ Галичини у поглядах наддніпрянських українофілів 1860–1880-х рр. як складова української національної ідеї – 62
- Організаційно-методичні засади інспектування шкіл в системі управління освітою в Україні (друга половина ХХ століття) – 289
- Організаційно-педагогічні засади інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом – 288
- Організаційно-педагогічні засади управління багатопрофільним позашкільним навчальним закладом – 293
- Організаційно-педагогічні умови ефективності державного контролю за діяльністю початкової школи – 291
- Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи майбутніх менеджерів підприємницької діяльності в інформаційному навчальному середовищі університету – 218
- Організаційно-педагогічні умови управління моніторингом якості навчання фахових дисциплін майбутніх менеджерів невиробничої сфери – 292
- Організаційно-педагогічні умови управління процесом професійної позиції майбутніх учителів філологічних спеціальностей – 291
- Організаційно-педагогічні умови управління самоосвітньою діяльністю студентів математичних спеціальностей педагогічного університету – 286
- Організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури викладачів у системі методичної роботи технічних коледжів – 287
- Організація евристичної діяльності учнів основної і старшої школи у процесі формування геометричних понять – 176

Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації учителів у США – 223
Организация обучения декоративно-прикладному искусству на Екатеринославщине во второй половине XIX – начале XX веков – 165
Освіта в роки німецької окупації у генеральному окрузі «Житомир» 1941–1944 рр. – 28
Освіта працюючої молоді та підлітків в УРСР (1943–1950 рр.) – 49
Освіта працюючої молоді як соціокультурне явище доби «відлиги» – 44
Освітня діяльність духовенства Полтавської єпархії (XIX – початок XX ст.) – 89
Особливості композиції романів П. Загребельного про Київську Русь – 145
Особливості нейрофізіологічних та вегетативних процесів у осіб, які займаються фізичними вправами різного характеру – 14
Особливості соціокультурного життя українського села у 1920–1929 рр. – 37
Особливості українського національного відродження в середині XIX ст. – 76
Охорона здоров'я в Україні в роки нової економічної політики: соціально-історичний аспект – 88
Оцінювання рівня ділової репутації топ-менеджменту як індикатора системи економічної безпеки банку – 297

Педагогічні засади адаптації до умов професійної діяльності майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби у профільному вищому навчальному закладі – 254
Педагогічні технології підготовки майбутніх бакалаврів пожежної безпеки в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін – 245
Педагогічні умови адаптації викладачів іноземних мов до професійної діяльності в льотних навчальних закладах – 226
Педагогічні умови застосування проблемно-модульної технології у професійній підготовці молодших медичних спеціалістів – 263
Педагогічні умови організації алгоритмічної діяльності майбутніх учителів суспільно-гуманітарного напрямку – 262
Педагогічні умови підготовки вчителів гімназії до створення емоційно сприятливого середовища в учнівському колективі – 243
Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів біології до роботи з обдарованими учнями основної школи – 243
Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до здоров'язберігаючого навчання учнів у загальноосвітній школі – 273
Педагогічні умови підготовки фахівців з економічної кібернетики засобами комп'ютерного моделювання – 267
Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки – 261
Педагогічні умови професійного саморозвитку курсантів-пілотів в процесі вивчення авіаційної психології – 255
Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін засобами комп'ютерного моделювання – 265
Педагогічні умови реалізації інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови – 242
Педагогічні умови розвитку експресивних здібностей майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін в процесі професійної підготовки – 249
Педагогічні умови формування естетичного світогляду майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу – 232
Педагогічні умови формування комунікативної компетентності у майбутніх пілотів цивільної авіації – 258
Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього педагога-музиканта – 228
Педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної безпеки до захисту інформації з обмеженим доступом – 225

Педагогічні умови формування резистентності до професійного вигорання майбутнього викладача вищої школи – 261

Писанкарство в Україні: історіографічний дискурс кінця XIX – початку XXI століття – 99

Підготовка магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом – 246

Підготовка майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі – 221

Підготовка майбутніх учителів до розв'язання конфліктів засобами акмеологічного тренінгу – 231

Підготовка майбутніх учителів музики до організації художньо-творчої діяльності дитячих музично-інструментальних колективів – 271

Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації позакласної роботи в загальноосвітніх школах – 219

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до вивчення просторових відношень і геометричних фігур – 185

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання мультимедійних технологій у Польщі – 270

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектно-художньої діяльності учнів – 247

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи з педагогічно занедбанними учнями – 230

Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів у навчальному процесі загальноосвітньої школи – 252

Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи – 272

Підготовка майбутнього вчителя до соціалізації молодших школярів – 253

Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін до самоосвітньої діяльності – 234

Підготовка наукових кадрів в Україні у 90-х роках XX ст. – 42

Підготовка студентів немовних спеціальностей до структурування навчальної інформації засобами концептуального моделювання – 231

Повстанський рух в Середньому Подніпров'ї (1918–1922 рр.) за спогадами старшин армії УНР – 110

Повсякдення колективів педагогічних ВНЗ Української РСР часів десталінізації (1953–1964 роки) – 53

Повсякдення педагогічних вишів Радянської України кінця 1920-х – початок 1950-х років: історико-культурологічний вимір – 16

Податкова політика національних урядів в українському селі періоду революції (1917–1920 рр.): історичний аспект – 38

Податкова політика радянської влади в українському селі в умовах формування та утвердження радгоспно-колгоспної системи (1930–1939 рр.): історичний аспект – 59

Податкова політика російського царату в українському селі у другій половині XIX – на початку XX ст.: історичний аспект – 20

Події Другої світової війни в Україні у документах «Русского архива» – 121

Подільське село в роки НЕПу. Соціально-економічний та громадсько-політичний розвиток (1921–1928 рр.) – 80

Поетика мемуарної прози письменників української діаспори другої половини XX століття – 141

Поетика прози Михайла Томчання – 131

Поетична творчість Михайла Ореста в контексті модернізму – 142

Політика і практика нацистського фізичного терору проти східних слов'ян у період Другої світової війни – 101

Політика радянської влади щодо Російської православної церкви в Криму (1917–1941 рр.) – 69

- «Полтавські єпархіальні вестники» як історичне джерело вивчення діяльності Російської Православної церкви (1863–1918 рр.) – 114
- Полтавська битва 1709 р.: причини, хід та історичне значення для України – 76
- Польська історична періодика у Східній Галичині ХІХ – початку ХХ ст.: типологія, ідеологія, проблематика – 98
- Польське студентство в культурному і суспільно-політичному житті Правобережної України (1793–1833 рр.) – 29
- Польсько-український союз 1920 р. в українській і польській історіографіях – 108
- Постать Б. Хмельницького в новітній українській, російській та польській історіографії – 106
- Постать гетьмана Богдана Хмельницького та формування національної аристократії в 40–50-х рр. ХVІІ ст. у науковій творчості В'ячеслава Липинського – 112
- Постать Т. Шевченка в контексті національного відродження у Наддніпрянській Україні (1917–1920 рр.) – 56
- Посттоталітарна пам'ять та її трансформація в сучасній українській літературі – 130
- Правління гетьманського уряду в Україні (1734–1750 рр.) – 50
- Православна церква на Буковині у 1944–1991 рр. (державно-церковні взаємини) – 95
- Представницькі організації буржуазії українських губерній (1861–1919 рр.) – 19
- Приватизація в Україні: історичний аспект (кінець 1980-х – 2000-і роки) – 68
- Принцип гуманізму в педагогічній системі освіти КНР – 244
- Проблема етнопсихології в прозі Анатолія Дімарова – 143
- Проблема національної пам'яті в художньо-образній структурі української прози на історичну тематику (40–50 рр. ХХ ст.) – 134
- Проблематика і художні особливості історичної прози Віталія Кулаковського – 147
- Проблеми художнього втілення дитячої психології в українській прозі 70–80-х років ХХ століття – 145
- Продовольча програма 1982 року в Україні: плани та реалії – 55
- Проектування і організація навчання математики студентів вищих технічних навчальних закладів на засадах діяльнісного підходу – 173
- Проектування методичної системи дистанційного навчання математики у вищих навчальних закладах – 224
- Промислова кооперація в УРСР у повоєнний період (1944–1960 рр.) – 41
- Протипожежна діяльність земств Лівобережної України – 80
- Протипожежна діяльність органів місцевого управління в Південній Україні в другій половині ХІХ – початку ХХ ст.: історичний аспект – 85
- Професійна підготовка вчителів у Польщі на тлі європейського інтеграційного процесу – 200
- Професійна підготовка майбутніх психологів у процесі педагогічної практики – 264
- Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів в умовах навчального комплексу «педагогічний коледж – педагогічний університет» – 269
- Професійна підготовка майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до моніторингу навчальних досягнень учнів – 270
- Професійна підготовка перекладачів в університетах Великої Британії – 259
- Професійна підготовка філологів магістерського рівня в університетах США – 233
- Професійна спрямованість навчання фахових дисциплін майбутніх учителів предметів природничого циклу – 236
- Професійне самовдосконалення в процесі підготовки майбутніх учителів музики – 260
- Психолого-педагогічні умови формування суб'єктної позиції студента у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу – 268
- Психопоетика творчості Григора Тютюнника – 132
- Радіоелектроніка в Українській РСР (1950–1990 рр.): соціокультурний вимір – 70

- Реалізація компетентнісного підходу в навчанні диференціальних рівнянь студентів математичних спеціальностей університетів педагогічного профілю – 182
- Регіональні особливості політики коренізації (українізації) в УСРР – 61
- Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємств – 301
- Релігійність українського селянства Наддніпрянщини (1861–1933 рр.): історичний вимір – 65
- Реформаційні явища в життя Російської православної церкви в Україні у 1905–1917 рр. – 42
- Рід Грушевських у культурно-освітньому і громадському житті України (друга половина XIX – перша третина XX століття) – 36
- Розбудова системи початкової професійної освіти Донбасу в другій половині XIX – на початку XX ст. – 162
- Розбудова системи середньої технічної освіти Катеринославщини в кінці XIX – на початку XX ст. – 164
- Розвиток благодійності на Середньому Подніпров'ї – 48
- Розвиток вищої жіночої освіти у США (друга половина XX – початок XXI століття) – 167
- Розвиток втоми скелетних м'язів за дії наночастинок C60 фулеренів – 10
- Розвиток дослідницьких здібностей студентів економічних спеціальностей у процесі навчання математики – 195
- Розвиток дошкільної освіти в Польщі (середина XX – початок XXI століття) – 166
- Розвиток ідей фундаменталізації змісту професійної освіти : аксіологічний підхід (кінець XX – початок XXI століття) – 164
- Розвиток інтелектуально-творчих здібностей обдарованої молоді в університетах США – 168
- Розвиток критичного мислення учнів початкової школи у процесі навчання математики – 186
- Розвиток матеріально-технічної бази українського села в 60–80-ті роки XX ст. – 52
- Розвиток організаційної культури вчителів у системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю – 295
- Розвиток освіти дорослих у Канаді – 163
- Розвиток поштової справи в Україні у XIX – на початку XX ст. – 26
- Розвиток продуктивних сил в українському селі в роки НЕПу : історіографія проблеми – 117
- Розвиток професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті – 250
- Розвиток селянського самоврядування в 1921–1929 роках – 64
- Розвиток системи навчання обдарованих дітей у США – 162
- Розвиток соціальної зрілості майбутнього вчителя в умовах оновлення інформаційної культури суспільства – 202
- Розвиток харчової промисловості на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) – 59
- Роль іпотечних банків у проведенні столипінської аграрної реформи в Україні (1906–1916 рр.) – 85
- Роль університетів Російської імперії у формуванні радикально-революційних настроїв студентів (друга половина XIX – початок XX ст.) – 99
- Роль університетських історичних наукових товариств України в українському національному відродженні (остання третина XIX ст. – 1917 р.) – 57
-
- Свій – чужий в українській діаспорній літературі для дітей та юнацтва: національна концептосфера, імагологічні моделі – 129
- Селянська революція в Наддніпрянській Україні (1902–1922 рр.) – 16
- Селянське самоврядування в Російській імперії (друга половина XIX – початок XX ст.) – 97
- Селянський рух на Лівобережній Україні (1900 – лютий 1917 рр.) – 27

Семантика образу Тараса Шевченка в українській романістиці 1980–2010-х років – 143
Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі – 152
Синтаксичні особливості східноподільських говірок – 155
Система державного соціального страхування в СРСР (1922–1933) – 100
Система методичної підготовки майбутніх учителів математики – 172
Система неперервної підготовки фахівців з прикладної математики у ВНЗ в умовах кредитно-модульної технології навчання – 241
Система професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Японії до морально-етичного виховання учнів – 159, 296
Сільська інтелігенція УСРР та її вплив на розвиток культури та продуктивних сил українського села в добу непу – 92
Сільське духовенство як середовище формування української інтелігенції (друга половина XIX ст. – початок XX ст.) – 35
Сільські жінки Радянської України 1930-х років: соціальний портрет – 63
Скандинавські руни як історичне джерело – 115
Соціальна опіка в Правобережній Україні (1860-ті – 1914 рр.) – 75
Соціальна реадаптація демобілізованих воїнів Радянської Армії у 1943–1950 рр. (на матеріалах України) – 83
Соціальний захист робітників і службовців УСРР у 20-х рр. XX ст. – 67
Соціально-економічне становище та культурно-освітня діяльність православних монастирів Півдня Київської єпархії (1793–1917 рр.) – 49
Соціально-економічні перетворення в українському селі 1953 – 1959 рр.: історіографія проблеми – 111
Соціально-економічні та культурні процеси у західноукраїнському селі упродовж 1944–1950 рр. – 40
Соціально-педагогічні основи сімейного виховання в Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльний аналіз – 157
Соціально-побутова історія подільських міст доби Гетьманату П. Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.) – 27
Соціально-побутова сфера села центральних областей України в період відбудови (1943–1950 рр.) – 86
Співпраця УСРР та РСФРР у здійсненні українізації на Кубані (1923–1933 рр.) – 39
Становище дітей в Україні в період розбудови громадянського суспільства: історичний аспект (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.) – 39
Становище неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни (1941–1945 рр.) – 29
Становлення і діяльність громадських благодійних об'єднань на півдні України в другій половині XIX – на початку XX ст. (на матеріалах Херсонської губернії) – 32
Становлення і діяльність громадських організацій в українському селі наприкінці XIX – на початку XX ст. (на матеріалах Лівобережжя) – 18
Становлення Польської державності (1914–1921 рр.) – 96
Становлення світоглядної концепції С. Подолинського в контексті модернізаційних процесів кінця XIX століття – 55
Становлення сучасної ергономії Вінниччини (90-ті роки XX ст. – поч. XXI ст.) – 152
Становлення та розвиток Інтернет-ресурсів музеїв України – 116
Створення та діяльність кооперативних видавництв в УСРР 1922–1930 рр. – 44
Становлення та діяльність податкових органів УСРР у період непу (1921–1928 рр.): історичний аспект – 45
Створення та діяльність Центральної комісії національних меншин в Україні (1924–1934 роки) – 78
Структурний аналіз національної економіки і структурна політика в Україні – 123
Структурно-семантичні та прагматичні особливості заголовків художніх творів кінця XX – початку XXI століття – 156

Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному і офіційно-діловому стилях – 149

Суїцидальний дискурс в українській прозі 20–30-х рр. XX ст. (психоаналітична інтерпретація) – 140

Суспільно-політичні та соціально-економічні перетворення в сільському господарстві України доби незалежності – 18

Сучасна українська та російська історіографія причин та наслідків голодомору в УРСР 1932–1933 років – 120

«Схід» і «Захід» в українській історіографії (кінець XVIII – початок XX ст.): генеза цивілізаційної ідентичності – 105

Творчість Богдана Рубчака й естетика Нью-Йоркської групи – 144

Творчість Василя Симоненка: смислові і художні домінанти – 145

Творчість Зірки Мензатюк і українська дитяча література другої половини XX – початку XXI століття – 142

Творчість Леся Гомона в контексті українського літературного процесу першої половини XX століття – 133

Тенденції професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційного управління (теоретико-методологічний аспект) – 213

Тенденції розвитку освіти дорослих у країнах Європейського Союзу – 159

Теоретико-методичні засади навчання вищої математики майбутніх інженерів-машинобудівників з використанням інформаційних технологій – 171

Теоретико-методичні засади навчання математики у профільній школі – 174

Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до професійної діяльності у профільній школі – 210

Теоретико-методичні засади реалізації синергетичного підходу в навчанні стохастики студентів економічних спеціальностей – 176

Теоретико-методичні засади формування етнопедагогічної компетентності майбутніх вчителів гуманітарного профілю – 214

Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів – 197

Теоретико-методичні засади формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи – 169

Теоретико-методичні засади формування стандартів освіти у сфері туризму – 215

Теоретико-методичні основи державно-громадського управління розвитком загальної середньої освіти в малих містах України – 276

Теоретико-методичні основи комплексної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи в навчанні математики – 172

Теоретико-методичні основи освіти соціально незахищених категорій дорослих – 197, 274

Теоретико-методичні основи формування і розвитку творчого мислення учнів в умовах диференційованого навчання математики – 175

Теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі – 199

Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання – 206

Теоретико-методологічні засади формування методичної культури викладача економіки в системі університетської освіти – 210

Теоретико-методологічні засади фундаменталізації фізичної освіти у вищій школі: дидактичний і управлінський аспекти – 208, 277

Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників – 196

Теоретичні і методичні засади забезпечення якості професійної підготовки курсантів льотних навчальних закладів в умовах євроінтеграції – 212

- Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вихователя до формування творчої індивідуальності старших дошкільників – 204
- Теоретичні і методичні засади професійної підготовки бакалаврів романо-германської філології в системі університетської освіти – 205
- Теоретичні і методичні засади професійно-педагогічної самореалізації викладача системи післядипломної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій – 208
- Теоретичні і методичні засади реалізації рольової перспективи як стратегія якісної підготовки майбутніх учителів-філологів – 216
- Теоретичні і методичні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології у вищих навчальних закладах – 215
- Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників – 275
- Теоретичні і методичні засади управління якістю загальної середньої освіти в регіоні – 281
- Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій – 203
- Теоретичні і методичні основи формування комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів – 201
- Теоретичні і методичні основи формування корпоративної культури майбутніх викладачів вищої школи в процесі магістерської підготовки – 202
- Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології – 205
- Теорія і практика позашкільної освіти молоді в Польщі (остання чверть XIX століття – середина XX століття) – 160
- Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін у вищих навчальних закладах Угорщини – 199
- Теорія і практика розвитку вищої медичної освіти в Україні (XX – початок XXI століття) – 158
- Теорія і практика розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах інтеграційних процесів (кінець XX – початок XXI століття) – 161
- Теорія і практика розвитку математичної культури вчителя початкових класів – 175, 207
- Теорія і практика управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загальноосвітньому навчальному закладі – 278
- Теорія і практика управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету – 282
- Теорія і практика формування основ професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанного сервісу у професійно-технічних навчальних закладах – 211
- Теорія і практика формування фахової компетентності майбутнього вчителя географії у процесі професійної підготовки – 214
- Теорія і технології формування комунікативної компетентності з російської мови майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки – 198
- Теорія і технологія управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей – 207
- Теорія та практика управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу – 280
- Українське питання в роботі археологічних з'їздів (1869–1911 рр.) – 70
- Українське питання в Російській імперії на початку XX ст. Історіографія – 110
- Український кінематограф 1920-х – 1930-х років (суспільно-політичний аспект) – 74
- Український самостійницький рух як форма громадянського протистояння і боротьби проти тоталітаризму (вересень 1939–1940-і роки) – 31
- Українські збройні сили як державотворчий чинник у національно-визвольних змаганнях 1917–1921 рр. – 72

- Українсько-польське співробітництво в галузі культури (перше десятиліття XXI століття) – 66
- Управление качеством маркетинговой деятельности высших учебных заведений III-IV уровней аккредитации – 287
- Управління еколого-економічним розвитком регіону – 125
- Управління навчальним процесом у вищих навчальних закладах цивільного захисту – 285
- Управління правовим захистом результатів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти – 289
- Управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти – 290
- Управління процесом професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти – 294
- Управління розвитком здоров'язбережувальної компетентності учителів у системі методичної роботи основної школи – 286
- Управління розвитком контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання – 295
- Управління розвитком мовленнєво-комунікативної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів – 296
- Управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі – 279
- Управління розвитком професійної компетентності фахівців державної служби України з надзвичайних ситуацій у процесі фізичної підготовки – 284
- Управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів – 290
- Управління якістю підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки – 293
- Участь Збройних Сил України у міжнародних миротворчих операціях (1992–2006 рр.) – 50
- Участь інтелігенції у реалізації українського національного проекту в 50–70-х рр. XIX століття – 67
- Фінансова стійкість підприємства як результат функціонування його системи економічної безпеки (на прикладі м'ясопереробних підприємств) – 302
- Фіскальна політика радянської влади в українському селі в 20–30-ті рр. XX ст.: історичний аспект – 22
- Формирование поликультурной компетентности иностранных студентов в условиях профессиональной подготовки – 267
- Формування аналітичної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з економічної кібернетики – 255
- Формування андрагогічної компетентності студентів педагогічних університетів Польщі – 246
- Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів – 232
- Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін – 251
- Формування в учнів початкової школи загальнолюдських моральних цінностей (кінець XX – поч. XXI ст.) – 167
- Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів умінь розв'язувати стереометричні задачі на побудову – 183
- Формування геометричних умінь учнів професійно-технічних навчальних закладів – 194
- Формування готовності до професійного спілкування в умовах надзвичайних ситуацій у майбутніх керівників оперативно-рятувальних служб цивільного захисту – 227
- Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку – 238
- Формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту – 257
- Формування готовності майбутніх офіцерів Збройних Сил України до професійної діяльності у військових ліцях – 222

Формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічної комунікації – 247

Формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання мультимедійних технологій у початковій школі – 239

Формування готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій – 224

Формування готовності майбутніх фахівців оперативно-рятувальної служби до самозбереження в екстремальних умовах професійної діяльності – 254

Формування готовності майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин до міжкультурної комунікації – 237

Формування готовності майбутнього вчителя математики до інноваційної педагогічної діяльності у процесі вивчення дисциплін методичної підготовки – 170

Формування готовності майбутнього вчителя музики до інструментально-виконавської діяльності на основі інтегративного підходу – 250

Формування готовності молодого вчителя фізико-математичних дисциплін до інноваційної діяльності в системі методичної роботи школи – 225

Формування готовності у майбутніх фахівців економічного профілю до роботи в корпоративних системах захисту інформації – 235

Формування готовності учителів до евристичного навчання учнів у системі методичної роботи ліцею – 268

Формування екологічної відповідальності в майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін – 229

Формування екологічної культури майбутніх фахівців машинобудівного профілю у процесі професійної підготовки – 238

Формування загальнопредметних компетентностей з природничих дисциплін у професійній підготовці майбутніх учителів біології та хімії – 272

Формування здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва – 264

Формування і розвиток полків Слобідської України в другій половині XVII–XVIII ст. – 51

Формування інвестиційного потенціалу національної економіки – 124

Формування інтелектуальної культури майбутніх учителів предметів фізико-математичного циклу засобами інформаційних технологій – 229

Формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх економістів в процесі вивчення дисциплін циклу природничо-наукової підготовки – 239

Формування інформаційної компетентності вчителів ліцеїв природничо-наукового профілю засобами інформаційно-комунікаційних технологій – 266

Формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки – 252

Формування ключових професійних компетентностей майбутніх учителів іноземної мови засобами міжкультурної комунікації – 228

Формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів готельно-туристичної індустрії у професійній підготовці – 226

Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки – 234

Формування комунікативної толерантності студентів педагогічних спеціальностей університету в процесі гуманітарної підготовки – 233

Формування конкурентоспроможності майбутніх юристів сфери господарської діяльності у процесі фахової підготовки – 217

Формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів технічних спеціальностей у процесі навчання української мови – 219

Формування літературознавчої компетентності майбутніх учителів зарубіжної літератури у процесі професійної підготовки – 218

Формування математичної культури студентів у процесі вивчення теорії міри і інтеграла в педагогічних та класичних університетах – 192

Формування методологічних знань і вмінь майбутніх учителів математики у процесі навчання дисциплін математичного циклу – 174

Формування мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній у процесі вивчення фахових дисциплін – 248

Формування підприємницької культури дизайнера в умовах приватного вищого навчального закладу – 266

Формування пізнавального інтересу учнів основної школи в умовах позаурочної роботи з математики – 181

Формування правової культури майбутнього керівника а загальноосвітнього навчального закладу у процесі магістерської підготовки – 257

Формування предметної компетентності у процесі навчання вищої математики студентів економічних спеціальностей – 178

Формування прийомів розумової діяльності учнів у процесі вивчення математики в школах і класах суспільно-гуманітарного напрямку – 190

Формування природничо-наукової компетенції у майбутніх фахівців інженерного профілю – 235

Формування прогностичних умінь майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах – 217

Формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів у позааудиторній роботі педагогічного університету – 262

Формування професійних умінь у майбутніх учителів української мови і літератури в процесі вивчення літературознавчих дисциплін – 273

Формування професійної ідентичності у майбутніх учителів у вищому навчальному закладі – 240

Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами інноваційних технологій – 251

Формування професійної компетенції вчителів інформатики у вищих навчальних закладах Польщі – 241

Формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в умовах університетської освіти – 256

Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій – 259

Формування рефлексивних умінь студентів педагогічних університетів у процесі педагогічної практики – 220

Формування системи державних повинностей сільського населення Української СРР (1928–1933 рр.) – 43

Формування системи енергетичної безпеки регіонів України – 128

Формування соціально-професійної активності майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного університету – 248

Формування та функціонування місцевих органів державної влади в Правобережній Україні у період Гетьманату П. Скоропадського – 25

Формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки – 237

Формування управлінської культури майбутніх офіцерів в процесі практичної підготовки у вищих військових навчальних закладах – 285

Формування функціональних компетентностей майбутніх фахівців зв'язку в процесі навчання технічних дисциплін – 263

Функційно-семантичні параметри часток у мові української преси початку ХХ століття – 150

Функціональний стан автономної нервової системи та церебральної гемодинаміки студентів при дії екзогенних чинників – 9

Функціональні механізми адаптації юнаків різного віку до навчальних навантажень – 14

Функціонування спеціальних дитячих установ УРСР у 1943–1950 рр. – 30

Художньо-естетична парадигма сучасної української прози для дітей та юнацтва – 130

Художня проза Анатолія Дімарова 40-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: жанрово-стильові особливості – 136

Цензурна політика російського самодержавства в «українському питанні» (друга половина ХІХ ст.) – 74

Шевченківський національний заповідник у м. Каневі (1925–2005 рр.) – 86

ПОКАЖЧИК УСТАНОВ ТА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля) – 80, 254

Бердянський державний педагогічний університет – 170

Військовий інститут Київського національного університету ім. Т. Шевченка – 285

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського – 27, 47, 50, 54, 58, 66, 71, 72, 78, 80, 82, 100, 102, 152

Вінницький торгово-економічний інститут Київського національного торгово-економічного університету – 255

Волинський національний університет імені Лесі Українки – 237, 238, 247

Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка – 272

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов імені Н. К. Крупської – 163

Державна льотна академія України – 226, 255

Державна служба України з надзвичайних ситуацій – 80, 245

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара – 15, 137, 142, 146

Донбаська державна машинобудівна академія – 171

Донецький національний технічний університет – 122, 162, 173

Донецький національний університет імені Василя Стуса (Вінниця) (Донецький національний університет) – 19, 115, 149, 152, 180, 183, 184, 188, 190, 192, 207, 224, 276, 277

Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка – 119

Житомирський державний університет імені І. Франка – 135, 145, 154

Запорізький національний університет – 138, 139

Ізмаїльський державний гуманітарний університет – 49, 76, 229

Інститут історії України НАН України – 32, 42, 48, 61, 74

Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України – 140

Інститут педагогіки НАПН України (Інститут педагогіки АПН України) – 191, 194, 276, 286, 291, 293, 295

Інститут проблем виховання НАПН України – 211

Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка (Кам'янець-Подільський державний університет) – 25, 39, 54, 56, 75, 76, 112, 132, 146

Київський національний лінгвістичний університет – 36

Київський національний університет імені Т. Шевченка – 12, 199, 257

Київський університет імені Б. Грінченка – 131, 150

Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка (Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка) – 134, 136, 147, 148, 160, 196, 214, 228, 229, 248, 250, 264

Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського – 20, 35, 44, 56, 72, 110

Криворізький державний педагогічний університет – 177, 179, 220, 224, 225, 238

Криворізький національний університет. – 178, 189

Кримський гуманітарний університет – 187

Луганський національний університет імені Т. Шевченка – 131, 139, 142, 143, 144

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності – 245
Львівський науково-практичний центр профтехосвіти НАПН України – 164
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького – 246, 288
Міжрегіональна академія управління персоналом – 222
Миколаївський державний університет імені В. О. Сухомлинського – 24, 166, 271

Національна академія педагогічних наук України – 183
Національна металургійна академія України – 290
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова – 17, 24, 31, 35, 68, 78, 79, 94, 103, 260
Національний університет «Києво-Могилянська академія» – 258
Національний університет фізичного виховання і спорту України – 9
Ніжинський державний університет імені М. Гоголя – 169, 232

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова – 133, 205

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди – 30, 43, 44, 53, 95, 99, 104, 110, 120, 132
Південнослов'янський інститут Київського славістичного університету – 273
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського – 13, 14, 231, 244, 249, 253, 262, 267
Подільський державний аграрно-технічний університет – 65
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка) – 16, 53, 60, 89, 118, 210, 226, 234, 289
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського – 275
Полтавський університет економіки і торгівлі – 217
Приазовський державний технічний університет – 287
Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника – 107, 109, 121, 130

Рівненський державний гуманітарний університет – 123

Слов'янський державний педагогічний університет – 222
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка – 167, 175, 195
Східноєвропейський національний університет імені Л. Українки – 7, 10, 14, 186

Тернопільський державний технічний університет імені І. Пулюя – 59
Тернопільський національний економічний університет – 242
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка – 23, 32, 40, 73, 85

Українська інженерно-педагогічна академія – 280, 281, 288, 294
Українська медична стоматологічна академія – 9
Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини – 94, 113, 116, 153, 155, 157, 172, 204, 205, 214, 219, 269, 285
Університет менеджменту освіти НАПН України – 282, 289

Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди – 188, 191
Херсонський державний університет – 116, 117, 118
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія – 279, 290, 296
Хмельницький національний університет – 151, 156, 241

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка (Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка) – 133, 138, 202

Черкаський державний технологічний університет – 22, 23, 33, 34, 39, 41, 42, 52, 66, 83, 84, 85, 86, 90, 91, 95, 96, 117, 124, 128, 165

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля) – 254, 293

Чернігівський державний інститут економіки і управління – 27

Чорноморський державний університет імені П. Могили – 101, 104

ЗМІСТ

Від укладача	3
Список умовних скорочень та абревіатур	4
Дисертації, захищені в спеціалізованих вчених радах університету	7
03.00.13 «Фізіологія людини і тварин»	6
Кандидатські дисертації	6
07.00.01 «Історія України»	16
Докторські дисертації	16
Кандидатські дисертації	20
07.00.02 «Всесвітня історія»	96
Докторські дисертації	96
Кандидатські дисертації	99
07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни»	104
Докторські дисертації	104
Кандидатські дисертації	107
08.00.01. «Економічна теорія та історія економічної думки»	122
Докторські дисертації	122
08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»	123
Докторські дисертації	123
Кандидатські дисертації	124
08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»	125
Докторські дисертації	125
Кандидатські дисертації	125
10.01.01 «Українська література»	129
Докторські дисертації	129
Кандидатські дисертації	131
10.02.01 «Українська мова»	148
Кандидатські дисертації	148
13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»	157
Докторські дисертації	157
Кандидатські дисертації	162
13.00.02 «Теорія та методика навчання (з галузей знань)»	169
Докторські дисертації	169
Кандидатські дисертації	177
13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»	196
Докторські дисертації	196
Кандидатські дисертації	217
13.00.05 «Соціальна педагогіка»	274
Докторські дисертації	274
13.00.06 «Теорія і методика управління освітою»	275
Докторські дисертації	275
Кандидатські дисертації	284
13.00.07 «Теорія і методика виховання»	296
Докторські дисертації	296
21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності»	297
Кандидатські дисертації	297
Голови спеціалізованих вчених рад	304
Спеціалізовані вчені ради Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького	313
Іменний покажчик дисертантів, наукових керівників, редакторів та консультантів	349
Покажчик назв дисертацій	357
Покажчик установ та навчальних закладів	374

Науково-довідкове видання

**АНОТОВАНИЙ ПОКАЖЧИК ДИСЕРТАЦІЙ, ЗАХИЩЕНИХ В
ЧЕРКАСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
(2004–2020)**

укладач Надія Василівна Демченко

Відповідальний за випуск директор наукової бібліотеки, кандидат історичних наук, доцент Г. М. Голиш

Верстка, технічний редактор, дизайн обкладинки Є. І. Гордієнко

Комп'ютерний набір Н. В. Демченко

Коректор С. І. Кравченко

Фото – із електронних офіційних джерел